

DON A. COJAZZI

PIER GIORGIO FRASSATI

Život vítězného mládí

PŘELOŽIL Dr. JAROSLAV KULAČ

Čtvrté vydání

Dominikánská Edice Krystal v Olomouci r. 1947

I. Oslavení.

V sobotu 4. července 1925 večer, umíral v Turíně po krátké, prudké nemoci Pier Giorgio¹ Frassati, několik dní před prohlášením za inženýra.

Dříve ještě, nežli to bylo uveřejněno v novinách, rozšířila se zpráva ta mimo okruh rodiny a přátel. Ráno jako by město bylo pod vlivem onoho zvláštního pocitu, o němž se neví, odkud přichází a jak se šíří, který však bývá předzvěstí věcí vyšších.

Na tmavém pozadí smutku a soustrasti zazářilo nové světlo a zdálo se, že oči všech upírají se dychtivě k němu. Život tohoto čtyřicetiletého jinocha a jeho dosud skryté hrdinství začínali se pojednou objevovati. Kdo ho znal, vypravoval s bolestí vzpomínku, která mu ho činila drahým.

Hovořilo se: „Miloval chudé a prokazoval jim dobrodiní.“ K tomu dodal ihned jiný: „Vyhledával ubohé na obvodu města, stoupal po tmavých a úzkých schodech, lezl na půdu, kde bývá tolik bídy a bolesti; přinášel dárek, kterým sytil, a slovo, kterým potěšil.“ - „Narodil se, aby dával; nežil pro sebe; byl křesťan víry a činu.“ Jiní říkali: „Poslední, co psal rukou již odumírající, bylo přání, aby jeho přátelé doručili lahvičku s injekcemi jedné ubohé nemocné a vyplatili zástavní lístek, který by jinak propadl.“

Kdo však jej znali blíže, protože žili v dosahu jeho víry, pronášeli ještě vroucnější slova: „Měl víru dítěte v silném těle atleta; měl půvab, byl nakažlivým příkladem, který uchvacoval; šířil stálou a nezkalenou radost ve svém okolí.“

A mladší z jeho přátel: „Byl nám nejmilejší; ve vzájemném styku duší a srdcí dávali jsme jemu a on dával nám květ srdečnosti i lásky. Byl mezi námi jako služebník svaté ideje, jenž s úsměvem tišil naše spory, jenž nás chránil v prvních bojích života. Měl takovou radost z konání dobra, že mu zářily oči, kdykoliv se vracel ze svých návštěv mezi chudými. Jaký nám dával příklad! Byl praporečkem skupiny mládeže; živým praporem on sám.“

Starší lidé vykládali: „Životem krácel jako hotový muž, pevný a přímý; duše dětská s povahou muže. Ve svých názorech, radách, citech, úsudku byl tak přesný a úzkostlivý, šlechetný a upřímný, že jeho přátelé šli za ním s důvěrou za všech okolností. Jeho srdce i mysl byly přímé, nic se jim nedalo vytknouti; žádná záludnost, ani nejistota. Jeho nitro bylo jako jeho tvář; pohled, slovo, jako pohyb jeho hlavy. Řekl „ano“ nebo „ne“ bez váhání, bez pobízení, bez dlouhého rozmýšlení. I jeho zbožnost byla zcela zvláštní; přesný, ovládaný podivuhodným smyslem

¹ Na výslovné přání matky Petra Jiřího užíváme v knize vlašského křesťanského jména Pler Glorglo (Piér Džordžo).

praktickým, který ho nikdy neopouštěl, ani ho nenechal kolísati se mezi dobrem a zlem, mezi právem a bezprávím. Kráčel cestou spravedlnosti, krokem jistým a bezpečným, bez odpočinku, bez průtahů, bez choulostivosti, jako jsme ho vídali choditi po ulici nebo jak jsme si ho představovali ubírat se po cestách a stezkách hor, jež tolik miloval."

Nával lidu k jeho mrtvému tělu v neděli byl ohromnou poutí se všech stran. Bolest nad lidským neštěstím ustoupila tichému a klidnému zármutku; ze zármutku všech rodila se tajemně předtucha slávy. Pozoroval jsem tyto city, když jsem stál celé hodiny v blízkosti jeho rakve, uchvácen tímto obrazem spánku. Přicházeli muži a ženy; jinoši i děti; chudí i bohatí. Při prvním pohledu na mrtvého se oko zakalilo, ale potom se ihned zase rozjasnilo. Vpravdě mluvil tento mrtvý k srdci všech.

A jaký cit svolal v pondělí ráno tisíce lidí na jeho pohřeb? Bolesti nad mládím k zemi náhle sraženým ustoupilo podvědomé očekávání obřadu, jehož třeba se zúčastniti. Rakev byla bez jakýchkoliv ozdob; ale kolem - jediné srdce, chvějící se ne tak soucitem, jako láskou k tomu, jež vynášeli z domu. Vždyť se ubíral jako vítěz na ramenou svých přátel i druhů radostného mládí, zbožnosti a charity. Když osm kvetoucích mladíků se vyměňovalo, napadl člověka mimoděk starý verš Lucreciův: Sicut cursores vitae lampades tradunt; podávají si světlo života. Tito křesťanští jinoši nepodávali si mrtvého, bylo to živé a úrodné símě, které Prozřetelnost vkládala do brázd našeho života. Zatím co se průvod ubíral ke chrámu, všichni zvedali hlavu.,. Bylo již cítit nadpřirozené vanutí nad každou duší.

Ctihodný farář Crocetty, Roccati, skončiv obřad výkropu a požehnav rakev znamením kříže, nežli se vrátil do sakristie, chvějícím se hlasem, sotva zadržuje slzy, proslovil poslední pozdrav: „Kéž jest milá vzpomínka na tebe útěchou tvým drahým! Pier Giorgio, oroduj za nás, kteří stěží potlačujeme pláč." - Nic více; avšak tato prostá slova vyvolala v duších věřících hluboké pohnutí.

Po mši svaté bylo mrtvé tělo rukama přátel zdviženo a neseno na náměstí. V davu, který pro nedostatek místa v kostele musil zůstatí venku, utvořili se po dobu služeb Božích malé kroužky kolem těch, kdo mohli říci: „Znal jsem ho." Pak všichni naléhavě a dychtivě žádali: „Vypravujte, vypravujte nám o něm!" Při hovoru rozjasňovaly se obličej, kalily se oči. Ti, kterým se od něho dostalo dobrodiní a kteří mohli připomenouti některý z neznámých příběhů jeho lásky k bližnímu, byli středem svaté závisti. Pohnutí a obdiv vyvrcholil v poznání, které učinil kdosi těm, kteří stáli nejbliže: „Kdož ví, začněte se modlit; ačkoliv jsem to nedělal již několik let, budu se modliti s vámi." A ozývaly se modlitby, zvláště jeho nejmilejší růženec.

Byli tu lidé, jejichž jméno bylo vyslovováno s velikou úctou. Na tváři těchto významných osobností bylo viděti hluboké přesvědčení, že každé lidské namáhání zůstává prázdným a smutným, není-li v mezích dobra. V davu kolem rakve nepřevládali tito významní a silní; na onom náměstí byla většina bezejmenných, chudých, opuštěných, kteří mohou ukázati světu jen vlastní bídu a slabost. Od těchto je třeba býti oplakáván, od takových třeba býti vzpomínán po smrti, protože takových jest více a v mravním řádu jsou mocnější.

Hle, proč se nepamatujeme na pohřeb mladíka, jenž by byl srdečnější, dojemnější a tklivější. Ti, kdo plakali, v srdci ho zahrnovali chválou, kdo byli zdrceni, byli mu vděční v duši, že jim zachránil život, děkovali zesnulému za všechny dary, pro něž stojí vlastně život za to, aby byl žit. Nevýslovné dobro bylo rozlito v obecném zármutku. Touha po míru, již nebylo možno vypovědět, byla skryta v hluboké bolesti. Z konce života tolik oplakávaného všichni viděli a cítili vyvstávati příklad, jenž jest vážným napomenutím pro každého.

Jest potěšující myšlenka, že možno žiti toliko pro konání dobra. A takové životy, které působí v tichosti, jsou nejkrásnější.

„Byl to světec“, tak znělo v slzách i chvalořečích ze všech úst. Očitý svědek píše: „Zřídka se přihodí něco podobného při jiném pohřbu. Tudíž třeba učiniti závěr, že něčí smrt má určitý význam, jest pro dobro všech. Má dosáhnouti jistého cíle. Poslání křesťana jest radost i tragedie. Pier Giorgio zemřel, aby naplnil oboje. Jeho čistý a dobročinný život zůstane příkladem i vzpruhou : takový žije v mládeži, která si jej živě představuje. Zemřel, aby žil a učil žiti. Pláčeme, ano, ale je nutno i děkovati, jako činil prostý lid onoho rána, děkovati za to, že se tak stalo pro cíl vyšší, jenž v první bolesti nám unikal.“

Tomuto svědectví dává ozvěnu prohlášení druhého důvěrného přítele, aniž navzájem osobě věděli. Praví totiž: „Měl jsem opravdu dětinský pojem o svatosti; představoval jsem si ji jako vlastnost jiného světa, hodnou sice obdivu, leč nenapodobitelnou. Když jsem se vrátil s pohřbu, náhle jako zasažen vnitřním světlem, řekl jsem si: Hle, tento byl světec!“

„Vzpomínal jsem na léta, ztrávená v jeho blízkosti a tázal jsem se: - Viděl jsem ho někdy, že by nešetně zacházel s druhým? Ze by se hašteřil s někým? Zaslechl jsem od něho jen jediné slovo neslušné? A odpověděl jsem si: Nikdy! Rozpomínal jsem se na naše rozmluvy, na mír, zanechaný mi srdci, na sílu, vlitou do mé slabé vůle...“

Když jest noc nejhlubší, bývá slunce nejbližší. Ti, kteří více pracovali a nechtěli se ukázati; ti, kteří se skrývali v pokoře a mlčeli, budou se stkvíti jako slunce v slávě i před lidmi. Pier Giorgio mluví podnes: „Přítomnost není celý život, jest jen jeho nepatrná část, jako jest semeno malé, ale dub velký; světnepatří jen radujícím se, pyšným a mocným... Věřte, jako já jsem věřil, a smrt se vám bude zdáti méně smutnou; milujte Boha, jako já jsem ho miloval, a slzy vašeho srdce vám budou méně hořké!“

Povýšený nad malé zápasy ubohého denního života, jevil se nyní jako posel dobra jako jediné věci, před kterou svět se dovede ještě pokloniti.

Pohřební vůz se dal v pohyb, následován jeho příbuznými a důvěrnými přáteli. Ještě malé znamení kříže a potom po-nenáhly rozchod smutného davu. Několik jinochů vchází rychle do chrámu a jde si zaplakati před oltář; zde se cítí a jsou skutečně blízcí bratru ve víře. Kdosi z nich se obrací na pana faráře: „Takto zemřítí jest radosti“ - „Bud'te dobří jako on“, odpovídá kněz, „a zemřete také tak.“ - „Nikdy jsem neviděl takového pohřbu! Zdálo se, že nesou v průvodu sochu světcovu“, zvolal mladý klerik, který při obřadu nesl kříž, když šel k oltáři poděkovati Pánu za milost, že mohl přísluhovati při takovém obřadu.

Jako nejvzácnější ze svých pamětí chovám v duši vzpomínku asi na dvacet posluchačů university, mezi něž jsem se dostal, nevím ani jak, před samou branou domu, z něhož právě vynesli mrtvého. Byli jsme stlačeni, jako bychom měli tvořiti jedno srdce, a aniž bychom promluvili, dali jsme se do pláče. Lidé, kteří šli kolem, se zastavovali a hleděli na nás. „Jsou to jeho přátelé“, bylo slyšeti, „hled'te, jak ho milovali!“

Rakev byla ke třinácté hodině před branou malého hřbitova v Pollone. Přátelé ji zvedli na ramena. Farář a kněz, jenž byl jeho učitelem na obecné škole, pronesli poslední modlitby. Potom byla rakev, pokrytá květy od rodiny, u-ložena do prozatímní hrobky, načež byla zazděna. Tak tiše, jak žil, uložil se Pier Giorgio do země svých předků.

Kdož ho doprovázeli na poslední cestě, vidouce silné stromy na úpatí hor a uprostřed polností, které měly býti jednou jeho vlastnictvím, srovnávali je s tímto mladým životem, tak náhle sraženým k zemi. Ale hned se vzpamatovali: vzpomněli jeho víry a rozhodli se věřiti, jako věřil on. Viděli, že nad věci nutno povznésti duši: před každou velikostí dáti přednost zbožnosti, mírnosti a dobrovolné, pokorné chudobě.

Nikdy jsme nezažili tak rychlého přechodu z bolesti do slavného obdivu. V chudých rodinách se četly chvály o něm jako ze zbožné, posvátné knihy; na stěnu se připevňovaly jeho

obrázky, vystřižené z novin, jako se to činí s obrazy svatých. Mnoho zbožných matek ho prosilo o přímluvu, aby vlil v srdce jejich synů kus své víry a svého srdce.

Tento jedinečný vzor věřící a dobro konající mládeže budil jednomyslný obdiv, s nímž souhlasilo každé srdce přes všechny rozpory politické a sociální.

Správně to vystihl socialistický milánský deník Spravedlnost: „Byl to skutečně muž, ten Pier Giorgio, kterého ve 24 letech nelítostně skosila krutá smrt. Co se o něm dovídáme, je tak nové a neobyčejné, že naplňuje obdivem i toho, kdo nemá jeho víry. Mladý a bohatý, vyvolil si práci a dobročinnost. Věře v Boha, vyznával svou víru zcela otevřeně, pokládaje ji za čestný boj, za nádherný stejnokroj, který se nosí před tváří celého světa a jež se nesluší zaměnit za obyčejný šat pro pohodlí, prospěch anebo se zřetelem na lidi.“

„Katolík z přesvědčení a člen universitního sdružení katolické mládeže svého města nedělal si nic z posměchu a poznámek prostředních i hloupých lidí, kdykoliv se zúčastnil náboženských obřadů.“

„Všechno, co jest klidným a pevným vyjádřením vlastního přesvědčení a neděje se okázale za jiným cílem, jest krásné a čestné. Ale jak se rozlišuje toto „vyznání“ od neupřímné přetvářky?“

„Hle! Život je vážení slov se zevnějšími skutky, které platí více nežli slova. Onen katolický jinoch byl především křesťanem a své vnitřní přesvědčení obracel v živé skutky lidské dobročinnosti, v trvalé skutky milosrdenství.“

„Sociální účinek charity se může různě hodnotiti, ale nelze neuznati její ceny, když jest konána s čistým srdcem, nikoli jako věc jen utišující neb uspávající, nýbrž jako přímá účast na neštěstí, bez jakýchkoliv postranních úmyslů, jen s jediným: učiniti zadost upřímně cítěné povinnosti a bratrské lásce.“

„Tento jinoch, jenž měl býti právě prohlášen inženýrem, jenž se nepachtil po bohatství a nehledal jestřábím zrakem své kořisti, jak se často stává! - ale který měl jasné a něžné oko člověka, jenž se cítí býti bratrem všem ostatním lidem, i slabým i nešťastným, jest jistě výjimkou v závratném shonu každodenního života.“

„Byl silný duchem i tělem, miloval pohyb a vysoké hory; měl však rád sílu nikoli jako nástroj nadvlády, nýbrž spravedlnosti a ochrany práva, a když se pokusilo násilí vniknout do jeho domu, dovedl je mužně odraziti.“

„Uprostřed všeobecné nenávisti a pýchy, chamtivosti a vykořisťování, tento křesťan, který věří a podle víry jedná, který mluví, jak cítí, a jedná, jak mluví, tento nad obyčejný zjev zbožnosti jest vzorem, který může prospěti všem.“

Den po pohřbu, 7. července 1925, abych ulehčil srdci, napsal jsem do turínského denního listu: „...vzpomínám na verše balady Déroulédovy: Dlouho se bude o něm mluvíti, ve zlatých palácích i ve špinavých chatrčích. - Protože bude žiti déle než sláva, která se opírá o násilí nebo bohatství nebo nadání. Budu psáti jeho život, má-li podle slov evangelia býti „zjeveno, co jest neznámo a odhaleno, co jest ukryto“.

Téhož dne dostal jsem dopis od turínského arcibiskupa, J. E. kardinála Gamby, který psal v soustrasti rodině Frassati, že „cítí bolest a zármutek jako ve velkých neštěstích života, neboť tolik miloval jejich svatého syna, který s nebe neustává milovati a chrániti svých drahých, tohoto znění:

„Veledůstojný, milý Don Cojazzi!

Uhodl jste mou myšlenku! Dnes v noci, nemoha spáti, myslil jsem na našeho Pier Giorgia a řekl jsem si: Je potřebí napsati jeho život; bude to příklad pro naši mládež, jejímž bude ochráncem, neboť jest v nebi! Ale kdo to dokáže, vypočítati živě milovaného jinocha a postaviti jej za příklad naší mládeži? Uhádnete kdo? Vzpomněl jsem si na Vás: Don Cojazzi

vykoná tuto práci! Kdo také mohl by to snáze dokázat, nežli ten, jenž byl učitelem Pier Giorgia a tak dobře ho znal! Jaká to zvláštní shoda! Následujícího rána čtu v novinách Váš krásný článek, v němž prosíte známé drahého zesnulého, aby Vám podali zprávy, potřebné k sepsání životopisu! Dovedete si představit mou radost? Dovolte tedy, abych Vám poděkoval za svatou myšlenku a dodal Vám odvahy k brzkému dokončení tohoto díla, které bude vítané i užitečné našim jinochům, sdružením i neorganizovaným, neboť Pier Giorgio bude vzorem všem, poněvadž prošel ve svých mladistvých letech všemi nebezpečími světa, aniž jeho čistota doznala jakékoli úhony a tak stal se křesťanským hrdinou. Nuže, díky za Vaše rozhodnutí, a díky též jménem všech, kdož Vám budou vděční za toto dílo, které způsobí mnoho dobrého."

Hle, proč jsem se dal do psaní. Dnes už přestál zkoušku doby a je stále živ, ba živější nežli dříve, protože se denně ukazují nové obzory jeho života, který byl obdivuhodný pro svou prostotu a každodenní ctnosti.

Nebyla to smrt, ale oslavení.

Indiánská legenda vypravuje:

Šel jsem žebraje ode dveří ke dveřím, podél cesty vesnicí, když tu v dáli ukázal se tvůj zlatý vůz jako krásný sen. I otázal jsem se sám sebe: Kdo je tento Král králů ?

Naráz stoupla má důvěra, myslil jsem, že mé smutné dni jsou u konce a stanul jsem v naději na královský dar, který mi bez prošení bude dán v podobě zlatých peněz, rozházených do prachu cesty.

Královský povoz skutečně u mne zastavil. Pohlédl jsi na mne a sestoupil jsi s úsměvem. Cítil jsem, že nadešel nej-vážnější okamžik mého života. Pojednou jsi vztáhl ruku a pravil: Co mi dáš?"

„Ach, nežertuj: natahuješ ruku, abych já, chudák, tobě dal almužnu!"

Zaražen a s váháním vzal jsem z torby hrstku obilí a dal jsem ti ji.

Jaké však bylo mé překvapení, když jsem na konci dne svou torbu vyprázdnil! V hromádce našel jsem hrst zlata I dal jsem se do hořkého pláče: proč jsem neměl odvalu dátí tobě vše, co jsem měl v torbě?"

Pier Giorgio nemusel naříkati na konci svého života, že nedal vždycky všem všecko; zemřel, rozdávaje.

Čím častěji se pročítá jeho život, tím častěji a jasněji vystupují jeho ctnosti. Teprve nyní, až ve 24 letech smrt zlomila jeho srdce, nalézáme je plné zlata!

Když se ubíral pohřební průvod ulicí, najednou jako na povel rozestoupil se po jedné straně dav. Slepý stařec se prodral vpřed, tápaje nejistě, jako činívají slepí. Odtrhl se od zástupu a hledal ruku, která by ho vedla. Přiblížil se k vozu, napřaženou rukou dotekl se rakve a potom touže rukou, jakoby posvěcenou, požehnal se křížem. Dav jest překvapen a zatím, co se průvod pohybuje vpřed, jde šepot zástupem: „To je také jeden z těch mnohých, kterým se dostalo od něho dobrodiní..." Též my, slepí před křesťanskou velikostí, kteří býváme zaslepeni omyly i vášněmi a jdeme, potácejíce se, světlu vstříc, dotknuvše se duše Pier Giorgia, můžeme se nazvati obdarovanými od něho.

II. První známky Jeho povahy.

„Jako by stál živ před mým zrakem. Krásný obrázek dítky s hnědou pletí, tak hezkého, žeby mohl býti vzorem malíři: mírné, velké oči s tmavou zřítelnicí, hledící jasně do azurového nebe, tvoří kontrast k hnědé pleti, která ho činí tolik podobným malému Arabu, s dokonalými tahy krásného obličej. Rysy tváře vyznačují dobrotu: hlavu pravidelnou; rty poněkud vyvstávající,

malá ústa, otvírající se každou chvílí k šťastnému úsměvu, třebaže oči v dojemné soustrasti někdy ronily bohaté slzy, kanoucí po tváři, slzy nechtěné, ale nezadržitelné."

Tak ho vypodobňuje ve svých vzpomínkách přítel rodiny, který prozrazuje jen to, co upřímně cítil a zakusil.

Narodil se v Turině na Bílou sobotu 6. dubna 1901, právě „když zvony ohlašovaly radostné velikonoční Gloria“, jak ráda říkala jeho babička, pozorujíc dobrou povahu dítěte a pokládajíc tuto shodu za znamení. Matka čekala holčičku, která by jí nahradila malou Eldu, zemřevší před 8 měsíci. Když jí však oznámili, že je to syn, zvolala: Bůh ho požehnej!" Od té doby se Pier Giorgiomi doma říkalo sváteční dítě. Rostl krásný a silný a vyvíjel se na těle i na duchu tak, že to budilo podiv. Proto si všichni v rodném domě vzpomínají na jeho dětství, jako by to bylo včera.

Měl však také chyby, ne těžké, ale přece; povaha prudká, hlava tvrdá. Málo dbal na využití času a neměl rád pořádek. Nebyl tedy vtěleným zázrakem dokonalosti. Prožíval také doby podrážděnosti a uličnictví, které jsou stálými průvodci mládí. Se sestřičkou, která mu byla společnicí při učení a při hrách, se hašteřil a často rozhodl spor násilím. Při tom však ji měl nesmírně rád: její jméno stále měl na rtech, nic nedělal ani nerozhodoval bez jejího názoru; sestra mu byla rádkyní i těšitelkou v nesnázi.

Tyto nedokonalosti ostatně měly vždy oporu v rozumu, který, i když jich neospravedlňoval, alespoň dával tušiti povahu toho, jenž se jich dopouštěl. Každá rána spolužákům uštědřená byla ve skutečnosti skoro vždy trestem za malé podvody, jichž se nedospělí rádi dopouštějí, aby zvítězili ve hře. Nuže proti takovým podvodům, které pokládal za urážku pravdy, neměl chlapec jiného výmluvnějšího prostředku nežli vlastní sílu.

Kolem třináctého roku tyto kazy jeho povahy mizejí; stává se mužem a tím padlo i to, co v něm bylo méně duchovního od narození. Jeho přítel nám dosvědčuje, že silnou vůlí se snažil zvítěziti nad sebou: „Silný jako atlet, dovedl se především postavití proti násilí, jež ohrožovalo osoby a věci jemu drahé. Tehdy jednal rychle, energicky a s dokonalým ovládním nervů i hlavy, vraceje se hned zase do usměvavého klidu."

Byl nepřitelem každé přetvářky a žádal ve všem upřímnost, v životě, doma, ve škole, při studiu i ve hře. Proto, věc to spíše jedinečná, než řídká, avšak ověřená, nikdy nebyl přistižen ani při nejmenší lži. A to ani tehdy, když se tím mohl uchrániti trestu. Žádná moc světa, ba ani jeho dobrá chuť k jídlu nepřinutila ho k tomu, aby se dotkl koláčů nebo cukroví, ne snad jen uzavřeného v polici, nýbrž volně položeného na stole, zvláště když to matka zakázala. Služebnictvo žaslo nad mravní silou maličkého. Strýc zkoušel vše možné, aby svedl jeho pevnou vůli: avšak ani sladkosti, ani mlsky, ani koláče ho nepřemohly.

Jeden význačný obrázek:

„Bylo mu osm let, když byl se sestrou na návštěvě u tety v Occhieppo. Běhali po dvoře; najednou byl stížen prudkým kašlem. Aby se ho mohl zbaviti, nabízela mu tetička bonbon. Jaké však bylo její překvapení i moje, píše jedna ze služebných, když zdvořile odmítl. Jako bych ještě dnes slyšela jeho hlas: „Ne, maminka nedovolila..."

„Maminka tu však není“, domlouvá mu teta, spíše, aby omluvila svou nabídku, než aby ho svedla k neposlušnosti.

„To je jedno. Ne, ne, maminka nedovolila...!"

Poslouchal matčiných rozkazů nikoliv ze strachu, nýbrž proto, že pokládal její slovo za pravdu, o které se nelze domlouvatí, a to nejen jako dítě, ale i později jako jinoch a muž.

Jednoho dne vidí teta, jak po návratu domů svléká pře-vlečník a jde si stoupnout do kouta. „Co to děláš, Dodo?" - „Jdu se postavit do kouta; maminka to nařídila." A vskutku byla to pravda. Matka ho potkala na ulici a slyšíc žaloby vychovatelky, poručila to.

Duše prostá, v plném toho slova smyslu, smála se svým stříbrným smíchem, který zněl stále s jeho rtů. Na matčiny domluvy odpovídal, hledě přímo do očí, tak otevřeně a upřímně, že zůstávala přemožena jediným jeho pohledem a nemohla se s ním vaditi. „Začala jsem se s ním učití“, píše učitelka počtů, „když mu bylo dvanáct let: chlapec štíhlý, otevřený, velice poddajný, jenž se nikdy nesnažil pomoci si výmluvou od práce, ani se nedovedl omlouvatí za své nahodilé neúspěchy. – Nevěděl jsem to. Udělal jsem chybu. - Tak stručně se vyjadřoval, málo slovy, otevřenými, jadrnými.“

Dovedl se nadchnouti pro vše dobré a vznešené; v jeho povaze byl sklon lásky k bližnímu, jež ho celého zaujímal. Měl soucit a lásku ke všem tvorům Božím. Miloval zvířata a byl smutný, když někdy slýchal o ukrutnostech na nich páchaných.

Nemohl slyšeti slovo sirotek, aby nezaslzel, takovou láskou byl naplněn k otci a matce! A přece neměl dosud zkušenosti v této věci, protože neztratil nikoho z rodiny. Avšak jeho ušlechtilá duše byla plným a bohatým zdrojem vnitřních nazírání i pocitů. Jednou večer, bylo mu asi pět let, přiběhl v noční košilce k matce celý uplakaný, nařikaje s úžasem a bolestí nad skutečností, na kterou právě připadl; „Maminko, Pán Ježíš byl sirotek!“ - Matka houklidnila jednou z těch odpovědí, které dovede vnuknouti jen mateřská láska: „Ale kdepak... Pán Ježíš nebyl sirotek, naopak měl otce dva: jednoho v nebi a druhého na zemi!“ Dítě si oddechlo radostí a klidně se vrátilo na lůžko.

Jindy zase byl u domovních vrat svědkem rozmluvy, kterou měl jeho otec s člověkem, žádajícím almužny. Protože otec na první pohled poznal, že je to piják, krátce ho odbyl. Pier Giorgio se dal do pláče a běžel k matce, volaje: „Maminko, byl tu chudý člověk, který měl hlad a tatínek mu nedal jíst!“ Matka hned uhádla v oněch slovech ozvěnu evangelia a aby ho uklidnila pravila: „Běž za ním a přiveď ho sem, dáme mu najíst!“ Tak se stalo. Později došly zprávy a ukázalo se, že onen člověk lhal a přetvařoval se. Otec hleděl synkovi dokázati, že tento nešťastník nezasluhuje podpory. Dítě mlčelo: rozum mu pravil, že otec má pravdu; srdce však se nedalo přesvědčiti a tlouklo dále pod vlivem lásky, která nehledí na důvody, ale toliko na utrpení.

Od útlého věku nespokojil se s pouhým prázdným soucitem, kterému chybí čin. Kdykoliv byl u babičky, otcovy matky, dostával trochu peněz, které, vraceje se domů, rozdal cestou chudým. Žena, která sloužila u rodiny Frassati, vzpomíná, jak kdysi na Štědrý den dal matce padesát lir, „aby něco koupila pro její dítky“. Byl to první větší dárek od babičky, který si měl uložití do záložny, na úroky...

„Bylo mu jedenáct nebo dvanáct let,“ pokračuje tiž žena, „a matka mu koupila látku na šaty. Zavolali Pier Georgia, aby řekl, zdali se mu bude líbiti. Když se podíval a uslyšel cenu, řekl, že je příliš krásná, aby ji vyměnili za horší a peníze tak ušetřené aby dali chudým. To právě mne dojalo, poněvadž mé vlastní děti, žijící v tak odlišných poměrech, nikdy nebyly spokojeny s tím, co jsem jim koupila, nikdy jim to nebylo dost krásné.“

„Když jsme chystali balík pro jednoho vojáka na bojiště“, vypravuje kuchařka Karolina, „pravil mi: „Mám šest lir, přinesu vám je, co bych s nimi dělal?“ A šel pro ně (bylo to šest lir ve stříbře, vzpomínám si na to, jako by to bylo dnes) a řekl: „Vezměte si je!“ - a nic více.“

Z téže doby je vzpomínka jiné služebné: „Mluvilo se o válce; mladý pán Pier Giorgio, patnáctiletý, byl velice dojat líčením hrůz a zkoušek vojinů, jakož i předčasnou smrtí tolika mladých lidí. Pojednou se mne zeptal: „Natalino, dala byste život za to. aby válka přestala?“ „Nedala,“ odpověděla jsem; „jsem mladá a život je mi stejně drahý, jako vojákům.“

„Užaslý nad mou odpovědí, pronesenou jen tak, bez uvažování, mladý pán se na mne podíval a potom řekl: „Já bych však život položil; a třebaš hned, ještě dnes.“

Jako rád dával almužnu, kterou dávat směl, tak se rozhňoval při čtení misionářských zpráv. Paní Danielová, stará a chudá německá vychovatelka, sinaného vzpomíná, jak sbíral pro

misie známky, tramvajové listky a pod. „Těmito maličkostmi mohou - říkával - misionáři zachrániti duše malých pohanů," a kde mohl, každého prosil, aby mu nosil známky pro tento účel.

„Tato vychovatelka", vypravuje zase kuchařka, „byla nemocná. Pier Giorgio nahlédl do pokoje se slovy : Paní Danielo, mám zavolati doktora? Paní sice nechtěla, protože jí snad nic nebylo. Matka však rozhodla, že lékař má při-jíti a malý Piet Giorgio pro něho běžel. Lékař přišel: nemocná se uzdravila. Přes to však mladý pán častěji se u dveří zastavil, tázaje se: Paní Danielo, už je lépe? Potřebujete něco? Hned vám to přinesu..."

Tato jemnost duše rostla s ním od dětství. Byla by toho celá kniha. Zde jsme jen naznačili, co by se z něho bylo stalo, kdyby byl neumřel tak záhy. Jsou to milosti, které Bůh dává některým svým vyvoleným, aby svítily poutníkům na cestu; zásluhou dítěte však bylo, že je uchoval a že si jich vážil. Rodinná výchova a upřímná zbožnost je potom dovršila.

V této zbožnosti, jež měla růsti a podivuhodně kvěsti přibýváním let, jevil se hoch výjimkou. Nedovedl se ještě řádně vyjadřovati, když jednoho dne pravil matce, že nechce choditi do kostela s holčičkou, protože - ustavičně mluví a svádí k mluvení. Jednou u mřížek, jako všechny děti, sledoval pohyby kněží, když tu po evangeliu náhle zazněl mocný hlas s kazatelnou: věřící, pohroužení v modlitbu, se zachvěli, mimoděk pozvedli hlavu a obraceli se. Malý Dodo se neotočil, nýbrž zůstal tváří k oltáři. Matka, která ho učila, že se v kostele nemáme otáčeti ani mluvit, měla z tohoto případu hluboký dojem: nevěděla, čemu se více diviti, tak silné vůli v tomto dítěti, či naprosté poslušnosti.

Základy náboženství pochytil chlapec od babičky, od matky a tety, které mu vstípily dětinnou úctu k Pánu Bohu a něžnou lásku k Pánu Ježíši. Od Otce pak upřímnou, soucitnou lásku k ubohým s touhou pomáhati jim. Jeho srdce, dobré od přírody, dostávalo tak ponenáhlu zvláštní posvěcení náboženskými poznatky, které si osvojoval. Po dlouhou dobu jsem byl svědkem způsobu, jakým mu bylo náboženství v teorii i v praxi vštěpováno. Tak náboženství sjednotilo krásné, přirozené vlohy a dalo se mu vyvíjeti stále dokonaleji.

Když jsem v listopadu 1910 byl povolán, abych vyučoval oba sourozence, navštěvující první třídu gymnasia, kteréž místo jsem zastával po mnoho let, vzpomínám si, jak mi matka pomáhala, aby si děti osvojily ducha Kristova: měl jsem právo nedržeti se přesně vymezené školní látky, takže jsme často mohli odbočiti do náboženství.

Brzy jsem zpozoroval, že Pier Giorgiovi, jak se krásně vyjadřují Španělé, neoschla dosud křestní voda na hlavě. Pochopíte, jaké to bylo pro mne radostné překvapení, když po skončené hodině, maje do školy již vše probráno, narovnal se a hledě na mne velkýma očima, pravil: „A teď mi něco vypravujte o Pánu Ježíši." První dobu jsem svá vypravování z evangelia rozšiřoval, lépe řečeno rozředoval. Ale brzy jsem poznal, že tento postup není správný. Proto jsem vypravoval evangelium doslovně, pokud mi stačila paměť. Sledoval jsem celý děj vyprávění na jeho tváři, která se rozjasňovala nebo zasmušovala podle vnitřního citění. Skončil-li jsem nějakou radostnou událostí, na př. Ježíšovou láskou k dětem, ptáčkům, květinám, ovečkám a pod., chlapec se usmíval všecek blažený, volaje: „Jaká krása!" Jestliže však vyprávění končilo zmínkou o nemocných, hladových, ztracených a o zázracích, které Božský Spasitel konal nad lidskou bídou, zarmoutil se a dvě veliké slzy mu kanuly po lících. Utíral si je upřímně, bez ostychu, bez rozpaků. Bylo to u něho něco přirozeného, co odpovídalo vnitřnímu hnutí jeho dobré povahy. Byl vychován tak, aby nikdy nečinil násilí vlastnímu citění, kdykoliv bylo správné a zdravé.

Zvykem v rodině bylo a jest vyhýbat se tomu, čemu se říká řečnické umění života a které neznamena nic jiného, nežli přetvářeti se, stavěti mezi skutečné citění a jeho vyjádření běžná úsloví i prázdná slova, především však chváliti nikoliv podle vlastního ocenění, ale podle společenského postavení. Tedy obdivovati, co ve skutečnosti za to nestojí, předstírá ti, čeho

nepocitujeme, zapíráti, o čem jsme uvnitř přesvědčeni. Pier Giorgio sám od sebe činil a mluvil jen to, co v srdci cítil, a vždy tak, jak to cítil.

Jsa instinktivním nepřítelem každé okázalosti a každého zdání, neznal planého mluvení v životě a podobně nenáviděl i plané mluvení spisovatelské. Musel je znáti, neboť ve všech obecných školách, gymnasiích a ústavách, byl nucen psáti úlohy. Zdálo se mu, že látka jest již vyčerpána, sotva kusým slovem vyjádřil svou myšlenku. Jeho úkoly pro školu vypadaly proto jako pohlední lístky, školní práce jako pouhá osnova. Vzpomínám, jak se přemáhal as jakou trpělivostí pracoval své úlohy, jen aby dostal své povinnosti.

Byl by si přál, aby jeho učitel myslil za něho a často říkal matce: „Já jdu studovat otázku a ty, maminko, napiš zatím mé myšlenky.“ Myšlenky, kterých nevyslovoval, protože jich nebylo. Přiznávám se, že v prvních letech gymnasia jsem si vysvětloval tento literární nedostatek jako známku jisté těžkopádnosti. A říkával jsem matce nad tím znepokojen: „Dozraje...! Dospěje...!“ Dnes však, když mám před sebou na sta dopisů, psaných od něho později, a vidím, s jakou lehkostí a přímostí se vyjadřuje, musím tehdejší jeho váhavost ve vyjadřování zařaditi mezi známky, které naznačovaly jeho budoucí povahu.

Jako nikdy nelhal v životě, tak neuměl lháti ani psáním, a to ani ve školním cvičení. Chápeme proto, s jakou radostí jásal, když se zbavil povinnosti lámati si hlavu náměty, se kterými nesouhlasil, tím, že udělal maturitu. Způsobil v domě takový hluk a křik, že podnes na to nemohou zapomenout; a skončil větou, která se později často opakovala: „Profesor slohu, který mne při maturitě pustil, zaslouží si pomník.“

Jsa nepřítelem planého řečnění jako jeho otec, naučil se od něho dívati se přímo do očí lidem i věcem a měřiti jedny i druhé nikoli pouhým zdáním, ale vnitřní hodnotou. Každá sebemenší a sebejemnější otcova výtka učinila na něho hluboký dojem. Cítil, že sliby nejsou nic a že život se má měřiti podle skutků. Ve druhé třídě gymnasia propadl. Tenkrát napsal otci dopis, v němž projevuje lítost nad hanbou a bolestí ne tak sobě, jako spíše otci způsobenou. Umiňuje si a slibuje zcela upřímné studovati, aby mu dokázal skutkem svou lásku. Nebyla to slova, kterými se chtěl vyhnouti pokárání; bylo to vážné předsevzetí chlapce, který chce se sebe smýti skvrnu.

Toto propadnutí mělo jistě vliv na celý jeho další život; nejdříve to pochopila matka, která, vzpomínám na to jasně, po dobré úvaze nazvala je prozřetelnostním. Pier Giorgio přešel jako externista do ústavu jesuitů. A tím začal jeho duchovní vzestup. V desíti letech vykonal své první svaté přijímání 19. června 1911 spolu se svou sestrou Lucianou, vážně a zbožně, jak se pamatují. Na památku onoho krásného dne daroval jsem Lucianě Fabiolu a Pier Giorgiovi Život Krištofa Kolumba, kteréžto knížky si vždy velice vážil. Prohlížeje dnes onen svazek a pročítaje věnování, nevím, mám-li děkovati Boží Prozřetelnosti za tehdejší prorocké vnuknutí, jehož se mi dostalo, či za vnuknutí, jehož se dostalo Pier Giorgiovi, aby si má slova učinil programem svého života: „Dávám ti, drahý PierGiorgio, v památný den tvého prvního přijímání knihu, v níž se vypravuje, co podnikl Krištof Kolumbus pro slávu Boží a pro čest Itálie. Následuj ho v první i druhé velikosti a buď, jak byl on, nositelem Krista ve svém životě. (Christoforus - nositel Krista.)

To ti přeje v přátelské lásce a s kněžským požehnáním tvůj učitel. Turín 19. června 1911.“

Eucharistické zjevení se však Pier Giorgiovi dostalo teprve v ústavu jesuitů. „Když přišel ponejprv do třetí třídy gymnasia,“ píše o něm spirituál P. Lombardi, „překvapila mne ochota, s jakou vyhověl mému vyzvání k častému sv. přijímání. Hned je začal vykonávati několikrát za týden, a to s takovým zápalem nevinného srdce, že to naplnilo podivem i obavou zároveň jeho dobrou matku. Domnívala se totiž, že si není dosti často vědom velikosti toho, co činí. Upokojil jsem ji a brzy s radostí viděla stále krásnější ovoce na svém synu. Když se potom Pier Giorgio po jednom roce lycea vrátil k jesuitům, bez pobízení přistupoval denně k svatému přijímání. Této

činnosti se nevzdal až do smrti. A bylo to právě pod vlivem Eucharistie, že se počal z něho tvořiti zbožný, uvědomělý a silný křesťan, jenž se stal skvělým příkladem všem."

Vím, že osobnost jest výslednicí mnohých vlastností a že těžko ji vyjádřiti jedním slovem. Přesto však každá osobnost má svůj význačný ráz. Snažím-li se mysliti na Pier Giorgia se všemi jeho vlastnostmi, mimoděk mi napadá slovo primitiv, prostinký. Měl skutečně, jak jsem již naznačil, nedostatky primitivů. Někteří, jsouce v základě dobří, jen někdy přehánějíce, jsou krásní a sympatičtí; jsou však také primitivové zlí, právě proto, že v sobě nemají nic dobrého. Lež, závist, zlost, pomluva jsou zlé chyby, ale Pier Giorgio jich vůbec neměl. Byl však prudký, odvážný, rozhodný a stálý ve svých předsevzetích a jednáních, takže se nezřídka stával i tvrdošíjným a svéhlavým. Nebyly to věci nikdy vážné: menší nahodilosti, které mohly někdy zabolet matku, jež usilovala přiměti ho k denním povinnostem života nebo stavu. Tyto stíny však nezaclouňují nikterak četných jasných paprsků, které se odrážejí od obrazu jeho života.

Tak se již na malém dítěti a chlapci objevovaly první známky toho, čím se stane jinoch v plné síle. Americký spisovatel Emerson praví, že v každém člověku sice osobnost zraje až v mužném věku, ale její známky jsou zřejmé již od dětství. Tyto známky se ukazovaly zcela jasně. Příroda postupuje jako umělec, který se nedá do díla, dokud si dříve neučiní náčrtek.

Z malého Dodo vyzařovalo již určitě, co bude z Pier Giorgia v budoucnosti.

III. Doma

Za to, co v něm bylo zvlášť podivuhodného, vděčil rodině.

Byl právem hrd na vzdělání, činnost, charakter, poctivost a správnost svého otce. V dětství a mládí, když otec měl přijeti z Turína do Pollone, čekal naň s nedočkavostí a nedá se vypsatí jásot a radostný křik: bylo mnoho polibků a pobíhání doma i v zahradě. Otec byl dítkám společníkem při hrách v několika hodinách, jež mu zbývaly po práci; v Turíně mu chodili naproti do kanceláře a vraceli se vesele, hrajíce si na schovávanou za stromy a domovními dveřmi podél celé cesty. A po jídle, jaké běhání po pokojích! Jaké závody! Matka je musela často všechny tři vykázati jinam, aby zachránila před rozbitím okna i nábytek.

Uprostřed hraní však dával Pier Giorgio dobře pozor, aby otce nikdy nezarmoutil. Bylo mu dva a půl roku, když byv pokárán, otevřel domácí lékárničku a řekl: „Otrávím se a umru!" Tuto smutnou větu několikrát opakoval, až teprve později, dostav vysvětlení, pochopil, co vlastně říkal, a nechal toho navždy. To už byl asi pětiletý.

Otec den ze dne jasněji viděl podivuhodnou povahu svého syna. V rozmluvě s jistou dámou pravil s hrdostí a pohnutím: „Jsem si jist, že Pier Giorgio půjde vždycky přímo, neboť je to vtělená čest a upřímnost!"

„Z těch několika řádek," psal mu otec v r. 1922, „které jsi poslal Lucianě, chápu celou tvou duši. Vidím ji krásnou, tak, jak jsem si ji vždy představoval. Ať se stane cokoliv, nezměň se. Jsem na tebe hrdý, můj drahý Pier Giorgio; a s hrdostí vidím, že trochu toho dobrého, co jest v mé povaze, není v tobě ztraceno. Objímám tě s vírou a s ještě větší láskou."

Nade vše si při otci cenil jeho ochrany a lásky, kterou měl pro chudé a nešťastné. Když na památku svého zesnulého bratra, inženýra Petra, věnoval větší částku na dobročinné účely, psal mu Pier Giorgio: „Nejdražší otče, zítra jsou tvé jmeniny a mně je srdečně líto, že ti nemohu ústně projevit všecko, co cítím v duši. Přesto budu zítra v tvé blízkosti a chci prosit Pána Boha, aby ti dal všecku možnou útěchu za to, co dobrého jsi již vykonal a stále konáš." (23. září 1923.)

Usečným, jako tento list, zdál se i příliš stručný každodenní jejich pozdrav tomu, kdo neslyšel přízvuku nejněžnější vzájemné lásky a nepozoroval radostného záblesku jejich očí;

tomu, kdo neznal otcovy něžnosti, rostoucí za posledních let v obdiv. Jejich pozdrav byl vždy týž, zvláště při stole a opakoval se beze změny: „Zdař Bůh, krásný můj Giorgio!“ - „Zdař, tati!“

Zcela zvláštní láskou lnul k babičce, matčině matce, která se dvojnásob shlížela ve vnukovi pro jeho prostou víru a dobré skutky. Rád si hrál na jejího rytíře i na ochránce její ošetřovatelky za posledních let, sestry Anděly. Protože v Pollone byl jeho pokoj v sousedství babičky a ošetřovatelky, pojmenovaly ho svým páterem kvardiánem. V posledních dnech života se zajímala jen o jediný hlas a jediné jméno, pozdravujíc je sladkým úsměvem: hlasaj méno Pier Giorgia.

V sestře, ještě pouhém dítěti, podívoval se neobyčejné bystrosti ducha, výbornému citu a bezpečnému důvtipu v posuzování lidí. Později vždy ji shledával bližší společnými náboženskými pocity.

Když 15. července 1923 dosáhla doktorátu práv, daroval jí Život sv. Kateřiny Sienské od Joergensena: „Dobré a drahé sestře v den její promoce dávám tuto knihu, aby jí byla vůdkyní v životě, usilujícím o stálý vzestup k duchovnímu zdokonalení.“

Jeho srdce projevilo, jakou láskou ji miloval, když po svatbě se odstěhovala do Polska.

„Včera, 25. ledna 1925,“ píše příteli, „byla má sestra církevně oddána. Byl to velkolepý obřad; civilní sňatek je proti tomu fraška. Přes to však, že se raduji z jejího štěstí, neboť má hodného manžela, jakého představu máš ty i já, bylo to včera hrozné loučení.“

Chtěl, aby znamení kříže bylo v novém domově sestře upomínkou na vzdáleného bratra. Hledal starobylý kříž; přál si, aby byl krásný, umělecký... Byl velmi náročný. Konečně našel takový ze slonové kosti; dal jej posvětit pro snoubence od pana arcibiskupa. „Měl takovou radost,“ píše sestra, „jako by mi dával spolu s křížem všechno požehnání nebes... Zdálo se, jako by věděl, že tento kříž bude pro mne pramenem požehnání a svaté útěchy v utrpení.“

Když zůstal sám a cítil, jak řekl svým přátelům, že nyní musí rodičům nahradit oba, napsal v jednom dopise: „Piš mi často, abych mohl vyplnit onu hroznou osamělost, kterou jsi nechala mezi námi. Dříve, když jsme žili stále spolu, nedovedl jsem si představit, čím jsi mi byla. Nyní však, bohužel, když nás dělí tolik kilometrů, nyní, když jsme se musili rozloučit, nikoli na několik dní, ale na celý život, a budeme se vídati jen někdy, čas od času, pochopil jsem, co to jest mít doma sestru a jakou prázdnotu může po sobě nechat.“ (Turín 4. února 1925.)

Dva měsíce později, před velikonočními svátky: „Přeji ti, aby Boží mír byl vždycky s tebou i s Janem; neboť majíce mír v srdci, máme všecko.“ (Turín 10. dubna 1925)

Jako se na svátky připravoval pokáním, tak zcela otevřeně radí i své sestře: „Vím, že jsi paní domu a tvůj bratr v dálce je na to hrd. Avšak jednu radu se ti osmělím přece dát v této době čtyřicetidenního postu, a to: aby ses v těchto dnech smutku pro Církev nějakou malou obětí a odepřením něčeho dobře připravila na velikonoční svaté přijímání. I když letos nebudeme je slavit společně tělem, oslavíme je duchem, vzpomínajíce na sebe v modlitbách. A tak onoho dne a vždycky naše duše budou spojeny v Bohu.“ (Turín 13. března 1925)

V rodině lnul Pier Giorgio zcela zvláštní láskou k té, která se může dobře zvatí zástupkyní všudypřítomného Boha, neboť jí má být každému synu.

Jako dítě neučinil kroku, nepromluvil slova, aniž nepohleděl na matku; chtěl vždy slyšeti její svolení. Třebaže se jeho láska k ní jevila někdy také slavnostněji při shledání polibky a něžnostmi, přece jen více se projevovала naprostou poslušností již od dětství i později ve všech věcech důležitých.

Byl v páté třídě gymnasijní a bylo mu 14 nebo 15 let. Vrávší se matka našla jej chodícího po pokoji: „Maminko, dobře, že jsi přišla! Cekám na tebe, abys mi dovolila vzít si úplné vydání Orlanda, v němž je báseň, která chybí v mém vydání a ze které máme úlohu.“ Svazek stál v otevřené knihovně spolu s ostatními klasiky; ale jinoch se ho nedotkl, dokud matka

nedala svolení. Sestra, která mu byla společnicí ve studiu až do konce university, dodává k tomu: „Nikdy jsem nepozorovala, že by vzal do rukou knihu, která by nebyla dobrá; nikdy jsem ho neviděla obracet listy v knihách anebo slovníku z nezdravé zvědavosti. Kdyby mu byla matka poznamenala stránky, které nesmí čísti, jeho oči by se jich nedotkly.“

Matka byla na obě děti velice přísná až do jejich patnácti let; potom, přesvědčena o jejich zralosti, nechala jim rozumnou svobodu. Pečovala o jejich výchovu a začala s ní ještě dříve, než začaly mluvit. Byla neúprosná; „ne“ znamenalo „nikoliv“ a děti věděly, že jí nepohnou ani slzy, ani vrtochy. Žádné sladkosti, žádné dárky, jedině o velkých svátcích; žádné dlouhé vysedávání večer, ani kavárny, ani biografy... Tento prostý způsob života dobře si pamatuje služebnictvo. Kuchařka Karolina, sloužící v domě více let, líčí to správně: „Právím s rukou na srdci a bez jakéhokoli pochlebování: děti byly vychovávány bez slabosti a bez chyby tak, že málo se jim podobných nalezne u bohatých i u chudých.“ Bylo jim asi dvanáct nebo třináct let, když jednou večer v lázních Alassio po skončené večeři matka jim řekla: „Pomodlit se a spat!“; děti si zamířily do blízkého kostela, zatím co ostatní děti v hotelu šly s dospělými ještě na zmrzlinu a poslechnout si koncert.

V tomto přísném a jednoduchém způsobu výchovy byla velikou pomocnicí jejich jediná teta, matčina sestra, která matku ve všem zastupovala. Pier Giorgio u ní bydlel po mnoho měsíců, zatím co rodina byla v Berlíně; jako jedenadvacetiletý musel denně poslouchati kázání, ve všem podobná matčiným; o ztrátě času, o nepořádku s věčným „Ohol se přece“, vyslechl je však po každé s úctou a láskou.

Někdy, když se teta příliš rozhovořovala, říkal jí s úsměvem: „Ale nezlob se, tetinko moje...“ čímž ji odzbrojil nadobro.

Z dopisů, psaných v této době odloučení, překypuje veliká láska, kterou cítil k rodině. Poslali mu blahopřání a dárek k narozeninám. Děkoval vroucně, že mu toho poslali „příliš mnoho“ a že v odměnu za to, co mu prokázali, „bude se modliti k Pánu Bohu za požehnání pro ně.“ (6. dubna 1922.)

Nejmilejší mu byly dárky, které mu poslala „jeho drahá vzdálená matka.“ Připadalo mu, že každé písmeno a každá vzpomínka dává mu na okamžik zapomenouti na vzdálenost, která je dělila.

Dopisování s matkou bylo co nejdůvěrnější. „Tvá matka tě nosí,“ tak mu psala z Freiburgu, „celý den ve svém srdci, posílá ti polibek, když jde spát; jsi její první myšlenkou, když se ráno probudí.“ (22. září 1921)

Když zahlédl její „krasopis“, pociťoval „nesmírnou radost“. (16. října 1921.) Její fotografii nosil při sobě, „aby ji cítil sobě bližší a mohl se na ni dívat každý večer“. (7. října 1921.) Šel si prohlédnouti výstavu obrazů a jeho myšlenky letěly za matkou (24. listopadu 1921); vroucně jí děkoval za „dobré rady“, které mu dávala, a sliboval, „že pokud možno bude se jimi řídit.“ Silný a dobrý syn měl pro ni vždy nejněžnější pozornost a vzdálené sestře, když matka odjela ji navštívit, kladl na srdce, aby žárlivě střežila matčino chatrné zdraví. A přece, i když byl spokojen, že matka si může odpočinouti a s Lucianou se potěšiti, přiznával se, že se mu po ní nesmírně stýská. (25. března 1925.) - Když je matka nablízku, „nevážím si dosti její přítomnosti; teprve když se vzdálí, byť jen nakrátko, cítím nesmírnou prázdnotu, kterou zanechala její nepřítomnost.“

Tato myšlenka se vrací v odpovědi na větu, kterou napsala jeho matka: „... nyní jste již velcí a nemáte mne více potřebí...“:

„Drahá maminko!

Jest mi líto, ba působí mi bolest, že můžeš psáti takové nemožné věci. Rady matčiny jsou vždycky nejlepší, i když zestárneme. Tohoto roku byla jsi daleko ode mne a mohl jsem tedy

oceniti, co znamená nemíti vedle sebe matku, která sice stále napomíná, ale večer dá políbení a požehnání. Bohužel, nemohu býti s vámi v Pollone; jednak je to mou vlastní vinou, protože jsem příliš velký, jednak to zavinují velice vážná studia. Třetí ročník je tvrdá kost a je třeba se hodně natáhnouti, chceme-li dosáhnouti cíle. Ale nenaříkejme, protože na tomto světě jsou ještě horší věci. Drahá maminko, odpusť mi všechny ty malé mrzutosti, které jsem Ti způsobil, ale ujist'uji Tě, že jestli jsem se někdy proti Tobě prohřešil, v budoucnosti se polepším; často myslím na Tebe a modlím se k Pánu Bohu, aby Ti dal útěchy, které Ti já pro své chyby nemohu dát, třebaš Ti přeji vše nejlepší. Líbá Tebe i tetu Pier Giorgio. Turín 19. července 1922."

jednoho dne o velikonočních roku 1925, které trávila se synem v Pollone, jsouc právě samotna, jako by tušila, co mělo učiniti jejich dům zcela opuštěným, psala matka dceři do Haagu: „Tolik jich zde bylo, drahých a milovaných! A nyní jsou mrtvi nebo vzdáleni, což je totéž. Jdu vstříc těžkému snu, kdy budu samotna choditi po pokojích a nebude tu nikoho z těch, které jsem milovala. Příští rok tu nebude ani Pier Giorgio (který měl nastoupiti vojenskou službu), ten můj tichý hoch, který jest požehnáním domu. Babička a on jsou jeho základním kamenem..."

Jméno matky měl stále na rtech. Napodobil její vkus, její pohyby, aniž si toho byl vědom, což lze vysvětliti jen silou jeho lásky. Jistá přítelkyně tvrdí, že ho slyšela opa-kovati doslovně celé věty a obraty, jichž používala matka, a její jméno kladl velmi často na počátek svého vyprávění: „Maminka by řekla ..., maminka by chtěla . . ., maminka by to udělala tak.. Před krásou přírody, před uměleckým obrazem anebo když se radoval z něčeho, v čem zvítězilo dobro, mimoděk zvolal: „Oh, kdyby tu byla mami!"

A mami byla vlastně vždy s ním, protože i jako muž jednal všude podle jejího poučení a svých vzpomínek na ni, jež si uchoval ze svých malých dětských nesnází.

Po vážném zkoumání povinností a po svědomitém ocenění náklonností byl by se Pier Giorgio rozhodl pro život manželský. V rozpravách s důvěrnými přáteli naznačil, jak se zamýšlel připravit ti na manželství. Jednoduchý a praktický, jako vždycky, byl by v družce svého života hledal jako první vlastnost křesťanský pojem života. Byl ochoten pro-minouti chyby, které souvisí s lidskou přirozeností, avšak neústupně by žádal bezpečných a jasných důkazů této základní vlastnosti. Sám jsa duší, vyzařující vnitřní světlo a stálou radost, prodchnut silným dechem života, nesnel by po svém boku duši ubohou a v projevech náboženství bezmyšlenkovitou.

Toužil též po tom, aby jeho budoucí družka měla velikou zálibu pro hory, neboť v tom viděl kázeň vůle a projev úcty ke Stvořiteli. Nezáleželo mu na jejím společenském postavení nebo věnu; ovšem chtěl vždy jednati se souhlasem rodiny.

Jednou večer jako závěr podobné rozmluvy pravil k příteli: „Svým dětem nezanechám peněz, protože bohatství, místo aby prospívalo, velmi často napomáhá jen k ukojení vášni. Budu hledět dát jim úplné vzdělání a křesťanské vychování tak, aby mohly, budou-li chtít, samy dosáhnouti důstojného postavení. Až toto dokáží, budu-li mít peníze, dám je na dobročinné skutky a nikoliv svým dětem." Přítel byl překvapen tímto rozumováním, které se zdálo odporovati náklonnostem srdce; ale potom musel přiznati, že to je jen důsledná logika Pier Giorgia, který dovedl přemoci přirozenou citlivost pro vyšší dobro.

Tak se o něm mohlo říci, že jest zralý i pro jednu z nejvyšších funkcí, ke kterým Bůh volá člověka: pro otcovství.

IV. Na rozcestí.

Zdravý smysl pro skutečnost, ve kterém byl od malička vychováván, uchránil ho před citových romantismem, jenž bývá průvodcem mládí.

Nebezpečné období, které mnohému jinochu přinese mravní zkázu, protože svádí k hříšným návykům, které navždy otráví a znesvěť cit lásky, prošlo u něho, nepravím bez povšimnutí, ale lehce překonáno, zásluhou včasné mateřské bdělosti.

Zmínil jsem se již o naprosté důvěře, jakou měl Pier Giorgio ve slova a rozkazy matčiny. Dovedla nad ním bdít a pokárati, ale dovolovala mu vše, co je dobré a zdravé tělesně i mravně. Myslí tedy na nebezpečí, kterým mohl být vydán, protože viděla jeho dětskou duši ve vyspělém těle muže, vzala si ho stranou a s mateřskou vážností snažila se ho upozornit na možná překvapení. On však neposlouchal vůbec. Přerušoval matku, obracuje svou pozornost na kočku, na květiny a jiné. Vskutku nechápal. Zdá se to výjimečné, když se pomyslí, že přicházel do let, kdy vzniká nervosní neklid, jenž jest známkou přechodu z dětství do jinošství; oné doby života, ve které se stýkají oba věky; smýšlení je ještě chlapecké, ale dostavují se již touhy a žádosti muže; a když je chlapec slabý, snadno povolí a ustoupí vášním mužného věku.

„Mohlo mu býti“, píše přítel, „patnáct anebo šestnáct let a neklame-li mne paměť, bylo to v době studentských nepokojů a demonstrací, když jednou, vracejíc se z takového shromáždění, potkali jsme - Pier Giorgio, B. a já - dvě dívky neslušného chování, protože, jak si vzpomínám, byly ony první, které se daly s námi do řeči. Slovo dalo slovo, až jsme ujednali dostaveníčko. Abychom si opatřili peníze a nevypadali příliš uboze, prodali jsme několik knih. Sli jsme jim tedy naproti. Vzpomínám si jako by to bylo včera, že Pier Giorgio šel s námi, ale nebyl si vědom, co činí; na každý způsob měl ten nejlepší humor a žertoval s námi dvěma. V krytém povoze, neboť byl začátek jara, dostali jsme se do Valentina. Nemohu říci, kde jsme skončili, poněvadž je tomu již dávno, ale myslím, že v restauraci, kde jsme něco málo popili.

Po krátké procházce vše skončilo zde. Vzpomínka na tuto rozpustilost naplňuje mi srdce zármutkem a lítostí, neboť já jsem to byl, který to svedl...”

Byl únor 1917 a Pier Giorgiovi nebylo ještě šestnáct let. Jednoho dne našla matka lístek, psaný jeho vlastní rukou, v němž bylo několik snad neslušných slov, adresovaných jednomu z obou přátel. Srdce se jí sevřelo, zmocnila se jí veliká bázeň: „Hle, nebezpečná chvíle, tak obávaná, jest zde!“ Přemýšlela o svém krásném synu, tak zdravé mysli i těla, o jeho čisté duši, ve které se chtěla usadit nečistota světa. Co mohla činiti jiného, nežli plakati a modliti se? Jak mohl její syn bojovati sám proti zlu, on, fysicky sice muž, ale dítě srdcem a myslí?

Jak uhadla, že jde o dostaveníčko, - totéž, o němž jsme slyšeli vypravovati, - matka si již nevzpomíná; takže nemůže říci, zda Pier Giorgio prodal nějaké knihy, aby získal peníze; pamatuje si však, že si vyzvedl větší částku ze spořitelní knížky, znějící na jeho jméno. Již tušení, že by se peníze mohly státí svůdcem, kdyby jimi mohl jinoch volně nakládati, vnuklo jí, aby se opřela darování takové knížky.

Ohromena, nikoli však bezradná, pustila se do záchranného díla. Promluvila se synem mezi čtyřma očima; zdálo se, že nerozumí: nejevil vůbec žádných výčitek svědomí. Pozvala k sobě matky obou jeho přátel a společně se pokoušely přiměti všechny tři chlapce, aby se ke všemu přiznali. Oddechly si: šlo, jak jsme se výše zmínili, o věc nikterak závažnou, které však bylo třeba zabránit v zárodku. Zatím co druhé matky tiskly své kající syny k srdci a dávaly jim polibek odpuštění, Pier Giorgiovi byl tento polibek odepřen. Taková přísnost zdála se samým hochům přílišná a krutá. Avšak matka Pier Giorgiova nepozorovala na synu upřímného pokání: zdálo se jí, že její syn přece jen nechápe... Prozřetelná přísnost mateřská, která učí mysliti na to, že častokrát celý život závisí na skutcích, které se mohou zdáti bezvýznamnými! A vskutku, několik dní po tomto výstupu, když byla sama v pokoji, slyší otevřítí prudce dveře. Vstupuje rychle Pier Giorgio, zapálený ve tváři a se zářícím zrakem volá: „Mami, odpusť! Odpusť! Nevěděl jsem, co dělám; přísahám, přísahám ti, že toho vícekrát neučiním!“ - Proti svému zvyku padl na kolena a líbal jí ruku.

Matka nemůže dnes, jako nebyla schopna tenkrát, popsati, co pociťovala. Vzpomíná jen, že jí kámen spadl se srdce a sladká radost ji zahřála. Vzala syna do náručí, řekla mu několik povzbuzujících slov, dala mu polibek a vše tím skončilo.

On, tak cizí divadelním pohybům a tak skoupý na slova a věty, vyjádřil ve svém slibu a lítosti jasně i pevně předsevzetí, jehož nebylo třeba posilovati.

Byl asi u zpovědi v ústavě a zpovědník mu dal po kajícím vyznání náležité napomenutí, vnuknuté od Boha. Jistě přemýšlel také a rozjímal o bolesti matčině i o jejích slovech: přistoupil k svatému přijímání a potom letěl k nohám matčinym zpečetiti své předsevzetí slovy: Nikdy více!

To byl program celého jeho života: až do svých dvaceti čtyř let, až do chvíle svého povolání, žil stále v přítomnosti Boží. Přemýšlíme-li o této době jeho života, nemůžeme dosti velebiti Boží Prozřetelnost, která použila dvou spolužáků a dvou dívek k tomu, aby Pier Giorgio proletěl v několika dnech nebezpečným obdobím mládí, aniž si sežehl křídla.

Naopak, ještě z toho měl duchovní zisk. Tato událost byla mu především stupněm k vyšší pokoře. Později, když ho někdo chválil pro jeho víru a zbožnost, odpovídal prostě: „Nebyl jsem vždy takový! I já jsem měl v životě chvíle málo příkladné a kdyby se byl Pán nedotkl mého srdce, kdož ví, co by se bylo ze mne na gymnasiu stalo.“ Jeho jemná povaha tu zřejmě nadsazovala onu malou příhodu s výletem, avšak určitě tato slova nasvědčují, jakou v sobě pociťoval sílu zlé náklonnosti, kterou zásluhou milosti Boží přemohl.

Mimo to se přesvědčil, jakou výhodou je pro dospívající mládež časté přijímání svátostí a důvěra ke zpovědníku.

Byla to první překážka, se kterou se setkal v životě. Místo aby přes ni upadl, vystoupil a učinil z ní stupeň vzhůru. Silnou vůlí, posilován modlitbou a denním svatým přijímáním, splnil mužný a rozhodný slib: nikdy více!

Tak čistota, která byla zprvu darem vlitým od Boha, stala se ctností; tím také započal jeho vnitřní život, plný zápasů i vítězství.

V. Život života

Byl navyklý pokládati za důležité vše, co jest naší povinností. Jako v dětství pohlížel vážně na nepříjemné studium úloh i hru na piano, později na universitní studie a namáhavé výkresy, tak - a to tím více - pojímal vážně nauky toho náboženství, které se mu Prozřetelností Boží podávalo v pravém světle, to jest jako prvek výchovný, v každém směru zasluhující pozorné lásky.

Když přemýšlím o tomto jinochu, který podle svého společenského postavení mohl vésti život lehký, veselý, světácký, třeba s jakousi čestností, napadají mi slova, kterými Alexander Manzoni popisuje mládí jinocha, jenž se stal později kardinálem Bedřichem Borromeo. „Jeho život jest jako potok, který čistý vyvěrá ze skály, netvoří bahniště, ani se nekalí ve svém dlouhém toku rozmanitými kraji, ale čistý vlévá se do řeky. Uprostřed pohodlí a nádhery pamatoval si od dětství slova o pozhelnání a pokoře, o zásadách marnosti rozkoší, nespravedlnosti, pýchy, pravé důstojnosti a pravého dobra, které ať cítěny v srdci či nikoliv, přecházejí z rodičů na děti vyučováním základních náboženských pravd.“

Hleděl si, pravím, oněch výrazů a zásad, bral je vážně, zkoumal a shledával pravými; viděl, že nemohou býti pravdivé jiné výrazy a jiné zásady, které se taktéž dědí z pokolení na pokolení se stejnou jistotou a někdy týmiž ústy, a rozhodl se pro vzor z oněch, které byly pravé. Přesvědčen, že život není určen mnohým za břemeno a některým jako svátek, ale pro všechny znamená práci, ze které se každý bude odpovídati, od malička myslel na to, jak by mohl zaříditi svůj život užitečně a svatě. Všechny bytosti upřímné a prosté jsou takové: na život hledí vážně a

v každé věci jsou důsledné, to jest: jdou až k posledním důsledkům. Pier Giorgio byl primitiv, což značí člověka, kterého klamné sociální proudy nedovedly předělati tak, aby viděl svůj ideál v ústupcích.

Pro něho býti nábožným znamenalo především býti věrným ve vlastních povinnostech: nejen ve velkých, ale i v malých a každodenních, které se nám ukládají od rána do večera.

Ve skutečnosti žil podle vlastní víry. „Můj život jest jednotvárný," píše příteli dne 27. února 1925, „ale denně chápu jasněji, jaká je to milost býti katolíkem. Ubozí lidé, kteří nemají žádné víry! Žítí bez víry, bez hájení zděděného náboženství, bez ustavičného zápasu o pravdu, není život, ale živoření. My však nesmíme nikdy živořiti, nýbrž žiti, protože si musíme veřejně přiznati a denně vzpomínati, že my jediní máme pravdu; máme víru, abychom špli k nebeské vlasti, a naději, abychom jí dosáhli. Proto pryč s každou trudnomyslností, která může býti jen tam, kde není víry. V této době čtyřicetidenního svatého postu vzhůru srdce a vždy vpřed pro vítězství Království Kristova ve společnosti."

Hle, proč jeden z důvěrných přátel mohl o něm prohlásit ti:

„Pier Giorgio nečinil nic mimořádného, lépe řečeno, konal věc velice mimořádnou: přiblížil se k dokonalosti po cestě, na kterou ho Pán postavil. Žádné ohromující činy; stavěl se klidně, beze strachu, tváří v tvář nejrůznějším okolnostem, do nichž ho život postavil. Žádné roucho kajčnicka, ani přehnané umrtvování, ani falešný stud, nýbrž krásný, jasný pohled; vždy ochoten dávat, pomáhat, po-vzbuditi; ustavičná soustavná obět'."

„Že se mu podařilo státí se pravým opakem klasického vzoru člověka nábožensky přemrštěného, jest zásluhou, které si vydobyl, neboť v něm byl velký počet ctností skutečně výjimečných."

Vytrvalý na dráze povinnosti, chtěl býti takovým i v plnění náboženských předpisů, jejichž důležitost poznal z církevního vyučování, i po stránce praktické.

Pro něho náboženství znamenalo náboženský život, t.j. spojení každého činu s myšlenkou na Boha.

Proto nebylo u něho dnů ani chvil, vyhrazených projevům náboženství, jež by vybočovaly z obvyklého pořadu nebo docela se mohly zdáti nádobyčejné těm, kteří náboženským účelům věnují několik okamžiků přesně vymezených: v něm byly ustavičné i dobrovolné. Věděl dobře, jak je užitečno zvyknouti si, aby dvě denní doby byly ráno a večer zasvěceny modlitbě takřka úřední.

Viktor Hugo pravil, že ranní a večerní modlitba patří k toaletě duše. Kdo jí nekoná, skončí návykem poskvřňování duše. Věřím, že Pier Giorgio jí nikdy nevynechal, ani mladý, ani starší. Matka ho naučila modlití se málo modliteb, ale správně, na kolenou a se sepjatýma rukama.

Později, když jako student a dominikánský terciář začal se denně modlití růženec, často ho při modlitbě překvapila únava: mnohokrát ho přistihla matka spícího na kolenou. Spal tak tvrdě, že se dal matkou uložití na lože, aniž si toho byl vědom, hovoře ze spaní: „Ale ne, přece jsem neusnul!"

Podobně píše jeho příbuzná z Albissoly, kde tehdy již dvacetiletý Pier Giorgio žil nějakou dobu: „Několikrát ho zastihla služebná, přidělená k jeho obsluze, klečícího v pokoji na podlaze a pohrouženého v modlitbu. Ještě dnes o tom mluví s velkým podivem." Stejný obdiv vyznívá ze svědectví jiných služebných osob.

S denní modlitbou, která jest dýcháním duše, spojoval účast na Eucharistii, jež jest středem a zdrojem křesťanského náboženství.

Ředitel sociálního ústavu, P. Cavriani, kde Pier Giorgio podle tehdejšího svolení pro usnadnění studií jinochům, kteří měli nastoupit ti vojenskou službu, v jednom roce absolvoval druhý a třetí ročník, brzy zpozoroval, jak často navštěvoval svého duchovního vůdce. Proto

nečinil mu obtíží a připustil ho mezi externisty v přesvědčení, že bude pro spolužáky „vzácným příkladem a svatým vzorem“.

Ani jednou za celý rok nebylo ho viděti zastaviti se v přeplněné dvoraně, kudy se ubíral do ústavu k rannímu svatému přijímání. Pozdravil a nedávaje se zdržovati povídáním, šel rovnou do kaple.

A P. Zabelli praví: „Zvláště mne upoutala jeho zbožnost, která by se u jiného snad zdála výstřední, u něho však byla zcela přirozená a nehledaná. Byl to on! Proto nedalo se nic říci o jeho znamení kříže, velkého kříže, kterým se žehnal s takovou přirozeností a vírou uprostřed ulice, ubíraje se kolem kostela!“

Stálým postupem pronikl a osvojil si dobrodiní každodenního svatého přijímání, jehož již nikdy neopustil, ani na universitě, v městě, ani na venkově, ať to bylo spojeno s většími nebo menšími obtížemi. „Když například v září 1923 mne vzal s sebou na eucharistický sjezd v Janově“, vypravuje syn zahradníka, „vzpomínám si, jak jsem vyjížděl z Turína, máje kapsy plny pečiva a sladkostí. Ve vlaku jsem stejně, jako mnozí jiní, jedl i po půlnoci. Jak jsem se hanbil ráno, když jsem viděl Pier Giorgia s jeho přítelem jiti ke stolu Páně, a já, praporečník, jsem nesměl. Postěžoval jsem si mu; na útěchu odvětil: „Nevadí, půjdeš jindy.“

Don Vassarotti popisuje poslední léta Pier Giorgia takto: „Vídál jsem ho jako universitního studenta skoro každého jitra v kostele tam, kde jest dnes jeho pamětní deska. Tam, v těch lavicích, viděl jsem ho modliti se na kolenou s hlavou skloněnou. Z onoho místa dvakrát nebo třikrát vcházel do sakristie, a kněze, jehož tam zastihl, prosil, aby vyslechl dobrotivě jeho zpověď. Každý den byl u svatého přijímání, a s jakým zápalem! S tváří jako vytesanou, vážný, skromný, zbožný. Byl rád, když nebylo po ruce ministrantů. Tu hned bez říkání se nabídl ke službě tak vznešené a posvátné.“

Žádné lidské pohnutky ho nezdržely, aby neplnil svých náboženských zvyklostí. Kdykoliv v Pollone jel na svém Parsifalu okolo kostela, kůň sám se zastavil. Pier Giorgio tu vždy pozdravil Boha, neohlížeje sena to, zda to někdo vidí či nikoliv. Udělal svůj veliký kříž a potom sklonil hlavu až ke hřívě. Tak konal návštěvu Nejsvětější Svátosti, kterou by neopominul vykonati v kostele, kdyby byl šel pěšky.

Zmínky zasluhují i jiné jeho eucharistické zásady.

Věděl, že mše svatá jest dříve obět než svátost. Věděl také, že Církev nám poroučí minimum účasti: v neděli a zasvěcené svátky.

Věděti znamenalo u něho konati. Proto neopominul této povinnosti. Ve všední dny, když měl mnoho učení, věnoval svatému přijímání jen čtvrt hodiny, bez slyšení mše svaté. Zato v neděli byl by obětoval nevím co, než by nedodržel tuto povinnost. Byl proto obdivován svými spolužáky.

Jeho držení těla při mši svaté bylo tak uctivé, ze se zdálo až vojensky přísné. Protože věděl, že je zvláště významným projevem úcty přísluhovati knězi u oltáře, kdykoliv se mu k tomu naskýtala příležitost, vždy se jí chápal, ba vyhledával ji. Ministroval tak uhlazeně a dokonale, že bylo požitkem jej pozorovati.

Obdivoval církevní obřady, dával šije vysvětlovati, neboť si přál rozuměti všemu, co se v kostele dálo, a chtěl pochopiti význam posvátných obřadů.

„Přede mší svatou,“ vypravuje jeho přítel, „zašel do sakristie a podle direktáře si upravil znaménka svého misál-ku. Často byl proto zvědavě pozorován kostelníky.“

A jiný píše: „Po zkoušce zpěvů na Bílou sobotu 1925 zastavili jsme se před kostelem. Pier Giorgio měl v ruce novou příručku ke mši svaté. „Jaká je to kniha?“ ptali jsme se. „Mešní kniha pro svátky. Jest krásná a užitečná, ale nestačí mi. Chci sledovati mši každý den a koupím si úplný misálek.“

Obstarať si jej potom brzy. Když zemřel, ležel na jeho psacím stole mezi archy k poslednému rigorosu, k němuž se již nedostal, otevřený po mši, kterou jsi na tomto světě neslyšel.

Ačkoli nade vše miloval výlety do vysokých Alp, přece raději se jich zřekl, nedal-li se spojití odjezd s dodržením církevního příkázání. Často se hovořilo o tomto případu svědomí ve společnosti vzdělaných, zbožných a vážných kněží. Pier Giorgio slyšel od nich, že jest dovoleno vydati se na cestu v sobotu a následkem toho vynechati mši svatou, když toho žádají rozumné důvody zdravotní a není možno býti na mši v oněch nebetyčných výškách. Byl však od přirozenosti proti rokování a rozlišování. Uznával sice základ onoho mínění v tomto případě, ale kráčeje vždy přímou cestou a jsa svatě tvrdošijný, nikdy nedbal takového mínění, říkáje: „Nuže, to lze udělati také tak, ale já se tím řídití nebudu.“ Buď se zřekl výletu, nebo si to rozdělil tak, aby skupina se vypravila na cestu časně zrána, hned po splnění svátečních povinností.

Farář z Balme píše: „Pamatuji se velmi dobře, jako by to bylo dnes, na pouť Mladých turistů z Turína na vrchol Ciamareilly k uctění dvacátého pátého výročí tamního milostného obrazu Panny Marie (1924). Kráčel jsem v čele prvního oddílu a sotva jsme přešli ledovec, odpoutal jsem se od společného provazu; jsa volný slézal jsem skalní stěnu, abych byl co nejdříve na vrcholku, když mi zastoupil cestu ušlechtilý, usměvavý a dobrácký mladý turista, Pier Giorgio. Projevil radost nad setkáním i seznámením se mnou a prosil o dovolení, aby mi mohl nahoře přisluhovati při mši svaté. Smělý a příjemný jinoch, plný odvahy a nadšení, naplnil mne obdivem a dokonale si mne naklonil. Požádal o radu, kudy by se mohl ještě s několika přáteli, kteří na něho čekali, dostatí kratší cestou na vrchol dříve než ostatní. Dokázal to skutečně a nedovedl potlačiti výkřik obdivu a nadšení z nevyličitelného rozhledu.

Ministroval mi při mši svaté a mně se zdálo, jako by mně přisluhoval anděl, takové bylo jeho podivuhodné chování, živá zbožnost a něžná úcta k nejsvětější Oběti a k Matce všeho potěšení, Panně Marii.

Po mně sloužil mši svatou ještě jeden misionář a Pier Giorgio začal jasným, pevným a zbožným hlasem růženec, který se s ním co nejzbožněji modlilo všech 130 turistů.“

Farář ze Sauze d'Oulx vypravuje: „Stiskl mi ruku, představil se jako universitní student a pozdravil svým bodrým „buon giorno“. Někdy říkával: „Důstojný pane, dovolíte mi dnes přečísti evangelium?“ Skloněn nad knihou, jasným hlasem jako z kovu pronášel jednotlivá slova a věty evangelia. Potom zavřel knihu a postavil se ke zpovědnici; nebo čekal, až bude sedm hodin, aby pomohl knězi při oblékání posvátných rouch. Počínal si při tom nadmíru jemně. A co teprve při mši svaté! Tušil jsem více, než jsem viděl! Bylo třeba slyšeti jeho odpovědi na modlitby kněze! Celá jeho duše se chvěla v tom jasném, vážném a pomalém přízvuku. Tomu plně odpovídalo jeho chování. Svaté přijímání? To byl vrchol jeho duchovního života! Pohled, výraz tváře..., vše se v něm soustředilo, aby zpívalo láskou k eucharistickému Ježíši, jehož přijímá). V posledních odpovědích knězi jeho hlas měl jiný důraz.“

Podobný dojem měl i jiný známý: „Pozoroval jsem u něho něco zvláštního, kdykoliv jsem ho viděl ministrovati při mši svaté. Jednoduchý jako vždy, nenamáhal se zevnějšími pohyby. Jeho hlas vybízal k přemýšlení. Z jeho jasných a hlasitých odpovědí bylo viděti, že nejen odpovídal, ale i sledoval a rozjímal; a co více, slyšel jsem v onom hlase pobídku k následování a zamyšlení se nad těmi několika slovy, naučenými v dětství a tolikrát opakovanými, abych pochopil lépe celou jejich krásu.“

Však ještě významnější jsou slova Monsignora Pinardiho: „...Chci se zmíniti o jednom jeho zvyku křesťanského života a víry, který byl příčinou naší známosti a vzájemného přátelství... Mnohokrát přišel v sobotu, aby zjistil hodinu první mše svaté. Kolikrát mne žádal, abych nějak zařídil, aby se jedna mše svatá sloužila dříve nežli v obvyklou hodinu! Když to nebylo možno tak

časně, odcházel zarmoucen, ale pevně rozhodnut, upustit od výletu do hor. Častěji jsem mu však vyhověl.

Jak to bylo krásné, viděti ho vcházeti do kostela s jeho přáteli v časných ranních hodinách, v okovaných botách, lyžařské hole v rukou, batohy na zádech. Slyšitelným krokem se ubíral k sakristii, odkládal zavazadla a přisluhoval u oltáře. Bylo dojemné ho pozorovati; silný tělem a ještě silnější vírou!"

„Býval první", dokládá P. Cesari, „jenž přistupoval k sv. přijímání; jeho chování bylo předejrou a znamením výletu do hor, výletu plného veselí, ale veselí křesťanského."

Veselí tím plnějšího v jeho srdci, než u ostatních, protože včasnou prozíravostí dosáhl toho, že žádný z účastníků nevynechal své povinnosti. Jak také vynechat, když za nejčasnějšího rána přicházel s jasným úsměvem buditi ze spánku a docela v autu tě dával doprovoditi do kostela, jen abys tam byl včas?

Charakteristická je tato událost: „Sestřenice a já slíbili jsme, že budeme v neděli 8. června 1924 na stanici Porta Nuova v 6.15 hod. připraveni k výletu do údolí Susa. Vědouce, že nebudeme moci býti na mši svaté ve farním kostele, který se otvíral mnohem později, byli jsme již ve čtvrt na šest v ustanovený den v chrámu Navštívení. Kostel byl však prázdný, oltář nepřipravený. Proto jsem se šel přeptati do sakristie. Od jedné osoby, která tam stála, jsem se dozvěděl, že mše svatá začne 5.40 hod.

Vrátiv se, oznámil jsem to sestřenici, a shodli jsme se, že bude nutno opustiti kostel ještě před ukončením mše svaté. Za několik okamžiků jsem viděl, že mladík, jehož jsem se dotazoval, byl u svatého přijímání, po němž si klekl do lavice vedle mne. Vzpomínám, že nejednou po dobu mše svaté jsem byl překvapen neobvyklou vroucností, s jakou se můj soused modlil, a tím více jsem žasl, když jsem ho zřel modliti se růženee. Jistě i on chtěl do hor, jak prozrazovalo jeho ustrojení.

Mše byla u pozdvihování, když letmý pohled na hodinky mne upozornil, že jest svrchovaný čas pospíšiti na stanici. Vstal jsem se sestřenici v úmyslu, že opustíme kostel.

V tom okamžiku cítím dotek ruky: byl to onen neznámý jinoch, který mi šeptal, že nemůžeme opustiti kostel, dokud není mše u konce; jinak by byla neplatná. Poznamenal jsem, že vlak nečeká a proto že se nemůžeme déle zdržeti, on však s neobyčejnou vážností a přece vlídně vybídl nás znovu k pokleknutí, tvrdě přesvědčivě, že budeme ve stanovenou dobu přesně na místě. Podnes nevím, proč jsme tak ochotně uposlechli.

Po přijímání kněze, když byla mše pro nás už platná, neznámý se rychle vzchopil a dal nám znamení, abychom šli. Před vchodem do kostela stál krásný automobil, do něhož jsme rychle usedli na vlídné pozvání. Stručně představení: „Pier Giorgio Frassati" a po krátké rozmluvě, kam jedeme my a kam on (jel do Bergama, odkud chtěl vyraziti do hor), ocitli jsme sena stanici. Přesně včas, abychom mohli nastoupiti, aniž bychom mohli poděkovati tomu, jenž dovedl spojití zbožnost s tak srdečnou laskavostí."

Obzvláštní zálibu měl v nočních adoracích. P. Cesarini, který ho poznal právě při jedné, viděl hned jeho dokonalé chování před svátostným Spasitelem, jeho horlivost, s jakou se blížil ke stolu Páně, a zbožnost, s jakou sledoval úkony kněze, podávajícího Tělo Kristovo četným věřícím, když nemohl ministrovati.

Všichni přítomní se podívovali jeho chování a víře. Jistý novinář ho popisuje takto: „Jednou v noci při adoraci v turínské katedrále provázal s hořící svící kněze, podávajícího svaté přijímání u mřížek, a potom veliké množství přijímajících uprostřed chrámové lodi a v postranních lodích. Při děkovné mši svaté klečel těsně u hlavního oltáře. Museli jsme ho několikrát upozorniti, aby si klekl dále, protože mu s planoucích oltářních svící kanul hojně vosk na vlasy, čelo a šaty. Když jsme vyšli z chrámu, stáli před námi universitní studenti, veselí a

nadšení, dávající se právě v závodní běh po ulicích spícího dosud města: první mezi nimi nejzbožnější, nejľaskavější; Pier Giorgio. Veselá radost rovnala se jeho prostotě a otevřenosti, jeho náboženské horlivosti a nevinnosti. Vídal jsem ho často u stolu Páně, byl jako proměněný, zamilovaný do svátostného Ježíše. Tento zdravý a pevný jinoch bronzové pleti, s očima jasnými jako čirá voda, byl při nebeské hostině nevýslovně krásný.

Když se ustavila skupina nočních universitních adorátorů, Pier Giorgio tam vstoupil s takovým nadšením, s jakým později se stal členem skupiny adorátorů mladých dělníků, kde si získal mnoho přátel. Křesťanský cit ho stále přibližoval k lidu.

Při jedné noční adoraci, které se konaly v kostele Panny Marie výhradně pro jinochy, přistoupili k P. Cesarinimu dva jinoši a hlásili: „Otče, vmísil se mezi nás vlk; vedle Pier Giorgia jest mladý komunista, kterého jsme často vídali na schůzích.“ - „Buďte klidni,“ odvětil kněz, „nevšímejte si ho: stojí vedle beránka. Pier Giorgio jest s jednoho břehu společnosti, tento přichází s druhého. Oběma však jest dobře u nohou Svátostného Ježíše.“

S tímto mladým dělníkem později často rozprávěl a obětoval mu několik neděl, hledě ho získati poučováním a vysvětlováním.

„Bylo už 23 hodin,“ vypravuje řeholník Nejsvětější Svátosti, „a právě jsem vešel do choru, abych započal svou adorační hodinu, když slyším opětovné zvonění od brány. Nechal jsem okamžitě svého druha v kostele samotného a šel jsem otevřít. Jaké milé překvapení, když jsem zřel krásného, neznámého mladíka, jenž přišel, jak sám oznamoval, vykoná ti svou adoraci Svátostnému Ježíši, poněvadž tuto noc, druhou sobotu v měsíci, je řada na universitních adorátech!“

„Podotkl jsem, že této noci není adorace pro jinochy, nýbrž jen pro řeholníky; vybědl jsem ho, aby si šel odpočinout, neboť jest už pozdě. Mladý muž se nedal zlákat nabídkou, ale prosebným hlasem žádal, abych mu jen dovolil vstoupiti, že bude konati svou adoraci současně s řeholníky, střídajícími se každou hodinu.“

Marně jsem se namáhal zraditi ho z této myšlenky, vykládaje mu, že nevydrží trvati na modlitbách celou noc, bez spánku. Nepomohly nic mé námitky, a tak jsem povolil jeho vlídnému úsilí.

Potěšen svým vítězstvím vstoupil do kostela, odebral se do presbytáře, kteráž výsada náleží nočním adorátorům; učiniv hlubokou poklonu, poklekl v lavici choru a oddal se zbožné modlitbě. Hodinu jsem ztrávil tak v jeho blízkosti, velice povzbuzen jeho vzorným chováním, a mohl jsem pozorovati všechny moudré praktiky, kterými se snažil stále se udržeti bdělým proti útokům spánku a únavy: chvíli postál, potom zase četl, nato se modlil růženec: a tak ztrávil celou noc až do 4 hodin ráno, kdy žádal a dostal svaté přijímání. Potom celou hodinu konal díkůčinění a v 5 hodin, když se chrám otevřel věřícím, klidně odešel, maje krásnou duši prohrátou plamenem eucharistické celonoční modlitby a nasycenou Chlebem Andělským.

Jakmile jsem se setkal s ředitelem nočních adorací, vyprávěl jsem mu tento příběh a on hned vytušil, kdo byl onen mladík, neboť mi s úsměvem odpověděl: „Nedivte se příliš tomu, co se stalo... To nebyl nikdo jiný, než náš milý Pier Giorgio Frassati, horlivý mladý universitán a nadšený noční adorátor.“

Jiný přítel píše: „V kostele Panny Marie na náměstí se ve dvacátém století obnovoval obraz živé víry z katakomb v opravdové bratrské lásce a vznešené horlivosti. Každou druhou sobotu v měsíci bylo viděti Pier Giorgia na svém místě jako čestnou stráž Nejsvětější Svátosti. Jeho mohutný hlas vynikal; jeho soustředěnost a nadšení povzbuzovalo. Adorace končila ve dvě hodiny. Jednou, nezapomenu toho nikdy, měl jsem štěstí, že jsem se s ním vracel domů. Byl nadmíru šťastný! Radostí spravedlivých mu překypovalo srdce a musel ji svěřiti druhému.“

„Chvílemi sám sebe přerušoval a zazpíval si Noi vogliam Dio. Potom začínal znovu hovořiti. Mluvili jsme o všem tak trochu; o mládeži, která mu zvláště ležela na srdci, o horách, které pokládal za cestu k fyzické i mravní zdatnosti jinochů. Rozmluva mne tak upoutala, že jsem s ním šel až k domu, sestavuje pořad pro nejbližší výlet do Alp. U vrat mne rychle opustil, neboť bylo již pozdě, se srdečným „Ať žije Ježíš!“, rozloučil se stiskem ruky, jak dovedl jen on a který byl výmluvnější než jakýkoliv rozhovor, neboť do něho vkládal všechnu lásku svého velikého srdce.“

Monsignor Pinardi dosvědčuje: „Bylo to večer před poslední masopustní neděli 1925. V kostele začínala noční adorace, když vidím Pier Giorgia vcházeti do sakristie v plném lyžařském oděvu. Právil mi: „Monsignore, jedu pryč na tři dny, karneval ztrávím na sněhu.“

„Dobrá,“ odpověděl jsem, „kdy jedete?“

„Časně zrána. Noc ztrávím zde. Po půlnoční mši svaté a po svatém přijímání odjedu prvním rychlíkem do hor.“

Protože mluvím o nočních adoracích, musím připomenouti, že právě při těchto slavnostních příležitostech mohl jsem obdivovati ducha jeho víry a zbožnosti. On, silný a statný, vydržel klečeti celé hodiny; on, hovorný, trval pohroužen v hlubokou modlitbu; on, jenž všude budil zájem, zůstával spojen jedině s Bohem. Po takové noční pobožnosti, doprovázející mne domů, překypoval živou vírou. Jeho slovo bylo ještě prohráno teplem duše; radoval se, že Eucharistický Ježíš mohl kralovati po všechny ty hodiny v tolika mladých duších, trvajících na modlitbách a v klanění.“

Dr. Borla připomíná, že častěji býval hostem v rodině na rozhraní starého a nového roku. Pier Giorgio setrval až do dvanácté hodiny noční se svými drahými, potom se rozloučil a pospíchal do kostela na noční adoraci.

Kdož ho vídali, mají dodnes na očích jeho urostlou, zbožnou postavu, obličej skrytý ve dlaních, duši hluboce pohrouženou v modlitbu. A když lid zpíval hymny, nebyl ani on němý, ale přidal se k nim svým mohutným a hlubokým hlasem.

Pilně svědomitě každý církevní předpis, zachovával přesně půst jako pomůcku k zesílení vůle a duchovního vzletu.

Třebaže jeho pokrm pro výbornou a stálou chuť k jídlu byl vždy hojný, přece ve dnech postu a po celý čtyřicetidenní půst od svého 21. roku snídal jen šálek černé kávy, do které si dával kousek čokolády. K obědu hodně zmenšil obvyklou dávku makaronů a večer se spokojil s trochou polévky a zeleniny. Lepších zákusků, které mu velmi chutnaly, se vůbec nedotkl, jak potvrzují jeho sestra a komorná, která obsluhovala při stole. Byl-li někde v takové dny pozván k obědu, nechal nenápadně přejít všechna lepší pousta. Zachovával půst i na horách, s Na výletě v době čtyřicetidenního postu měl býti vůdcem skupiny, zvyklé dosud málo na hory. Kdosi poznamenal, že by bylo lépe, kdyby se důkladně najedl: s takovým zdravím s takovým žaludkem! - Ale on odpověděl, usmívaje se: „Kdybychom se nepostili my silní a zdraví, kdo by se měl postiti?“

Bylo po jedenácté hodině,“ píše jeden z účastníků, „když jsme dospěli k poslední skále; každý něco snědl. Frassati si připravoval provaz, aby nás k němu přivázal.“

„Vyrážíme?“

„Ještě není poledne,“ odpověděl, dívaje se několikrát na hodinky.

„Tím lépe!“

„Já však nemám odvahy vydati se na další cestu hladov,“ rozpakoval se.

Monsignor Piastrelli ho tedy pobídl, aby se posilnil bez výčitek svědomí. Bylo to k polednímu, v horách, po velké námaze, před výstupem ještě těžším a potom... studenti mají dispens od postu.

„Ti, kteří studují, ano," odpověděl, „ale kteří nic nedělají?"

Pojedl a pokračovalo se v cestě.

Jediný den neměl potřebí úmyslně omezovati tělu pokrm: bylo to v úterý 30. června 1925. Matka překvapena pozorovala, že nejí a tázala se, proč:

Bolí mne hlava a nemám hlad!"

Byl to začátek konce.

Jeho nesmlouvavá živá víra ho nutila zúčastniti se všech náboženských projevů, zejména eucharistických průvodů o Božím Těle a svátcích mariánských.

Jak ušlechtilě si počínal, konaje pořadatele, aby se dav udržel na svém místě a netlačil se v ulici. Stále se modlil nahlas: v jedné ruce růženec, druhou udržoval pořádek.

Po skončeném průvodu někdy čekal na pana kardinála Richelmyho a s jinými studenty táhl provazem auto až k arcibiskupství s takovým zápalem, že mu přátelé žertem říkali: „Při takové chuti k práci se ti nebude nikdy nedostávat chleba!"

Nebyl otrokem zvláštních pobožností, ani svatyně, pro něho měly všechny kostely stejnou cenu a všechny pobožnosti mu byly stejně milé, přece však plál mimořádnou láskou k blahoslavené Panně a k její svatyni v Oropě v půvabném horském kraji u Bielle, který tolik miloval.

P. Rizzi vzpomíná, že pout do této svatyně byla pro Pier Giorgia pravou duchovní potřebou. Z Pollone tam bylo šest kilometrů stoupání. Kráčel pěšky, modle se hlasitě růženec, a tam vykonal zpověď i svaté přijímání, Jednoho dne se s ním potkal na schodech. Byl úplně pokryt sněhem, zablácen, takřka k nepoznání.

„Pier Giorgio," pravil k němu, „v takovém nečase a po takových necestách?"

Omluvil se, jako kdysi profesor Donu Ottinovi, když vstoupil do chrámu v plné horské výzbroji: „Měl jsem aspoň výlet s doprovodem."

Kněz se ohlížel; ale žádný průvodce tu nebyl. Takový byl on.

Snad se týká právě onoho dne, co vypravuje o něm jeho přítel ze školy:

„Vracejíce se s několika přáteli po výletu do jeho hor, šli jsme kolem svatyně Oropa. Všichni podle všedního zvyku, setkavše se ponejprv zase s lidským obydlím, zasedli jsme vezele ke stolu s kávou; všichni mimo Pier Giorgia. Zmizel. Hledali jme ho: byl v kapli, kde se modlil, aby tak naplnil, co bylo jeho první myšlenkou, aniž by o tom mluvil, beze vší okázalosti, ale i bez uzardění; tak prostince. Nevytýkal nám ani slovem lhostejnost, jeho mlčení a příklad byly však mnohem výmluvnější nežli jakékoliv domluvy."

Velikou radost měl ze slavností, které se konaly v Oropě koncem srpna 1920, když byl korunován milostný obraz. Celou noc tam ztrávil s matkou, přítomen mši svaté o jedné hodině, přistoupi ke sv. přijímání, a potom celičkový den s radostí tak živou v srdci, že se odrážela v jeho tváři, pohybech, zpěvech i slovech. Don Ottino ho viděl přicházeti v sakristii plné lidí. Po krátkém pozdravu - i to bylo jeho předností - v okamžiku přerušil rozmluvu, poklekl a zpovídal se.

Z povětrnostní stanice mohl přehlédnouti celý obřad a když pan kardinál položil korunu na hlavu sochy, v přítomnosti zástupců všech úřadů pomohl mohutným hlasem rozmnožení ozvěnu radostného Evviva, kterým ohromné shromáždění zdravilo nebeskou Královnu, padl na kolena a modlil se Růženec.

Od roku 1920 až do smrti zúčastnil se o velikonocích duchovních cvičení ve vile Santa Croce u Turína.

Presvědčil se z vlastní zkušenosti i výchovou v sociálním ústavě, že několikadenní odloučení od světa, zasvěcené rozjímání a modlitbě, jest nutnou podmínkou k uchování silné vůle a horlivosti v duchovním životě.

I sem přinesl svou povahu přímou, upřímnou a radostně naladěnou.

Jeden jeho přítel vypravuje, jak na jaře roku 1921 s několika jinochy se vypravil do Santa Croce. Cestou zpívali bujně písničky, které přecházely v radostné veselí. Do Santa Croce přišli se zpěvem a tak vešli do přísného tří denního mlčení. Jestliže pro ostatní však bylo lehké přizpůsobení se okolí, ne tak pro něho, který, setkávaje se s přítelem, nemohl nevypuknouti ve smích při pohledu naň. Proto byli oba dva, ačkoliv se nutili do slušného chování, zařadění do... oddělení neklidných!

O jeho posledních exerciciích mluví P. Zabelli: „Naposledy jsem ho viděl ve vile Santa Croce tři měsíce předtím, než si ho Bůh vzal k sobě. Dával jsem duchovní cvičení universitánům. Dosud vidím Pier Giorgia, jak na mne hledí krásnýma očima, bez pohnutí; vidím jeho tvář, prozářenou vnitřním nadšením ... Mluvil jsem o programu křesťana, jak jest obsažen v Kristových blahoslavenstvích: blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou. Jeho čisté oči, takřka andělské, zářily, jako by viděly rajske zjevení!

„Když jsem však pokračoval a mluvil o blahoslavených chudých, když jsem řekl, že chudý není pro nás předmětem sobeckého vysávání, ale Kristem, žijícím mezi námi, čekajícím od nás pomoc a lásku; když jsem připomenul, že těm, kteří mne poslouchají a náleží ke třídě, neznající chudoby, připadá velká odpovědnost před Bohem; když jsem řekl, že Bůh jim dal bohatství proto, aby byli jeho almužníky, ba více ještě, aby samého Krista nesli chudým, postrádajícím pokladů tohoto světa; tu jsem ho viděl zarmouceného, se zvlhlýma očima.

Cítil jsem, jak jeho duše mne sleduje více než ostatní; jak srdcem mi byl blízko, jsa pln krásných předsevzetí apoštolátu, jež jediná smrt mohla znemožniti.

„Neproзраzují nic z důvěrných rozprav, jejichž svědkem byl můj pokojík. Zjevila se mi celá jeho duše ve své panické nevinosti, nejněžnější jemnosti, avšak bez malicherných předsudků... Když potom za několik měsíců, v červenci, jsem se vrátil z cesty a slyšel jsem o jeho smrti, nemohl jsem než říci: „Země nebyla hodna nositi takového anděla!“

„Prozřetelnost Boží rozhodla, aby odešel na věčnost právě, když jeho druhové se scházeli k noční*adoraci, kterou tolik miloval.“

P. Cesarini vzpomíná onoho večera v sobotu 4. července 1925. Již dopoledne přišla k němu jistá slečna s prosbou, aby se modlil za těžce nemocného Pier Giorgia. Kněz, znaje dobře jeho silné tělo, nevěřil vážnosti těchto slov. Později dva mladí adorátoři prosili se slzami v očích, aby noční adorace byla obětována za nemocného. S pohnutím i úzkostí kněz vyhověl a dal svolati přátele. Šlo se jich několik již před sedmou hodinou, aby u nohou Ježíšových pokorně prosili, když přišla zpráva, že se nemocnému přitížilo. Zakrátko potom, po sedmé hodině, dozvěděli se o jeho smrti.

Jinoši plakali.

Kněz neměl odvahy říci několik slov: byl ohromen. Trpce si nařikal Pánu Ježíši: „Proč nám béřeš, Pane, takového milého jinocha, zatím co po světě se toulá tolik darebných ničemů...?“ A zdálo se mu, že Pán odpovídá: „Nevíš, co pravíš: tento byl již zralý pro nebe.“

VI. Radost ze života

Vášeň pro vše krásné ho pronikala skrz naskrz. Bylo na něm viděti, jak ho vše těší, a měl tisíce radostí, všecky však nevinné.

Pier Giorgio patří k nejdokonalejším obrazům života a radosti, jež nemohli obdivovati ve světě: překypoval zdravím a silou, měl jasnou, vyrovnanou mysl, duši zaslíbenou Pánu, jenž ho denně navštěvoval, srdce příjemné a plné laskavosti ke všemu stvoření! Měl zvláštní schopnost

radovati se z každé krásy! Protože byl pln dokonalého zdraví, jednoduchý a duše prostinké, bez závisti a žárlivosti, vždy a ke všem upřímný, prýštila mu z duše ustavičná radost jak křišťálová voda z úbočí hory.

Uvážíme-li tělesné i duševní příčiny smutku, shledáme je v opačném táboře než byly vlastnosti, které z něho vyzářovaly.

Když byl o letních prázdninách v pollonské zahradě, pomáhal rád zahradníkovi. Celé hodiny okopával a zaléval květiny nebo na slunci, prostovlasý, skloněn vybíral brambory nebo nakládal na vozík plné koše ovoce. Žertem říkával, že jest lepším zahradníkem nežli Josef Gola, kterému dával všelijaké tituly, zdánlivě jen urážlivé, ve skutečnosti to však byly projevy srdečné náklonnosti.

Tak se u něho vyvinula veliká záliba pro květiny. Zdědil ji po babičce a vdechoval ji v zahradě v Pollone. Bylo proň radostí, když mohl s matkou sbíratí divoce rostoucí květy podél potoka. Matka někdy zapoměla malovati při těchto vycházkách a syn necítil hladu; nedbali, že je čeká ještě veliký kus cesty, aby se v poledne dostali domů.

Jeho kytice nejkrásnějších květů nechyběla nikdy při rodinných slavnostech. Zašel si v městě do květinářství a vybral si květiny, které měli oslavovaní nejraději. Na venkově časně vstávala vraceje se z kostela, kde obětoval své modlitby Pánu Bohu, sbíral v zahradě nejhezčí a nejvonnější květy, z nichž vázal kytici. Když zjara docházely z Pollone celé koše květin, s dovolením rodičů nosil z nich velké kytice do kostela.

Byl ochoten jiti za jediným alpským květem třeba hodinu; na batohu nosil celý svazek horských rhododendronů; hledal i malé, nádherně zbarvené kvítky, rostoucí v horských stržích. Se stejnou láskou k přírodě sbíral nerosty, které ho zajímaly, a zatěžoval jimi svůj batoh již tak dost těžký, v němž nechybělo ani kladívko.

S duší přístupnou každé kráse obdivoval se kouzlu přírody: nebi, západu slunce, svítání, hře barev, světla a oblak. Byly to jeho čisté radosti, které projevoval ke svým domácím. Mnohokrát bylo slyšeti jeho mohutný hlas: „Mami, pojď se podívat, jak je krásné nebe! Jak rozkošný západ, jak podivuhodné mraky!“

Jako chlapec vášnivě miloval kopanou a dlouhé jízdy na kole. ještě dnes ho vidím, jak se po skončené přípravě do školy vyřítit s míčem pod paží a vracel se udýchán a zpocen.

Při vyjížděcích na kole, když s ním byla sestra, jeho první družka ve sportu, všechna příkrá stoupání konal pěšky; byl-li však sám, nikdy nesestoupil s kola. Často ho bylo slyšet, že jede cestou do Pollone - je to velmi příkré stoupání - neboť si zpíval!

Bylo proň hračkou ujeti 87 km na kole z Turína do Pollone a zpět, aniž jevil trochu únavy. Po prvních jízdách matka, přišedší do Turína o několik hodin později, nalezla ho nikoliv odpočívajícího, ale chodícího po sále a přednášejícího Danteovy básně.

Nej příjemnější hodiny jako dítě i jako jinoch prožil u moře. Opálen sluncem jako bronzová socha ukazoval bělostně se lesknoucí zuby; jasně modré oči zdály se býti ještě hlubší. Souměrné údy, krásně modelované ruce a nohy, široká ramena. Ti, kteří ho viděli mladistvého, častokrát ho přirovnali k Apollonu Belvederskému. Neměl však ženský obličej jako tato slavná socha: dokonalý nos, poněkud orlí, vyčnívající bradu, mužný výraz pevné vůle, jasné, veliké, sladké, smějící se a zářící oči při nejmenším hnutí vnitřní radosti; někdy náhle přísné, tvrdé, přímé, řekl bych vyjadřující nezlomnou vůli s dokonalým souladem ostatního výrazu tváře.

Oh, jaká rozkoš potápěti se, salto mortale, plavati do dálky, rozrážeti vlny za bouře! A ty závody pod vodou a v hloubce, v lodičce, na širém moři, moci se nořiti ke dnu a vynésti nahoru hrst písku!

Dovedl výborně řídití plachetnici a po každé, když byla nepřítomna teta, zamilovaná do těchto vyjížděk, říkával, vraceje se na břeh: „Škoda, že tu není teti.“ Jindy zase: „Dnes by teti

měla radost, to se to jelo!" Bratranec, výtečný námořník, prohlásil, že nic podobného neviděl, takové závody v plavání a veslování mohli provádět jen lidé výjimečně nadaní a zvláště vytrvalí.

V Turíně si někdy zavesloval na Pádu a často vozil své přátele po řece. Nikdy nezapomenou na poslední jízdu, čtyři dny před jeho smrtí, v úterý 30. června. Za obvyklého hlaholu a žertování nařikal si na bolesti v boku a v nohou. Smál se však tomu a vysvětloval je tím, že je to otrava svalstva následkem nečinnosti a že má nutně zapotřebí výletu do Alp!

Již jako chlapec se naučil řídit auto: řídil je s klidem a ovládal je dokonale. Jest v živé paměti, jak čestně udržoval po několik kilometrů rychlost s rychlíkem, přijíždějícím z Milána do Turína. Kdykoliv jel se šoférem nebo se sestrou, zpíval si, ba přímo křičel: „Pozor s cesty, jede hrozný Robespierre!" a přidával rychlosti bez zřetele na spolčníky, kteří se ve voze nelitostně zmítali. Byla-li však v autu matka, jel opatrně. Jednou zvlášť byly podrobeny zkoušce jeho nervy a chladnokrevnost. V prudké zatáčce na úzké silnici potkal vůz, tažený třemi koňmi podle zvyku v tamějším kraji a jedoucí pohodlně středem silnice... Na jedné straně strmá skála, na druhé chatrné zábradlí a hluboká bystřina. Matka i sestra přestaly dýchat, jen srdce jim prudce bilo: „Zahyneme... " Nikoli: pevné zatočení: odřel důkladně zábradlí a jel dále. Všichni zhluboka oddechli a volali: „Bravo, Pier Giorgio!"

Jako jinoch naučil se jezdit na koni. Divokého a ohnivého irského koně zkrotil tak, že na něho vsedal zcela snadno. Často na koni urazil cestu z Turína do Pollone a zpět v jediném dni. V rodině si vzpomínají najeden večer úzkosti. Stmívalo se již, když se přihnala prudká bouře. Matka, nemohouc se syna dočkat, jela mu naproti v autu po různých silnicích. Již se obávali, že se mu stalo nějaké neštěstí, když zaslechli jeho veselý zpěv z temné noci a za okamžik vjel na nádvoří na svém Parsifalu.

Další nevinnou radost měl z uměleckých maleb a soch. Výtečnou učitelkou byla mu vlastní matka, znamenitá malířka. S vybraným vkusem sestavil si album uměleckých obrazů všech význačných měst v Itálii, Německu a Rakousku, která navštívil. Byl i v Československu a prohlédl si Prahu. Všude, i v menších městech vyhledával musea a obrazárny. Vždy si také kupoval pohledy a fotografie uměleckých výtvorů, které se mu líbily: jsou krásně seřaděny v jeho albech.

Jeho výsadní rovnováha citlivosti mu dovozovala, díky dobré výchově, že se dovedl radovati z krásy, kde by obrazotvornost mohla narazit na špatné myšlenky.

Miloval básně. Zláště Danteho. Mnoho známých žaslo, když ho slyšeli v Ravené nad básníkovým hrobem přednášet celé zpěvy! Obrovská paměť mu umožňovala přednes dlouhých skladeb, které si několikrát jen přečetl.

Měl rád divadlo; nikdy je však nenavštívil, dokud se nepřesvědčil, že představení bude mravně bezvadné. Sestra mu říkávala žertem, že chodí na komedie pro... slečinky. Je to důkazem pevnosti vůle a síly, uváží-li se, že měl stálou volnou vstupenku do všech divadel. Obzvláště byl nadšen klasickými hrami. Několikrát byl přítomen předvedení skladeb Shakespearových, Schillerových a Aischylových. Na Hamletovi byl po každé, kdykoli v něm vystupovali umělci; vždy se vracel s nadšením.

Ještě mocnější byla jeho radost ze života, když byl ve společnosti přátel, majících nejen společné školy, ale i náboženské zásady. Vnášel do společnosti sladké světlo radosti - to bylo všeobecně známo. Byl pro všechny výjimečným mladým mužem, poněvadž dovedl spojit vnitřní, upřímnou a hlubokou zbožnost s ustavičnou radostí.

O některých letních prázdninách býval často sám doma, aby mohl studovati. Nechtěl mít kolem sebe služebnictvo, neboť si dovedl udělati vše sám, jak říkával. Jeho hostem býval delší dobu přítel Antonio Severi. Oba si obstarali vše, čeho potřebovali, i pokud se týče kuchyně, potrava byla ovšem zjednodušena: mnoho kávy a mléka, makaróny a kotlety. Pier Giorgio byl na

to hrdý a pyšnil se svým kuchařským uměním. Několika přátelům, kteří tomu nechtěli uvěřiti, poslal pozvání: „Zvu vás zítra k obědu do svého domu a... uvidíte!“ Pozvání bylo přijato a oba přátelé se vynasnažili, aby si nezapomněli. Pier Giorgio jen zářil pro toto pozvání, které mělo zvláštní příchuť tím, že otec s matkou o tom neměli ani potuchy, ba nebyli vůbec doma. Objednali telefonicky dort pro dvanáct osob, ač jich bylo jen pět! Koupili s Toníkem, čeho bylo třeba, a potom Pier Giorgio za pomoci přítele vařil, aby mohlo býti vše k hostině včas připraveno a předkládáno. Vážný sál jídelny viděl zábavu pěti veselých studentů, odloživších kabáty pro větší pohodlí. Pier Giorgio zvětšil tento oběd fotografickým snímkem, při čemž si dal na hlavu papírovou čepici. Po veselém zakouření byl vyzván nejelegantnější z nich, aby sklidil se stolu. Ochotně souhlasil a tak za pomoci ostatních bylo dáno vše zase na svá místa.

To se stalo 27. července 1924. Veselá hostina měla však ještě některé dozvuky. Pier Giorgio chtěl dostat do rukou negativy snímků, jež měla kolegyně z university, která mu vyhrožovala, že ukáže obrázky mamince! Vyjednávalo se a výkupné bylo smlouveno na 45 lir, které musely býti složeny do společné alpinistické pokladny.

Krásná a svatá radost mladých!

Dne 12. července 1925 přátelé přistoupili v Oropě k sv. přijímání za Pier Giorgia, vybrali z pokladny oněch 45 lir a dali za něho sloužití mši svatou.

Bylo jisto, že tento veselý mladík, zdravý, silný, kypící životem, i když žertoval, někdy zdánlivě méně vhodně, měl na mysli jen dobro. Nezapomenutelnými zůstanou jeho kulečnickové hry v sále studentského kroužku. Každou dobrou vlastní ránu a každou špatně mířenou protivníkovu provázek křikem, jástem, ranou z děla, jak se obyčejně říkalo, vystřelenou jeho mohutným hlasem, který naplňoval celý sál. Přátelé však byli přesvědčeni, že v oné radosti se skrýval i úmysl společné práce na získání nových členů do jejich studentského spolku, aby se tak vzdalovali mnohých nebezpečí a přibližovali křesťanským ideám.

Byl stále ochoten ke křiku a hluku. Z mnoha vybírám dva, jeden 11. června 1925 při slavnosti na Poušti u Turína, jeho posledním výletu se studentským kroužkem, a druhý, noční, v teologickém semináři o vánocích 1924.

Z první slavnosti máme fotografii, na které jest zapřažen do vozu Bacchova. Z druhé zbyla vzpomínka na šprým, jež vymyslel sám. Po mši svaté a přijímání, zatím co se jeho druhové sytili, dal se do zvonění ranního budíčku a naplnil šálky seminaristů, připravené pro snídani, čistou vodou.

Dodnes jsou v živé paměti žerty, vtip v a indiánský pokřik těch nejneklidnějších jimž stál on v čele, v Římě roku 1921, často též i v noci.

Při každém studentském podniku byla přinášena značná oběť křiku a radosti. Jeho basový hlas stále zněl a jeho smích byl nejupřímnější i nejhluchnější. Kterási přítelkyně ho zakřikla! „Frassati, křič potichu!“ Když na stanici napodobil vlaková znamení, což bylo přísně zakázáno, nabízeli mu karamelku, aby mlčel aspoň pět minut, ukazující mu v jedné ruce pochoutku a ve druhé hodinky.

Na horách celý den plynul v samém smíchu a návrat byl vždy doprovázen nejveselejším zpěvem. Nejlepší jeho píseň byla o makarónech, a to proto, že mu nejlépe chutnaly, máme - li říci pravdu. Často, když čekal na vlak, zašel si s přáteli do hostince, aby si dal talíř pověsných špagetů (dlouhých nudlí). Jaká chuť k jídlu a jaká zábava!

A žerty? Ustavičné a vždy nové. Na kolika zábavných kouscích se zúčastnil, zejména od založení kroužku Terror s nerozlučným Markem! Oba si vyhlédli za obětí přítelkyni z university, která sice byla odevzdána do osudu, nikoli však bezbranná. Žert následoval za žertem, číhalo se na poštu, obléhali telefon, všude spatřována léčka, smyšlené pozvání, nevinný podvod.

Den před zkouškami dostala blahopřání, k nimž byl připojen pěkně vyřezávaný oslík s pohyblivou hlavou, s připevněným lístkem: „Dostanu pětku?“; oslíček kýval radostně hlavou: „Ano, ano.“ Dobrá matka ubohé studentky se nad tím pohoršovala, říkajíc: „Jako byste ani nebyli z university; připadáte mi jako malé děti.“ Pier Giorgio se jen smál a radoval se jako malé dítě. Mnohokrát jsme ho viděli utéci od stolu: „Musím telefonovati... jedné přítelkyni z dětství.“ Působilo mu radost, že ji mohl poškádliti při jídle Když se ozvala: „Co chceš?“, často jen bujný smích býval odpovědí.

Také s babičkou, otcovou matkou, srdečně žertoval. Když je napomínala, aby byli rozumní, varovali se nebezpečí atd., obě vnučata se bavila na celé kolo, nahánějíc jí úzkost a strach, neboť věděla, že to jen předstírá. O závod vyprávěli příhody všeho druhu, odvážná nebezpečí, jimž unikli... Když se takto Pier Giorgio s ní naposledy škádlil, odcházející na přednášky řekl: „S Bohem, babičko, odjíždím do Janova, kde budu mít na náměstí buřičskou řeč...“ a odcházel se smíchem.

S přáteli? Zde na příklad douška jednoho psaní: „Potkal jsem dívku, která by se Ti beze sporu hodila výborně za manželku, neboť je výbornou alpinistkou i řečnicí. Některé její jiné vady však mne nutkají, abych pustil tuto myšlenku z hlavy. Chtěl jsem Ti poslat ihned telegram, ale nechám si to na jindy.“

Hrozně ho těšilo, mohl-li jiné vyvésti žertem. Jedním dechem třeba třikráte opakoval povedenou frázi. Nikdy se neurazil pro vtíp na svůj vrub. Při návratu z vily Santa Croce ve veselé náladě někteří přátelé ho vybízeli, aby jim ukázal, jak krásně zpívá; vědom svého falešného hlasu, ale rád, že se smějí, ochotně žertu vyhověl.

Živě se obdivoval vtipným nápadům svých přátel a rád je opakoval sestře, aby se jimi též pobavila. Nikdy však, jak dosvědčují všichni přátelé a známí, neuklouzlo mu slovo nejen neslušné, ale méně vhodné.

S malířem Albertem Falchettim, který ho maloval ještě jako dítě, byl samý šprým. Tento umělec o něm píše: „Často ke mně chodíval, zapálil si cigaretu a žertoval, vyprávěje o přátelích a o studentském kroužku. Bylo radostné naň hleděti. Měl hranatou bradu, oválný obličej starověkého válečníka, přísný a něžný zároveň; hluboké oči mi připomínaly stále nevyrovnatelnou krásu jeho dětství. Vše na něm bylo jasné, jednoduché a upřímné; řeč mu plynula přirozeným tokem, bez zastávky, otevřeně a často končila hlasitým smíchem.“

Jeho veselá prostota se jevila doma i ve styku se služebnictvem. - „To nebyl pán, který poroučí,“ vypráví řidič auta. Od dětství končily závody a hry v zahradě Pollone postřikáním vodou! A s Marií, služkou u babičky, matčiny matky, která ho znala od narození? „Buď tak dobrá, Marie, Robespierre bude hodný!“ Chtěl totiž od ní doutníky, které byly v saloně tety. Marie smlouvala a vyjednávala, aby mu jich mohla dáti co nejméně; naposledy 29. června: „Hodná Marie mi dá jeden doutník pro svatého Petra a druhý pro svatého Pavla!“

Na Maryšu, německou komornou, nikdy nepromluvil příkřejšího slova. Měla potěšení z jeho radosti, když s ní často skotačil schovávaje se za rohem, odkud náhle na ni vybafnul, spokojen, že se lekla, až vykřikla. Zvláště však si vzpomíná, jak ji dovedl potěšiti ve chvílích, kdy se jí stýskalo po vlasti; tu měl pro ni samé pozornosti beze slov. Dosloužila mu v posledních dnech k smrti. A dnes na pláč rodičů: „Nevrátí se více,“ odpovídá: „On se nevrátí, ale my jdeme vstříc jemu.“

Z projevů hlučné radosti, ve které ustavičně žil, zasluhuje zmínky spolek, jež založil s přítelem. Dali mu žertovné jméno Terror nebo také Pošetilci, společnost pro horolezeckou turistiku se jménem úplně vyčerpaným. Pier Giorgio si v něm dal jméno Robespierre; jeho nejmilejší přítel Marek Beltramo přijal jméno podle jedné veselohry, jež se mu nejvíce líbila. Spolkovým pozdravem těchto veselých teroristů bylo: rány z kanónu.

Podivuhodná byla jeho dokonalá mravní správnost při všem bujarém veselí, křiku a žertování, kterou nejen zachovával, ale výslovně prohlašoval, že ji zachovávatí chce. Při návratu z posledního výletu poznamenal, že i veselí studentů musí mít meze. Tuto hranici sám znal a žádal, aby ani ostatní ji nepřekročili. Všichni jeho přátelé souhlasně tvrdí, že nikdy nežertoval o jedné věci: o lásce. Jeho sestra potvrzuje, že jinoši a dospělí se na něho obraceli s dotazem, zda si mohou dovolit ten či onen žert vůči přítelkyním, které je doprovázely na výletě?

Když se mluvilo o jeho radosti ze života, někteří se domnívali, že je to následek dokonalého zdraví a zajištěného společenského postavení, jako by ani neměl vnitřních nesnází. Jeho bližší přátelé však lépe znali celou věc a tvrdí, že jeho veselost byla odměnou, které se mu dostávalo od Boha za naprostou správnost, s jakou bděl nad svým vnitřním životem, a zvláště za to, že s dokonalou důvěrou se odevzdal do rukou Boží Prozřetelnosti.

Vždy a všude, v cizích i vlastních starostech, bylo cítiti v jeho chování silnou důvěru v Boha. Žije v Bohu a živě se Jím nemohl býti smutným, aniž by přetrhl své spojení s Bohem. Když mu byla někdy vytýkána jeho věčně dobrá nálada, odpovídal v žertu: „Jsem jako staří dvorní šaškové, kteří zevně bývali veselí, v srdci však nosili uzavřeny nevýslovné bolesti.“ Tato odpověď se však podle pravdy hodila jen pro takové chvíle, kdy ho trápila nějaká vnitřní zkouška, o čemž promluvíme později, a s čím se nesvědčoval, než nejdůvěrnějším přátelům.

VII. Síla a vůle

„Tvrdá hlava,“ říkali o něm doma v rodině.

Jednoho dne hovořil kaplan v Pollone s matkou o této vlastnosti, kterou uváděla, aby zmírnila přílišnou chválu, již pronášel důstojný pán o jejím synu. Kněz odpověděl: „Není zapotřebí se diviti, že má tvrdou hlavu, vždyť je z biellského kraje.“

Vskutku zdědil mnohé vlastnosti svého rodného kraje; a tak jednak tradicí, jednak také výchovou, dokonalým zdravím a rovnováhou nervů nepocítil nikdy strachu.

V tom byl důstojným svědkem svého děda, matčina otce, Františka Ametise, který ve věku 17 let utekl s několika spolužáky z ústavu v Bielle, aby se dal dobrovolně do boje za nezávislost Itálie. Tato biellská povaha byla posilována přímou výchovou vůle, aby dovedla čeliti nebezpečí a odolávala únavě i bolesti. K tomu přispívaly také maličkosti, ač to ve skutečnosti nejsou malé věci.

Od dětství byl zvyklý koupati se ve studené vodě, v létě v ledové vodě alpských bystřin a jezer. Nikdy se nedotkl vína, s výjimkou nějaké sklenky při studentských veselících. Nepil kávy, leč v posledních letech, aby mohl probdít noc při studiu nebo v posteli; když dospěl, neměl, ani nechtěl mít vytopený pokoj a spal na loži jen s lehkou přikrývkou; vyhýbal se každému zchoulostivění v životě a v jídle si nevybíral.

Již jako maličký hoch naučil se snášeti každou bolest bez nářku. Jeden z jeho přátel vypravuje: „Při veslování, nevím ani, jak se to mohlo státi, udeřil jsem ho do hlavy veslem tak prudce, že měl v hlavě hlubokou ránu. Zakrvácen a v bolestech snažil se ještě omlouvat, že to nic není, zatím co sám jsem byl polekán a zarmoucen.“ Lékař ránu sešil, aniž raněný zastenal. Šestnáctiletý dostal plané neštovice, které byly tak silné, že i lékaři je pokládali za pravé. Horečka stoupla přes čtyřicet stupňů.

Matka byla sním v pokoji, aby ho měla ustavičně na očích. Probudivši se v noci, uzřela krásné, horečkou planoucí oči, upřené na sebe: „Přeješ si něco, synáčku?“

„Mám velkou žízeň“

„Proč jsi mne nezavolal?“

„Nechtěl jsem tě budit; jsi unavena, mami, a spala jsi tak dobře!“

Jak něžně jej obdivovalo matčino srdce! Stává se zřídka i u dospělých, že dovedou snášet nepohodlí proto, aby nerušili klidu svých ošetřovatelů.

Každému jeho předsevzetí dodávala větší ceny vytrvalost, jež byla ovocem neochvějné vůle. S jeho silnou vůlí se setkáváme všude. „Nebylo snadné, ba bylo nemožné odvrátit jej od toho, co si umínil; byl neústupný ve svých rozhodnutích ...“

Tvrdá hlava tedy, ano; ale je nutno doložit, že vlastně všichni velcí lidé a zvláště všichni svatí měli tvrdou hlavu.

Jednou si umluvil s přítelem, že si spolu zopakují celou stat' k blížící se zkoušce z elektrotechniky. Když nebyli hotovi s látkou ve dne, pokračovali v noci. O půlnoci se přítel dozvěděl, že Pier Giorgio slíbil jít brzy zrána na výlet do horše dvěma známými, kteří jako hosté spali v jeho domě. Přesto však neprojevil vůbec spěchu a byl hotov pokračovat v učení až do rána. Byl by odcestoval po probdělé noci, jen aby dodržel, co si umluvil. Přítel, zvěděv to, utekl domů. Byl to jediný způsob, jak jej dostat do postele.

Vůle znamenala pro něho odpírání sobě samému a nepřipustiti, aby malé každodenní nevěrnosti poškozovaly povinnost.

„Na jaře 1920,“ vzpomíná jeho přítel, „v době dělnických nepokojů a stávek jeho naprostý klid se přeléval i do nás. Jednou přišel pro mne, abychom se vydali do předměstských železáren, kde byly největší nepokoje. Jako vždy měl na kabátě odznak lidové strany. Řekl jsem, že bude lépe, když odznak schová, čímž zabrání mnohým srážkám, jak se již často stalo. Odpověděl: „Uvidíš, že mi nikdo neřekne ani slova!“ Na mé opakované výzvy odpovídal stejně. Chodili jsme dobré tři hodiny dílnami v továrně a on hovořil s nejméně dvaceti dělníky úplně přátelsky. Všichni mu odpovídali zdvořile, takže i sami inženýři se tomu divili. Bývali zvyklí na hrubé a sprosté výrazy, zvláště k cizím návštěvníkům.“

Totéž se stalo i prvního května. Matka, vidouc jej odcházeti, radila mu, aby nechal odznak doma. „Řekli nám, že máme odznak nosit a musíme poslouchat: kdyby si jej každý pro jakoukoliv výmluvu sňal... A dnes právě ne!“

Vyšel klidně, spoléhaje na svou sílu.

„Nikdy nechyběl,“ píše dominikán P. Filip Robotti, „kde hrozilo nebezpečí od zednářů a komunistů; vždy se vyznamenával nepřekonatelným klidem proti všem hrozbám a nebezpečím. V bouřlivých letech 1919 a 1920 se někdy stávalo, že jsem byl vyzván, abych mluvil k mladým dělníkům na předměstích, kde tenkrát měli převahu socialisté a kde se v případě přepadení mohlo spoléhat na pomoc policie jen málo nebo vůbec ne. Pravidelně jsem tam chodil v doprovodu několika mladých mužů, kteří mi poskytovali ochranu více mravní než hmotnou, protože jich nebylo mnoho a neměli zbraně. Několikrát šel s námi na tyto nebezpečné vycházky také Pier Giorgio; když nás komunisté obklopili a ohrožovali, nepozoroval jsem na něm nikdy strachu. Postavil se těsně ke mně, připraven chránit mne i vlastním tělem, kdyby se někdo odvážil mně ublížit. Budiž řečeno ke cti Turína, že nikdy nedošlo ke krvavým srážkám. Zato však při jedné přestřelce mezi policií a komunisty ztratili jsme hodného hochu, který byl zasažen střelou. Krátce před smrtí navštívil mne v klášteře s Pier Giorgiem. Dlouho se mnou hovořili o své touze, pracovat pro svatou věc a pozorně naslouchali mým radám. Když odešli, zahlédl jsem je oba vcházeti do kostela a modlit se před svatostánkem.“

Pier Giorgio pomáhal statečně také před volbami. Jeho přítel vypravuje: „Čtyři jsme vsedli do auta a za velkého lijavce vyjeli jsme plnou rychlostí; uvnitř vozu plno plakátů a letáků; na sedadle dva hrnce s lepidlem, jež vesele na nás stříkalo. Projeli jsme několika ulicemi a nalepili mnoho papíru, když se nám hrnec převrhl. Jistá dobrá žena, davši se pohnouti přesvědčivou domluvou Pier Giorgia, darovala nám čtyři hrsti mouky. Tak jsme se dostali na Solferinské náměstí o půl dvanácté v noci, právě když se lidé hrnuli z divadla. Pier Giorgio, drže

štetku a hrnec s lepidlem vrhl se na lesklé sloupy Benátské pojišťovny. Pojednou vidíme, jak se dostává do slovní potyčky s politickými protivníky. Přicházejí jiní a nadávají. Bylo by snad došlo ke srážce, kdybychom se nebyli vrhli do auta a rychle neujeli. Za chvíli se výjev opakoval na jiném místě, až konečně unaveni a umazáni jsme se vrátili domů." Ještě dnes si matka pamatuje, jak přišel domů udýchaný a pokryt lepem z mouky.

Také v Římě v roce 1921 za pohnutých dob, o kterých píš níže, se vyznamenal statečností a odvahou v nebezpečí.

„Katoličtí studenti právě obědvali, když bylo oznámeno, že přichází tlupa výtržníků. S několika vyřítil se hned Pier Giorgio z domu, rozhodnut předložit jim ještě jednou vlastní myšlenky k uvážení. Klidný, ale silný a statečný, výrazným hlasem hájil právě vlastenectví; nevzrušen uprostřed urážek a nadávek, beze zbraně proti davu mladíků s holemi a obušky, neustoupil ani před hlavní revolveru, jímž jeden nerozumný chlapec naň mířil..."

Těmito tělesnými a mravními vlastnostmi, nelícenou prostotou a prošed různými nebezpečími, nabyt jisté známosti.

V neděli 22. června 1924 obědvala matka sama se synem. Náhle někdo zazvoní a několik mladíků vrazí dovnitř. Jeden z nich, ozbrojen holí a olověnou koulí zašitou v kůži, rozbil v předsíni zrcadlo; ostatní vnikli do přilehlého sálu s kulečnickem rozbíjejíce vše, co jim přišlo pod ruku.

Na pokřik služebné a na rány jako z pistole matka i syn vyskočili a bojíce se o komornou běželi do předsíně. Pier Giorgio se chopil ruky padoucha, jenž se právě pokoušel strhnouti telefon; odzbrojil ho a zpracováváje jeho záda mohutnou pěstí, křičel: „Bídáci, uličníci! "Byl by ho jistě dal uvězniti, kdyby matka, vidouc druhou ruku darebovu v kapse v níž tušila revolver, kdežto syn byl bezbranný, nebyla jej uchopila za ruku, volajíc: „Nech ho, ať si jde!"

Ostatní darebové bojíce se uvěznění, vzali nohy na ramena a utekli po schodech. Také tomu, se kterým se střetl Pier Giorgio, se podařilo zmizeti.

Pier Giorgio uzavřel vrata, umyl si ruce a potom hned se pustil s obvyklou chutí do rýže, jako by nic nebylo přerušilo nedělní oběd.

Noviny o tom mnoho psaly, ale on se jen usmíval, když mu odevšad blahopřáli. Doma si ho dobírali pro ustavičné volání k telefonu, pro stále docházející telegramy, psaní, gratulace a říkali mu „hrdina"; s podivem poznali ponejprv, jak byl znám všem možným lidem a to nejen pro známost otcova jména.

Nalézám ozvěnu onoho hrdinství v listu, jež poslala jeho matka tehdy své sestře do Londýna. Dokazuje to, jak byl její syn ctěn již za živa a že jeho sláva není jen posmrtná. „Pier Giorgio neumí mluvit, ale dovede jednati odvážně, rychle, jednoduše. Bůh mu dej za družku dívku, která by dovedla jako on hledati, co jest s hůry. Otec, vrátiv se, objal jej v pohnutí; jistě jest útěchou a posilou, že jej máme při sobě. To velké dítě je mužnější než mnozí jiní. Prosím Pána Boha, aby mi byl nablízku v každém nebezpečí. Pier Giorgio bude vždy podivuhodný ve svém jednání, protože nemyslí na sebe, ale na ostatní, jak hok tomu pudí jeho velké a dobré srdce. Bůh mu žehnej!"

Po vražedném útoku se zdálo P. Cesarinimu, že nepřichází tak často na noční pobožnosti. Když ho kněz zase spatřil, tázal se s úsměvem: „Můj milý Giorgio, bojíš se o kůži a proto tak zřídka chodíš na adoraci ?"

„Jakápak bázeň!" odpověděl s obvyklou otevřeností. „Musím teď hodně studovati a nastavovati noci před zkouškami; proto jsem vynechal."

„I když nemáš strach," pokračoval kněz, „neměl bys v noci chodit sám. Jdeš-li na adoraci, dej se doprovázeti. Mezi našimi hochy najdeš silné a odvážné."

Pier Giorgio propukl v smích, tak se mu zdálo neobyčejným, aby šel v doprovodu. Potom však zvažněl, zármutek mu zastřel tvář: bolelo ho, že kněz ho mohl podezřívá ti ze strachu.

V lednu 1925, spatřiv v nádvoří techniky vyhlášku, obsahující hrubé urážky a pomluvy tehdejšího rektora, katolíka a svého profesora, začal ji strhávat. Byl hned obklopen několika studenty, kteří s vyhrůzkami žádali okamžitě zadostučinění za urážku svobodné myšlenky. Odpovídal s klidem, že omyl a pomluva nemají práva na svobodu. Skončil hovor rázně: „Naleznu-li jiné, strhám je také a všechny!“ Odpůrci byli tak zaraženi přímými slovy a jeho klidnou rozhodností, že mlčeli k údivu tehdy přítomného přítele i Pier Giorgia, který se připravoval na horší...

Také jindy bylo s úžasem zjištěno, že vzdálen toho, aby chtěl dělati advokáta, vítězil v rokování, čemuž se i protivníci divili. Tajemství spočívalo v klidu, jenž měl základy v odvaze a v jednotě myšlenky s činem, což mu dodávalo rázu přesvědčivé upřímnosti.

Z události, kterou uvedu, jest viděti, že se nikterak nevytácel ani nevymlouval, jak se často děje, nechceme-li vyhověti jinému.

Mladý advokát, jeho přítel, píše:

„Má práce k doktorátu probírala otázku o právu občanů na politické hlasování Národního shromáždění a hájil jsem v ní zásada poměrného zastoupení politických stran při volbách. Všechny časopisy a noviny mimo Stampu otiskly posudek o věci. Proto jsem řekl Pier Giorgiovi, že bych rád viděl, kdyby se o ní vyjádřil i tento turínský denní list.

Souhlasil rád i dal jsem mu opis článku s ujištěním, že ho vyhledám zítra doma. Nazítří mi však domovník doručil lístek se slovy: „Šíříš svým spisem názory, které od pórují programu mé strany; odpusť, že se nemohu zajímati o jeho uveřejnění.“

„Usilovně jsem přemýšlel, proč toto odmítavé stanovisko. Na jeho místě bych řekl: „Tvé názory se liší od mých, promiň proto, jestliže Tě v posudku nemilosrdně strhám.“

Zaražen naprostým odmítnutím, chtěl jsem se hněvati, ale brzy se mi vyjasnilo. Kdož ví, zda ty myšlenky, které jsou pro mne politickými ideami, nejsou pro Pier Giorgia základními pravdami? O ideách lze rokovati o základech - zásadách - nikoliv, bud se přijmou nebo se zavrhnou. Pier Giorgio jest muž víry: co se srovnává s jeho vírou, přijme; co se různí, zavrhne.

Potěšen tímto vysvětlením, vrátil jsem se domů o jednu chválu chudší, ale bohatší o přítele."

Síla a vůle vyzařovaly z něho ještě jasněji, když je promítneme do vyššího prostředí. V tom si na něho vzpomínají P. Zabelli a P. Righini, kteří ho měli několikrát mezi svými exercitanty. První píše, že jej poznal, jaký byl tenkrát a jakým se měl zachovati až do konce života, pravý muž, s mužnou vážností, zralým úsudkem, se silnou vůlí; zároveň pravý jinoch, jenž si uchoval ušlechtilou krásu mládí, nepoznavšího hříchu."

A druhý praví: „Pro mne zůstane vždy příkladem nejsilnější vůle, pevné jako žula, kterou chválí sám Duch svatý: Blahoslavený muž, který mohl přestoupiti, a nepřestoupil; činiti zlo a nečinil.

Podivujeme se na něm vzácným jeho ctnostem, jež jsou všecky nebeským odrazem nej krásnějšího světla jeho duše; dejme ho proto za příklad i vůdce naší mládeži, protože byl charakter."

K tomu Pier Giorgio směřoval. Přinesl mi lístek se svými předsevzetími z duchovních cvičení: vše se soustředilo v síle vůle, v boji proti sobě a proti světu. Snad nic neměl tak na srdci jako nepatrné slabosti vůle, o nichž-přísný na sebe a shovívavý k jiným - se domníval, že je má. Neznal výmluv; neustoupil nikdy ani v nejmenším; když chybil, sám si určil neobyčejné pokání, k čemuž hleděl získati souhlas zpovědníka. Čistý, silný, krásný, s duší tak nádhernou, že

prozařovala navenek, tento předražený náš zesnulý ožívá v mexických jinoších, kteří umírají s výkřikem: „Ať žije Kristus Král!“

„V době pronásledování byl by Pier Giorgio umíral také tak!“

VIII. Ve studentském spolku na universitě

Také podle nadání nezapřel v sobě piemontského rázu z okolí Bielle: byl praktický a pomalý, zato však bezpečný a hluboký. Ono slovo: „Dozraje! Dospěje!“, které jsem bezděčně opakoval a jímž jsem těšil matku, když navštěvoval nižší třídy gymnasia, viděl jsem uskutečňovati sena lyceu a universitě.

Na techniku vstoupil ve školním roce 1918—1919 dal se zapsati na strojní inženýrství, potom jen na hornický obor.

Vyvolil si hodně obtížné studium a, co jest nejdůležitější, dosáhl i doktorátu, ke kterému se připravoval současně se svými spolužáky z lycea, ačkoliv ztratil jeden rok v Berlíně. Víme, že k takovému učení se hodí vynikající hlavy a dokončují je jen lidé s pevnou vůlí.

„Pamatuji se,“ píše jeden z profesorů, „že na počátku přednášek v lyceu těžce chápal základy a byl tvrdý jako horník; ale při tom byl vytrvalý. Na mé pochybnosti, že se bude na inženýrství setkávati s obtížemi, odpovídal, že chce býti inženýrem stůj co stůj a měl pravdu. Nepochyboval jsem o dobrém výsledku, znaje jeho pevnou vůli a rozhodující vliv matematiky na vývin jeho rozumu. V posledním roce lycea a v prvních letech techniky viděl jsem, jak se jeho rozum rozvíjí krásným květem a jeden ze dne schopnější, aby rozluštil studiem a vytrvalostí i nejtěžší otázky.“

„Při návštěvách v dolech byl to právě on, jenž udržoval v dobré náladě spolužáky i učitele hlučným, ale vždy slušným mladickým veselím. Při těch vycházkách, zároveň vědeckých i alpinistických, byl štěstěn: dychtivě se učil a radoval.“

Tak hovoří profesor techniky a s ním souhlasí jiný spolužák inženýr:

„Kolem velikonoce roku 1923 žádal Pier Giorgio, abych mu dával hodiny ze základních pojmů elektrotechniky. Rád jsem vyhověla tak jsem počal navštěvovati jejich dům. Když o tom zvěděli někteří spolužáci, prohlašovali, že to bude tvrdá práce a že zpláči nad výsledkem. Již po několika hodinách jsem se přesvědčil, že má nejen železnou vůli, ale i hodně nadprůměrné nadání, a co zvláště nutno zdůrazniti, jeho nadání bylo mnohem větší, nežli těch, kdož ho podceňovali. Osvojoval si bez obtíží těžké vědecké poznatky, byť byly sebe odtažitější, protože jejich základ byl matematický. Chtěje učiniti zadost spravedlnosti, nemlčel jsem o těchto výsledcích před spolužáky. Nadešly zkoušky a co jsem předvídal, splnilo se úplně. Obstal na devadesát procent!“

Spolužáci, s nimiž se důvěrněji nestýkal, nedovedli ho správně chápati, protože od každého přijímal vysvětlení, rady, poznámky a nikdy se nechlubil tím, co věděl. Jen když byl přímo vyzván, aby odpověděl na vědecké otázky, vyložil prostě, ale výstižně své názory. Byv jednou doma tázán na rádio, hovořil o jeho povaze, vlastnostech, odladění atd. velmi jasně a podrobně.

Kdyby byl jen nadaný, nebyl by jinochem celým. Jeden z profesorů na gymnasiu k tomu poznamenává: „Jsouce zvyklí na jednostrannou výchovu a zbožňování rozumu, abychom byli schopni klásti otázky nebo je skvěle vyvracet, zapomínáme často na ostatní duševní schopnosti mladých lidí, které se úplně přehlížejí nebo nechávají zakrněti. Také čistě rozumové poznatky příliš často utkvívají v pouhých formulkách, napovídáných od učitelů a více méně narychlo naučených.“

„Je velmi málo samostatných povah, které vznikají přemýšlením a vnitřním soustředěním, bez chlubitosti, bez zřetele na lidi, bez předsudků; obyčejně bývají neznámy, nejsou-li docela zaměňovány za nedostatek nadání. Jedinec, který se hledí povznést nad své prostředí, poslušen vnitřního hlasu a v souladu s nejvyššími zákony, může se zdáti většině průměrných lidí blouznivým snílkem. V Pier Giorgiovi, toužícím celou bytostí po mravní dokonalosti, se podivuhodně vyvíjely rozum i srdce, jež činí člověka pozorným na hlas jiných srdcí a tvoří apoštoly i umělce. Nevíme, kam by byl dospěl tento rozum a vůle, kdyby jim náhlá smrt nevtiskla svou pečeť ve chvíli, kdy nádherně vonící květ sliboval nejkrásnější ovoce.“

„Poznavši neobyčejnou schopnost Pier Giorgia, s jakou nalézal pravdu skrze svou dobrotu, byla jsem opatrnější, kdykoliv jsem měla vysloviti soud o nadání svých bližních. Příliš často zapomínáme, že nelze býti dobrými, aniž bychom byli inteligentními.“ Tato dívka cítila, nejsou si toho ani vědoma, jak převyšuje Pier Giorgio své okolí, neboť jednomu příteli vmetla do tváře: „Dej pokoj! Kdo může Frassatiho něčemu naučiti?“

Přednost mravních vlastností nad rozumovými byla u něho nejen samozřejmá, ale sám jim též vykazoval vždy první místo.

„Vracel jsem se,“ čtu v jednom psaní, „s několika členy studentského sdružení; hovořilo se o vysokém úředníku z našeho města. Za řeči obrátil jsem se k Pier Giorgiovi: „Jest viděti, že pochází z nízkého rodu, má takový hrubý přízvuk! A také používá jistých slov piemontského nářečí!“

Odpověď jsem slyšel tak jednoduchou, že si ji pamatuji dodnes: „Ale, podívej se, stojí zato tím výše svou dobrotou!“

Hned nato změnil rozhovor.

Studium bylo pro něho stavovskou povinností. Nepobízela ho touha po pravdě, protože pravdu potřebnou své duši hledal jinde; nepudila ho ctižádost, aby byl prvním ve třídě, ani hmotné důvody nebo strach z rodičů. Jak na středních, tak i na vysokých školách hleděl na studium jako na své hlavní zaměstnání, v němž jako silný muž si dovedl poručiti a přemáhati se. Často připomínal tuto povinnost sobě i jiným, nešetřil výčitkami sebe ani přátel, které prosil o modlitbu, „aby mi Bůh dal železnou vůli, která se neumí vyhýbati práci a vytrvá“.

Dokladem jeho pevné vůle jest list z lázní: „Pustil jsem se znovu do učení; musil jsem však změnit denní rozvrh, protože jest nemožno studovati večer za zvuku taneční hudby pod okny a proto spím. Ráno však vstávám ještě před svítáním a posadím se ke knihám. Jak jsem hloupý! Kazím si léto, abych rychleji dosáhl doktorátu; chci si zkrátiti několik dní, které mi zbývají ze studentského života, škoda! tak příliš krásného...“ Tak psal 11. srpna 1924.

Služebnictvo vzpomíná bezesných nocí, kdy bděl nad svými výkresy. „Snad jsi nad tím neusnul?“ tázala se matka, která viděla ještě v jednu a ve dvě hodiny v noci světlo v jeho světnici. „Nikoliv,“ odpovídal, „ještě chvíli!“ Z chvil se stávaly hodiny, za kterých, chtěje přemoci spánek, chodil dlouhými kroky po pokoji, opakoval si látku nahlas a pil několikrátě kávu, kterou neměl rád. Na lůžko uléhal pozdě, nařídil si budíček na časnou hodinu, a vstal, jakmile jej uslyšel, třebaže často v hlubokém spánku přeslechl jeho několikeré zvonění. Otec, jenž spal ve vedlejší místnosti, potkal se s ním jednoho z posledních dnů v umývárně o půl sedmé: „Hodný Giorgetto! Nařídí budík na pátou ... pro tatínka... a sám spí dál!“

Jedna služebná vzpomíná na dlouhé hodiny studia, aby dokončil několik rysů, když se zřekl vyjížďky do Benátek, o níž se zmiňuje v jednom psaní: „Tři celé dny jsem seděl nad stolem: každých deset minut jsem si myl ruce, abych neumazal papír.“ Matka, navrátilví se do Turína, shledala ho tak přepadlého, že služebná pokládala se za oprávněnou, aby se omluvila: „Vařila jsem mu dobře; ale on celé dny jen studoval...“

Dovedl si odříci nejen výlety do hor, když viděl, že by tím trpělo učení, ale nezúčastnil se ani sjezdů katolických organizací, na které si velmi potrpěl. Marně ho přemlouval důvěrný přítel: „Potom se ti bude lépe studovati: trochu rozptýlení neškodí; účastí na sjezdu prospěješ sobě i jiným; uvidíš nové kraje a umělecké krásy, dějinné a přírodní památky; spatříme papeže..." Nedal se svést a obracel i pokušitele na svou stranu. Stejně píše v mnohých svých dopisech:

„Oznamuji ti, že jsem odstoupil před zkouškou z thermo techniky. Neomlouvám se, neboť z největší části jest toho příčinou má lenost. Než trpělivost! Ještě v tomto létě to napravím." (22. VIII. 1922.)

„Chtěl jsem si udělati výlet s přáteli na Mont Blanc; otec mi však brání, protože výstup je tuze nebezpečný: trpělivost! Aspoň zůstanu doma a studie půjdou lépe vpřed. Zveš mne a přišel bych rád, kdyby mne tu v Pollone nedržely čtyři zkoušky, které musím stůj co stůj zdolati ve třech a půl měsíci. Je mi líto, ale tento rok je to nemožno."

Na počátku dubna zřiká se lyžařského výletu na Monte Rosa a zapůjčiv svou výzbroj příteli, píše: „Posílám ti žádané; přidávám k tomu ještě pár rukavic. Chystaje tyto, měl jsem sto chutí vydati se na cestu s vámi. Avšak studium a noha, ještě úplně nezhojená od posledního výletu, mne zdržují v rovině. Zastupovati mne bude aspoň mé náradí, které nade mne šťastnější, vystoupí tak vysoko. Duch můj však zarmoucený, že nemůže jíti s vámi, bude vás do-provázeti. Přeji vám nádherné počasí a báječnou vycházku."

S takovými předsevzetími a odříkáními chystal se dokončili svá studia: v říjnu 1925 měl míti promoci. Povrchní lidé snad řeknou: „K čemu se tolik namáhal? Nemusel tolik studovati, neměl toho zapotřebí." On však nebyl povrchní, byl křesťan; neměl na zřeteli hmotných zájmů, nýbrž směřoval k vyššímu cíli, kde se každá námaha proměňuje ve slávu věčnou, byla-li podstoupena jako povinnost.

Hned po válce počal navštěvovali universitní kroužek Cesare Balbo. Byly to doby bouřlivé, ale také plodné. Mladí katolíci, vrátivši se do občanského života, našli úrodnou půdu pro víru, zkoušenou dlouhým stykem s vojáky v zákopech, kasárnách, nemocnicích, v bitvách a hrůzách války.

Oživovala dělnická hnutí; lidem dobré vůle naskývalo se dostatečně práce jak na poli sociálním, tak i křesťanské lásky k bližnímu.

Pier Giorgio nadšeně se připojil ihned k těm, kteří vrátili se z války, odhodlán věnovati peníze a ochoten pomoci každému dobrému podniku. Předseda kroužku vypravuje o jeho vstupu do spolku v roce 1919.

Vrátiv se do Turína po dlouhé nepřítomnosti, shledal se k svému překvapení s Pier Giorgiem v pátek večer na konferenci svatého Vincence. „Opustil jsem ho jako dítě: nyní byl muž. Uchoval si však jasnou, bezděčnou, přirozenou srdečnost, pro kterou mi byl vždy milým již od prvního dne naší známosti a která byla později rázovitou známkou veškerého jeho konání."

Přišel zároveň s několika právě z vojny se vrátivšími studenty. Mluvílo se o kroužku, o němž někteří vůbec neměli tušení, poněvadž pro nepřítomnost takřka všech členů v letech 1917—1919 byla nemožná jakákoliv spolková činnost. Předseda použil této příležitosti a jal se rozdávat členské přihlášky.

Někteří je vrátili beze všeho podepsané. Jiní se všelijak vymluvili. Pier Giorgio si ji vzal s poznámkou: „Zítra poprosím maminku o dovolení a bude-li souhlasiti, přinesu ti podepsanou přihlášku zároveň s příspěvkem." Musím přiznati, že jsem to měl za zdvořilou výmluvu, ale druhého dne jsem musel své mínění opravit. Pier Giorgio přišel pln radosti, oznámil, že dostal svolení, a vrátil mi podepsanou členskou přihlášku."

Vzpomínám si velmi dobře, jak matka Pier Giorgia přišla ke mně, aby si vyžádala radu v této věci. Odpověděl jsem jí krátce: „Jen ho nechte, ať se stane členem studentského spolku protože nespojí-li se ihned s dobrými, učiní tak dříve nebo později se špatnými...”

„Poznal jsem Frassatiho,” vypravuje přítel, „v zimě 1921 ve dvoraně techniky. Ihned jsem zpozoroval, že jde za svou vůdčí myšlenkou. V knoflíkové dírcce nosil zkřížené meče nebo bíločerný odznak sdružení katolické mládeže. Po poledni rozprávěli jsme o lidové straně, kterou miloval a pokládal za důslednou politiku své víry. Pozval mne na večerní přednášku a skončil naši rozmluvu pobídkou, abych vstoupil do kroužku Cesare Balbo, jehož účel a postup mi vysvětlil.

„Byl jsem tenkrát mladý katolický jinoch, který přerušil práci na vlastním zdokonalování, jakmile vstoupil do veřejného života; který přikládá větší důležitost působení poslance, nežli práci biskupa; který pročítaje noviny a vyhlásky, oblíbil si lidovou stranu.

Jednoho dne, mluvě se svým přítelem, uvědomil jsem si, že ani nevím, co je Kristovo kázání na hořel V roce 1920 ztrávil jsem pět smutných a chladných měsíců v Miláně. Byly to pro mne opravdu dny temnosti a v neděli dostal jsem se stěží na poslední mši u svatého Karla. Cítil jsem, že výkresy, i když jsem je vypracoval co nejpřesněji, a vědecké důkazy nejsou ještě celý život..

Frassati, silný a zdravý, vždy veselý a srdečný ke všem, učinil na mne dojem. Žil lépe než já, proto měl pravdu. Vida ho, chápal jsem, jak má vypadati mladý, opravdový křesťan, jemuž víra je duší života. Byla v něm horlivost a radost bojovníka, nadšeného pro dobrý boj. Často, když nadšeně mluvil, cítil jsem lítost, že nejsem jako on. Konečně jednou večer v březnu 1922 vstoupil jsem do kroužku Cesare Balbo. Když jsem se ponejprv ukázal ve spolkové místnosti, vedl mne ke stěně, na které byly připevněny roztrhané zbytky spolkového praporu. - „Podívej se,” pravil ke mně s úsměvem, „to jest vzpomínka na zájezd do Říma. Nesl jsem spolkový prapor, když nás obklopilo královské vojsko. Jaká to byla mela! Ale nenechal jsem jim ani kusy žerdě, ani roztrhanou vlajku. Zatlačili mne dovnitř. Zde jsou ještě na památníku snímky.”

Jednoho večera se mluvilo o tom, jak se zachovati k příslušníkům protikatolického spolku Giordano Bruno, kteří rozbili naši vývěsní skříň v technice. Naši dva plnomocníci činili různé návrhy. Vtom přijde Frassati, který se nedovedl vyjadřovati polovičatě: „Já bych se do nich ihned pustil pěstí. Máme nebo nemáme právo hájiti ji, či oni jenom mají právo ji rozbiti?”

„Ale poslechni, i kdyby byli jen dva protivníci, přece ji rozbijí, a my ji nemůžeme hlídati celý den.”

„Já vám říkám, že by se jim mělo dát na pamětnou.” Potom rázem přerušil rozpravu tímto vyzváním: „Ostatně dnes večer je noční adorace u Panny Marie na náměstí. Pojdme tam!” Hlučným i přívětivým způsobem jal se vybízeti přátele.

Žasl jsem, s jakou otevřeností dovedl mluvit tento jinoch o noční adoraci a každodenním svatém přijímání.

Takový byl Pier Giorgio.

Neviděl život katolického jinoha v mimořádných postojích, nýbrž spíše ve skrytých a proto tím záslužnějších činech. Měl rád svůj studentský kroužek, poněvadž se v něm sešel s přáteli, kteří mu byli druhou rodinou. Pochopil, že universitní spolek musí dbáti vědecké i náboženské výchovy mladých studentů; byl přesvědčen, že v takovém spolku je pro členy dobro vzájemné.

Potvrzuje to generální předseda vysokoškolských katolických studentů a později Pax Romany: „Stýkal jsem se jen s předsedy a výbory kroužků; přes to často osobně i písemně jsem se dotazoval Pier Giorgia, který byl pouhým členem, neboť pro své ctnosti byl pro mne výjimkou

Když jsem se s ním sešel ponejprv v Turíně, hned ve mne vzbudil náklonnost, úctu i důvěru svou prostotou, která mu hleděla z čistých očí."

V prvních letech byl rádcem kroužku Cesare Balbo a později obyčejným členem, neboť chtěl uposlechnout matku, která se obávala, že přílišné spolkové povinnosti by jej rozptylovaly a škodily mu v učení. Abychom obsáhli celé pozhnání jeho působení, bylo by třeba nahlédnouti do činnosti organisace. Důvěrný přítel, který byl též předsedou, dosvědčuje: „Je lehce pochopitelné, jaká jest pomoc pro předsedu a jak jest na prospěch spolku, má-li mezi svými členy jednoho, který, aniž by se ucházel o čestné místo, má za sebou většinu a na všechny vykonává jistý vliv; jednoho, který zná všechny, je přítelem všech, který je schopen vyhověti všem, převzítí jakoukoliv práci neb úkol, jež dovede odhodlaně a zdárně dokončiti; zkrátka jednoho, který stojí na svém místě a na kterého se může vždy spoléhati."

Sám ukázněný, přijímal rozkazy představených, i když nesouhlasil s jejich vnitřními důvody.

Když byl dán shora pokyn, aby se utvořily universitní kroužky, tedy dříve, než zazněl povel k sociální práci mezi dělnictvem, Pier Giorgio, nemoha právě sám jíti mezi lid, snažil se působiti dobro jinak. Nevzdaloval se kroužku; neomezil vlastní činnost, ale šlechetně pokračoval. Pochopil velikou pravdu: dobro, které může spolek prokazovati, závisí na dobrotě a činnosti členů více nežli na dobrých stanovách. Netratil času rokováním o jednotlivostech organisace, byl však stále činným, volán anebo nevolán, bez okázalosti a nepravé pokory. Zároveň často vykonal velkou práci pro spolek, bez jakýchkoliv nároků na uznání, což dovedl podivuhodně. Zůstával mezi členy, nechtěje se od nich lišiti, třeba byl oprávněn k vyššímu postavení. Nezapíral však svých vlastností, kdykoliv byl žádán, aby jich použil ve prospěch dobré věci; tak na př. při příjezdu nového arcibiskupa do Turína konal čestnou stráž.

Předseda, který jej uvedl do spolku, potvrzuje: „Za mého předsednictví v letech 1919 až 1920 Pier Giorgio, ačkoliv jeden z posledních, uplatnil svou osobnost v životě i činnosti spolku. Byl z nejhorlivějších, nechyběl nikdy na schůzích a ačkoliv toho roku byli členové rozděleni na dvě strany, které se často živě potíraly, uchoval si svou ideu pevnou a čistou, vycházel dobře se všemi; byl druhem od všech milovaným, povýšen nad všechny rozdíly a spory, neboť i když hájil myšlenky zcela opačné, používaje rozhodného a vroucího tónu, nejen naznačoval, ale přímo tvrdil, že v něm různost ideí nemá nic společného s osobami. Vzpomínám si, jak jistý člen, dosti tvrdohlavý při hájení vlastních myšlenek, když se mnou hovořil o způsobu života ve spolku, vinil Frassatiho, příslušníka své vlastní strany, že se s nikým nehněvá a je v nejlepší shodě se svými protivníky. Ani on, ani já jsme tenkrát nechápali, že právě v tom bylo jedno z tajemství jeho života."

Dva jiní přátelé potvrzují: „Ujišťuji, že nikdy jsem neslyšel, aby o někom špatné mluvil. Omlouval pokud to šlo a když věc byla zřejmá, nikdy nikoho neobviňoval; mlčel, snad se i modlil."

„Šel jsem s ním přes náměstí, když jej někdo zavolal jménem. Obrátili jsme se a on v rychlosti, avšak velmi srdečně pozdravil mladého dělníka, kterého jsem též dobře znal. Byl to jeden z našich, který však právě tehdy byl hodně vzdálen našich řad. Pokládal jsem ho za zběha. Pier Giorgio jednal mnohem jednodušeji a křesťanštěji: ač vše věděl, choval se k němu jako k příteli a tak mu usnadnil návrat do ovčína, jež jsem mu uzavíral svou tvrdou přísností. Nezdržel jsem se, abych mu nepřipamatoval, kdo to je. Odpověděl mi: „Ubohý, dělá, co může," a začal hovořit o něčem jiném.

„Nikdy jsem neslyšel, že by byl žertoval o lásce. Protože spolky jsou smíšené, stane se, že někdy uklouzne slůvko poněkud pochybné. On v takových případech nekáral. Mlčel a zůstal vážný. To vše se o něm vědělo, takže když někdo na technice zval studenty, aby se šli podívat na

poněkud neslušný obrázek anebo fotografii, říkali: „Pojďte všichni kromě senátora.“ On se jen usmíval oslovení i vyloučení; stejně se usmíval, když ve vlaku spolužáci vybízeli všechny k oknu, aby se podívali na nějaké galantní divadlo - „mimo senátora.“

Jestliže studenti sprostě mluvili, okázale se procházel sám a pískal. V jednom městě, kam jela celá třída na výlet, dovedl říci rozhodné „nikoliv“, když nehodní spolužáci opovážili se vysloviti neslušné pozvání.

Platil svou vlastní osobou, což je věc nesnadná: platil též ze své peněženky, což je již snadnější, ačkoliv mezi bohatými to není příliš častým zjevem.

Postaral se o opravu kulečnicku, přispíval na výdaje a všemožně podporoval spolkovou pokladnu, často vyčerpanou.

Přispěl k vytištění sebraných veselých, krásných a zdravých písní. Koupil 4 akcie, doporučoval ostatní, a když jich zůstalo 6 neprodaných, podepsal směnku za spolek mladých lyžařů, který je chtěl koupiti. Tak přispěl polovicí celkové částky, aniž se o tom vědělo. Mohl zaplatiti vše, kdyby doma požádal o peníze; to však nechtěl, raději pomáhal z vlastních úspor. Takový byl jeho zvyk, nevšední a nenapodobitelný.

Podobných událostí mohli by přátelé vypravovati na tucty, ale sami hned prohlašují, že všechno byly jen maličkosti, srovnáme-li je s jeho mravní podporou. Dával spolku sama sebe a všichni jednomyslně tvrdí, že právě nyní chápou, jak byl milován ode všech, bez rozdílu. Neřekli si to mezi sebou, ale cítili bezpečně, že v něm mají nezištného přítele a věrného, láskyplného druhá, bezpečného vůdce, který dovede říci dobré slovo, pomoci při mnoha malých těžkostech, ubohostech a rozmíškách. S veselou tváří, z níž zářila čistota a radost nevinné duše, vždycky usměvavý, hlučící, při tom však s vrozenou důstojností pomáhal všem z rozpaků, přijímal úkoly, jimž se všichni vzpírali, a když viděli, jak se jich zhostil, záviděli mu.

V rozpravách nebylo slyšeti nikdy, že by používal hledaných slov a složitých výrazů pro vlastní obhajobu, nebo že by jiným chtěl vnutiti své mínění. Když upozoroval, že se minul cíle, připouštěl jiné mínění, nikoliv s uraženou ješitností, nýbrž radostně a vesele. Na rozcestí, jako veden pudem, volil dobrou cestu, ať to vyžadovalo jakékoliv oběti.

Kanovník Pittarelli, duchovní rádce spolku, seznal cenu Pier Giorgia, žádal ho, aby se stal diecézním předsedou. Odpověděl, že by rád vyhověl, ale nyní právě nemůže, protože by musel zanedbávati studium. „Slibuji však pracovali společně s vámi, jakmile dosáhnu doktorátu.“

Veřejnost, ani členové katolické mládeže mimo Turín neznají snad ještě mnoho jeho dobrých, ale tajných skutků; známy však byly o něm jiné pověstné věci.

O velikonocích pomáhal lepiti v nádvoří university pozvání k účasti studentů na službách Božích. Několik nevěrců strhlo vývěsku, byla však několikrát obnovena a to v rozměrech, které se zvětšovaly geometrickou řadou, takže konečně dosáhla pozvánka šíře 64 cm. Přítel vypravuje, že tešte více hluku bylo s vývěsní tabulí: „Pamatuji si, jak jsem náhodou stál vedle něho v roce 1922 při jakési hádce s jinými studenty. Bylo to na konci masopustu; kroužek vyvěsil na své tabuli výzvu k vysokoškolákům, kteří si ještě zachovali v srdci víru, aby se všichni shromáždili v kostele a klaněli se Bohu, tolik uraženému a od mnoha žáků zapomínanému. Tato výzva byla velice nápadná mezi ostatními, které ve všech barvách zvaly na čaj, večírek, tanec, ples a pod. Mnozí vtom viděli vyzývavost a rozhodli se, že to strhnou.“

„Vzpomínám si, jak Pier Giorgio stál vzpřímen před vývěsní tabulí sholí v ruce, odhodlán chrániti ji, a kolem něho stovky hulákajících studentů. Nadávky, hrozby, ani rány nedovedly jím pohnouti s místa. Počet však nabyl převahy, vývěsní tabule byla rozbita, pozvání spáleno.“

„Pier Giorgio neřekl ani slova; v jeho očích byly jen blesky hněvu; jeho údy se chvěly a hůl svištěla hrozivě vzduchem, ale nic se nestalo.“

S klidem sebral zbytky tabule a mlčky, rázně odcházel z techniky. Doprovázel jsem ho až do spolkové místnosti. Na ulici nepromluvil: jeho mlčení bylo však výmluvnější nežli všechna slova."

Nemysleme si však, že tento bojovník z řad katolické mládeže byl neznám ostatním universitním studentům, kdykoliv šlo o zdravou a spravedlivou studentskou věc. Se srdečným pochopením usiloval o ochranu akademického inženýrského titulu, jehož se zneužívalo.

„Začalo se," vypravuje přítel, „nejdříve slušnými články v novinách a podáním pamětních spisů úřadům; potom prostě po studentsku šli všichni technické průvodem po ulicích města s nápisy a voláním: „Chceme ochranu titulu!" Vše by bylo skončilo klidně a obyvatelé Turína mohli mít pěknou podívanou, kdyby úřadům nebylo napadlo průvod rozehnatí. Studenti, které chtěla policie zadržeti, prorazili řady bezpečnostní stráže a objevovali se v jiných ulicích, sbíhajíce se zase v hloučky.

Když průvod poněkud ztenčelý došel mezi náměstí San Carlo a nádraží, byl rozehán a pronásledován jízdní policií. Studenti se posadili na koleje městské dráhy a zastavili ji oběma směry. Jsouce zkušenými mechaniky, znemožnili další jízdu; lezli do vozů dveřmi i okny, zahrávající si s policisty, jen aby se vyhnuli uvěznění, vstupovali a vystupovali, lezli po střeše i pod vozy, na oko se hádajíce a do sebe vrážejíce: „Ale já jsem zaplatil, já musím jet domů atd. atd."

Pier Giorgio měl z toho velikou radost, ale ve vřavě, když hájil zatčeného přítele, byl sám zadržen a doveden na strážnici; zde se rázem obraz změnil. Strážníci dopálení hlučným odporem zbili jednoho studenta tak, že omdlel. Pier Giorgio rozhořčen rázně protestoval a nehledal slov: „Jaké je to jednání, barbarské zacházení, nespravedlnost!" Běžel jsem k jejich domu, mysle na rodinu, která ho očekávala s úzkostí. Bylo již 21 hodin, když jsem žádal o rozmluvu s jeho sestrou, abych nerozrušil matku, ale tato sama mi vyšla naproti vesele s otázkou: „Pier Giorgio je zavřen, že ano? Musím mu hned připravit teplou lázeň ... V těch místech a v této době nikdy se neví ...". Vrátil se domů dosti pozdě, poněvadž nejprve chtěl jít do redakce Stampy, snaže se veřejně protestovat proti strážní. Nemluvil o průvodu a o sobě, nýbrž jen s pohnutím vyprávěl o nespravedlivém zacházení s přítelem."

Mnohem známější jsou události, které se se staly v září 1921 v Římě při národním sjezdu katolické italské mládeže.

Tenkrát bylo možno obdivovati veliké ovoce, které u-zrálo na poli mládeže po dvouleté námaze italského duchovenstva. Ze všech krajů Itálie kněží svěští i řeholní, mnozí již staří a shrbení, obklopeni a následováni jinochy a mladíky plnými nadšení, pospíchali římskými ulicemi od basiliky k basilice, po místech proslavených mučedníky a svatými. Všeobecným naším přesvědčením bylo: na starém pni Církve vyrazila nová větev, poněvadž duchovenstvo zajímá se ne tak o dav lidí, jako spíše o mládež, která vyžaduje zvláštního náboženského vzdělání a mnohem opatrnějšího vedení ke křesťanskému životu.

Z tohoto úctu vzbuzujícího hnutí mladých jako ze semeniště vyjdou noví bojovníci a také svatí jinoši. Dnes, když podobné postavy jako Pier Giorgio zazářily v posledních letech a odešly do jiného života, vidíme, že se toto prorocství uskutečňuje. Každý rok, který uplyne, přinese nové doklady na posilu kněží, kteří pracují pro budoucnost nového křesťanského díla: svatá mládež uprostřed světa.

„Byly to nezapomenutelné dni, plné života a nadšení," píše jistý účastník. „V neděli 4. září byla mše svatá pro všechnu mládež v Koloseu. Zástupy, které přicházely ráno se všech stran, našly stráž, obklopující Koloseum: pobožnost byla vládou zakázána, aby prý nebyl porušen veřejný klid. Kdo byl svědkem rozhořčení, jež následovalo na toto nepřívětivé překvapení, dovede si představit, jak i duše dobré a pokojné mohou náhle podlehnouti záchvatu vzpoury.

Mladí lidé, roztržení, pronásledování, všichni dosud lačni, protože chtěli přistoupiti ke svatému přijímání, namířili k Vatikánu, kde byli na mši svaté v basilice svatého Petra; nato v průvode pěkně seřazeném odešli jsme do vatikánských zahrad, kde nás přijal a k nám promluvil svatý Otec Benedikt XV."

„Z Vatikánu měli jsme se odebrati k oltáři vlasti, když vtom nás policie zpravila, že průvod je zakázán. Úřady neprávem mysleli, že snadno zadrží a rozeženou nejméně 50 tisíc mladých lidí, a nařídily obklopit je vojskem; avšak ohromný tlak velkého davu uvolnil si průchod. Mezitím po prvním strachu zachvátil nyní spravedlivý hněv srdce všech nad tímto nepochopitelným zákazem. Jiné čtyři policisty byly přemoženy a v nás vzrůstala radost nad blízkým cílem. Avšak na náměstí del Gesù postavila se na odpor jízdní policie. Protlačili jsme se mezi koňmi, při čemž jsme dostali nejednu ránu, a pronikli jsme až do ulice Plebiscitu.

„Pier Giorgio vysoko třímal oběma rukama tříbarevnou vlajku svého studentského spolku. Náhle vyrazilo z brány paláce Altieri, kde byli ukryti, asi 200 strážníků, vedených nejzarytějším důstojníkem, jakého jsem kdy poznal mezi policisty. Křičel: „Řežte je! Vezměte jim prapory!“ Jako by jednal s divokou zvěří a nikoliv s bezbrannou mládeží. Bili do nás pažbami, zmocnili se, lámali a trhali naše prapory. Chráníme je jak můžeme, zuby i nehty. Vidíme Pier Giorgia, zápasícího se dvěma policisty, kteří mu chtějí vyrvatí vlajku. Spěchám mu na pomoc a vlajka se zlomenou žerdí zůstává v jeho rukou, avšak jiní strážníci nás obklopili a zatlačili do nádvoří paláce, kde vyslychali zatčené. Zde se policista táže na osobní údaje takovým způsobem a s takovou „zdvořilostí“, jak bývá zvykem v podobných případech a jako by již napřed věděl, že zatčený je zločinec.

„Jak se jmenuješ?“

„Pier Giorgio Frassati.“

„Otec?“

„Alfred.“

„Čím je tvůj otec?“

„Italským vyslancem v Berlíně.“

Úžas, změna tónu, omluvy, okamžitá svoboda...

„Odejdu, až půjdou ostatní.“

Zatím na náměstí se rozvíjelo divoké divadlo. Každý nový zatčený byl přijat bratrsky do naší náruče, mnozí měli roztrhané šaty, někteří byli raněni.

„Jistý kněz byl vhozen, opravdu vhozen do nádvoří s roztrhanou klerikou a krvácející tváří. Hlasitě jsme se ohrazovali proti tomu jednání, ale odpovědí nám byly nové rány pažbou do zad. Mladík ze Sardinie, který nechtěl vydatí vlajku, byl ohrožován bodlem. Pier Giorgio běží k velícímu důstojníku a tentokráte dovolává se otcovského jména, aby zabránil dalšímu prolévání krve, a skutečné, důstojník přísně pokáral strážníka znovu opakuje, že Pier Giorgio je svoboden a může jiti, kam chce. Ale on zůstal u svého praporu; po vzplanutí hněvu vrátil se mu do duše jasný klid, který jej na okamžik opustil.

„S úsměvem v tváři těšil studenta z Benátek, který plakal, odtržen jsa od vůdce, přátel... octl se ve vězení. Naráz jsme poklekli v nádvoří, když onen raněný kněz ukázal růženec a řekl: „Modleme se za sebe a za ty, kteří nás bijí!“

Jiný píše: „Živou a nezapomenutelnou vzpomínku mám na něho, jak po útoku na vlajku přišel rychle a vítězně do schůze. Zdá se mi, že ho ještě vidím s rozčuchanými vlasy, tváří plnou nevylicitelné radosti, hrdou jako vítěze, třímajícího v rukou kus praporu a líčícího jednotlivosti svého vězení; bylo 15 hodin a on ještě nejedl.“

Druhého dne vrátili se jinoši k svatému Petru, kde byli na mši sloužené svatým Otcem. Byl to jedinečný výjev, když po mši svatý Otec ubíral se chrámem, jako by se vznášel nad mořem

hlav a nad vlněním bělostných kapesníků. „Vzpomínám si," píše člen katolické mládeže, který stál blíže Pier Giorgia, „jaké pohnutí zářilo mu z očí, když se ukázal svatý Otec. První myšlenka, kterou bezděky vyslovil, byla: „Ach, kdyby tu byla maminka!"

Když se onoho rána ubírali turínští studenti k svatému Petru, usmyslili si, že ponесou vítězně svou roztrhanou vlajku, přesto, že bylo policejně přísně nakázáno, nechati doma všechny prapory. Jeden z původců píše: „Jakmile to bylo usneseno, Pier Giorgio se vrhl do nádvoří koleje a vrátil se s holí, nevím ani kde nalezenou; na kus lepenky napsali jsme velkými písmeny: „Trikolora zneuctěna na rozkaz vlády!"; upravili jsme vše co nejnápadněji a neseme naši vlajku vítězoslavně římskými ulicemi až na náměstí svatého Petra.

Don Cerutti, tehdy klerik, vzpomíná, jak ponejprv a naposledy se s ním setkal v Římě. V pondělí 5. září zpozoroval před basilikou s v. Petra na schodech mladíka se studentskou čapkou, který držel v rukou roztrhaný prapor. Stál sám a čekal na druhy, s nimiž vešel do velechrámu na mši sv. Otce. Všichni přítomní věděli, co se přihodilo předešlého dne a obklopovali ho, aby se dotázali na podrobnosti. Odpovídal zdvořile, vyprávěje střízlivě, ale vtipně, při čemž však jeho řeč byla zdrženlivá, což budilo ještě větší dojem.

Když se v hovoru zmínil o svém krátkém uvěznění, jeho tvář se zjasnila a oči zazářily radostí: „Jednali s námi zle, ale odpověděli jsme jim modlitbou růžence."

Svědék, který slyšel toto vypravování, pokračuje: „Nedovedl bych vylíčiti, co se ve mně dalo v onu chvíli; nepamatuji si slov, jež byla pronesena, avšak utkvěla mi v mysli jeho neobyčejná dobrota, byl jsem radostně překvapen, vida jinocha, který se vyjadřoval tak po křesťan-sku, zatím co tolik lidí spílalo té neb oné politické osobnosti. Jeho slova projevovala vnitřní radost, že trpěl pro Krista. Měl jsem bezpečný pocit a rád se přiznávám, že jsem se cítil býti lepším. Ještě dnes po tolika letech, když píšu tato slova, jsem dojat. Mám před sebou v mysli postavu universitního studenta s tmavou pleť, držícího v rukou zbytky praporu, zachráněného v nebezpečném boji."

Tyto slavné události učinily jej známým, z čehož se však neradoval, spíše se tomu divil. Sám o sobě píše důvěrnému příteli: „Když jsem se vrátil k našim, mnoho se mluvilo právě o mně," ale on se neukazoval a odpíral při-jímání blahopřání, která dostával se všech stran. Tyto chvály zdály se mu nezasloužené a nemohl pochopiti, že by katolický jinoch mohl jinak jednati v podobném případě. V jeho psaních není ani slůvka o těchto událostech; ani domácí si nevzpomínají, že by se o nich zmínil někdy v hovorech.

Neclubil se tím, protože byl prosté povahy a vzdálen vynášeti sebe; ale neváhal mluvit, když tím mohl povzbudí ti lhostejné.

Do Turína vrátil se ještě rozrušen a pamětliv toho, že na sjezdu se téměř nic nevykonalo pro středoškolské studenty, vstoupil do sdružení, které pořádalo sbírky u všech kroužků. Napsal oběžník, který byl čten v plenární schůzi. Tento doklad se zachoval šťastnou náhodou.

„Milí druhové!

Jak víte, na kongresu italské katolické mládeže, konaném tohoto roku Římě, ukázala se žalostná neukázněnost našeho studentstva. Proto rozhodli se vůdcové našeho hnutí spojit v jedinou složku katolickou mládež, t.j. jinochy, kteří potřebují zvláštní výchovy, přiměřené jejich schopnostem, s pevným podkladem obrany křesťanského učení; tyto ústavy mohly by čeliti četným nebezpečím, jimž jsou vydáni jinoši, navštěvující veřejné školy. Velmi čilá skupina v Turíně, rozhodnutá více než jindy sjednotiti studenty, aby je chránila proti nebezpečím života, stanovila si smělý a velkolepý rozvrh již od minulého roku. Bohužel studenti téměř neodpověděli na tak vznešenou výzvu, dokazující tím, že si nejsou vědomi vysokého poslání, svěřeného jim Božskou Prozřetelností.

„Tím spíše v této, pro naši vlast tak těžké chvíli, my katolíci a zvláště my studenti máme splnit velkou povinnost - vlastní sebevýchovu.

„Jsme z milosti Boží katolíci a proto nesmíme promarniti nejkrásnějších let svého života, jak činí bohužel tolik nešťastných mladých lidí, kteří radostně užívají světa, ale vnášejí do společnosti znemravnělost. Musíme se připravovati, abychom obstáli v bojích, které nás čekají při splnění našich úkolů, a tak vytvořiti v blízké budoucnosti i mravně zdravou společnost. K tomu všemu je potřeba: ustavičné modlitby, abychom dosáhli od Pána Boha té milosti, bez které naše práce by byla marná; organizace a kázně, abychom v dané chvíli byli pohotově k činu a konečně překonání našich vášní i obětí vlastní osobnosti, protože bez nich nelze dosáhnouti cíle.

„Náš spolek, chápe se tento rok s novým nadšením těžké práce, rozeslal všem kroužkům vroucí výzvu, aby mu byly nápomocny. Tato výzva, přijmou-li ji studenti velkomyslně, slibuje založiti pokračovací školu, kde se bude doplňovati vzdělání, jehož nemůže dáti státní škola. Současné se v ní bude vyučovati nábožensko-filosofickým otázkám.

„Na přání našeho spolku a ve jménu předsednictva obracím se na vás se snažnou prosbou, abyste co nejdříve tajemníku nebo kroužku zaslali přesné údaje, kterou školu a třídu navštěvujete, abychom mohli v pokud možno nejkratší době odevzdati seznam našemu sdružení.

Se srdečným díkem, s vědomím štedřejší ještě odplaty v budoucím životě, pozdravuji vás křesťansky. Ať žije Kristus Ježíš! - Studentský delegát Pier Giorgio Frassati.

V Turině 30. října 1922."

Pier Giorgio zabýval se též přípravou druhého mezinárodního sjezdu katolických universitních studentů - Pax Romana.

S velkou radostí pozdravil konec války s vysoké zvonice v Pollone a sám dlouho slavnostně vyzváněl. Onoho dne na svátek sv. Karla psal svému příteli: „4. listopadu 1918. Šťasten, že Tvé jmeniny připadají na nejkrásnější den vlasti, radostně Tě zdraví Pier Giorgio." Na počátku roku 1921 byl v Berlíně, odkud oznamoval přátelům, jaký život vedou tamější studenti; skromně, avšak vytrvale navazoval styky s osobami a spolky, které na konci téhož roku měly se zúčastniti kongresu Pax Romana v Raveně.

Tento mezinárodní spolek, založený ve Švýcarsku po světové válce, spojuje katolické universitní studenty všech národů, aby se navzájem lépe poznali a mohli uskutečniti mír ve světě; pax Christi in regno Christi.

Proto Pier Giorgio psal svému příteli z Berlína, že do Itálie přijede mnoho německých studentů : „Doporučuji vám připravit v Turině krásný večer, jako byl onen, jež jsem ztrávil s Němci a Poláky, zavítavšími do Turína na kongres bývalých chovanců Dona Bosca."

Vzpomínám si na onen večer v květnu r. 1920 v místnostech kroužku Cesare Balbo. Pier Giorgio pracoval radostně i neúnavně a připravil s přáteli schůzku, která se tak krásně vydařila. Byl mile překvapen, když na těchto mezinárodních schůzích salesiánů uslyšel po prvé po světové válce slova míru a bratrství, pronesená ve všech téměř evropských řečech, pod obrazem usmívajícího se svatého Dona Bosca.

Z Berlína 17. dubna 1921 píše: „Teprve dnes jsem poznal doktora Sonnenscheina, nadšeného kněze, který umí dobře italsky a který pečuje také o Italy, žijící v Berlíně. Vypτάval jsem se na katolické studentské hnutí a dozvěděl jsem se, že desetina všech berlínských studentů je katolického vyznání.

„Dílo doktora Sonnenscheina, který po 15 let připravoval studentstvo k sociální činnosti, muselo se dnes pro hospodářskou tíseň omeziti na hledání práce pro nezaměstnané, aby mohli uhájiti život.

„Zdejší zřízení spolků je totéž, jako našich, nezávislé na jiných katolických organizacích; jsou však také kroužky universitních studentů spolu s dělníky. Dr. Sonnenschein mne chce pozvati na schůze, které budou míti tyto smíšené spolky, a tak poznám oboje prostředí.“

Za několik dní, 28. dubna 1921, píše: „Včera jsem mluvil s vůdcem studentského hospodářského sdružení, který by byl rád pozván do Itálie katolickým studentstvem. Řekl jsem mu, že očekáváme ve Ferrare větší účast Němců.“

V Turíně byla jeho první myšlenka na uskutečnění schůzky. Jsa praktickým člověkem, postaral se o ubytování a vyjednal sníženou cenu za stravu, pokud to šlo. O této jeho činnosti bychom nevěděli, kdyby se nám nezachovala dvě psaní ze srpna 1921, v nichž jsou uvedena také jména doktora Bečka a Siegerta, tehdejších vůdců katolických universitních studentů v Bavorsku.

A nyní, jaký dojem zanechal v cizích studentech, kteří byli na sjezdu?

Marie Fischerová, studentka z Vídně, o něm praví: „Když jsme přijeli do Raveny v posledních dnech srpna 1921, Pier Giorgio Frassati byl jedním z těch, kteří nám připravili nejsrdečnější uvítání. Nerozuměli jsme mnoho italsky, on však mluvil dosti slušně německy. Vesele nás doprovázel po Raveně, vyprávěl o studentských sdruženích, o životě vlašských studentů a s velkým zájmem se dotazoval, jaké jsou poměry u nás. Velmi pozorně sledoval zpěv našich studentských písní a hned od prvního dne jsme si vážili jeho zbožnosti. Myslím, že byl jedním z těch vzácných lidí, kteří mají pravou zbožnost, protože chápou víru a život podle ducha Ježíše Krista.“

„Měl živý zájem o schůze Pax Romana. Byl přesvědčen, že katolíci všech národů jsou povinni pracovati k zajištění míru ve jménu katolického náboženství.“

„V poslední schůzi za všeobecného nadšení byl přijat návrh, aby členové Pax Romana se pozdravovali navzájem slovy: Pax tecum! Tento krásný pozdrav opakuje se v četných listech, které jsem dostala od něho.“

„Z Raveny jsme jeli do Říma. Měl lístek I. třídy, ale chtěl stále jeti s námi po celou noc a ještě půl následujícího dne ve voze III. třídy, který byl přeplněn. Tak ztrávil celou cestu na chodbě, sedě na zavazadle. Nedal se přemluvíti, aby cestoval pohodlně v lepším voze.“

„V Římě nás provázel celý týden, z kostela do kostela, od pomníku k pomníku. V těch dnech poznala jsem ho ještě dokonaleji. Stále jasněji jsem viděla, jak hluboce chápe katolickou víru: byl z těch, kteří celý svůj život i v nejmenších maličkostech zařídili podle učení Kristova. Obdivovala jsem se jeho hluboké lásce k rodičům a k rodině, i jeho podivuhodnému chápání povahy a zvyků německého národa. Když jsem po válce přijela do Itálie, měla jsem jisté obavy. Pier Giorgio je však rozptýlil svou veselou povahou a stálou vnitřní radostí.“

V prvních dnech listopadu onoho roku po delším pobytu ve Friburgu v Badenu a po své cestě po Rýně zavítal do Prahy, na kterou si uchoval nejkrásnější vzpomínky.

Seznámil se totiž na sjezdu „Pax Romana“, pořádaném koncem srpna a počátkem září 1921 v Raveně, s delegáty naší republiky dp. Levým a dr. Formánkem, kteří se do Raveny vydali na přání J. Exc. Monsignora Micary, tehdejšího nuncia v Praze.

Dp. Levý vzpomíná na Pier Giorgia Frassatiho takto: „Byli jsme oba na sjezdu představeni Pier Giorgiovi. Samozřejmě při tak velikém počtu studentů z celého světa, nebylo možno seznámiti se s ním blíže. Teprve při hostině na rozloučenou měl jsem štěstí, že jsem seděl vedle Frassatiho. Představil se znovu a s vlídným úsměvem začal německy: „Bylo mi řečeno, že mohu mluvit s vámi německy.“ Odpověděl jsem: „Doufám, že se dorozumíme vlašsky.“ A tak jsme také v rozmluvě pokračovali. Když Pier Giorgio hovořil, mluvil živé, celým tělem. Jeho tmavé, výrazné oči zářily jako dvě jasné hvězdy. Horoval zvláště o nemocném kardinálu Ferrarim, k němuž měl i v nemoci stále přístup a jež nazval světcem. Na památku jsme si vyměnili podpisy a adresy. Při loučení na nádraží zaznívalo nekonečné „addio“.“

„Netušil jsem věru, že se s ním toho roku setkám ještě v Praze. V listopadu 1921 byl mi doručen telegram: „Přijedu odpoledne, Frassati.“ Šel jsem na nádraží. Byl to on, veselý, usměvavý, zářící zdravím a spokojeností. V koleji Arnošta z Pardubic se mu dostalo vlídného přijetí a přístřeší. Pier Giorgio píše o tom své matce: „Včera jsem večeřel s dp. Levým v katolické restauraci. Pak jsme šli do divadla na zpěvohru „Dvě vdovy“, která byla velmi krásně sehraána. Dnes musil dp. Levý odjet do svého rodiště, neboť dostal smutnou zprávu, že jeho matka jest těžce nemocna.“ (Praha, 16. listopadu 1921.)

„Bohužel bylo tomu tak. Doporučil jsem Pier Giorgia svým známým a odjel. Vyměnili jsme spolu ještě několik lístků. Pier Giorgio totiž hodně vzpomínal. Zvláště mi při něm bylo nápadným, že často uprostřed veselého hovoru se vážně zamyslí. Obnovoval při tom, myslím, své stálé vnitřní spojení s Bohem. Jeho zbožnost byla vroucí a nelíčená.“

Do Prahy zavítal Pier Giorgio ještě jednou a to v červnu 1923. Pan Ludvík Mrázek, berní ředitel v Duchcově, dnes arcibiskupský notář při konsistoři v Praze, měl tehdy štěstí, že mu byl průvodcem po velechrámu sv. Víta. Z jeho psaní, které zaslal překladateli této knížky, uvádíme aspoň toto:

„Vracel jsem se z lázní Poděbrad přes Prahu, kde jsem se dozvěděl na zemském finančním ředitelství, že na základě lékařského vysvědčení budu dán na trvalý odpočinek. Na tuto chvíli jsem vlastně čekal, abych mohl vstoupiti do kněžského semináře v Praze. Dp. ředitele msgra Řiháka jsem však v semináři nezastal, odešel pryč na Hradčany. Nalezl jsem ho v chrámu sv. Víta, kde se modlil u hrobu sv. Jana Nepomuckého. Šel se mnou až k sakristii a tam, jak bylo jeho zvykem, udělal mi velký kříž na zádech, když se se mnou loučil. Hned na to přistoupili ke mně dva mladí pánové, jeden statné postavy a hodně snědé tváře, druhý menší a slabší. Větší se mi představil jako kandidát inženýrství z Berlína, Frassati; svému příteli říkal Pepi. Frassati mne prosil, abych jim německy vysvětlil starožitné památky chrámu. Milerád jsem tak učinil. U hrobů sv. Jana a sv. Václava se dlouho modlili, takže jsem je musel upozorniti, že spěchám, neboť jsem odjížděl na Svatou Horu. Ještě jsme však vystoupili na věž ke zvonům, které si Pier Giorgio přál viděti a tázal se, kdy budou zvoniti Zikmundem, že by na to počkal, tak rád by jej slyšel. Jede domů do Itálie, do Prahy si jen zaskočil, neboť na cestě se setkal s přítelem, kterému chtěl ukázati Prahu. Svatovítským velechrámem byl nadšen. V Itálii jsou pryč kostely většinou románské a renesanční, v našem gotickém se mu tak krásně modlilo před svatostánkem, kde se pomodlil celý desátek růžence. Měl pěkný růženec z Říma od sv. Sabiny, z tamějšího dominikánského kláštera. Protože se mi líbil, slíbil, že mi takový pošle. A skutečně k vánocům téhož roku jsem dostal z Itálie od Pier Giorgia krásný růženec. To jsem byl již v semináři. Tento růženec mám dodnes a nedal bych jej za nic na světě, jak je mi drahý.

„Zastavili jsme se před hradem nad zahradou redemptoristů, abychom se potěšili pohledem na Prahu, kterou bylo toho dne zvláště čistě a jasně viděti. Ukázal jsem jim a jmenoval kostely, mezi nimi i kostel Pražského Jezulátka. Pier Giorgio ihned prohlásil, že tam půjde rovnou z Hradčan; v Římě je pryč také Bambino Santo, kde se konají o vánocích dětské slavnosti. - Na to položil na zídku balíček šunky s vypečenými houskami a s chutí se pustil do oběda. Housky mu nadmíru chutnaly, ještě dnes ho slyším, jak mu křupaly v ústech. Oběd na zdi skončil větším množstvím třešní, které vytáhl z druhé kapsy. Před jídlem i po něm se zbožně pomodlil. Sotva pojedl, vyňal krátký čibuk a prsty mu jen hrály, jak nacpával dýmku tabákem. Spokojeně pokouje, pohlížel na Prahu, kterou byl unesen. Tázal se také, co znamenal kříž, který mi udělal pan prelát Řihák na zádech. Odpověděl jsem, že chci jíti do semináře a býti knězem. „Což jste vdovec?“, tázal se. Vysvětlil jsem mu, že, když mne nechtěli mladého při-jmouti pro chorobu v semináři, že se stanu knězem jako pensista. Tu mne chytil za ruku, velmi vřele mi ji tiskl a blahopřál mi k takovému rozhodnutí. Hned jsem mu musel napsati do jeho zápisníku svou adresu

a slíbiti, že si budeme psát. Potom mne vzal pod paží a hovořice spolu, kráčeli jsme dolů Nerudovou ulicí. Pier Giorgio hovořil velmi rychle, hodně hlasitě a při tom mi statečně pouštěl kouř do tváře. Při hovoru živě rozkládal rukama, až se mnozí lidé ohlíželi. Rukoudáním jsem mu musel slíbiti, že mu napíši, jakmile vstoupím do semináře a také na primici že ho musím pozvati, že jistě přijede; potom prý si mne odveze s sebou do Itálie, kde budeme cestovati a v horách stoupati hodně, hodně vysoko. Na rohu Karmelitské ulice jsme se rozloučili, neboť oba spěchali k Pražskému Jezulátku.

„První pohlednici jsem mu poslal do Turína ze Svaté Hory. Odpověděl mi do Duchcova. Vyměnili jsme spolu několik lístků; Psal o svém studiu, prosil, abych na něho nezapomněl v modlitbách, že on též pamatuje stále na „amico Ludovice“. Na některých pohlednicích byl vypodobněn sám v cestovním úboru, vždy s rozhalenou košilí, bez čepice a s čibukem. Škoda, přeškoda, že při stěhování jsem o tyto vzácné pohlednice přišel. Jak bych si jich dnes vážil! - Když jsem byl 3. července 1927 vysvěcen na kněze, Pier Giorgio byl již u Pána na věčnosti.

V lednu 1935 přišel ke mně do konsistorní kanceláře ředitel Československé akciové tiskárny v Praze a tu jsem se ho ptal: „Tisknete prý knihu o nějakém novém světci? Kdo je to?“ Pan ředitel mi odpověděl: „Je to Frassati, jehož otec býval vyslancem v Berlíně.“ Zvolal jsem: „Toho já znám, dopisoval jsem si s ním.“ - Ještě týž den jsem si knihu o Pier Giorgiovi koupil a neustal jsem, dokud jsem ji celou nepřečetl. Jaké to byly vzpomínky! Teď se k Pier Giorgiovi modlím. Dobře si pamatuji místo, na němž jsme se setkali, kde klečel, oblečen v tmavomodrém obleku, velice pečlivě upraven, s měkkým bílým límcem a dlouhou bílou hedvábnou vázankou. Stále se usmíval a jasné černé oči mu jen hrály. Vlasy měl pečlivě učesané, přes tu chvíli vytahoval hřeben a přičesával si je. Byl velmi jemného chování a stále si potichu pozpěvoval. Zdejší víno mu nechutnalo, je prý studené a kyselé, nemá v sobě život, jako u nich v Itálii.

„V Praze si také zakopal. Když jsme kráčeli s hradní rampy do Nerudovy ulice, kopali tam hoši a míč letěl právě k jeho noze. Pier Giorgio míč tak krásně nabral, že všichni hoši volali: „Ten ho vzali!“ Pier Giorgio měl z toho velkou radost. Nelíbilo se mu, že u nás jsou lidé jako bez ducha, žádná živost, všechno prý pomalé, ba zdlouhavé. V kostelích je prý málo lidí. V psaních mi sliboval, že se do Prahy zase podívá a tituloval mne „mio Monsignore“. Jeho listy byly sloučeninou italštiny a němčiny, ale dobře jsem tomu rozuměl.

„Umínil jsem si, že navštívím jeho hrob a poprosím ho o přímluvu, aby mi Pán Bůh dal sloužiti Církvi tolik let, kolik jsem sloužil státu.“

O jeho pobytu v hlavním městě Rakouska dočítáme se v dopisech zmíněné již studentky zajímavé podrobnosti:

„Ve Vídni ztrávil týden a zúčastnil se dvou večírků: oslavy katolických studentských spolů k 50. výročí katolických universitních studentek. Všichni viděli, že mezi hosty byl nejveselejší a při mši svaté nejzbožnější. Nikdy nezapomenu, s jakou zbožností a pokorou se modlil růženec. Ačkoliv jsem z prosté úřednické rodiny, pohyboval se mezi námi docela nenuceně. S dojemnou roztomilostí prokazoval rozmanité služby, jako v Itálii chtěl ustavičně nositi můj kufřík; při obou vídeňských večírcích, když jsem musela přednáseti na jevišti, neodpustil si, aby veřejně nenesl mé šaty pro jeviště a kytaru.

„Umluvili jsme se, že se sejdeme ještě častěji, ale nebylo to možno a již nikdy jsem ho nespatriła. Chovám jako vzácnou památku na něho růženec ze zrn, vyrostlých v jeho zahradě a knihu Manzoniho „Snoubenci“ s věnováním: „V upomínku na dny plné víry a nadšení, které jsme společně ztrávili v Itálii.“

Z psaní, která jí psal, vyzařuje dobrá duše: „Pošlu Vám z Turína několik šilinků, které mi zbyly z pobytu v Inšpruku a prosím, abyste je rozdala podle svého uznání, aniž byste se zmiňovala, kdo je posílá.“ (4.1. 1923)

Na konci téhož roku (18. XII. 1923) blahopřeje k vánocům: „Přijměte pokoj, který andělé v oné noci zvěstovali lidem dobré vůle.“

Dr. Marie Schwanová, která Pier Giorgia doprovázela v Porýní, dosvědčuje: „Především se nám líbila jeho srdečnost, která hned od počátku odstranila jakoukoliv nedůvěru. Když za návštěvy v Bonnu spatřil nepřátelské prapory na Rýnu a vojsko, obsadivší město, dlouho hovořil o míru mezi národy, po němž tolik toužil. Zdálo se mi, že nenávisť mezi jednotlivými národy ho páčila v duši: přál si, aby panovala láska a vzájemné dorozumění a proto osobním stykem usiloval, aby se národové dohodli o svých starostech a potřebách; v tom předstihl daleko svůj mladý věk.“

„Pamatuji se, jak mu zářila radost z očí,“ píše předseda studentského katolického sdružení, „když bylo usneseno, že pozdrav Pax Romana bude: Pax tecum! V tomto pozdravu viděl hluboký výraz křesťanského bratrství: všichni katoličtí vysokoškolští studenti a profesori i všechny národy musí se sbratřiti, poněvadž jsou všichni synové společného Otce.“

Dopisoval si přátelsky s německým universitním studentem Vilibaldem Leitgebem, kterého poznal v Berlíně. Psal mu z Friburgu 26. XI. 1921: „Na sjezdu v Římě byl jsem velmi rád pohromadě s německými studenty, na které často vzpomínám, neboť můj pobyt v Německu patří k nejkrásnějším dnům mého mládí.“ Německým přátelům přeje mír a opakuje napomenutí svatého Otce: „Pravý mír je více ovocem křesťanské lásky k bližnímu, nežli spravedlnosti.“ Konečně, posílaje mu větší částku peněz, píše: „Vezmi, prosím, tyto peníze pro chudé dívky v Berlíně.“ Nevyslovitelnou útěchu nalézá a příteli na ni poukazuje ve slovech: „Naše víra nám dává velikou důvěru; tento život je krátký a potom přijde život věčný, v němž spravedlnost bude slaviti vítězství.“ (Turín 3. XI. 1923.)

Zvěčnělý monsignore Pini, tehdy duchovní rádce katolického studentstva, ukončuje vyličení života Pier Giorgia na universitě, klade důrazna jeho vytrvalost a pili v náboženských hodinách takto: „Bylo na něm viděti, jaký má živý zájem o náboženské otázky; hovořil však o nich s odpůrci vždy se zjevnou laskavostí a snažil se býti k nim co nejsrdečnější, aby tak ukázal, co cítí v srdci.“

„Ponenáhlu stoupal v náboženském životě výš a výše. Postupoval ustavičně v myšlenkách, citech i skutcích a tento pokrok činil ho spolužákům stále dražším a ve studentském životě účinnějším.“

„V posledních letech života projevovala se v něm jasně výslednice vzdělání a radosti, mladistvé energie a upřímné zbožnosti. Nad vším kralovala láska radostná, upřímná a ušlechtilá, jež má býti ideálem vzdělaného katolického jinocha, čím lépe ho znali, tím více si ho vážili a milovali. Příklad jeho byl ve mnohém nakažlivý pro mládež i přátele. Ti, kteří mu byli vzdáleni, vnímali vyzářování jeho povahy a ti, kdož mu dleli na blízkou, cítili jeho účinnost.“

„Když se rozšířila zpráva o jeho onemocnění, byli všichni ohromeni; rozletěvší se zvěst o jeho smrti působila jako blesk. Listy katolických studentů z Piemontu mluví jen o něm. Pláč, touha po následování, po jeho ctnosti, vůle míti ho za vzor a ochránce, svatá závist nad jeho smrtí a nebeskou odměnou, které dosáhl.“

Mezi těmito hlasy slyšíme ještě ze záhrobí hlas toho, který zaslouží státi poblíže Pier Giorgia, s nímž studoval a měl společné ideály. František Manara z Novary, zemřelý o devět měsíců později, píše svému příteli 9. července 1925: „Chtěl bych ti dlouho vyprávěti o Frassatim, ale nemám odvahy. Tento svatý jinoch žil uprostřed tolika bohatství, maje ducha chudoby, ježž Pán blahoslavlil, avšak jeho srdce nepřilnulo k pozemským statkům. Žil jako chudý mezi chudými, veselý ve svém radostném mládí, spokojený s láskou, které se mu dostávalo v našem kroužku a kterou štědrě oplácel. Nemohu označiti jeho smrt jako smutné zakončení tohoto školního roku. Náš kroužek naopak může se cítiti v tomto roce šťastným: ztratil sice jednoho ze

svých, ale konečně je si vědom a jist, že Církev vítězná má o jednoho světce více. Není malou útěchou vědomí, že jeden z nás, který s námi bojoval, vešel jako vítěz do slávy nebeské. Nevím, kolik jich se mnou mu závidělo, když jsme bděli včera u něho a on s chladnou tváří, na které dosud bylo znáti stopy radosti, odpočíval na smrtelném lůžku. On se zbavil břemene těla i světa a dosáhl věčného života, kdežto my jsme ještě zůstali v tomto slzavém údolí a nevíme, kdy a jak dojdeme cíle. Tyto vážné myšlenky naplňují mne novou radostí a novým duchem. Ž úmrtního pokoje Pier Giorgia vyšli jsme obrozeni a potěšeni."

Jiný vysokoškolák píše: „Před ním, spočívajícím na lůžku v tmavých šatech, jako v den, kdy doprovázel eucharistického Ježíše na sjezdu v Turíně, vzpomínal jsem na den, dnes již hodně vzdálený, kdy na technice v kreslárně, když mi cosi oznamoval a odcházel, jeden student ukazuje na něho, pravil ke spolužákům: „To je pravý katolík!"

IX. Mezi přáteli

Teoreticky i prakticky se naučil rozlišovati druhy a přátele.

Po prvních přátelích ze svého dětství neměl jiných kromě těch, se kterými se sblížil za posledních let studia na gymnasiu v katolickém hnutí mládeže.

S rozvíjejícím se rozumem vzrůstala v něm důvěrnost s přáteli víry a činnosti, s nimiž se setkával ve studentském kroužku Cesare Balbo; k nim třeba přičísti ještě tři nebo čtyři studentky, které mu byly společnicemi na výletech do hor a byly stejného křesťanského smýšlení.

Důvěrné přátelství však uzavřel jen s několika. V důvěrném styku měl jemný cit pro výběr nejen mezi osobami, ale také mezi věcmi.

Druhové z kroužku cítili se k němu přitahováni pro jeho dobrotu, přímou povahu a zdravou veselost. Mimoděk vytušili, že jim byl bratrem a že svého společenského postavení používal jen k tomu, aby dával. Vždy byl všem k službám, pokládal sebe za posledního, obětování sebe bylo pro něho jediným a přirozeným úkolem.

A přece „převyšoval nás mnohonásobně", vypravují přátelé. „Mohl nás ovládati nábožensky, mravně i společensky a ve sportu. Zůstával však raději v ústraní a pomáhal při dobrých věcech. Hle, proč jsme ho všichni milovali. Nejen dával, ale zdálo se, že nesmírně touží, aby byl vyzýván k rozdávání." Tak to říkají a je to pravda: je však také pravda, že Pier Giorgio mnoho od nich přijal. Různili se od něho postavením, povahou, náklonnostmi, ale všichni rovnali se mu tím, že s ním byli spojeni ve víře a lásce. Pier Giorgio pokládal je za dokonalejší sebe, obdivoval se jim, byl ochoten následovati jejich dobrého příkladu a poslouchati jejich rad.

Byli si vědomi důležitosti důvěrného přátelství s ním, neboť skoro všichni uschovávali si psaní od něho, zatímco zahazovali jiné listy, zdánlivě důležitější a také od vynikajících osobností. Tato psaní jsou okénka, jimiž lze spatřiti krásu jeho duše, které si sám nebyl vědom.

Dříve, než se přátelé o něm rozepisují, mají za svou povinnost zamyslet se a oživit vzpomínku na něho. Zdá se jim, že mluvit a psát o něm znamená pokračovati v dobrou a nedatí zahynouti dobrému seménku. Pokládají se jaksi za nositele drahocných vzpomínek a dojmů, které třeba rozšiřovati. Tak pokračují v díle Pier Giorgia, který, když zemřel inženýr Malesani, jeho druh v boji o víru, vybízel, aby se napsal jeho život, sám rozšířil životopis mezi přáteli a měl velkou důvěru v přitažlivost dobrého příkladu.

Neměl-li právě povinnosti, jako studium, školu nebo kostel, byl rád ve společnosti: měl velikou radost, mohl-li být mezi přáteli a vždy myslel na to, jak by z těchto schůzek vzešlo něco dobrého. Vyprávěl jim, kam šel, odkud přichází, takže kdyby si to pamatovali, mohli sledovati každý okamžik jeho života. Nečinil toho proto, že by byl k tomu nucen, nýbrž byl zvyklý s ničím se netajiti a tak jednal vždy, takže někdy bezděky jeho bezohledná upřímnost stála jako zeď mezi

ním a možnými slabostmi i pokušeními jeho věku. Kdo byl v jeho společnosti, mohl býti jist, že kráčí čestnou cestou.

Přátelům dával a žádal od nich pomoci hmotné i duchovní. Přítel, který s ním v létě žil několik měsíců, vypravuje, že Pier Giorgio si přál, aby byli pohromadě, těše se ze společného života a nabádaje ho k dobré přípravě ke zkouškám.

V každém psaní při zmínce o vlastních zkouškách vinil sebe z lenosti, ale povzbuzuje ke studiu: „Měl bych ti trochu vytahali za uši, protože se začínáš rozptylovati, místo abys dostal dobrým předsevzetím, která jsi učinil v Turíně. Zkrátka, Toníku, dělej sobě čest! Letos v říjnu musíš složit dvě zkoušky a celou zimu se budeš vážně učit, neboť léta utíkají, stárneme a proto musíme mít rozum." (Pollone 8. VIII. 1923.)

„Doufám, že výsledek zkoušek upevnil v tobě úmysl, pokračovati v těchto několika měsících, které nám zbývají do prázdnin, ve studiu pro další zkoušky a je dokončiti, poněvadž každým uplynulým dnem zmenšuje se chuť k učení. Zkusil jsem to sám na sobě a proto Tě prosím, abys hrdinně napjal poslední síly; potom budeš jistě spokojen." (Pollone 28. IV. 1924)

„Chci Ti udělati malé kázání; zasluhoval bys jistě slov s lepší kazatelny, ale co chceš, píše Ti, poněvadž jsem Tvým přítelem. Jakmile skončíš práci v Palermu, přijed' do Turína a studuj vážně, neboť v roce 1925 nebudou již měsíční zkoušky a byl bys potom ve velkých nesnázích; věř mi, čím dříve skončíš, tím méně budeš mít překážek." (Pollone 28. VIII. 1924.)

Tento přítel vyznává, že po smrti Pier Giorgia působila naň jako mocná vzpruha myšlenka na péči, kterou mu věnoval se svou pozorností a na sliby, které mu učinil. Tak skončil studia a stal se doktorem vlastně zásluhou Pier Giorgiovou. Modlil se k němu před zkouškami a dosvědčuje, že cítil jeho pomoc, poněvadž za měsíc obstál ve čtyřech velmi nesnadných zkouškách a připravil se na doktorát za 20 dní. „Tak Pier Giorgio pokračuje v blahodárné činnosti s nebe; jest i nadále upřímným a dobrým přítelem, na něhož se může vždycky spoléhati."

Někdy toužil po slovech útěchy: „Včera večer byl jsem v naprosté tísní, protože vedu život málo dobrý; proto nevím, vydám-li se na Malý Svatý Bernard... Nezačal jsem ještě studovati, ztratil jsem mnoho času, ale teď se do toho vážně pustím, abych nemusel zase v létě doháněti Napiš mi také něco, protože v takových zvláštních chvílích potěší člověka dobré slovo přítele." (24.1. 1923.)

„Myslel jsem na tebe v jednom smutném případě, neboť míváš dobré nápady a větší zkušenosti ze života, nežli já."

Také v době duchovních cvičení prosí o modlitbu: „Píše Ti a mám před sebou otevřenou knihu svatého Tomáše Aquinského; když čtu jeho vznešené myšlenky, stále myslím na Tebe, který první jsi mi vnukl touhu po poznání velkých pravd, obsažených v tomto díle, napsané k větší cti a slávě Boží Prozřetelnosti. V těchto dnech, v nichž se shromažďujeme v exercičním domě ke společné modlitbě, budu se modliti také za Tebe. Modli se hodně za mne, abychom, jestliže budeme museti žiti daleko od sebe pro různost svých povolání, v den, kdy Pán bude chtíti, shledali se alespoň ve své pravé vlasti, kde budeme na věky chváliti Boha. Jakmile se vrátím do Turína, budu-li mít dostatek dobré vůle, pustím se do studia." (Santa Croce 26. III. 1924.)

Věděl, že ctnost není darem, nýbrž že je nutno jí nabýti.

„V neděli půjdu do vily Santa Croce a v místech, kde naše duše se má připraviti pro přítomné i budoucí boje, budeš v duchu se mnou a budu na Tebe vzpomínati ve svých ubohých modlitbách." (26. III. 1924.)

Příteli, který výborně obstál při zkouškách do letecké akademie v Livornu, píše: „Tvá zpráva mne potěšila, ale také zarmoutila. Není radosti bez bolu; znamená to pro mě, že budeme vzdáleni, a připomínám si veselé dny, ztrávené pospolu, i výlety do hor. Jedinou útěchou v tolika radostných a zároveň smutných vzpomínkách je mi jistota, že nás váže páska, která nezná

vzdálenosti a doufám, že nás z milosti Boží bude spojovati vždycky. Je to víra, náš společný ideál, kterou si budeš moci zachovati i ve vojenském postavení a kterou s pomocí Boží budu se snažiti hájiti i udržeti ve svém budoucím životě." (4. XI. 1924)

Vrací se ještě jednou k tomuto vznešenému tématu: „Jistě správně řekli, že nás bude vždycky spojovati nerozlučitelné pouto, jímž je naše víra, která nás sdružila na krásných výletech a dala našemu přátelství žulový základ. Je to jediná útěcha, kterou pocítíme v bolesti, že se musíme rozloučiti; kdy by nebylo této naděje, jak bychom mohli dále žiti, když vidíme, že každá lidská radost přináší s sebou bolest?" (Bez data, ale jistě z roku 1924.)

Proto měl vždy klid, který každému křesťanu přináší působení milosti Boží a přemáhání sebe sama. Na počátku roku 1925, jehož konce se již neměl dožiti, cítí potřebu po-slati příteli křesťanské blahopřání: „Pokoj buď ve Tvé duši : to je přání pro Svatý rok. Jakékoliv jiné dobro, které je možno míti v tomto životě, jest marnost, jako marné jsou všechny věci tohoto světa. Život je krásný, ale pravý náš život jest na onom světě; jinak kdo by mohl unést břímě tohoto žití, kdyby nebylo věčné odměny za přestálá utrpení? Jak by se dala vysvětliti podivuhodná odevzdanost tolika ubohých tvorů, kteří zápasí o život a často umírají na bojišti, kdyby nebylo jistoty o spravedlnosti Boží?

„Ve světě, který se odklonil od Boha. není míru, ale není také lásky, lásky pravé a dokonalé. Kdybychom všichni poslouchali více svatého Pavla, nebylo by na světě tolik béd. Začal jsem dosti špatně zkoušky ve Svatém roce, neboť včera po trapném, hodinu trvajícím dotazování, poradil mi profesor, abych odstoupil." (5. I. 1925.)

Nezatajoval svých bojů ani nedostatků, pro které neztrácel obvyklou jasnou mysl:

„Budoucnost je v rukou Božích a lépe to nemůže jíti." (3. II. 1925.)

Na počátku Svatého roku 1925 píše příteli: „4.1. Svatého roku. Nejmilejší, žádný hněv, který by byl nedůstojný Svatého roku; protože Kristův náměstek otevřel Svatou bránu, podávám Ti olivovou ratolest míru (přítel mu totiž nepsal, jak slíbil). Po návratu nalezněš Robespiera úplně změněného; připravoval jsem se na Svatý rok v advente četbou svatého Augustina. Tuto knihu jsem ještě nedočetl a pocíťoval jsem při čtení nesmírnou radost, tak hlubokou, jaké jsem podnes v duši nepoznal. Také jsem se dal do studia literatury; právě pročítám Papiniho, „Testimonianze". Potom se pustím do filosofických studií, na-jdu-li dobrý překlad svatého Tomáše Aquinského. Hle, program pro celý Svatý rok je velkolepý. Tak si myslím, že jsem objevil nejlepší způsob, jak střídati nudné studium s příjemnou četbou.

„Co děláš Ty? Kdy se vrátíš do Turína? Čekám na nějaké zprávy od Tebe, Turín volá po svém arbiter elegantiarum, kdy zase přijedeš?

„Nový rok začal dobře. Když jsem si připil s našimi, spěchal jsem do kostela Svatých Mučedníků a tam v nabitém chrámu modlil jsem se za pokoj pro Itálii i pro sebe. Tento mír, který je vroucí touhou nás všech, kéž přijde v tomto roce, ve kterém se nám dostane tolikerých milostí, a nyní přejeme si pevnou vůli, abychom mohli dosáhnouti doktorského diplomu. Jsem šťasten, že skončím léta studií tak krásně.

„Nyní se musím s Tebou rozloučiti, neboť učení mne volá. Přeji Ti nejen dobrý prospěch, ale především vždy pravý klid, který je nejlepším darem na tomto světě! Rány z kanónu! Pier Giorgio."

Před velikonočními svátky píše vzdálenému příteli: „Doufám, že tento dopis dostaneš o velikonocích a proto Ti posílám svá nejlepší blahopřání, to nejlepší a jediné, co může dáti pravý přítel milovanému druhu: pokoj srdce buď vždy s Tebou, neboť budeš-li míti stále pokoj, budeš opravdu bohat. Prosím Tě o modlitbu, abych dovedl zocelit svou vůli, která je tak slabá." (Turín 10. IV. 1925)

Několik dní později k jmeninám: „Chtěl bych býti zítra blízko Tebe, abychom spolu oslavili Tvůj svátek, ale není to vůbec možno; proto aspoň duchovně to nahradím a budu s Tebou spojen ještě úžeji v duchu modlitbou." (Turín 24. IV. 1925.)

Upřímnou, vrozenou dobrotou dosáhl toho, co v životě za našich dob je ne-li nemožné, alespoň velmi nesnadné. Upřímné přátelství s dívkami, přátelství, na které nepadne ani stín lehkomylnosti.

Viděl v nich sestry, od nichž přijímal mnoho duchovního dobra a jimž toužil také duchovně pomáhati, aniž to komu řekl pro svou pokoru. Pomohlo mu několik složek: rodinná výchova, zdravý sociální rozhled, železná vůle, se kterou stále bděl nad správností a čistotou svých myšlenek a slov; Boží pomoc, za kterou se modlil denně a ustavičně; důsledné vyhýbání se jakémukoliv pohodlí; vyhledávání, často úmyslné, nejrozmanitějších námah a starostí, aby krotil vůli; konečně vznešený pojem o svatém přijímání, jež váže mysticky duši posvěcující milostí. Přesto používal i on svého měřítka k dívkám ve studentském kroužku, jak jest viděti z jednoho psaní.

„Zlobím se na X. pro zbytečně přílišný styk, který je mezi spolkem studentů a spolkem studentek. Pomysli si, že ulice knížete Amedea 26 se stala jako sídlem smíšeného spolku! Ponenáhlu nebude již předsedou X., ale slečinky z kroužku. Jistě se mi nejdříve vysměješ, ale až uslyšíš důvody, kterých je mnoho, uznáš, že mám pravdu. Ve schůzi přednesu svůj návrh, neboť myslím, že z rozprav vznikne spravedlivá cesta, kterou je třeba se ubírat a potom také proto, že ve styku s ostatními může každý opravit a přizpůsobiti vlastní myšlenku, když vidí zřejmý omyl."

Slyšme jeho vlastní vyznání: „V tomto pozemském životě po lásce k rodičům a sourozencům je nejkrásnějším citem přátelství; denně bych měl děkovati Pánu Bohu, že mi dal tak dobré přátele a přítelkyně, které jsou pro mne drahocným vůdcem po celý můj život. Po každé, když se setkám s X., jsem poučen její dobrotou a myslím na nesmírné dobro, které jistě již způsobila tato krásná duše a ještě prokáže. Prozřetelnost Boží jistě ve svých podivuhodných plánech používá často nás, ubohých svých dítek, aby šířila dobro, ale my ji nechápeme, ba mnohdy popíráme. Avšak my, kteří díky Bohu máme víru, když se setkáme s lidmi tak šlechtnými, kteří vpravdě žijí z víry, nemůžeme, než viděti v nich nápadné znamení jsoucnosti Boha, neboť nikdo nemůže býti dobrým bez milosti Boží. Co říci o... a také o... ? Též ony jsou duše ušlechtilé, před nimiž jsem si vědom svého nevděku k Bohu, protože tak málo vyhovuji velké milosti, kterou Pán ve svém nesmírném milosrdenství mi vždy prokazoval, nehledě na mé hříchy. Příklad všech tří, věř mi, byl pro mne velmi mocný, obzvláště v jistých okamžicích života, ve kterých touží tělo ovládnouti duši." (Turín 10. IV. 1925.)

Pier Giorgio, jenž studoval svatého Pavla, chtěl tím říci, že někdy tělo touží proti duchu. Podívejme se nyní, jak smýšlely o něm tyto přítelkyně.

„Dovedl býti srdečným a jednoduchým přítelem, jako málo jemu podobných lidí. Jeho chování k nám bylo vždy dokonalé, snažil se jednati stejně se všemi, takže žádná nemohla tvrditi o sobě, že by jí věnoval více pozornosti nebo zaslal více pohledů nežli druhé. Vtom byl až úzkostlivě spravedlivý a při tom šlechtný. Jednal však s každou jinak podle její vrozené povahy. Byl mi drahým bratrským přítelem z university i z hor. Prožili jsme tolik hodin plných radosti a smíchu! Byli jsme společně na výletech, při zkouškách, žertech a veselých příhodách. Byla jsem ze všech jistě nejméně hodna a proto jsem dostala, co jsem zasluhovala."

Mně se však zdá, že tato studentka mnoho převzala od Pier Giorgia, jak sama mimovolně prozrazuje, když vypravuje o nevinném žertu, ve kterém se spikly proti němu.

„Podívejte se, vy příliš důvěřujete ve svého bližního. Učte se aspoň trochu rozlišovati. To je přece nutné na tomto světě."

„Ach," odpověděl, „tomu se nenaučím nikdy!"

„To znamená, že raději byste ztratil tobolku nežli důvěru k svému bližnímu?"

„Ovšem, raději ztratit peněženku nežli důvěru."

„Tato věta se stala mezi námi slavnou."

„Při návratu z každého výletu, jehož jsem se nemohla zúčastnit, přinášel mi květiny a fotografie našich Alp. Vidím ho dosud, jak vytahuje z kapsy krásné alpské hořce.

„Nedám vám je všechny," pravil, „jsou pro X., která ubožátko je v Janově a tak dlouho neviděla našich hor."

Kdykoliv nás potkalo nějaké neštěstí, dostávaly jsme jeho krátká psaní, která všechna končila křesťanským pozdravem: Pax tecum.

„Když vystoupil na Grivolu, vzpomínám, že jsem si toužebně přála vystoupiti na ni také, ale bylo mi to zakázáno jako velmi nebezpečný výstup. Poslal mi kamének, zdvihnutý na vrcholku, dva vylisované hořce, a napsal mi, že mne také podepsal v knize návštěvníků, jako bych i já byla na vrcholu."

Než odjel na poslední duchovní cvičení, navštívil ji. Prožívala právě velmi smutnou dobu úzkostí, starostí, náboženských pochybností a vnitřních zápasů. Naznačila mu to:

„Neumím mluvit o sobě, Vy mě však chápete; vzpomínejte na mne často ve svých modlitbách."

„Ano, jest lépe o těchto věcech nemluvit, ale budu se modli ti."

„Jsem tolik smutná."

„Nesmíme býti smutni; zarmoucení - někdy, ale smutni • nikdy."

Tato slova jí opakoval často a při různých příležitostech.

Táž dívka pokračuje: „Nemyslím, že by míval vrtochy nebo prodělával rozhodnou dobu pochyb a bezútěchy jako mnozí v jeho letech. Jeho náboženství kvetlo ve světle milosti a ukázalo se více v činech: v modlitbě, nežli ve slovech. Bojovala jsem s pokušením proti víře, nemohla jsem s ním však o tom nikdy mluvit, ale doporučovala jsem se jeho modlitbám, protože před jeho pevnou a klidnou zbožností rozpadaly se v prach mé smutné pochybnosti. Nikdy jsem dlouho nerokovala o náboženských věcech; ale často cítili jsme útěchu z obcování svatých, vyhledávající příležitost ke společnému svatému přijímání. Snad je více takových slabých a já mezi nimi, kteří cítí útěchu tohoto svatého obcování."

Z tohoto duchovního přátelství plynul nejen užitek vzájemného příkladu, ale také možnost odvetného napomínání.

„S velkou, ale přísnou upřímností nešetřili jsme navzájem nejpřísnějších slov. Když jsem mu řekla, že je někdy tvrdohlavý a že také dovede promarnit čas, oplácel mi s neúprosnou přesností všechny mé vady od roztržitosti až k domýšlivosti, když nechci mluvit o větších chybách. Nad určitými přestupky se přímo rozčiloval a dokazoval mi, kdy a kde jsem se jich dopustila. Říkal tomu vzájemné mravnostní kartáčování a nikdy jsme se při tom nehoršili, ba naopak, vzešla z toho ještě větší srdečnost."

„Před každou zkouškou," vypravuje jiná studentka, přicházel s pokorou a důvěrou, aby poprosil o pomoc modlitby, a po zkouškách se vracel, aby poděkoval: „Protože bych sám nic nedokázal. Co také zmůže člověk bez Boha?"

„Když přišla na mě řada, pomáhal mi před jednou mou zkouškou srdečně a šlechetně. Celou hodinu modlil se v kostele a Panna Maria neodepřela nic synu tak zbožnému a důvěřujícímu. I když při pozdějších zkouškách nebylo radostných schůzek a slavností, nechyběla pomoc přítele, ba byla v míře ještě větší od té doby, co vešel do slávy nebeské. Nežli nás opustil, zanechal nám vzácný dar svého přátelství; každé z nás řekl pravé slovo a s největší jednoduchostí ukázal jí cestu, po které se sám ubíral.

„Jednoho dne daroval mi Život Kristův. Když jsem letos otevřela tuto knihu ve chvíli zármutku a osamělosti, dojalo mne věnování, zdálo se mi, jako by právě teď bylo napsáno: „Aby Vám byla společníkem ve smutných chvílích života.“ Jindy zase přinesl svatého Pavla: „Aby Vám byl vůdcem a mistrem na pozemské pouti.“ Jako tyto psané řádky, tak nám vniklo do srdce tisíce jiných přísných i laskavých, žertovných i vážných slov, všechna plná víry a povzbuzující k dobrému, plná světla a naděje. Nyní žijí v srdci a srdce je opakuje tak, jako by je vyslovoval sám Pier Giorgio. Tak blízko cítíme jeho živou přítomnost i vliv na sobě.

„Vždy stavěl Boha mezi sebe a nás a jako pouto spojení, v Bohu posvěcoval přátelství, radost, každý cit a každý okamžik života.“

Jedna z těchto několika hodných přítelkyň psala plna bolesti v noci 7. července 1925 svému příteli: „Nyní je Pier Giorgio první noc mimo dům, pokud se týká jeho svatého těla, které jsem mohla včera vidět ve světle nevýslovné krásy a čistoty. Nemám nikoho, s kým bych mohla plakati, a myslím na Vás, který jste mu byl bližší nežli já. Před tím lůžkem, které mi připadalo jako oltář, cítila jsem poprvé v životě, že smrt, přicházející shůry, byla v tomto případě nanebevzetím.

„Poznávám se strachem, jak jsem byla nehodná toho, žít v blízkosti takové duše. Jsem plna zmatku a bolesti, protože myslím, že Pier Giorgio, kdyby byl viděl, jakou jsem ve skutečnosti, byl by mne vyloučil z počtu svých přátel jako věc zbytečnou a nehodnou, se kterou se setkal jen omylem na tomto světě. Snad jeho láska, rozdílná větším žářem, bude mít nyní soucit s tou, která ho má nejvíce potřeby?

„Neumím se modlit, nemodlím se za něho, což se mi zdá pošetilostí, ale k němu, aby mi pomohl být hodnou vzpomínky na něho. Zdá se mi, jako by se plnilo, aby mne potrestalo, slovo Evangelia: „Biti budou pastýře a rozprchnou se ovce.“ Byla to jeho dobrota, která nás držela pohromadě .

„Bůh mu odplatí kroky, které učinil, aby navštívil mne a matku, aby mně přinesl pozdrav, blahopřání, svá vždy veselá slova a světlo svých mírných očí, které měly ve své nevinnosti něco dětského, ve své hloubce něco pronikavého. Kdo mi bude moci vzít vzpomínku na jeho úsměv a kdo nám ho kdy zase vrátí?

„Ona noc v rychlíku mezi Turínem a Oulxem, kdy jsme uvázli uprostřed bílého sněhu, byla darem od Boha, abychom mohli být pohromadě s ním a naučili se chápati jeho jedinečné vlastnosti: máje přehozený nepromokavý plášť, pomáhal nádražním zřízencům nositi zavazadla, chodil podle celého vlaku sem a tam, ve sněhu a ve vodě, nahlas přednášeje při tom své oblíbené verše Carducciho a Marradiho, jelikož se domníval, že ho nikdo neposlouchá. Zvuk jeho hlasu pronikal k nám brzy silněji, tu zase tišeji, a my jsme se smáli, ale zároveň jsme cítili, že bychom nedovedli být jako on. Potom přišel zase do našeho oddělení, vzpomínáte si na to? Všichni se na něho vrhli pro velký hluk, který tropil. Usedl tiše na své místo, jež bylo vedle mne; myslela jsem, že usnul, když jsem zpozorovala, že se modlí růženec, ten šedý růženec, který mi zůstal na památku a který je mi tak posvátný, že bych ho nechtěla ztratit za nic na světě.

„My dívky jsme jedly oné noci a on nás sám pobízela, abychom nezesláblly; sám však nic nepožil a Vy také ne. Na úsvitě onoho dne vidím Vás oba před sebou v malém kostele před malým oltářem, kde jste se mi zdáli taksiini, tak dobří, a cítila jsem, že jsem od Vás velmi vzdálena.

A ten jeho batoh! Vzpomínám na kladivo a nerosty, kterými je obtěžkával a na zádech nosil. Říkali jsme mu, že se dře s granáty, a on se smál a zářil radostí. To jeho hvízdání na vzdálené druhy? Ty jeho svačiny! Od sladkého ke kyselému, od kyselého vracel se k sladkému a začal zase kyselým. - „Ale, Frassati, vy nám kazíte chuť!“ - Omlouval se, jako by se prohřešil nedostatkem slušnosti, a nabízela nám své dobré věci s hlubokým hlasem a štědrým pokynem;

každému, kdo si na to vzpomíná, bude se zdát, že zmizel navždy se svým výrazem živé srdečnosti.

„Jeho pozornosti byly tak překvapující a jemné, že jeho význačná hlava zdála se v ten okamžik útlou a snivou jako hlava dítěte. Byl vděčen za každý nabídnutý pomeranč; dal-li mu někdo květinu, upevnil ji pečlivě do knoflíkové dírky. Přátelé mi psali tento rok: „Škoda, že nejste s námi!“ On, nevěda o jejich dopisu, napsal: „Jste vždy s námi, i když jste vzdálena!“ Chápal všecko a v knize, kterou jste mi daroval, je vyjádřena velmi krásná myšlenka, která vhodně vystihuje zvláštní způsob Pier Giorgiův: předním mohlo být vyjádřeno jakékoliv smýšlení, jen když bylo upřímné, a mohli jsme být jisti, že budeme pochopeni.

„Jenom dvojsmyslných řečí nemiloval.

„Nejněžnější city pěstoval v sobě tak, že nelze si mysliti ušlechtilejšího a vznešenějšího. Jednou, když jsme vystupovali do Sauze a sněžilo, měl největší starost o skotskou čepici, aby nezvlhla a nezkazila se, poněvadž mu ji darovala sestra. Pamatujete se ještě, jak měl vlasy plné sněhu a proto jsem mu ovázala hlavu žlutou šálou, takže vypadal jako perský šach, a on se smál. Ale čepice byla v Oulxu v suchu; ne však v jeho batohu, ve kterém bylo mnoho tvrdých věcí, nýbrž v mém, pěkně položená mezi měkkou vlnou.

„Když jsme došli k cíli, nabízel nám bílé víno: zdálo se nám, že jsme králi a že všichni ostatní v porovnání s námi jsou směšni; a zatím jsem si nedovedla ani pořádně připevnit lyže! Zázračné mládí, které se rodilo z něho i kolem něho a nás činilo tak lehkými, schopnými k výstupu, tak prostými každého smrtelného hříchu a blízkými Bohu, kterého měl stále v sobě! Kdo nás bude nyní očišťovat takovou radostí? Kdo skutečně nejen před naším zrakem, ale v nás, div svatosti radostné, lehké, překypující, čerstvé a občerstvující jako voda alpských bystřin?

„Přemýšlím o tom, jaký div milosti krácel tentokrát kolem mne a mé otupělé smysly to nepozorovaly. Ne, že bych hned nebyla postřehla, že je v něm něco zcela zvláštního. - Vy jste svědkem, že nepravím o něm nic nyní, když nám ho smrt ukazuje ve světle věčnosti, co bych již dříve nebyla mohla říci. Neuměla jsem ho prošití o pomoc, ničemu jsem se od něho nenaučila. Nechácala jsem ho a onoho večera, posledního večera, kdy jsme byli pohromadě, nebylo mu již dobře. Minulou zimu zdál se jako ulit z bronzu v novém lyžařském obleku. Nyní mi připadal poněkud vyhublý, unavený a menší: myslela jsem na zkoušku, na léto a zatím on se počíná od nás vzdalovati. „Jste bledý, Frassati!“ „Musím zase do hor!“ Ano, musil vysoko nad nejvyšší hory! Ale ne s námi!

„Nemám pokoje; dříve se mi všechno zdálo darem v životě; nyní vidím, že je to trest a pouto, které přidržuje k zemi. Pravda byla zde, na lůžku, kde se stkvěla jeho nadlidská vyrovnanost.

„Tato krása, která proniká naši duši do největších hlubin, naplňuje nás jasným sebevědomím citů i povinností. Přivíňme se ke kříži a rádi žijme v upomínce na něho, jako by dosud dlel mezi námi.

„Snad uvidíme někdy jeho letmý úsměv, jímž zarmouceným přátelům dává sílu k dalšímu životu. Dá i nám účinnou lásku, kterou musíme mít, poněvadž se nám dostalo bezpříkladného daru jeho přátelství.“

V téže noci nemohla tato přítelkyně usnouti, protože ji ustavičně trápila myšlenka vyjádřená ve spaní: „On si tě vážil, pokládal Tě za dobrou, ale nyní s nebe vidí, jakou jsi ve skutečnosti...!“ Zcela nešťastna a zarmoucená vzpomněla si, že má uschované jedno jeho psaní. Hledala je, našla a se slzami v očích vždy znovu čtla: „Nic není krásnějšího nežli láska, protože, jak praví svatý Pavel v epišole ke Korintským 1-13: Kdybych mluvil jazyky lidskými a andělskými, lásky však kdybych neměl, byl bych jako měď zvučící a zvonec znějící. A jinde

zase: Nyní zůstávají toliko tři: víra, naděje a láska, větší pak z nich je láska. Skutečně víra a naděje přestanou s naší smrtí, láska však trvá na věky, ba myslím, že bude živější v onom světě."

Oddychla si, poslední slova zněla jí jako odpověď ze záhrobí, kde rozkvétá láska v Bohu.

Jiná přítelkyně vypravuje: „Aniž jsme to pozorovali, měl veliký vliv na náš život a poznali jsme to teprve, když jako blesk ponejprv jsme si uvědomili možnost, že ho ztratíme. Byly to dni hrozně smutné, na které nikdy nezapomeneme!

„Tolik smutných hodin jsme prožívali se stejnými pocity a máme společný poklad vzpomínek na něho, plných lásky, jasu a čistoty, z nichž můžeme čerpati. Buď Pán pochválen za tento dar, který nám dal v našem mládí a za to, že nás spojil svazkem prosté a bratrské lásky i vzpomínkou, která v sobě obsahuje také závazek. Každý z nás jde za svým cílem, život nás již rozloučil, neboť každý máme své náklonnosti, smýšlení, věk i životní podmínky, avšak vzpomínka na studijní léta nás nikdy neopustí; třeba ve vzdálených končinách, hodina ranní i večerní nás zastihne pohroužené do těch že slov modlitby. Nikdy se nestaneme nevěrnými Bohu a sobě samým, Pier Giorgio nám bude ukazovati cestu, on, který tak moudře dovedl kráčet; on, jenž z nekonečných možností, které mu nabízel život v jeho mládí, volil s velikou jistotou to, co bylo dobré pro jeho duchovní i mravní zdokonalení; on nám ukáže cestu a my ho budeme prošiti, aby nám podal svou pomocnou a silnou ruku, jako v nebezpečných místech Alp."

Táž studentka, vystupující v zimě 1926/1928 na Sauze d'Oulx za temné noci, slyšela lehký šramot v kapse přítelkyně, která ji doprovázela při výstupu. Byl to velký růženec ze šedých zrn, jež dostala od Pier Giorgia. Protože byly samy jen s malým nosičem a právě šly kolem hřbitova, tázala se s úsměvem: „Máš strach?" „Nikoliv, modlím se desátek s Pier Giorgiem. Často se modlíval, ubíraje se tudy."

„Chceš se s ním také modliti?" „Ano, Pier Giorgio to slyší, když se s ním modlíme pod alpskou oblohou. Z místa pokoje slyší své někdejší společnice, které ještě měsíce a léta musí kráčet cestou namáhavou a snad velmi dlouhou a slyší, jak se k němu modlí na nebezpečných místech: Pier Giorgio, ochraňuj nás... neboť jsi tak silný!"

X. Bratr Jeroným

Jistý člen třetího řádu svatého Dominika píše: „Domnívám se, že dokonalost, které dosáhl Pier Giorgio, jest výsledek blahodárného vlivu třetího řádu sv. Dominika.

„Náš krásný kostel, slavnostně osvětlen jako nikdy před tím, shromáždil při nešporách na oslavu sedmistého výročí svatého patriarchy (1922) v presbytáři vyvolený zástup mladých mužů, kteří žádali, aby byli zapsáni do bílé armády svatého Dominika. Mezi nimi byla nápadná silná postava Pier Giorgia; dominikáni na něho s radostí pohlíželi jako na nejlepšího borce nové skupiny.

„Nebyl to nováček z poslední chvíle, který by se dal strhnouti proudem aneb okamžitým nadšením, pudily jej staré zvyky, zvláště známost s P. Filipem Robottim, průkopníkem obnoveného hnutí katolické mládeže po válce. Mladou duši Frassatiho přitahovala co nejmocnější idea apoštolátu lásky a víry, dobroty a světla: pochopil, že tyto ideály se dokonale vtělily v život, dějiny i světce dominikánského řádu. To byla jeho záliba: horlivost, apoštolát, snaha obětovati se v tisíci způsobech pro dobro bližních. Tento oheň se stravoval v nejhlubším nitru: proto hledal v něm tento žár potravu a směřoval přímo k nevyčerpatelnému prameni apoštolátské síly, která je v řádu svatého Dominika.

„Mezi bílými mnichy minulých století, kteří měli větší vliv na jeho smýšlení a srdce, první místo zaujímal postava bratra Savonaroly. Jak ho poznal? Jak si ho mohl za-milovati? Odpověď jest nesnadná.

„Ve skutečnosti všechny planoucí duše našich jinochů cítí půvab Savonarolovy výmluvnosti a přisnosti. Pier Giorgio, ohnivá a statečná povaha, byl jím stržen, takže před obláčkou, když byl tázán, jaké si zvolí řádové jméno, odpověděl svým rozhodným způsobem: bratr Jeroným. Nikdo se tomu nedivil, ale viděli jsme v jeho očích radost, jakou má ten, kdo dosáhl konečného cíle.

„Sháněl všechny knihy, díla i časopisy, které pojednávaly o jeho novém patronovi. Chtěl ho znáti co nejlépe, aby ho mohl správně následovati a také hájiti, kdyby některý z jeho druhů si dovolil nějaký vtíp anebo se vytasil s jakoukoliv zastaralou žalobou.

„Byl nadmíru svědomitý v zachovávaní řehole třetího řádu Ačkoliv se mohl modlit jako ostatní terciáři denně jen třetinu svatého růžence, nevzdal se svého starého zvyku a modlil se celé mariánské hodinky podle dominikánského obřadu. Dobrý bratr Jeroným pokládal tyto modlitby za povinnost a nesnažil se nikdy vyhnouti se jim. Příteli z třetího řádu daroval malé kapesní vydání oficia a jeho zbožnost nalézala nejvyšší uspokojení v tom, když mohl odříkávati společně toto officium se svým spolubratrem. Na cestách, na nichž mládež dává někdy pohoršení, chtěl horlivý bratr Jeroným zašiti pravý opak, čistotu a hrdě vykonávanou modlitbu bez zřetele na lidi." - Tak píše P. Giuliani O. P.

Slyšme ještě hlas několika terciářů: „Stav se členem třetího řádu, byl jsem při jeho slibu v kapli kostela svatého Dominika, ještě se dvěma nebo třemi přáteli, jeho chování při tomto krátkém obřadu bylo podivuhodné. Nesledoval jsem pozorně obřad, mne vábila jeho postava! Přiznávám, že jsem ho potkával po léta po hlavní třídě, kudy chodil s balíkem knih pod paží, doprovázen svou sestrou: tak se mi zalíbil, že jsem chodil do úřadu raději dříve, jen abych ho mohl viděti. Kdybych neměl na paměti společenskou nerovnost, která nás dělila, byl bych si dovolil přiblížiti se k němu a dáti se s ním do řeči. Poznal jsem ho roku 1921 na cestě do Říma.

„Po skončeném obřadu, jak jest zvykem, políbil jsem ho před oltářem Madony a Frassati, jinoch, jemuž jsem se po dlouhý čas obdivoval, byl nyní dvojnásob mým bratrem ve víře jako mladý katolík a dominikánský terciář."

Jiný přítel uvádí ještě tyto pamětihodné jednotlivosti.

„Pier Giorgio chtěl míti jméno bratra Jeronýma z úcty k Savonarolovi, jímž byl nadšen. Líbila se mu postava tohoto mnicha, který tolik dovedl milovati nesmrtelné duše svých bližních. Nejvíce mu byl nápadný pro svou v tehdejších dobách vzácnou horlivost, s jakou bojoval proti znemravnělosti ve všech, i v nejvyšších vrstvách společenských. Obdivoval tohoto mnicha, který umírá na hranici, jehož jméno je spojeno s demokratickou formou a jenž jasně prohlásil, co ještě dnes čteme na zdi paláce Vecchio : „Ježíš Kristus, hlasováním lidu král Florenťanů."

Tento přítel jej správně upozornil, že všechny dobré snahy a hrdinné úsilí Savonaroly byly zatemněny jistým nedostatkem rovnováhy. Uznal sice tuto správnou námitku, ale přesto nebyl jeho obdiv menší. Nevšímaje si vlastností, o nichž by se mohlo rokovati, a pohlížeje jen na jeho dobré stránky, viděl v Savonarolovi vzor reformátora mravů i křesťanského demokrata a to mu stačilo. V ušlechtilém zápalu svých 20 let a ve své prostinké povaze nerozeznával ještě těchto nutných rozdílů, z nichž žije posuzování dějin a které mu byly velmi proti mysli."

Jménem bratra Jeronýma jsou také podepsány některé jeho listy, adresované terciářům. Nabádal ke vstupu do třetího řádu a měl radost z každého nového bratra.

Příteli píše z Pollone 31. VIII. 1923: „Nesmírně mne těší, že chceš také vstoupiti do velké rodiny svatého Dominika, kde, jak praví Dante, dobře se vede tomu, kdo neblouzní. Povinnosti jsou nepatrné, nemohl bych náležeti k tomu řádu, kdyby zavazoval k velkým věcem. Když světec založil třetí řád, ustanovil jej jako vojsko proti jinověrcům a tehdy byly předpisy velmi přísné, rovnaly se takřka řeholi prvního řádu; nyní však byly změněny, ze starých povinností nezbylo nic. Musí se jen modlit každodenně dominikánské hodinky k Panně Marii nebo místo nich

růženec. Ale nedopustil by ses ani smrtelného, ani lehkého hříchu, i kdybys, třeba schválně, vynechal modlitby jeden den anebo několik dní po sobě.

Doufám, že budeš oblečen ve velkolepém kostele v Turíně a potom budu poblíže Tobě, abych Tě bratrsky objal; neboť Ty, jenž jsi se mnou spojen pouty bratrské lásky skrze krev našeho Pána Ježíše Krista, budeš dvakrát mým bratrem, poněvadž svatý Dominik bude naším společným otcem.

Radoval bych se neobyčejně z toho, kdybys také přijal jméno bratra Jeronýma. Nikoliv proto, že je to jméno, které jsem si já zvolil, ale že připomíná postavu, drahou mně a jistě také Tobě, jenž máš se mnou společné smýšlení proti zkaženým mravům: Jeronýma Savonarolu.

Jelikož se velmi podivuji tomuto mnichu, jenž zemřel na popravišti, chtěl jsem ho mítí jako terciář za vzor, bohužel jsem hodně vzdálen jeho následování. Mysli na to a napiš mi své rozhodnutí.

Tisíc pozdravů v Kristu Ježíši bratr Jeroným."

Třetí bratr připojuje: „Poznal jsem bratra Frassatiho vlé-tě 1924 v Bielle. Přišel mi naproti s přítelem a sotva zahlédl můj terciářský odznak, podal mi ruku. „Bratr Jeroným“, představil se s jasným a příjemným úsměvem.

„Radostně překvapen tímto představením se, řekl jsem mu své jméno s příjmením a ptám se:

„A ty... ve světě?"

„Frassati."

„Věděl jsem, co se přihodilo v Římě na sjezdu katolické mládeže a jak hrdině se zachoval. Potom jsem hned mluvil o našem III. řádu. Pier Giorgio se zanícením dokazoval nutnost jeho rozšíření zvláště mezi studenty, neboť pravil: „Ujišťuji Tě, že se mi podařilo získatí pro náboženské otázky jinochy, kteří se jich stále vzdalovali, jen tím, že jsem s nimi mluvil o našem řádu, což jediné jim stačilo.

„Jednou nabídl jsem mu přípitek v Turíně v Milánské ulici. „Nemrzelo by tě, kdybychom jej šli vypít do tohoto baru?" souhlasil s úsměvem, ukazuje při tom na blízký chrám svatého Dominika, před nímž jsme se právě octli.

Bez odporu jsem přikývl, domnívaje se, že nemá v oné chvíli náladu, aby přijal mé pozvání.

„Když po několika minutách modlitby jsme vycházeli z kostela kolem pokladničky pro milodary, ukázal na ni a pošeptal mi: „Přípitek? Nevypijeme jej zde?"

„Pochopil jsem vznešenost jeho myšlenky.

„Připojil ještě: „Hned ti to oplatím," a také on vložil do pokladnice svůj příspěvek."

R. P. Gillet, generál dominikánů, který se setkal s Pier Giorgiem v roce 1923 u svatého Dominika v Turíně, zašel v létě 1930 k jeho hrobu do Pollone a napsal též předmluvu k francouzskému vydání této knihy, která vyšla v Toulouse v květnu 1932.

P. generál píše: „Pier Giorgio náležel k vybranému kroužku jinochů, se kterými se dnes setkáváme tak trochu všude na universitách a kteří s touhou po nadpřirozeném mají pravé apoštolské nadšení. Náboženství jevílo se mu vždy jako učení života, světlo a síla, která musí zjasňovati a zúrodnovati veškerou lidskou činnost.

„Měl sotva čas býti studentem; neboť již se v něm probouzel muž; nikoli však muž rozumující, způsobilý podrobiti celý život rozumu, nýbrž činu, rozhodnutý podříditi rozum životu. Činem však mínil Katolickou akci, jež vyplňovala celý jeho vnější i vnitřní život, jak osobní, tak rodinný a společenský."

P. Robotti před odjezdem do Ameriky se ho tázal, zůstane-li věren katolické věci. Pier Giorgio se naň podíval s údivem i bolestí pro otázku, která skrývala jistou pochybnost: „Otče," pravil, „jen smrt mohla by přerušit práci, se kterou jsem úplně srostl!"

Je jistě krásným znamením životnosti starých řádů, jako jsou dominikánské a františkánské, když dovedou připoutati jinochy tak čisté a horlivé! Po příkladu Pier Giorgia vstoupilo mnoho mladých mužů do III. řádu dominikánského; kteří si dali jméno bratr Jeroným a jiní bratr Pier Giorgio, s nímž chtěli býti co nejúžeji sbratřeni.

Ačkoliv nebyl terciářem svatého Františka, měl jeho ducha. Jeden jeho důvěrný přítel, aby uctil jeho památku, při vstupu do tohoto III. řádu dal si jméno Pier Giorgio.

Stále nosil na šíji zavěšený škapulíř. Někdy u moře, když měl opálenou kůži od slunce, bylo viděti pod košilí tento čtvereček z vlny. Matka mu říkávala: „Dej si jej dolů."

On však nechtěl a neposlechl; odkládal jej, jen když se koupal.

Když již ležel úplně ustrojen na smrtelném loži, vzpomněla si matka, že mu zapomněla dáti škapulíř. Vložila mu jej na vychladlá prsa, na ztichlé srdce, aby s růžencem vzal si do hrobu také odznak sv. Dominika.

XI. Jeho jednoduchost

Jistý přítel se rozpomíná, že se dozvěděl při svém zápisu do kroužku Cesare Balbo, že je také členem jakýsi Frassati, bohatý, ze známé a vážené rodiny, syn senátora a vyslance. Představoval si ho podobně jako lidi, které poznal ve svém rodném městě ve střední Itálii: katolíci z rodinného podání, lpějící na starých zvyklostech, kteří se dovedou správně pohybovali při slavnostech a obřadech s onou umělou blahosklonností, která nejen neodstraňuje společenských rodilů, ale naopak je ještě zvětšuje; bytosti, ve všem příznivě podporované, které chodí do spolků z pouhé blahovůle rozhodně prohlašující, že toho nemají potřebí.

Sotva vstoupil do kroužku, upoutal rázem jeho pozornost horlivý člen, jehož jména neznal. Byl to mladík více než demokratický, při tom vznešený oblekem i chováním, upřímný, někdy i drsný, ale drsností příjemnou, plnou lásky a vždy ochotnou ke službě. Na slova „plnou lásky" klade zvláštní důraz a staví ji proti tak zvané blahosklonností, kterou poznal jinde a jež záleží v povyšování sebe.

Když si s ním několikrát zahrál, dozvěděl se několik dní později, že právě tento je pověstný Frassati.

Ještě silnější byl dojem, který měla přítelkyně z university, členka katolické mládeže. Když se vrátila domů jednou večer z výletu, na němž se seznámila s Pier Giorgiem, vypravovala obšírně matce, co za ten den prožila: „Pomysli si, byl mi představen mladý Frassati, syn vyslance." Matka, která ji ráda škádlila, odpověděla: „Jak to přijde, že se k tobě snížila taková obzvláštní osobnost?" Dívka okamžitě nevěděla, co má říci. „Obzvláštní osobnost" znamenala v jejich rodině osobu světáckou, nebo vysokého postavení, též domýšlivou. Konečně prohodila: „Mně se zdá velmi jednoduchý. A když jde s námi, tak to znamená, že to nemůže býti obzvláštní osobnost." Skutečně pozorovala po krátké známosti s Pier Giorgiem, s počátku s úžasem, potom s obdivem, že nedělá ze sebe nikdy obzvláštní osobnost, ba, že nikdo nemohl býti méně obzvláštním, než on.

Členové kroužku, kteří nebyli z Piemontska, dověděli se jen náhodou a po dlouhé době, kdo byl jeho otec.

Jiní již po pěti minutách rozhovoru dali by se poznati, on to však ani nenaznačil a nikdy nevyřkl slova, které by stavělo hráz mezi něho a ostatní.

Jeho jednoduchost byla příslovečná mezi členkami studentského spolku. Na mezinárodním sjezdu v Raveně v roce 1921 ptala se ho členka, která ho neznala, kde se naučil tak dobře německy, že může plyně rozmlouvat s německými studenty. Odpověděl: „Naučil jsem se to, protože jsem nějaký čas žil v Německu; tatík jest úředníkem v Berlíně.“ Víme však, že tento úředník byl italským vyslancem. Souhlasně tvrdí i jeho přátelé. „Slyšeli jsme mluvit o Frassatim jako o pravém katolickém studentu, horlivém katolíku z přesvědčení, rázném zastánci křesťanského ducha v rodině, ve škole a všude. Jednoho dne potkali jsme s přítelem v podloubí ulice Sacchi mladíka, který měl náš odznak. Pozdravili jsme ho, poněvadž můj přítel se s ním znal. Odpověděl nám veselým úsměvem i mužným „Zdař Bůh...“ a jmenoval nás oba.

„Kdo to je, znáš ho?“

„Odpověď zvýšila mé překvapení, takže jsem se zastavil, abych se přesvědčil, že to nebyl žert. Pravda, byl to on! Syn senátora Frassatiho, tenkrát vyslanec v Berlíně a majitele deníku Stampa! Viděl jsem ho přece již tisíckrát v kroužku, na průvodech, v našich schůzích. Vždy veselý, radostný, skromný ke všem a přítel všech. Kdykoliv hotov k bratrskému, srdečnému „Zdař!“ Takový byl Frassati!“

„Jednou večer zahlédl jsem řidiče v předsíni místnosti kroužku. Někdo zavolal hlasitě Frassatiho a já, domnívaje se, že žertuje, protože jsem nevěděl, že by mohl mít automobil, řekl jsem: „Frassati, jest zde tvůj šofér...“

„Hned přijdu,“ odpověděl.

„Šel jsem za ním trochu překvapen; bylo tomu tak, byl to jeho řidič auta, který přijel pro něho.

„Přijdu za chvíli domů pěšky.“

„Ale její Excellence milostivá paní si přeje, abyste ihned přijel, protože je tam návštěva.“

„Tedy jedeme.“

Když někdy v létě zůstal v Turíně, vařil si sám oběd s přítelem, který bydlil u něho. Když otec přijížděl do města, byl krásný pohled na ně, jak obědvali s obvyklou střídmostí u stolu, nepokrytého ubrusem. Pier Giorgio vařil, obsluhoval, připravil kávu. Přítel, který býval často přítomen, byl údivem bez sebe; přiznává, že jeho malému rozhledu zdálo se nemožným, že by se vyslanec spokojil s tak málem. Vzpomíná si, že jednou navrhl Pier Giorgiovi, aby připravil něco lepšího nebo dal aspoň na stůl ohrus. Pier Giorgio zahleděl se s podivením na něho, nechápal. Jeho druh vrací se později k této příhodě: „Byl jsem to já, který nic nechápal; nevystihl jsem totiž, že ona prostota byla přirozená senátorovi a že dával přednost skromnému obědu v blízkosti svého syna před jakoukoliv bohatou hostinou.

Bylo to právě pod dojmem hodin, prožitých po boku syna, když senátor řekl své choti: „Žiti s Pier Giorgiem sami dva, to je pohádka!“

Jako uměl nabídnouti jednoduché pohostinství ve svém domě, tak je též přijímal od přítele, když se vrátila jeho domáčí. Oba vařili si společně jídlo: večer bílou kávu, dvě vajíčka a hovězí řízek, v poledne k tomu přidal Pier Giorgio výborný salát a krásné hrušky z Pollone. Účtoval co nejpřesněji a hradil polovici výdajů. Když přišel dříve, postavil mléko na plotnu, připravil stůl a čekal, hovoře vlídně s paní domáčí. Tak onen pokojík stával se místem schůzek: přicházelo tam mnoho druhů, mluvilo se o chudých, o spolku, hrách, politice...

Nežli zasedli ke stolu, pomodlili se Anděl Páně a po jídle se požehnali svatým křížem, děkující za nasycení.

Byl zvyklý hledati si pokaždé to pravé, nikdy si nevšímati vnějšího zdání a řídil svá jednání jen podle jejich vnitřní hodnoty; nemohl vůbec pochopiti, jak je možno tázati se jiných, zdali schvalují naše konání. Když se mu zdál nějaký skutek dobrý, anebo v něm neviděl nic špatného, neváhal jej vykonati, neohlížeje se při tom ani vpravo, ani vlevo. Kuchařka Karolina

vypravuje: „Mnohokrát šel na hlavní třídu nabrat do láhve čerstvou vodu, věda, že chutná otcí! V poledne jsem nemohla, komorná se zpěchovala, ale on byl hned ochoten ke všemu.

„Kdyby vás tak někdo viděl“, říkala jsem.

„Vždyť nedělám nic zlého“, divil se.

Žádal od všech jinochů, aby mu tykali, třeba to byli jen dělníci a rolníci. Jeden z nich, z pastviny náležející rodině Frassati, často přicházel na oběd do jejich domu, když byl na vojně v Turíně v roce byl zvyklý pozdravovat takto: „Zdař Bůh, Giorgio, jak se máš?“ Myslela jsem, že bude dobře, když upozorním mladého pána, že se nesluší, aby mu tykal někdo, kdo na něm závisí. On však odvětil: „Ale vždyť je tak dobře! Jen ať mi tyká, jak dlouho chce, mně je to úplně jedno.“

Leckdy stává se tato jednoduchost ušlechtilostí a laskavostí k lidem níže postaveným. Žena zahradníka z Pollone o tom rozpráví: „Přicházel k nám skoro každý večer, aby si popovídal. Jednou viděl, že dcera Nena pláče v koutě; ihned se vyptával, co se jí stalo. Vzlykajíc odpovídala, jak jí oba bratři slíbili, že ji vezmou s sebou do divadla, ale potom ji nechali doma. Potěšil ji se smíchem: „Nepláčeš-li pro nic jiného, tedy tě doprovodím já.“ Bratři byli náramně překvapeni, když spatřili vcházeti do divadla sestru v doprovodu Pier Giorgia.“

A Joseína, která v domě žehlila: „Když se učil, chodil po chodbě sem i tam, odříkáváje úlohu nahlas; zastavoval se na prahu pokoje, v němž jsem pracovala, a s laskavým úsměvem se mne ptával: „Neruším vás svým hrubým hlasem?“ Taková v něm byla pokora, ačkoliv byl pánem, že mi až vstoupily slzy do očí. Když byl již jinochem, nejednou jsem se s ním setkala dole na schodech; protože jsem měla plný koš vyžehleného prádla, rychle vyběhl nahoru, aby zazvonil. Na ulici mne pozdravil první. Toto jemné chování pociťuje chudýlid stejně, jako jsem je já přijímala.“

„Zavolali mne,“ píše řidič Italo, „abych donesl velký provaz do spolkové místnosti mladých turistů. Jakmile zahlédl mladý pán, že jsem svátečně oblečen a že by mi to činilo jisté potíže, prohlásil, že věc nespěchá a že lano mohu donést na místo beze všeho až druhý den ráno. Nebylo to však pravda; když jsem vycházel z paláce se snoubenkou, mihl se mi mladý pán, doprovázený jakousi dívkou, s provazem napříč přes rameno.“

„1. října 1920,“ pokračuje Karolina, „vrátil se do Turína, aby studoval, byl však přijat nemilostivě od staré bručavé služebné, která v letních měsících obsluhovala senátora. Ihned ji však ujistil: „Nebudete mít se mnou mnoho práce, postel si ustelu sám, také si vyčistím boty...“ To pravím, abych vyzvedla jeho pokoru a dobrotu. Když den nato přišla jsem z Pollone, kam mne vyslala na pomoc jeho matka, přišel mi naproti k hlavním vratům na ulici; vynesl mi až nahoru velký a neohrabaný kufr, v němž byla napěchována spousta různé zeleniny. Který mladý pán jeho věku a stavu byl by ochoten běžeti na ulici, aby pomohl nésti služce kufr a neměl strach, že ho někdo uvidí? Dosud ho vidím před sebou, jak nesl tehdy na ramenou toto těžké břímě a při tom se dobrácky usmíval.“

Chodíval bez klobouku, i když to nebylo v módě, nebo se studentskou čapkou. V masopustě šel jednou v Turíně po hlavní ulici se starým tvrdým kloboukem na hlavě, který nosil do hor, aby s jedním přítelem rozesmál kolegy lyžaře, kteří se k večerní hostině všichni ustrojili do večerních šatů.

Nosil po ulici objemné balíky nebo obrovské kytice a nikterak se nestaral o to, co si kdo o něm myslí. Jednou ho chtěla sestra přesvědčiti, že to nemá dělati. Místo odpovědi se usmál a s podivem se na ni zahleděl, jako by chtěl říci: „Já ti nerozumím!“ Ve skutečnosti nikdy nepomyslel, že by kdokoliv z jeho okolí mohl v tom viděti něco divného.

Vypravuje také jeden přítel: „Prosil mne o bedničku s pomeranči, kterou mi poslali z domova. Výborně mu chutnaly a řekl, že by si jich rád několik vzal, ne všechny, protože jich bylo příliš mnoho. Slíbil jsem, že během dne dám mu je poslati do jeho bytu.

„Ale ne, bednu si odnesu sám," ohradil se a hned se jí chopil.

„Jakže," pravil jsem, „myslíš to doopravdy?"

„Proč ne, není tak těžká," pokračoval s úsměvem, na nějž nelze zapomenouti.

„Chceš opravdu jít takto s bednou pod paží?"

„Ovšem, není tak těžká."

„Poděkoval a dal mi s Bohem. Nechtěje, zanechal mi krásné poučení, jehož jsem dosud neznal: pravá pokora nezná sebe a spočívá v prostotě. Přiznávám se, že jsem ho pozoroval z okna, když na mne kýval na rozloučenou. Přemýšlel jsem, jak to udělá, aby se ulicemi, plnými lidí, dostal domů, neboť každou chvíli mohl potkat známé. Tato příhoda mi prospěla, takže jsem změnil své smýšlení a rád jsem konal pokorné služby, které mi bývaly dříve proti mysli a k nimž bych se nebyl nikdy snížil."

Rád se nabízel k nejnižším službám, mohl-li tím způsobit dobro. Bylo potřebí několikadenní práce k úpravě chrámu, propůjčeného katolickým studentům pro služby Boží. Horlivostí zvláště vynikly členky, z nichž jedna píše: „Právě když jsem zametala, přišel Pier Giorgio, aby mi pomohl čistiti, oprášiti a připraviti oltář."

Kaplan v Pollone vzpomíná, kterak Pier Giorgio jednoho dne připravoval v divadle jeviště; potom vzal koště i piliny a pustil se do úklidu. Herci, většinou dělníci a rolníci, kteří by se zdráhali podobnou práci dělati bez odmluvy, následovali příkladu Pier Giorgioma.

Když se vrátil od odvodu v roce 1921, pravil knězi, jenž se ho tázal, jak todopadlo: „Šlo to dobře, jsem odveden." - „Bude z vás hezký důstojník," pokračoval kněz. - „Ani zdání, chci býti prostým vojákem; netoužím po důstojnické hodnosti. Chtěl bych žít pohromadě s alpiny, abych poznal a osvojil si jejich ducha a dověděl se, čeho zvláště potřebují."

Aby prospěl myšlence, nabízel se k doručování oběžníků, pozvánek, tisků atd. nejen do schránek ve dveřích, ale i do rukou příjemců. „K politickým volbám," zmiňuje se tajemnice, „bylo potřebí sehnati 500 podpisů, nutných k podání kandidátky. Ani tu nechyběl Pier Giorgio. V neděli 23. března 1924, poslední den k podání kandidátky, musela jsem jít do kanceláře, abych připravila vše, čeho bylo třeba. Zbývalo ještě mnoho práce. K desáté hodině přišel Frassati. Nabídl se, že mi pomůže. „Výborně," odpověděla jsem, „přicházíte právě včas." Vysvětlila jsem mu několika slovy, co má činiti a on se s chutí ihned zabral do práce. Neustal, dokud telefon mu nepřipomněl, že je čtvrt na jednu a že doma ho čekají k obědu. „Musím odejít," pravil, „ale za hodinku se sem zase vrátím. Máte li čas, připravte mi jinou práci." Byl přesný. Ve dvě hodiny zasedl znovu ke stolu, jako by byl opravdovým zaměstnancem. Vděčím jen jemu za to, že v půl páté bylo všechno hotovo a spisy, řádně potvrzené, mohly býti včas odevzdány na radnici."

Jeden profesor prozrazuje událost, která dosvědčuje, že naprosto nedbal toho, co by o něm mohli lidé mysliti a dokazuje zároveň jeho sílu:

„V jednom z posledních dnů měsíce března, když jsem šel po schodech v ulici knížete Amedea, číslo 26, potkal jsem člověka, který sestupoval celý ohnutý pod velkým těžkým stolem, zakrývajícím jeho tvář. Ustoupil jsem stranou, abych mu uvolnil cestu. Obdivoval jsem neobyčejnou sílu muže, který nesl takové břemeno a zároveň byl jsem překvapen čistotou a bělostí jeho košile. Zvědav, kdo to jest, sehnul jsem se, abych mu uviděl do obličeje. Poznal jsem v silném nosiči Frassatiho, který mne pozdravil hlasitým veselým smíchem. Když jsem se vracel za několik hodin, byl již malý dvorek domu naplněn nábytkem vysokoškolského spolku Caesare Balbo, který se právě stěhoval do nových místností v arcibiskupství."

O tomto pracném stěhování vypovídá jeden z druhů: „...ale co teď: police knihovny byly příliš velké pro auto. Zkoušeli jsme to, měřili a konečně jsme se hrdinně rozhodli: došli jsme do semináře a poprosili o zapůjčení ruční káry. V palácové čtvrti nás zastavily stráže, protože bylo zakázáno tudy jezdit, o čemž jsme nevěděli; ale konečně jsme přece mohli jeti dále. Naložili jsme, já vpředu a Pier Giorgio tlačil vzadu, tak jsme se dostali do nádvoří nového bytu. Zde trochu mrzutě zjistil, že zaprášený nábytek mu zanechal stopy na košili. Mezi první a druhou cestou do dvora, my, nevyučení nosiči, zahráli jsme si šach, abychom se odměnili za svou námahu."

Jistý přítel, který nám byl vůdcem při výstupu na horu Monviso, připamatoval si tuto příhodu: „Pier Giorgio přišel sám dne 24. července 1923 do Crissolla. Brzy z rána jsme se vydali do Martinské rokle. Odpoledne šel jsem pomáhati otci při odnášení modřínových kmenů pro náš nový dům. Pier Giorgio nedopustil, abych se vrátil samotem, ačkoliv jsem si vůbec nepřál, aby mi pomáhal; nepokládal jsem takovou práci pro něho za důstojnou a bál jsem se, že by se při tom příliš unavil. Ale on se žertem bránil: „Vezměte mne aspoň na zkoušku."

Hravě uchopil právě nejsilnější kmen, urovnal si jej na zádech a nesl tuto tíhu po velmi dlouhé cestě nepohodlným a neschůdným lesem, takže jsme se s otcem obdivovali jeho nadobyčejné tělesné síle. K večeru po pěti až šesti cestách se ze mne pot jen lil, kdežto on se jen nepatrně zapotil!

Když zvěděli moji sousedé, že můj pomocník je synem majitele časopisu „Stampa“, žasli nad jeho jednoduchostí a způsobností k těžké práci."

Obyčejně maminky litují svých dětí, když propadnou při zkouškách, avšak Pier Giorgio slýchal od své matky, když na gymnasiu valně neprosplával v mateřtině i latině: „Patří ti to, aspoň se budeš více učit" A nikdy žádné stížnosti na profesora, že syna nechápe a je k němu nespravedlivý. „Jsi můj dobrý hlupáček," říkala někdy. Neurážel se proto, neboť cítil v jejich slovech něžnost a byl přesvědčen, že zasluhuje pokárání.

Jednou matka zase opakovala obvyklé výtky, že si neumí rozdělit učení, že okrádá Pána Boha o čas a poukazovala na jeho spolužáka: „Podívej se, ten dělá zkoušky a při tom ještě má dosti volného času, že může každý den veslovati na Pádu, projeti se na kole a zajiti si do společnosti. Ale ty nemáš nikdy k ničemu čas. Když chci, abys jel se mnou do Benátek, odepřeš." Pier Giorgio se podíval na matku krásným, hlubokým zrakem a pravil: „Víš přece, že X. jest inteligentní a já nikoliv." Matka nevěděla, co má odpověděti na tuto námitku a celý den ji trápilo pomyšlení, že ho snad příliš ponižila.

Nemůže však býti ponížěn ten, kdo je pokorný, jako Pier Giorgio, který v srdci opravdu se pokládal za menšího, nežli všichni ostatní, který byl přesvědčen ve svém nitru, že je nehoden, neschopen, že ničemu nerozumí; a zatím měl tu pravou radostnou moudrost, která poznává skutečnou cenu života. „Tím se stalo," píše jeden z jeho důvěrných přátel, „že mnozí z nás, kteří jsme žili dlouho v jeho blízkosti, dnes vidíme s bolestí, že jsme nepoznávali a dosti nemilovali poklad, který nám v něm dala Prozřetelnost. Utěšuje nás však myšlenka, že sám tomu chtěl; zdá se nám, že dnes shlíží na nás shůry tím pohledem a oním krásným úsměvem, kterým jako by nám pronášel nevinný žert: „To jsem vás zase dostal!"

Již babička říkala o svém vnoučeti: „Tenhle se snadno ožení!" A výkřiky, jako: „To je krásné dítě!" a později, když vcházel do sálu, vstupoval do tramvaje i na ulici: „To je krásný hoch!" nikdy ho nepřiměly k tomu, aby se obrátil nebo jen nepatrným pohybem projevil, že s tím souhlasí, nebo že se mu líbí podobné výrazy. Tato slova mu neškodila. Zdálo se naopak, že si ani není vědom svých tělesných předností. Ze všech darů přírody vyrůstala ještě více jeho pokora, kterou však nestavěl na odív ohnutou šíjí a sklopenýma očima.

Po dříve již popisovaném přepadení v bytě vyslovil úředník „Stampy“ jeho jméno na veřejné schůzi. Matka se obrátila k synu, sedícímu vpravo u stolu a řekla: „Stal jsi se slavným, mluví se o tobě již s řečníště!“ Pohleděl na ni, náhle se zarděl, odpověděl skrze zuby: „To jsou všechno hlouposti!“ a rozhovořil se o něčem jiném.

K jeho pokoře družil se duch pravé chudoby. Bylo mu již přes dvacet let a nestaral se, ba vůbec nevěděl, co vše jednou zdědí. Doma mu stále připomínali, že se musí hodně učit, aby mohl brzy pracovat. Slova byla zdůrazňována příkladem otcovým a jednoduchým, třebaš pohodlným rodinným životem. Přítel si vzpomíná, jak jednou mluvě o jakémsi výletu, pravil s rozhořčením: „Představ si, X. chce uspořádati přepychový výlet v autu a zapomíná, že jsme chudí studenti.“ Přítel se na něho podíval s překvapením a již chtěl říci: „To pravíš ty?“, když zpozoroval, že mluvil s naprostou upřímností.

Všeobecně mezi přáteli se ví, co odpověděl komusi, jenž se s ním setkal ve vlaku a divil se: „Jakže, vy cestujete třetí třídou?“ - „Ano, protože čtvrté není!“

Často velebil senátor přede mnou ducha chudoby, jehož si tolik vážil u svého syna. „Podívejte se,“ pravil mi „kdybych jednou přišel domů a řekl mu: Giorgetto, přišli jsme o všechno, vezmi kufr, půjdeme bydlet do nájmu, jsem přesvědčen, že by se tomu nedivil, ani nežádal vysvětlení, nýbrž obvyklým mužným hlasem s láskou by řekl: „Hotovo! Pojďme, tatínku!“

Byl tak prostoupen duchem chudoby, že ho nelákalo ani nedráždilo sebe přitažlivější pozemské bohatství. Jednou líčil mu otec krásu dvorce v horách, který pro něho koupil. Popisoval vykonané práce a změny, aby byl dvůr výnosnější a krásnější. Pier Giorgio dovedl nadšeně děkovati matce za koupených šest kapesníků nebo za prosté pouzdro na cigarety, ale dnes se choval při otcových slovech, jako by se ho to netýkalo. Matka i sestra mu tajně naznačily, aby aspoň otcí řekl: „Děkuji ti, otče!“ Tak se choval vždy, když se doma mluvilo o peněžních věcech anebo o dědictví, které dostal po strýci při rozdělení polností. Snad si při tom myslel, že svého majetku bude používati podle slov evangelia.

Jednou pozdě v noci se dlouho nevracel; otec ho očekával se vzrůstající úzkostí, ale hodiny ubíhaly a syn nepřicházel. Rozrušen, telefonoval do redakce „Stampy“, na policii, ale nikde oněm nevěděli. Konečně zaslechl šramot klíče ve dveřích a Pier Giorgio vchází s úsměvem: byly právě dvě hodiny! „Poslechni,“ praví otec, „můžeš si zůstat venku celý den i celou noc a nikdo ti nic neřekne; víš, že ti úplně důvěřuji. Ale když se chceš vrátit hodně pozdě, řekni nám to, nebo aspoň zatelefonuj.“ Syn se podíval s obvyklou prostotou na otce a odvětil: „Tati, tam kde jsem byl, nebyl vůbec telefon.“ V jeho očích zářilo něco tak zvláštního a vznešeného, že otec se dále netázal a laskavě mu přál dobré noci. S údivem však přemýšlel o tom, že vlastně synova odpověď neměla ve skutečnosti smyslu a přece jí byl upokojen. Každého přesvědčovala jeho slova vnitřní pravdivostí více, než dlouhé výklady a vysvětlování.

Měl největší svobodu, protože mu naprosto důvěřovali pro jeho upřímnost, která mu nedovolovala mluvit něco jiného, než co měl v srdci; jeho slovo bylo vždy obrazem toho, co cítil v nitru.

Může se říci, že myslel nahlas, poněvadž v něm nebylo myšlenky, pro kterou by se musel červenat. Slova evangelia: „Vaše slovo budiž ano, ano, ne, ne,“ nalezla v něm výborného vykonavatele.

A tak tomu bylo také při psaní. Nejsa žádným spisovatelem, zanechal po sobě nejkrásnější psaní, plná dobrých a vznešených myšlenek, vyjádřených s naprostou přímostí, upřímností, bez umělkovanosti.

Ani domácí, ani přátelé nikdy nepochybovali o pravdivosti jeho slov, ať šlo o nějaký výklad anebo slib. Jeden z nich, když dostal lyže později, než očekával, odpověděl mu: „Jako

bych spadl s nebe a nestál ještě na zemi, protože je to ponejprv, co se stalo, že Pier Giorgio nedostál v slově."

Také jeho čistota, která podle svědectví těch, kdož ho znali, byla andělská, přijala zvláštní výraz jeho jednoduchosti. „Dbal čistoty v sobě a chtěl ji mít i u ostatních; z jeho úst nevyšlo nikdy ani slůvko, které by bylo jen méně čisté. Jaký to velkolepý příklad," píše jeho důvěrný druh, „poněvadž boje, které musel podstoupiti, nebyly krátké, ani lehké, ale zvítězil slavně ustavičnou modlitbou."

Jiný přítel inženýr uvádí: „Marně jsem se snažil nalézt mezi svými vzpomínkami něco, co by aspoň poněkud mohlo zkazit jeho čistotu; neobával jsem se nikterak, že něco takového najdu, ale cítil jsem s jistotou radost, až budu moci říci, že jsem skutečně nic neshledal... Nevinnost ve 24 letech, toť věc nejkrásnější, jakou lze na světě viděti! Bud' požehnána jeho památka, tak povzbuzující pro nás, kteří jsme zůstali na zemi, abychom bojovali o vítězství ideálů, za nimiž on krácel!" Nebylo v něm nic přemrštěného. Každému hleděl přímo do tváře a nikdy necítil povinnosti sklopiti zrak, což bývá málo příjemné i u mnohých hodných lidí. Ohavných věcí neviděl, protože se ho nedotýkaly. Když zmírňoval bídu a bolest, nevyhýbal se domům, kde někdy bývá spojena bída s hříchem a zde uskutečňoval myšlenku svatého Pavla: čistému je všechno čisté, nečistému nic čistého.

Pro tyto vlastnosti mohl také vychutnávat krásu uměleckých výtvorů, aniž to v něm vzbuzovalo nezdravých úvah a pocitů. Jistý návštěvník jednou obracel listy v knize, ve které shromažďoval umělecké obrazy a zaražen několika klasickými obrázky, řekl: „Nemyslíš, že by se mělo poněkud více dbáti na mravnost?" Neodpověděl; začal mluvit o jiné věci. V následujících dnech zmizelo album s obvyklého místa. Tehdy přítel nepochopil úplně čemu dnes rozumí: že totiž Pier Giorgio dosáhl takového sebeovládání vlivem vzdělání, mateřskou výchovou, vyrovnaným jemným vkusem, že jeho myšlenky se neuchýlily od požitků jen uměleckých. Pier Giorgio pochopil tehdy, že by pro ostatní mohlo album býti nebezpečím, proto je nenechal již otevřené volně ležeti a ani s přítelem o té věci nemluvil.

Matka si přála, aby syn chodil do tanečních hodin se sestrou, dvěma přítelkyněmi a dvěma přáteli z dětství. Nechtěla z něho udělati tanečníka, nikoliv: „Ale," pravila, „dodá ti to jisté nenucenosti a půvabu pohybu, zvykneš si nepocít'ovati žádné tísně a naučíš se chování ve společnosti..." Ačkoliv nesouhlasil s matkou, přece chodil poslušně do tanečních hodin. Jeho sestra vzpomíná, jaké to bylo soužení, viděti ho po celou dobu, jak stojí opřen o dveře s tváří znuženou a trpně odevzdán osudu. Jednoho dne hovořil o tom se svým farářem. Bystrý a vzdělaný kněz se ho tázal: „Umí tvůj tatínek tančit?" - „Neumí," odpověděl Pier Giorgio se smíchem. - „Nuže, podívej se, jak krásný a neobyčejně rychlý postup dokázal bez tanečního umění! Řekni to matce, ať tě osvobodí."

Tento úctyhodný rádce byl monsignore Alexandr Roccati, který křtil Pier Giorgia a sledoval celý jeho život, byl často jeho zpovědníkem a konečně se slzami v očích vykropil jeho rakev. Naříkal, že nemůže napsati o něm tolik krásných věcí pro své stáří, bylo mu totiž 84 let a měl velmi slabý zrak. Zemřel 19. prosince 1929.

Přesto popsal krátké události a všechny svědčí o čistotě, pokoře a zbožnosti Pier Giorgia. „Neznal postranních cílů; nevcházal do kostela a neplnil náboženských povinností proto, aby byl viděn. Měl nevinný a jasný pohled jako dítě a přece nebyl již dítětem, protože byl vážný ve všem, co vyžaduje vážnosti. Neuměl lháti, ani nenadsazoval v řeči, proto nepřeháněl nikdy ani vlastních pocitů.

„V kostele plném lidí, když tam nebyl právě kostelník, vzal váček a vybíral almužnu. Věřící měli z toho radost a když ho někdo z nich pochválil, bránil se: „To nic není, jsem-li v kostele a jest mne zapotřebí, jen ať mne zavolají."

„Ale co řeknou doma?"

„Maminku to potěší a tatínek se tomu zasměje."

„Vycházejte jednoho dne z kostela po svatém přijímání, měl v ruce ještě růženec. Na schodech ho potkal známý mladík: „Pier Giorgio, stal ses snad pobožnůstkářem?"

„Nikoliv, zůstal jsem katolíkem."

Kdysi jsem mu řekl: „Jak jsi hodný!" - Odpověděl: „Jen se zeptej maminky, jak jsem hodný." Byl to pytel dobroty a jsem přesvědčen, že přinesl si na onen svět svou křestní nevinnost."

I já se připojuji k slovům, která můj starý farář opakoval: „Pier Giorgio Frassati zemřel v křestní nevinnosti!" Musím přiznati, že jsem se mu vždy obdivoval jako dokonalému vzoru katolického jinocha: zbožný, ctnostný, stálý v plnění náboženských povinností, vždy veselý, klidný a spokojený. Jest pravda, že mládí bývá veselé od přirozenosti, avšak radost, která zářila jemu z obličeje, byla tak půvabná, přátelská a nehledaná, že když s ním někdo mluvil třeba jen několik okamžiků, mimoděk drala se mu na jazyk slova: „Jak krásná duše, dosud nevinná." Tak dosvědčuje Don Vassarotti, kaplan v Crocettě, který znal Pier Giorgia již od dětství.

Jeho učitel z Bille, Don Ottino, líčí ho takto: „Nebyl jinchem jako ostatní. Prostý, dobrý, klidný, nedovedl se zamračiti, přímý, nesmlouvavý, měl zkrátka růžový názor na život. Dítě ve svém širokém, nehledaném úsměvu, básník v nazírání na krásné věci, vznášel se ve svých rozmluvách a úvahách do závrtné výše, která naplňovala úžasem.

Přátelé ani učitelé si nedovedli vysvětliti tenkrát jistý dojem, který u něho převládal. Pocházel z velmi zámožné rodiny, zvyklé vídati hosty velice vzdělané a urozené, žil ve středu města, plném hluku, lehkomyšlnosti a přece pohyboval se v onom lesku a shonu, jakoby nic z toho neviděl."

Co bylo tehdy tajemstvím, vysvětlujeme si nyní, když přemýšlíme o jeho hluboké prostotě, vyvěrající z upřímnosti a pokory, která nezná sebe sama. „Upřímnost beze stínu jest nejjřidší ze všech milostí," praví P. Faber; vzácnější než přísnost života a sebe umrtvování, které nás zaráží v životě svatých; nežli láska k utrpení, než milost vytržení mysli a mučednictví."

XII. K výšinám

Ve znaku zámku Pollone jest dítko, držící levou rukou dvě křídla, pravou kámen, dole potom je nápis: *Dextera tenet lapidem, manus altera sustinet alas, ut me pluma levet, si grave mergit onus* (t.j.: Pravice drží kámen, levice dvojici křídel, aby mne křídla povznášela, když těžké břímě táhne mne dolů).

Pier Giorgio, jako každý silný a zdravý jinoch, měl před sebou těžkou otázku: ochromí přitažlivost zemská má křídla a strhne mne do bláta, nebo síla křídel pozvedne hmotu a ponese mne vzhůru ?

Dostal od přírody, rodiny, výchovou a především náboženstvím tolik opory, že jeho bujně mládí pomalu, avšak nezadržitelně stoupalo výš a výše.

V jeho krátkém životě dosáhl duchovní vzestup nejvyššího vrcholku právě v letech, kdy se rozvíjí jeho největší vášeň, vášeň zdravá i výchovná: slézání hor.

Neměl rád světských, t. j. umělých zábav, ale byl zamilován do hor právě proto, že jsou přirozené a tudíž majíce původ od Boha, vedou také k Bohu. Smýšlel jako básník: člověk postavil města, Bůh však stvořil zemi. Hovořil o nich se zanícením zamilovaného a jeho oči se vlídně smály, kdykoliv mu doporučovali opatrnost.

Zdědil, abych tak řek, zálibu pro hory s alpským svým původem a také rodinným podáním. Mnohokrát vyprávěl přátelům, že matka ho brzy vedla k tomuto zdravému sportu:

„Matka“, říkával, „má radost, když ví, že jsem v horách; již jako dítě dovolila mi v zimě přejít Betta Forca, potom Fûrgen, vystoupiti na Castora ve skupině Monte Rosa.“

V psaních přátelům ozývá se ovšem ohlas alpských výletů: „Každým dnem roste ve mně větší láska k horám; jejich půvab mne přitahuje.“

„Toužím stále více po horách, chtěl bych stanouti na nejsmělejších vrcholcích a procítiti čistou radost, která se prožívá toliko na horách. Nechtěl jsem již lyžovati, ale jak odolati sněhovému pokušení?“

Na lístku z Malého Svatého Bernarda píše 4. března 1923: „Nechal jsem své srdce na těchto horách a pevně doufám, že je zase naleznu letos v létě při výstupu na Mont Blanc.“

Jinému příteli píše z Pollone dne 6. srpna 1923: „Máš dosud v úmyslu přejít na jaře, dá-li Bůh zdraví, po hřebenu Rognosa? Rád bych, dovolí-li mi to studie, ztrávil celé dny na horách a rozjímal v čistém vzduchu o velikosti Stvořitele.“

Chystaje se na alpskou výpravu dne 23 listopadu 1923: „Chtěl bych Tě mít vedle sebe, abys se mnou zakusil radost i úzkost, které se střídají v mém srdci v tento velkolepý předvečer.“

Matce píše s vrcholku Grivoly: „Po chvíli pravé blaženosti.“ 19. září 1924.

Na věnování, napsaném na fotografii, kde ho vidíme vi-seti na dvou provazech nad propastí: „Příteli, který se v Livornu připravuje, aby se jednoho dne rozletěl k čistému nebi, a společníku výletů, toužícímu stejně se mnou po čistších a osamělejších výšinách, se spolkovým alpinistickým pozdravem - Robespierre.“ 10. března 1925.

V nejveselejší náladě píše: „Vedoucí výletu chce nám nabídnouti oběd na Rocca Sella, který pro nás sama připravila; co asi zakusím hladu! Radil jsem jí, aby si vzala oslíka, který by nesl zásoby, ona mi však vlídně odpověděla, že já se hodím k takové práci nejlépe.“ 13. V. 1925.

Malíř Falchetti vzpomíná: „Přišel se rozloučiti semnou do dílny před odjezdem do hor. Vidím ho dosud tak, jako tenkrát, s plnou alpskou výzbrojí; byl velkolepý a tak krásný, že jsem si ho postavil doprostřed studia, prohlížeje ho se všech stran, ale ještě jsem se po jeho odchodu vyklonil s balkonu, abych ho pozoroval na ulici s batohem na zádech a s lyžemi na ramenou. Měl široký myslivecký kabát, tmavou košili, volné sportovní kalhoty s punčochami pestrých barev, čepici na ucho s vlajícími stuhami. Smělý, silný, statný, s pletí sluncem opálenou, s obličejem, na němž bylo znáti silné a husté vousy přes to, že byl právě oholen, což zdálo se býti v úplném rozporu s jeho dobráckým úsměvem a dětským okem, stejně jako trochu zastřený, smělý, drsný, mužný hlas neshodoval se s duší tak čistou a nevinnou. V jeho zraku bylo lze čísti radost ze života, spokojenost srdce, předtuchu širých, na slunci jiskřících sněhobílých polí, pošetilých jízd po horských svazích v slavnostním tichu, kde radostný křik rozléhá se údolím, pod krásným průhledným nebem, živě zbarveným ohnivou září vycházejícího a zapadajícího slunce. Avšak ještě větší radost z námahy, která byla takřka návratem ke starým zvykům dobrých předků.“

Na alpské silnici v údolí Aosta obdivovaly zimní krajinu se saní dvě universitní studentky. Okolí bylo zahaleno šedou mlhou. Pier Giorgio seděl v předu, pro ně takřka neznámý. Pojednou odrazil se jeho dokonalý profil od sněhové hory jako nejkrásnější medaile. Obě na výsost překvapeny, jako by viděly před sebou umělecké dílo, vyměnily navzájem tutéž myšlenku: „Podívej se, jaký je to římský profil!“

Odejel, aby prožil na Malém Svatém Bernardu masopust v roce 1923 a nahoře za těch osm dní uzavřel přátelství se dvěma studentkami, o nichž jsme se zmínili. Nikdo z nich nezapomněl na ony dny a sám vícekrát prohlásil i napsal, že to byly nejkrásnější chvíle jeho minulosti.

Všecko ho činilo šťastným: stále dobrý sníh, velkolepý výhled, psi, prostinký život. Od rána do večera leštil hory, totiž oddával se s hlučnou radostí potěšení sjížděti po sněhobílých

pláních. Největší starosti jim dělaly podle lyžařského slovníku obraty telemark, kristiánka, čelem vzad, krátce všechny pohyby nesnadného umění, které on ovládal velmi dobře.

Domů se vracel hladový, jak si dobře pamatuje jedna ze slečen, která vařila: „Uvaříte mi dopoledne půl kila makarónů?“ Makaróny přišly na stůl, kouřilo se z nich a červenaly se rajskou omáčkou; byly přivítány ohromným: „Ať žijí makaróny! Rány z kanónu!“ takže z toho věru mohla zpyšněti, kdyby také ona je nemusela jíst a přesvědčit se, že kromě hladu bylo třeba ještě jeho dobrého srdce, aby se mohlo tolik oslavovati jídlo na horách.

Jednou dopoledne k jedenácté hodině jal se s přítelem sestupovati směrem k francouzskému území. Sestup byl krásný, počasí nádherné, sníh výborný, vítr příznivý, kůly, které ukazovaly cestu... a tak sjížděli a sestupovali. Jak dlouho? Příklad se již dobře nepamatuje; ví však tolik, že se dostali hodně nízko a k návratu byli pobídnuti ani ne hodinkami, jako spíše žaludkem. Vítr, který jim pomáhal při sjíždění, stal se silnou překážkou při vzestupu: nárazy chumelenice, sněhové víry do tváře, stezka nyní zavátá, kůly naprosto neviditelné. Příklad, výborný lyžař a dobrý horolezec, celý zabalený, s čepicí přetaženou přes uši, při vzpomínce na tuto vyjížďku vidí jej i dnes před sebou vztyčeného, s pouhou košilí, prostovlasého, s rukama v kapse, jak postupuje proti zuřivě vanoucímu větru klidně a bezpečně, jako by šel na procházku. Obracel se, dodával mu odvahy a na velmi srázných místech mu podával ruku. Když přišli do útulku, přítel musel dlouho odpočívati, nežli mohl sednout za stůl; Pier Giorgio však jako by se nic nestalo, začal jak obvykle hlomozit a polykat makaróny.

Večer okolo kamen v malé, nízké, tmavé místnosti, o-zdobené tyčí se sušícím se pověšeným šatstvem, zpívali a žertovali dlouho do noci. Pier Giorgio kouřil krátkou dýmku a s vyhrnutými rukávy se obětoval každého večera: mazal velké lyžařské boty. Činil to obratně a vtíral s pravým uměním tuk do kůže, aby ji správně pronikl a aby byla měkká i nepropustná. Pomalu stali se všichni jeho zákazníci, on s ohromnou radostí přijímal každý pár bot, který dopadl k jeho nohám. Jistě to nebylo žádné příjemné zaměstnání, on je však vykonával s obvyklou samozřejmostí!

Snášel a zakrýval tělesné slabosti ostatních. Jestliže zpozoroval, že některá dáma byla unavena a nechtěla se k tomu přiznati, začal sám naříkati, buď že ho tlačí bota nebo na příliš rychlou chůzi nebo na tlumok, který ho prý tlačil na rameně, a bědoval tak dlouho, až se skupina zase stavila, aby vyhověla zdánlivě jemu, avšak ve skutečnosti jiným, aby si odpočinuli.

Bylo jeho radostí obětovati se za výletníky. Jestliže v hostinci na horách mu byl přidělen teplý pokoj, nedbaje námitek, přenechal jej tomu, kdo se mu zdál méně otužilý. Na Malém Svatém Bernardu byly všechny pokoje tak studené, že tam mrzlo vše, i voda v umyvadle, takže ulehnutí na lůžko znamenalo, jako se stává často na horách, místo svlékání ještě tepleji se obléci. Pier Giorgio vyzval přítele, aby se společně modlili růženec; poněvadž tento přicházel z vyhřáté jídelny, odpovídal mu z postele. Pier Giorgio však klidně klečel na ledové podlaze a zůstal tak až do konce. Často dával jednu ze svých houní druhému: „Protože mně je dosti teplo!“

Ráno vstával hodně brzy. Po schodech šel, jako by chtěl zbořiti celý dům. Přihrnul se ke dveřím, bouchl do nich pěstí a volal: „Vstávat! Vstávat, horolezci!“ Zpravidla byl přivítán špatnými slovy a mrzutým bručením, on se však tomu jen smál upřímným a přirozeným smíchem: „Což jste mi včera večer neřekli, že chcete jít na mši svatou?“

Když druzí přišli do kaple, on tam již dlel před oltářem, klidný a soustředěný, zcela zabrán do sladké rozmluvy s Bohem. V jeho pokleknutí a pohroužení do vroucí modlitby bez okázalosti, bez zřetele na lidi, v tom, jak přísluhoval při mši svaté a přijímal Tělo Páně, bylo něco tak zvláštního, že to dojímalo všechny, i sluhy útulku, kteří jej s údivem pozorovali.

Tehdejší ředitel se dobře na něho pamatuje: „Po dva masopusty hostil jsem skupinu mladých lyžařů; mezi těmito studenty a studentkami byl první Pier Giorgio, stále veselý a hlučný, vždy však zdvořilý a jemných způsobů. Lišil se od svých přátel, kteří všichni byli ušlechtilí a dobří, svou nábožností, která nebyla ani skoupá, ani levná, ale živá i účinná, s duchem apoštolátu. Každý den mi přísluhoval při mši svaté, přistupoval ke svatému přijímání a potom se rozjel na sněžné pláň. Vraceje se za dne, poklekl zase v kapli, aby navštívil Nejsvětější Svátost; tak hluboký duchovní a vnitřní život působil, že byl pozorným a neúnavným apoštolem dobra, ba mohl jsem zjistiti, že žil pro apoštolát. Jednoho dne mi řekl, mluvě o některých lyžařích : „Víte, pane rektore, vždy a všude se může dokázati něco dobrého!“

Příklad jeho a přátel přivedl do kostela také ostatní lyžaře. Jednou v neděli nešťastnou náhodou musel P. rektor odejiti. Pier Giorgio hned navrhl, aby místo bohoslužeb modlili se v kapli růženec. Tak se stalo. Šla se skoro celá skupina a všichni obyvatelé kláštera. „Sauze d'Oulx a bouda Kind byly oblíbeným cílem našich nedělních výletů v zimě 1925“, píše jistá slečna. „Říkali nám „rámusící kompanie“, bývalo nás pravidelně málo, tři nebo čtyři výletníci. Na cestu jsme se vydali v sobotu večer a někdy posledním vlakem, protože Pier Giorgio chtěl býti pohromadě se svou rodinou. Tak jsme vždy stoupali v noci kolem hřbitova, modlíce se růženec. Silným hlasem, který nikdy neprozrazoval nejmenší únavy, Pier Giorgio předříkával a my odpovídali. Jednou večer šla před námi hlasitě se bavící malá skupina lyžařů. Když jsme přišli blíže, jeden z nich je napomenul: „Přestaňte, oni se modlí.“ Hned zmlkli, dokud jsme se nevzdálili a možná, že se potichu přidružili k našim modlitbám.

„Jak byla krásná taková modlitba uprostřed nočního ticha pod širým horským nebem v krajině, která byla jako růženec, stále stejná a přece rozmanitá! Přiznávám se, že to bývaly okamžiky mého života, v nichž jsem se modlil s největší zbožností, a to zásluhou příkladu Pier Giorgiova!

„Na cestě k Malému Svatému Bernardu jsme se zastavili v La Thuile. Byl mi přidělen pokoj, sousedící s pokojem Pier Giorgiovým. Večer po hlučných žertech, když jsme byli všichni již ve svých pokojích, Pier Giorgio křikl dírou v kamnech: „Jsi již v posteli? Tak začneme: Bože, ku pomoci mé vzezři...“ a začal růženec, při kterém jsme všichni odpovídali, přenášejíce hlas z pokoje do pokoje. Ráno velmi časně nás budil pověstným basem, který jistě bouřil ze spánku i ostatní návštěvníky hostince. Šli jsme na mši svatou, při které přísluhoval a přistoupili jsme ksv. přijímání.“

S podobným rozvrhem a stejným nadšením ztrávil také masopust 1924 na Malém Svatém Bernardu a roku 1925 v Česaně. Ještě po dvou letech nalezl přítel živou vzpomínku na něho a upřímný obdiv. Mezi všemi byl on jediný, na kterého se lidé pamatovali nejen pro jeho jméno, nýbrž také pro jeho skutky, oběti a zvláště nábožnost.

Přítel, který to zjistil, viděl s radostí, že oni prostí horalé, kuchařka, domovník a správce, poznali jasně jeho převahu nad všemi ostatními a vytušili velkou milost, kterou nosil v sobě: živou, horlivou, upřímnou, neochvějnou a účinnou víru.

Byl tak jednoduchý, že se o něm říkalo na technice: „Mezi námi jest jeden, který naprosto zapomíná, že jest synem svého otce, je to tento zde.“ Tato jednoduchost musela ovšem ještě více zářiti ve dnech pobytu na horách právě proto, že tu padá třeba i zastaralý nátěr skvělého zevnějšku.

Všude byli prostí lidé s ním co nejlépe spřáteleni. Pier Giorgio říkával: „Prodavač mi vybere čerstvá a největší vejce na cestu do hor, protože je mým přítelem.“ Sluhové v útulku a hostincích i průvodčímu přáli; dokonce i průvodčí vlaku v údolí Susa se tím chlubil, říkáje: „Ten pán se stuhami a proužky na čepici je mým přítelem, právě jsem ho viděl a pozdravil mne! Zním ho dobře! Jednou za bouřlivé noci, když jsme byli celých dvanáct hodin sevřeni sněhovými

závějemi a museli jsme ze tří vlaků udělati jediný, onen pán se stuhami nastavil svá silná ramena i dobrou vůli, aby pomohl nositi kufry a jiná zavazadla z jednoho vozu do druhého."

Jedna přítelkyně si vzpomíná na první setkání sním: „Stoupala jsem alpskou strží s těžkým batohem. Za námi šel nosič, mladý hoch, který nám nabídl své služby. Na záda mu byly naloženy lyže a dámský tlumok; brzy však počal hoch klouzati a padati na umrzlé cestě. Celý uzardělý námahou, marně se snažil postavit se na nohy. Pier Giorgio to zpozoroval a nejdříve mu pomohl vstáti, potom vzal jeho tlumok a položil jej na svůj, poté mu odebral i lyže a zkřížil je přes své a na konec vida, že chlapec kráčí s nevyužitým řemenem v ruce, nabídl se, že i jej vezme na ramena: „Ale kolik mi zaplatíš?" ptal se ho žertem. Zdál se mi v té chvíli tak hbitý pod břemenem, tak silný, jako vytesán z kamene, tento krásný syn hor s usměvavým obličejem, jako stvořený více než kdokoliv jiný pro život."

Dovedl býti opravdu úslužný a dobrý ke všem, počínaje zvířaty. Na Malém Svatém Bernardu na konci masopustu, zatím co se zpívaly kolem malých kamen krásné alpské písně, vítal s velkou slávou Minose a Dianu, psy z titulku; vždy měl pro ně velký kus chleba. Nikdy se nezastavil u boudy neb u domu, aby vesele nepohovořil s obyvateli údolí. Při každém výstupu s oslem, nesoucím potraviny, projevil pomoc a soucit ubohému zvířeti.

Zvláště při takových příležitostech pozorovali přátelé, že z jeho veselosti vyzařovala jakási dobročinnost a lidská účast pro věci dobré a jednoduché, pro všechny tvory i díla Boží. Cítili se klidnými, odpočívající v jeho bezpečném ovzduší, neboť nikdy nepronesl slova, které by mohlo ponížiti přítomného nebo dotknouti se vzdáleného.

Důkazem jeho jemného citění jest událost, na kterou si vzpomíná účastnice výletu: „Dělali jsme rozpočet před odjezdem, těžká chvíle pro studenty s lehkými peněženkami. Sčítali jsme a těžce jsme dělili; dvě slečny navržené pro tento choulostivý úkol se namáhaly, zatím co ostatní společnost hlučela u kamen. Jedna z účetních živě se bránila a po jadrném „přestaňte!" dodala: „Koneckonců, my zde počítáme za vás a vy nás ještě vyrušujete." - „Nu," řekl on klidně, „neměly jste si brát takovou práci." To bylo vše a přece v jeho jemném srdci se mu zdálo, že mohl raniti. Zarmoutil se a umkl. Za chvíli opustili jsme všichni místnost a šli do svých pokojů. On přecházel po velmi studené chodbě s rukama v kapse. Pozdravily jsme ho, jdouce kolem, on nejistě odpověděl. Nechal nás vyjiti po schodech, potom rozhodnut dohonil nás a rychle řekl: „Slečno, odpusťte, ano? Podejte mi ruku na dobrou noc!"

V Turíně, když jsme si vzpomínaly na jeho neúnavnou dobrotu, na jeho silnou ruku, vždycky napřaženou ku pomoci, on nedovedl ukázati na nic jiného, než na tuto událost: „Vzpomínáte si, jak jsem byl tenkrát večer nezdvořilý?"

Starší lyžař, advokát, který se vrátil z vojny, vzpomíná si, že na jednom výletě se potkal sám s mladým Frassatim. Když se zakrátko dostali k boudě, zdrželi se tam do 15 hodin, přihlížejíce závodům ve skoku, aniž zpozorovali, že počasí se změnilo a začíná sněžit. Jejich cíl byl ještě velmi vzdálen. Neustále stoupali, smrkový les řidl a oba dostali se na první sněžné pláň, avšak tak zmrzlé, že nemohli lyže ovládati.

Nastával večer a bouře byla stále silnější. Najednou Pier Giorgio se zastavil: ztratil hodinky. Rozhodně odmítal domluvy svého společníka, který je chtěl hledati: věděl, že je čeká ještě dlouhá cesta a že noc i bouře skrývá mnohá překvapení. Konečně v 19 hodin byli na vrcholku; byla již úplná noc a bouře zuřila. Kráčeli vedle sebe, když tu Pier Giorgio se zarazil a něco volal: ztratil lyži! Ponechávám slovo advokátovi: „V tom okamžiku byl Frassati alpinistou a člověkem. Za dlouhých potulek po Alpách naučil jsem se znáti psychologii člověka ve výšinách, abych ho mohl posouditi a pochopiti; znám stísněnost, která ve výši náhle překvapí i toho nejlepšího, když ho potká nehoda, která může míti smutné následky. Giorgio pochopil, co se

stalo; jsa praktičtější, snažil jsem se konejšivými slovy zmírniti vážnost chvíle, abych mohl čeliti případné skleslosti jeho ducha a zlým následkům.

„Porozuměl a zůstal klidný. V oněch minutách byl jsem dokonale přesvědčen, že kráčím s mužem, který má dobrou horskou povahu, silnou a chladnou v nebezpečí. Nemluvil, protože byl silný: lidé jeho rázu vždy tak činí.

„Bůh ví, jak jsme se dostali dolů! Trvalo to hodně dlouho a mně se zdálo, že naše výprava nemá konce. Nepřestalo sněžiti a vítr nás znepokojoval; ticho kolem nás i v nás. V ohromné horské poušti, která nahání strach, postaví-li se proti člověku. Tak uplynuly celé hodiny. Tušil jsem ve tmě, jak se namáhá... Konečně - za jak dlouho? Spatřili jsme v dálce světélko: byl to náš cíl, náš odpočinek, naši přátelé!"

Večer doma běžela mu matka naproti do předsíně, aby jako obvykle se potěšila pohledem na syna, ošlehaného vzduchem, s očima zářícíma radostí z pobytu na sněhu... místo toho však viděla zaraženou tvář a slyšela tichý hlas:

„Víš, ztratil jsem jednu lyži... Hostinský mi však slíbil, až roztaje sníh, že ji bude hledati..."

A za chvíli: „Ztratil jsem také hodinky..."

„Nic jiného?" táže se s úsměvem matka. Pier Giorgio s těžkým srdcem znovu opakuje: „Až roztaje sníh..." - „Poroste tam travička!" odpověděla matka, která nemohla se zdržeti smíchu.

Lyže byla skutečně nalezena. Dnes odpočívá se svou družkou v jeho pokoji jako bolestná vzpomínka na tolik radostných pohybů.

V listopadu 1924 navrhli studenti výlet na Bessanese. Obávali se, že matka bude proti tomu, poněvadž toto horstvo, těžce schůdné v létě, je v zimě nepřístupné. Ona však, ač to vše věděla ze zkušenosti, podporovala výpravu svými návrhy a dobrou radou. Na cestě do útulku přihodily se jim různé nehody a byli překvapeni nocí. Nemohouce nalézt cestu, byli nuceni zastaviti se na malém prostranství s vyhlídkou na dlouhou noční zastávku. Ať o tom mluví sám Pier Giorgio:

„Škoda, že vážné úkoly Tě zdržují v Livornu, jinak jistě bys byl s námi, abys snášel s námi svízele i radosti táboření v listopadu ve výši 2.500 m.

„Vyrázili jsme s úmyslem sléztí Bessanese po Zikmundově stezce a kdyby nám to sněhové poměry nedovolily, dostatise tam aspoň po obvyklé cestě. Když jsme přišli na Balme a viděli plno sněhu na skalách, zdálo se nám nerozumným stoupati po Zikmundově stezce; hleděli jsme si obstarati lyže a přejiti savojský Albaron. Tak jsme v Balme zmařili dvě hodiny a teprve ve 14 hodin vydali jsme sena cestu k útulku; nejsouce příliš zvyklí nositi podobná břemena, snad jsme kráčeli pomalu. Cestou jsem myslel na výlet na Ciamarellu a vzpomínal jsem, pozoruje polohu i jednotlivé podrobnosti, na Tvé skvělé líčení. Znovu jsem viděl před sebou místo rozloučení, odhalený hřbitov. Za hřbitovem začala nejtěžší cesta. Sníh byl umrzlý, museli jsme postupovati velmi pomalu, neboť jsme neměli volných rukou, abychom se opřeli o hole. Tak za hodinu byli bychom se dostali do útulku, avšak únava, nejistota o stavu sněhu radily nám k utáboření. Dobrý Ceruti se dal do díla, vyhledal skálu, která jako střecha visela na svahu; ve sněhu jsme si vyhloubili malý útulek, skládající se z těchto pokojů: ložnice pro tři, jídelny, kuchyně, přijímacího pokoje a velké chodby se zábradlím, odkud byla nádherná vyhlídka.

„Náš velkolepý byt byl 150 m dlouhý, půl metru široký, 40 cm vysoký, ústřední topení nebylo v činnosti, zato však větrání bylo velmi dobré: zdravotní předpisy byly dodrženy věrně a přísně.

„Když jsme si tak upravili příbytek, hned jsem myslel na kuchyni i jídelnu a napili jsme se výborného čaje, jenž byl oslazen slovy předsedkyně. Potom jsme se jali hledati několikahodinové zaměstnání, protože spáti bylo by bývalo nerozumné. Vzpomínali jsme na vzdálené přátele a jak by to bylo krásné, kdyby celý náš kroužek mohl tu s námi tábořiti. Čas by

nám byl utekl ještě rychleji. Tak za jídla, zpěvu, přednášení Danteových básní, hovoru o hvězdářství a radiotelegrafii uplynulo třináct hodin, od devatenácti hodin v neděli do osmi v pondělí.

„Dům, ve kterém jsme ztrávili nádhernou bílou noc, byl pojmenován „Svatá smůla pošetilců“ ,neboť opravdu v tom okamžiku nebylo jiné ochránkyně, kterou bychom mohli vzývat. Vyfotografovali jsme také toto místo; zdaří-li se snímek, pošlu Ti jej, abys viděl, že jsem Ti správně popsal palác, ve kterém jsme byli tak pohodlně pohoštěni.

„Vydávše se na cestu bez batohů, dostali jsme se dolů, abychom v 18^h30 hodin odjeli do Ceres.

„A nyní, drahý Perole, musím se s Tebou rozloučiti, ale dříve ještě chci Ti říci, že při přípitku v Balme jsme si přáli, aby příští naše táboření bylo na ledovci Rosa na Vilemínské stěně.“

Společník na tomto výletu připomíná, že se pomodlili růženec a jakmile se objevil na čistém sněhu odlesk záře nebeské jitřenky, s nadšením se pomodlili Anděl Páně, zdravíce tak konec nuceného zajetí a osvobození z ledového vězení. Mimo to zdůrazňuje klidnou odevzdanost, s jakou přijal Pier Giorgio rozhodnutí, prožiti noc takovým způsobem: a mezi jiným vypravoval, jak v létě téhož roku a za stejných podmínek byla jistá výprava přítomna pomalému umírání mladé dámy a nemohla jí pomoci... „Mluvil o smrti s úsměvem, s oním klidem, který si svět vysvětluje tak, jako by vyplýval z přesvědčení, že máme k smrti ještě daleko, protože jsme mladí a zdraví; kdežto jeho klid vycházel z toho, že byl hotov přijmouti smrt třeba okamžitou.“ S přáteli mluvil několikrát o kráse smrti na horách. Před výlety říkával: „Musím mít stále klidné svědomí, zvláště když se vydávám do hor, neboť nikdy se neví...“

Když ho někdo varoval, že není třeba se vydávati v nebezpečí, odpovídal mu jen smíchem.

Kaplan z Pollone, který ho často napomínal, aby se nevydával v taková nebezpečí, měl sám příležitost použiti jeho pomoci. Když se roku 1920 stavěl znovu kříž na Mucrone, který byl poražen větrem, vypravil se tam s Pier Giorgiem sloužiti mši svatou. Za nočního stoupání uklouzl a zřítíl se do jámy, plné ostrých kamenů, o něž se poranil. Pier Giorgio ho nejen vytáhl, ale naložil si ještě jeho zavazadlo a takřka ho vlekl až na vrchol s klidem, trpělivostí a vytrvalostí.

Pro zámožnost, tělesné schopnosti, pro svobodu, kterou měl a pro svou lásku k horám mohl se stát akademickým alpinistou nebo býti členem některého sobeckého uzavřeného sdružení několika vyvolených a hledati slávu, které by byl jistě získal. Vyvolil si však mnohem skromnější alpinismus: zasvěcoval totiž přátele ještě nezkušené, vedl je a pomáhal jim při prvních pokusech.

A proč ?

Protože také zde chtěl spíše dávat, nežli bráti, což se mu zdařilo, kdyby byl vykonával akademický alpinismus sám anebo s dobrými průvodci, byl by měl snad o několik výstupů více, ale nezanechal by v srdci svých přátel a těch, kdož ho znali, zármutek, ba nářek, který vyrůstá toliko z prokazování dobra.

Nesmíme se však domnívati, že se spokojil se snadným slézáním hor - naopak. Bylo by zbytečno vypisovati jména všech vrchů, jichž dosáhl a vypočítati všechny jeho výstupy; to vše jest zaznamenáno v alpských časopisech.

I když pobízel přátele k namáhavým a nesnadným výstupům, úmyslně se střežil voliti alpinismus jako jediný cíl. Pro něho byl jen nutným využitím mladických sil, školou vůle a odvahy, námahou, směřující k tomu, co je veliké, silné a krásné.

Na posledním výletě v neděli 7. června 1925, který měl být rozloučením s horami, chtěl ještě jednou vystoupiti na Lunelle a to s nejpřístupnější strany, kde se zřítíl rok předtím do propasti student Rovere.

Přišel na nádraží v poslední chvíli a na hlučné výkřiky přátel vesele odpověděl: „Zaspal jsem, měl jsem sotva čas být na mši svaté, vykonati svaté přijímání a nasnídati se.“ Výlet uběhl vesele; přes pole plná kvetoucích alpských růží došli ke skále a připoutali se navzájem lanem. Na jednom místě ukázal Pier Giorgio na kříž a malý kámen, který připomínal onen smrtelný pád. „Pomodlíme se za něho až nahoře,“ řekl. Když přišli na vrchol hory, nemohli se dosti vynadivati na překrásný obraz před sebou, který si několikrát vyfotografovali a potom se chystali k sestupu. On však jim připamatoval: „A co De profundis?“ Chtěl, aby přítel sám začal; on a druhý společník odpovídali.

Tak skutkem lásky k mrtvému bližnímu ukončil svůj život na horách.

XIII. Křesťanská láska

Dne 15. dubna 1925 psal z Pollone: „Včera, probíraje se v kalendáři, zjistil jsem strašnou věc a řekl jsem si: Musím se ode dneška dvojnásob učit. Rozhodl jsem se, jakmile se vrátím do Turina, že budu ztracen pro všechny, vyjma konferenci svatého Vincence, a budu studovati od rána do večera. Zítřka půjdu do Oropy pomodlit se v památné svatyni, jak činívám pokaždé, než opustím Pollone. U nohou Panny Marie vzpomenu i na Tebe.“

Postavil tedy křesťanskou lásku nad svou vášeň pro hory, nad lásku k přátelům i ke spolku. Nebyl nadarmo zamilovaným čtenářem svatého Pavla, v nejlepší škole naučil se nejvyšší moudrosti; zvláště si oblíbil onu část epístoly, ve které velký apoštol zpívá hymnu lásky, ba opsal si ji dokonce a měl ji stále před sebou na psacím stole.

Z mnohých stránek, které nám ukazuje jeho mladý život a které tajil jak jen mohl, vpravdě senám zjevuje tato stránka charity jako skrytá perla evangelia. Smrt jako jemný paprsek osvětlila poněkud dílo, které konal ve stínu nelíčené pokory. Ti, jimž prokazoval dobro, poznali, jaké měl srdce, teprve když přestalo bití. Tenkrát promluvili a ukázalo se, že jich bylo mnoho.

Jeho nejdůvěrnější přátelé, když se chystají ve svých psaných zprávách vyprávěti o jeho práci pro chudé, mají pocit, že se jim chvěje pero v ruce. Cítí, že z hloubi srdce a vzpomínek stoupá prudká vlna, vychází jako z převrácené nádoby, vzlykajíc a zastavujíc se. Nepokládají se za hodny a schopny o tom mluvit: sílí je však naděje, že jiný vyřkne to, co sami nedovedou pověděti a přejí si, aby se zdařil zcela jasný obraz toho, co Pier Giorgio po té stránce vykonal. Tvrdí, že je lidsky nemožno vypočítati ho v celém jeho světle.

Charita Pier Giorgia!

Vždyť byl sám vtělená láska k bližnímu! Jednal pln milosrdenství, v kostele, doma, ve škole. Nezasvěcený člověk obdivoval se jen jeho viditelné křesťanské lásce, která obléká nahé a skýtá chléb hladovým. Měl ji nejhojnější měrou, byla to však jen jedna její stránka a ne právě ta nejvznešenější.

Jeho milosrdenství bylo tak prožíváno a pocíťováno, že ho odměňovalo již na této zemi pokojem srdce, který zářil z jeho jasného oka, čistého úsměvu i z onoho jeho zvláštního a již připomenutého daru, pro který byl takřka mimoděk pojítkem, osobou ode všech bez výhrady milovanou, ať již ve skupinách, v kroužku nebo na výletech. Zatím co používal této přednosti, aby všechny vedl k dobru, měl naopak vzácně se vyskytující schopnost, že se tak dělo nepozorovaně.

Ve spolku svatého Vincence mohl se jeho soucit s bližními vyvinouti a rozšířiti. Ještě dnes tyto spolky se jmenují konference, protože byly založeny za vzdělávacím účelem v roce

1833 v Paříži osmi studenty, v čele s jede-náctiletým Bedřichem Ozanamem. Brzy však seznali, že tyto řečnické školy měly jen malý úspěch. Proto se rozhodli jíti mezi chudé, pracovati v jejich prospěch, pro pravdu, ochranu a udržení církve pod záštitou dobročinnosti a svatého Vincence z Pauly, jenž byl jejich hrdinou.

Rozšířili se rychle z Francie po celém světě. Dnes ve všech velkých městech má každá farnost skupinu katolických věřících, kteří mají pod ochranou chudé rodiny a pečují o jejich hmotnou podporu i dobrodiní laskavého slova a náboženství. Jde tu o nový způsob, opravdu novodobý a moudrý, jak rozdělit podporu, aby se jí dostalo tomu, kdo jí skutečně potřebuje.

Turin v Itálii byl mezi prvními městy, které mělo své konference, založené přičiněním svatého Dona Bosca a Silvia Pellica; byly a jsou velmi čilé a utěšeně se rozvíjejí.

Jsou nejlepší školou, která vychovává jinochy pro vážnost života. Mladík, který se ubírá se spolubratrem, často již dospělejším, aby navštívil pravidelně každý týden chudé rodiny, takřka rukou se dotýká hmotných i mravních ran; v následující schůzi mluví a slyší o oněch i jiných bédách. Jak chcete potom, aby zbytečně utrácel peníze, čas a svoje mládí v nezdravých radovánkách? Jak by mohl býti nespokojen s vlastní prací a bolestí, když se přesvědčuje na vlastní oči, že jiní pracují a trpí více než ona?

Pier Giorgio měl rodinnou tradici, náboženskou přípravu a náklonnost duše, velice podobnou zálibám oněch pařížských universitních studentů; sotva poznal konference, nejen do nich vstoupil, nýbrž vrhl se do práce s celou duší.

V listopadu 1918 dal se zapsati do konference, kterou založili před časem jesuité. Pracoval v ní horlivě až do r. 1922, kdy přestoupil do konference svého universitního kroužku, jehož působnost byla ve velmi chudé farnosti na předměstí Monterosa. Tehdejší předseda Marek Billoti dosvědčuje: „Pier Giorgio byl od první chvíle nejlepším bratrem. Byl nejen velkomyslný v darování peněz, ale též šlechetný v obětování drahocenného času; kdykoliv nebylo dostatek členů k návštěvám, vždy se nabízel ochotně sám k nahrazení nepřítomných, a tak někdy v týdně navštěvoval nikoliv jednu, nýbrž čtyři i pět rodin. Vr. 1925 přes to, že měl mnoho práce s posledními zkouškami, zastupoval jednu rodinu při veřejném líčení před bytovou komisí; sbíral dary při umělecké výstavě, pořádané ve prospěch chudých atd. Na Štědrý večer konal zvláštní návštěvy některých chudších rodin. Zastavil auto poněkud dále od jejich příbytku a potom je šel navštívit, nesa pro ně balíky rýže, makarónů a pod. Tak dobře osm rodin bylo jím obdarováno o vánocích 1923 a 1924.

„Zajímal se o své známosti, kdykoliv bylo potřebí nějakého doporučení. Schůze studentů nejsou nikdy jednotvárné, i když jejich účelem jest pěstovati zbožnost a uplatni ti ducha lásky. V našich schůzkách mohl se tento život zdáti někdy až přehnaným, Pier Giorgio však se dovedl ovládati a často hovořil se sousedy, aby se vyhnul příležitosti. Zastupoval dobrovolně zapisovatele a tak máme dnes útěchu, že můžeme čísti několik zápisů, psaných jím vlastnoručně. Poslední má datum 26. června 1925, tedy osm dní před jeho smrtí.

„Byl z nejhodnějších, kteří docházeli na schůze. Jsem jist, že se nemýlím, tvrdím-li, že zkracoval svou večeri, aby mohl přijíti zavčas. V dubnu 1925 čet) epistolou sv. Pavla a všude s sebou nosil Nový zákon, aby mohl využití každé volné chvíle. Jednou večer přinesl jej do shromáždění a chtěl, aby se četl odstavec z prvního listu ke Korintským místo jiné četby.

„Vykládal stanovy našeho spolku s velkomyslností a s novodobého hlediska. Přesto v jednání s chudými a ve svých zprávách byl velmi rozumný. Jednou večer k vůli jisté rodině muselo se mluvit o důvěrných jednotlivostech; když se mu zdálo, že se o tom hovoří zbytečně dlouho, první změnil rozhovor.

„Několik měsíců nemohl místopředseda choditi pravidelně do shromáždění. Členové jednomyslně uznali Frassatiho za jediného schopného pro tento úřad a jistě jejich volba nemohla

býti lepší. Skutečně nahradil několikrátě předsedu a to velmi dobře. Poslední jeho psaní, lístek, který načrtl na smrtelném lůžku, byl fotografován a jeden snímek jest jako záložka v zapisovací knize.

„Jeden spolubratr vypravuje, že pokaždé nalezl cestu k srdci, kterou se dostal k duši ubohých, trápených bolestí a raněných neštěstím, kteří častokrátě stali se obětí společenské nespravedlnosti.

„Viděli jsme všechny ty ubožáky na pohřbu. Dotýkali se rakve, znamenali se křížem a plakali. Pro ně nebyl toliko dobrodincem, jako spíše přítelem a bratrem. I oni ho milovali, aniž to věděli, a uvědomili si to až po jeho smrti. Jako dokonalý bratr dával, radil, mluvil vždycky a toliko ve jménu konference, nikdy jako soukromá osoba. Ještě dnes jeho přátelé, když navštěvují jeho chudé každý pátek, setkávají se s ozvěnou oné uznané lásky, kterou lze těžko vysvětliti a která se přece cítí tak živou. Mnohé rodině mohla se učiniti zmínka o náboženství, jen když napřed byla vyzvána k modlitbě za něho a k němu.”

V tomto díle lásky zůstane mnoho činů utajených, neboť je dovedl pečlivě skrývati. Za těch několik, o nichž víme, děkujeme samotným chudým anebo těm, kteří ho při návštěvách doprovázeli.

Jeho přítel, který nebyl v žádném katolickém spolku, skutečně píše: „O jeho činnosti pro dobro chudých měl jsem jen obrázek nepřímý, protože nikdy o tom nemluvil. Tento skutek, opravdu jediný z mé zkušenosti, byl význačný pro jeho duši, směřující horlivě k dobru a byl měřítkem jeho skutečně velkolepé povahy: nepoznal jsem nikdy u nikoho takové ušlechtilosti, bez stínu, bez zřetele na svět, obrácené k naprosté lásce, a myslím, že se s takovou povahou již nikdy nesetkám.”

Snad se zavděčím, budu-li vyprávěti něco z událostí a dojmů těch, kteří ho doprovázeli na těchto cestách dobročinnosti:

„Jednou v pátek odpoledne doprovázel jsem ho při obvyklých návštěvách chudých. Pršelo a my jsme se tísnili v koutě tramvaje, plné lidí. „Co to máš zde?” ukázal jsem na levou kapsu kabátu, která byla nesmírně nadita a hyzdila krásnou postavu statného, pěkně oblečeného jinocha. Usmál se, vstrčil ruku do kapsy a maloučko povytáhl, jen abych já mohl viděti špičku, krásně se lesknoucího střevíce. „Nepamatuješ se, že syn vdovy T. chtěl jiti do salesiánské oratoře a že matka se zdráhá ho tam pustiti, protože je bos?” Mlčel jsem v pohnutí. Když jsme vystoupili a přišli potom do rodiny, matka, ubohá žena nedávno ovdovělá, nebyla doma. Menší čtverák, který blaženě kolébal ještě menšího bratříčka, rozevřel obě oči, plné údivu při pohledu na nádherné střevíce, ale nedovedl promluviti a zapomněl i poděkovati. Pier Giorgio však pochopil vše a pravil vážným hlasem, jako rozumný tatínek: „Teď musíš choditi každou neděli ráno i odpoledne do oratoře, máš nové boty; již jsem tě tam přihlásil, znají tvé jméno i příjmení a mají tě rádi.”

„Zanechavše na stole poukázku na chléb a mléko, dali jsme pozdravovati maminku a vyšli jsme.”

Jednoho dne přítel ho poprosil, aby s ním šel na zkušební cestu (t.j. první návštěvu u chudých rodin). Pier Giorgio měl jiti domů a učiti se, ale přijal pozvání, protože „požehnání Boží pomůže mi nahraditi čas, ztrávený dobročinností”. - „Cestou jsme mluvili o konferenci. Když jsme šli kolem trafiky, koupil si oblíbený doutník, který si dal do úst. Pokračovali jsme v rozhovoru, ale pamatuji se dobře, že doutník nebyl zapálen, ba viděl jsem, jak putoval z úst do ruky a potom do kapsy. Nedovedu vysvětliti, proč tenkrát nekouřil. Snad ho cele zaujala rozmluva o chudých nebo možná, co se více podobá pravdě, když mluvil o bolesti a obětech, mimoděk si uvědomil rozpor mezi slovy, která říkal a požitkem, jehož si chtěl dopřáti. Pokračuje v rozhovoru, zmínil jsem se o chudé ženě, která poslala konferenci kalhoty svého zemřelého manžela. On k tomu dodal: „Oh, jak bude jednou za to odměněna od Boha!”

„Konference," zakončil svoji rozpravu, „působí více dobra členům, nežli chudým" a vypravoval mi, jak Don Cojazzi mu líčil krásný způsob, kterým Ozanam oplatil návštěvu Pána Ježíše po velikonočním svatém přijímání."

I já mám v živé paměti událost, které se týká tato poznámka. Když jsem naposled rozmlouval s Pier Giorgiem, vykládal obšírně, rozumně a vážně o jedné nešťastné rodině a o ještě nešťastnějším dítěti, kterému hrozilo nebezpečí, že se ve svém okolí zkazí: Řešil věc rázně: vzítí onu ještě nezkaženou duši a umístiti ji do zdravého prostředí, aby se zabránilo jejímu porušení.

Dlouho jsme hovořili o ústavech a osobách. Tenkrát jsem měl bezpečný dojem, že je dospělým, hotovým mužem, třebaže stále si uchovává pohled a duši dětskou, která se zračila v každém jeho slově a pohybu. Pln obdivu nad všemi cennými poznatky o chudých rodinách, o příčinách hmotné i tělesné bídy, pravil jsem, raduje se z užitku, který z toho má jeho duše: „Napiš mi článek pro časopis mládeže, ale tak, aby i jiní pochopili, co znamenají pro záchranu studentů konference svatého Vincence."

„Běda, ach běda!" propukl v hlasitý a upřímný smích; „víte dobře ze smutné zkušenosti, jakým jsem spisovatelem!"

„Nehleď tak na mluvnicki a sloh; vložíš do toho svou lásku, soucit, zkušenosti a mně dovolíš opravit špatnou zevnější stránku článku, jako jsem ti kdysi opravoval slohová cvičení..." Slíbil mi to po skončených zkouškách. Potom přešla řeč na Ozanama, o němž jsem mu vyprávěl několik příkladů. Viděl jsem jeho pohnutí, když jsem popisoval, jak o velikonocích, když vycházel po svatém přijímání z katedrály Notre Dame, dříve než se vrátil domů, chtěl oplatit Pánu Ježíši jeho návštěvu; byla to věc nebeské zdvořilosti.

„A jak to udělal?"

„Navštívil nejchudšího ze svých chudých a v jeho osobě oplácel návštěvu Ježíšovi..."

Vykřikl obdivem a v krásných jeho očích zaleskly se slzy. A co se stalo s jeho slibem? I na ten myslel: na jeho pracovním stolku našli jsme náčrt psaní, v němž napsal, zmíniv se o dobru, které působí konference svým členům: „Přál bych si, aby v krátké době přistoupili do nich za členy všichni studenti z Turina."

Proto se snažil získati své přátele pro konference a jeden z nich skromně píše: „Nikdy nezapomenu onoho odpoledne, když přišel ke mně a na zpáteční cestě mně vyprávěl, co hovořil jeden spolužák v kroužku před několika dny o konferenci svatého Vincence a snažil se mne přesvědčiti i pohnouti k osobní účasti. Namítl jsem, že se necítím dosti silen, abych navštěvoval špinavé a páchnoucí byty chudých, kde bych mohl dostati ještě nějakou nakažlivou nemoc. Odpověděl mi prostě, že navštěvovati chudé znamená vyhledávati Ježíše Krista, a aby mne příliš nepokořil, dodal, abych si nemyslel, že členové podstupují oběti příliš veliké. Vida mé zdráhání, nenaléhal. Začal mluvit o jiné věci s největší laskavostí a při odchodu mne pozdravil s obvyklou srdečností."

Jiný člen píše: „Soudil jsem z jeho jednoduchého a skromného, třebaž někdy hlučného mluvení, na dobrého upřímného chlapce, ale přece jenom jinocha, který podle mé krátkozrakosti neměl širokého rozhledu. Zatím však měl nekonečný rozhled lásky. Měl také dobrý praktický smysl. Tyto dary mohl jsem více kráte zjistiti. Na schůzích konference po oduševnělých rozpravách, vyvolaných někdy jeho velikou horlivostí, vítězil jeho návrh, skromně přednesený, nad přílišnou mnohomluvností ostatních členů. Vzpomínaje na ony schůzky, kde ho bylo tolik slyše-ti, musím vyznati, že Pier Giorgio používal zvláštního způsobu. Nebyl to bohatý dar (všem takřka neznámý a od mnohých ani netušený), nebyla to výmluvnost silných slov, ale působil celou silou své lásky na mládež většinou inteligentní a dobrou, ale někdy zmítanou a nezpůsobnou pro přílišnou mladickou bujnost."

Pier Giorgio dovedl včas udržeti svou bujnost na uzdě. Ze zápisů, psaných jeho rukou, vysvítá mezi jiným, že zvláště pečoval o jistou chudou rodinu, obdařenou více dětmi, „Několikrát jsme je byli navštívití," vypravuje spolubratr. „Matka v posteli, otec v práci, děti si hlučně hrály ve vedlejší místnosti. Pier Giorgio se přiblížil k maličkým, hovořil piemontským nářečím, hladě je: „Maminka je nemocná; budete hodné a nedělejte velký křik."

Při těchto návštěvách byl obdivuhodný. Na prahu sňal rychle klobouk, měl-li jej vůbec na hlavě, a vždy rovnou pokročil k chudému, podáváje mu ruku. Potom naslouchal pozorně všemu, co se mu vypravovalo a když nutná potřeba naléhala, končil rozhovor rozhodnými slovy: „Uvidíme, co se dá dělati." Ve skutečnosti však to byl on, který to konal a jak dobře! Na schůzi konference se o tom ani nezmínil.

Válečný slepec s pěti syny byl podporován od členů konference, kteří mu s velkou námahou vymohli menší výslužné. Musel se přestěhovati a neměl peněz na zaplacení.

Proto ho přestěhoval Pier Giorgio ještě s jedním universitním studentem na vypůjčeném vozíku s jednoho konce města na druhý. Spolužák, který táhl vpředu vozík, vzpomíná si, jak Pier Giorgio jednou rukou tlačil káru a druhou rukou vedl za sebou pět mladých klučíků, kteří vzbuzovali soustrast. O těchto věcech není v zápisech ani slůvka; je tam jen zapsáno, že bylo potřebí naléztí by tpro chudáka, že byl nalezen a přestěhován.

Známější je příběh s vozíkem na zmrzlinu. Chudý otec rodiny se srdeční vadou nemohl pracovati. Dlouho se rokovalo o tomto případě a Pier Giorgio podal návrh, jak by se mohl bez velké námahy uživiti. „Daruje se mu vozík na zmrzlinu." - Cena byla přibližně 500 lir. Shromáždění zamítlo tuto myšlenku, protože pokladna byla prázdná, ba měla ještě dluh 150 lir, které nejmenovaný člen vybral již napřed.

Pier Giorgio trval neochvějně na svém nápadu, zatím co jej ostatní zamítali, odvolávajíce se na dluh. Pokladník nemohl veřejně říci, že oněch 150 lir, jako se stalo více-kráte, nejmenovaný věřitel již zase vrátil v podobě malých darů... Tu Pier Giorgio pošeptal tajně pokladníkovi, aby prohlásil, že konference dostala od nejmenovaného dar 500 lir. Rozprava ihned ustala a podpora byla poukázána.

Bylo ujednáno, že oněch 500 lir musí býti vráceno, jakmile to onomu ubohému člověku bude možno. Tak navrhl Pier Giorgio a to bylo také zřetelně řečeno při odevzdání vozíku.

Pokladník, od něhož máme tuto zprávu, se ho tázal: „Myslíš, že dostaneš zpátky těch 500 lir?" - „Nikoliv," odpověděl, „ale sluší se tak učiniti, abychom doporučili a takřka uložili povinnost šetřiti. Nedostaneme-li těch peněz, prospějí aspoň rodině, my musíme dbáti toho, že dávati je krásné, ale ještě krásnější jest umožniti chudým, aby pracovali a šetřili."

Jeho druh při návštěvách z posledního roku píše: „On jediný se nikdy nestaral, kolik peněz jest v pokladně. Čas-to se hovořilo dlouho o tom, aby se zmenšil počet poukázek pro rodiny, obzvláště o prázdninách, kdy ve městě zůstalo jen málo členů, a víme dobře, že nejjistější a často jediné příjmy pocházely právě z jejich dobrovolných darů při každém shromáždění. Vždy upřímně bojoval proti jakémukoliv snižení a o všem... vyhrával. Kdykoliv však bylo navrženo zvýšení podpory pro některou naléhavou potřebu, byl první, kdo hlasoval pro uskutečnění.

„V posledních měsících na příklad půjčil v krátké době 100 lir a potom 40 lir, aby se mohlo zaplatiti dodavatelům. Pokladník mu jich nemohl vrátiti, neměl z čeho. Po dobročinném koncertu, jemuž věnoval Pier Giorgio čas a neúnavné doporučování, chtěl mu pokladník vrátiti peníze. „Zapiš těch 40 lir jako nový dar od neznámého!" Odpověděl. Za několik neděl na konci schůze potichu mu šeptal: „A nyní tam dej těch 100 lir."

Tak se stalo mnohokráte. Členové uvědomují o vykonaných návštěvách. Pier Giorgio mluví tak přesvědčivě, podáváje zprávu o svých chudých, že všichni jsou dojatai. Po modlitbě k

Boží Prozřetelnosti jeden vybírá almužnu: mezi několika lirami a drobnými penězi je větší bankovka. Všichni ihned myslí na něho.

Mluvě o jeho šlechetnosti, nechtěl bych, aby se myslelo, že tento jinoch měl vždy plnou peněženku. Naopak, často byla prázdná: vím také, proč! „Kdosi z kroužku tvrdil, že ho rodiče spíše drželi zkrátka, co se týká peněz," píše přítel, „ale při některých příležitostech ukázal, že peníze má... a to hodně. Zapamatoval jsem si dobře tato slova, poněvadž později i já jsem se mohl o tom přesvědčiti. Poznal jsem, že nemíval naprosto žádných peněz, když šlo o jejich rozházení.

„Jezdil jen tehdy tramvají, když bylo velmi nepohodlné dostat se namísto pěšky. Bylo potřebí dlouhého přemlouvání, nežli šel do kavárny; někdy povolil snažným prosbám přátel a končil slovy: „Vyhozené peníze!"

Nemyslím, že by měl přítele, který by si od něho nevypůjčil. Často neměl ani tolik, aby mohl zaplatit lístek na pouliční dráze. Neměl stálého měsíčního platu, jen od případu k případu prosil matku o peníze a často ani nechtěl více, nežli žádal. Když potřeboval 100 lir a matka mu dávala 200 lir, hned se bránil: „Dost, dost! Co bych s tím dělal?" K matce přicházel s prosbou o větší částky jen ve výjimečných případech, jako na zaplacení poukázek pro konferenci svatého Vincence. Jindy na podporu chudých studentů, aby za ně zaplatil zkušební poplatky atd. Raději byl štedřejší při udílení podpor, i když předvídal, že někdy bude oklamán.

Jednoho dne v létě 1922 přišla matka do Turína, kde se zdržel déle, aby studoval. Sotva se s ní pozdravil, vypravoval: „Dnes ke mně přišla chudá paní, která má syna v nemocnici, je to vdova bez peněz a pomoci. Vzbuzovala opravdu soustrast. Představ si, měla na sobě zimní plášť. Žádala mne o půjčku 700 lir. Dal jsem jí jen 400 lir, vše co jsem měl, ale slíbil jsem jí, až přijdeš, že jí dáš ostatní."

„Tak, aniž ses přesvědčil, zdali mluví pravdu?"

„Zná se, ba jest příbuznou s rodinou X., ale nepřeje si, aby se to oni dozvěděli. Jednali s ní špatně, zapomněli na ni!"

„Rozhodně se na to telefonicky vyptám."

„Netelefonuj; slíbil jsem, že to neudělám, řekli by jí to a byla by v rozpacích."

„Poslechni, rodina X. je velice hodná, nic jí neřeknou a potom - já jsem nic neslíbila!"

Zimní plášť, ani tajemství před dobrými a zámožnými přáteli nepřesvědčilo matku. Telefonovala: dostala zprávy docela jiné, než uspokojivé a když paní znovu přišla, dozvěděla se, že nedostane již nic. Zpeněž, zapůjčených Pier Giorgiem, nevrátila ani libru.

Jednomu spolužáku z techniky půjčil tisíc lir. „Protože", pravil, „nezaplatím-li taxy a byt, musím zanechat studii." Není třeba připomenouti, že peněz již neviděl, ale zato spatřil tohoto mladíka v nových šatech ve veselé společnosti. „Podívej se," řekl s úsměvem jinému příteli, „mých tisíc lir jde vesele na procházku!"

Když odcházel na hory, matka mu někdy dávala s sebou větší částku peněz; po návratu se nemohli dopočítati, ačkoliv Pier Giorgio přenocoval v nejskrovnějším útulku alpských turistů a jedl jen ze svého batohu. „Tvůj denní plat by vystačil na velký hotel ve Svatém Mořici," říkala matka se smíchem. Syn se na ní čtverácky podíval a usmál se, aniž cokoliv vysvětloval. Jeho šetrnost sloužila dobročinnosti.

Když se vrátil z Prahy a z Vídně, byly účty brzy hotovy: zůstala mu v kapse jediná lira! Tenkrát neřekl nic, ale později vyprávěl, že na cestách objevil, jak možno velmi dobře žít a jísti jednou za den, když se snídá hodně pozdě... Jindy poukázal na bídu vídeňských studentů; učinil tak s pohnutím a s vlhkýma očima. Nic jiného neřekl, matka však pochopila, kterak je možno jísti na cestách jednou za dvacetčtyři hodiny a vrátiti se s jednou lirou domů!

„V létě, když zůstával úplně sám v městě, chodívala jsem posluhovati na několik hodin do domu Frassati. Tak jsem mohla překvapiti mladého pána při jeho charitativní práci," vzpomíná posluhovačka. Staral se o mnoho chudých, na které neustále myslel. Z nich někteří ho znali skrze konferenci svatého Vincence, jiné zase vyhledával sám, říkával tomu: dělati si známosti,

„Jednou v pátek, v kterýžto den navštěvoval vždy své chudé, přijel z Milána jeho nejmilejší přítel, spolužák z university a druh z konference, se kterým se již dávno neviděl. Přijal ho s radostí a sotva se pozdravili, ihned ho pozval, aby se s ním vypravil poznati jeho nové „známosti". Přítel si dal říci a on, záře radostí, putoval toho dopoledne z jedné podkrovní světničky do druhé na vzdáleném obvodu města; byl u všech svých chudých, roznášeje balíky až do 14 hodin.

„Kdysi mne poslal koupiti pár bot, které sám donesl do podkrovního bytu na hlavní třídě hochovi, který nechtěl jiti do práce, že se neměl do čeho obouti. Jindy zase šlo o pár střevíců pro trochu výstředního hochu, jenž utekl z domova a jehož hleděl mírnou domluvou i peněžitou podporou získati k dobrému životu.

„Do domu ustavičně přicházeli chudásové. Často jsem je poslala pryč, aby nerušili mladého pána při studiu; on však, jakmile se to dověděl, mne pokáral a nařídil, abych ho pokaždé zavolala: nikdy neodcházeli s prázdnou. Když již neměl peněz, vypůjčil si je.

„Naslouchal-li líčení bolestného případu, cítil potřebu pomoci nešťastným a dokud toho neučinil, neměl klidu. V prosinci 1924 jsem mu doporučila chudého souchotináře, který žil v bídě a nepořádku, takže ani jeho nejbližší ho nechtěli živiti ani míti v bytě pro nakažlivost choroby. Pier Giorgio zahořel milosrdenstvím a osobně došel do nemocnice svatého Aloise, kde se však dozvěděl, že již 90 ubohých žadatelů je přihlášeno. To ho neodradilo; pospíšil na radnici, hledal na všech stranách, koho by mohl požádati o doporučení. Ve dvou dnech se mu podařilo umístiti nemocného.

„Mnohokrát jsem ho potkala, když nesl balíky ze zastavárny, kde vyplatil šaty, aby je potom vrátil svým chudým.

„Přesto tyto návštěvy ho nikterak nezdržovaly v jiném zaměstnání. Léky svým nemocným a nejrozmanitější podpory nosil k polednímu, ježto tak neztrácel mnoho času a měl jistotu, že je v onu hodinu zastihne doma. - Byl spokojen tím, že vykonal svou povinnost a proto neodpovídal na výtku, že přichází příliš pozdě k obědu a že se tuze unaví, když chodí v největším vedru."

Rodina mu domlouvala, že může docela pohodlně studovati také v Pollone, on však tvrdošijně zůstával v letních týdnech v Turíně, z části opravdu, aby si usnadnil učení a nevzdaloval se od všech svých přátel, hlavně však proto, že nechtěl opustiti svých chudých, když konference osiřela po odjezdu mnohých bratří. Toto příznání mu uklouzlo, když rozmlouval o sjezdu v Savoně:

„Musím se učiti, při poslední zkoušce to nestálo za mnoho a profesor mi domlouval: „Frassati, Frassati, jde to s vámi špatně, učte se více." A proč ty nejedeš?"

„Nemám ani peněz, ani času, neboť jsem již měsíc úředníkem a nejsem dosud zapracován."

„Výborně! Aspoň letos v létě nepojedeš na venkov."

„Ty darebný člověče, proč se z toho raduješ?"

„Nikoliv k vůli tobě, ale proto, že v létě všichni studenti odjedou a nikdo se nestará o to, aby chudina dostala podpory."

Mohl bych pokračovati stránku za stránkou a vypravovati různé dojemné události. Komornou vybízí, aby mu schovávala části oděvu; neudělá-li to, že rozdá vlastní šaty: „Ale musí býti dobré, víte, protože chudým nesmíme dávatí hadry!"

Jiná služebná musela mu připravit balíky rýže a makarom „Však víte kolik toho potřebuje rodina s 5,7,9členy...”

Řidič musel mu pomáhat prodávati zbytečné knihy z knihovny a staré noviny, aby měl peníze. Chodil ode dveří ke dveřím, aby vyprosil od zámožných dám prádelko pro novorozeně a vracel se domů s jásavou radostí k matce: „K čemu je tohle?” Byly to plénky a povijany. „Nebude tato pokrývka příliš jemná?” Jak byl spokojen! Jeho oči jistě nezářily takovým pohnutím, když mu otec daroval automobil.

V posledních dnech života viděl komornou se svou sestrou, jak stříhaly starou vlněnou pokrývku na povlaky pro žehlicí prkno: „Proč to kazíte? Mohla ještě chránit chudé dítě před zimou!” Obě zůstaly zaraženy a pohnuty, přemýšlejíce o tom, jak nad ně vyniká tento mladý hoch, který pamatoval vždy na dobré skutky.

Obstaravatel „Stampy”, který je nyní již mrtev, Jan Pillone, provázel Pier Giorgia svou láskou od jeho narození až do poslední hodiny. Často ho potkával na ulici, nesoucího balíky. Jednou hledal Pier Giorgio zastavárnu ve třídě královny Markety, aby vyplatil jakýsi kabát. Pillone se mu nabídl, že ho doprovodí, on však poděkoval a doprovodu nepřijal. Chtěl vše vykonati sám. Jeden student daroval velmi objemný balík šatstva pro jeho chudé a chtěl mu jej přinést domů. „Co vás napadá!” a popadnuv balík, pln radosti zvolal: „Takových balíčků kdybych mohl nositi více a častěji!”

Tajemnice Italské lidové strany tvrdí, že někdy opravdu Pier Giorgio neměl ani haléře. Kdysi přišel za ním do kanceláře jeden z jeho chudých. Pier Giorgio byl právě bez peněz. Nechtěje, aby odešel s nepořízenou, požádal mne o půjčku. Toho dne však jsem měla jen deset lir, ale ty mu nestačily, neboť když dával, nepočítal. Poprosil přítomného přítele, který s úsměvem vytáhl také desetiliru, jediné, co měl při sobě. Pier Giorgio vložil obě desetiliry do obálky a odevzdal ji prosebníku, při čemž žertem prohodil: „Viděl jste, že všichni tři jsme vykonali dobrý skutek. Já jsem dal dobrou vůli i obálku a tito dva mi poskytlí peníze!” - „Ano,” dodala jsem, „nyní ten chudák odchází s dvaceti lirami a my tři zůstali jsme bez groše!” Veselý smích zakončil rozpravu. Půjčka nám byla vrácena.

„Jindy zase v poledne přišel stařec s navštívenkou Pier Giorgia. Oznamoval mi promoci našeho přítele a psal: „Místo blahopřání dejte talíř polévky tomuto starci.” Mně se to nesmírně líbilo pro jeho prostotu a byla jsem stále více přesvědčena o jeho dobrotě a velkodušnosti. Stařec ho znal, protože často přicházel do kanceláře, snad z touhy, aby ho viděl, třebaš nevěděl, jak se jmenuje. Jednou se potkali a dlouho spolu rozprávěli. Byla jsem tak dojata jeho laskavostí, prostotou a bratrstvím, že jsem nemohla nechat chudáka odejiti, abych mu také nedala menší almužny. Když se Pier Giorgio vzdálil, stařec mi o něm vyprávěl: „To je opravdu hodný jinoch, mně prokázal mnoho dobrého, takových mladíků je málo.”

Nebyl znám ve vznešené společnosti, kde se mohl stkvíti tělesnými dary i jménem, ale na předměstí Monterosa, aniž o tom věděl, lidé si naň ukazovali: „To je mladý Frassati, který navštěvuje své chudé.”

V době, kterou prožil v Berlíně, nezapomněl ovšem na své zvyky křesťanské lásky a prostoty. Domovník vyslanectví Perugini dosvědčuje, že ho viděl se všemi jednati vždycky velmi laskavě. Vypravuje jak byl dojat, když se vracel do Berlína a ve Veroně ho viděl vcházeti do III. třídy, neboť schválně opustil I. třídu, aby byl jeho společníkem. Obě domovníkovy dcery nikdy nepřestaly chváliti jeho vrozenou laskavost.

Ráno k sedmé hodině, když vycházel Pier Giorgio z vyslanectví, nabízel se domovník, že mu přinese bílou kávu; on však ho odkázal, aby počkal až se vrátí z kostela. Jeho ženě často říkával: „Připravte mi balík, musím jej donésti chudému nemocnému.” Jindy zase: „Přichystejte mi několik balíčků” a manžel vtipkuje poznamenal: „Ano, tři nebo čtyři chlebíčky pro mladého

pána." Pier Giorgio ho s úsměvem opravil: „Ne chlebičky, ale chléb a hodně chleba pro chudé, kteří mají hlad a vy mi přidejte dvě láhve dobrého vína."

V berlínském časopise napsal zesnulý dr. Sonnenschein: „Vzpomínám si na horlivého katolíka a jinocha čistých mravů; tolikrát nás doprovázel po nemocnicích a domech chudiny. Kéž se jeho duch vznáší nad sociálními, charitativními a náboženskými podniky Berlína, které měl tak rád."

Spisovatel Auer z Frieburgu: „Dobře si ještě pamatuji, jak se divil, když u mne spatřil tolik italských knih o lásce k bližnímu, které znal z vlastní četby. Zvláště mne potěšilo, že jsem v něm poznal pravého žáka Ozanamova, když mne pozdravil jako autora knihy o zakladateli spolku svatého Vincence."

Jeho stálá a bezděčná šlechtnost, které nikdy v sobě nezapřel, o které máme tolik svědectví, takřka v každém psaní jest zmínka, je příznačnou kresbou lásky, která mu plála v srdci. Studentka vypravuje: „Vybraný a šlechticky jemný, zpříjemňoval každou zdvořilost svým vnitřním citěním, které ho stále oživovalo a jednoduchostí, se kterou se rozdával všem. Nesmazatelně vryta v paměti mi zůstala událost, která ve své prostotě projevuje celou ušlechtilost jeho duše.

„Bylo to v Raveně v době sjezdu Pax Romana v roce 1921. Hned po snídani zástup účastníků sjezdu, neznající odpočinku, vydal se na procházku k přístavu, v dusném horku prvních dnů měsíce září. Nevzpomínám si již ani na jména, ani na podobu těch, kteří šli s námi, studenti ze všech krajů Itálie i jiných národností. Pamatuji si velmi dobře, že po unavující chůzi na slunci odpočívali jsme ve stínu stromů. Zmírala jsem žízni a nebylo možno dostat ani sklenku vody. Polo ve smích a přece vážně řekla jsem, že s takovou hroznou žízni se nebudu moci opravdu ani vrátit. Kdosi mi přizvukoval, ale žádný sebou ani nehnul. Jen Pier Giorgio: „Počkejte zde," navrhl, „podívám se, není tu na blízku nějakého obydlí." Za půl hodiny se vrátil upocený, celý zaprášený a poděloval všechny ohromným melounem, pro který musel jít přes dva km cesty."

Přítel, který při sestupu s Monvisa si vyvrtil nohu, píše takto: „Tenkrát jsem poznal srdce Pier Giorgia. Pomáhal mi, jak mohl, obětoval všechn alkohol, jímž mi třel nohu. Držel mne při nesnadných pochodech a jevil tisíc starostí a pozorností ke mně. Bez pobízení (tento výlet konal po prvé) pospíšil ze starého do nového útulku zadržeti mezky, nesoucí potraviny, abych jich mohl použít ke svému návratu, neboť noha mi nebezpečně otékala a působila prudké bolesti. Nalezli jsme ho v útulku již odpočínutého a vykoupaného v jezeru; ještě jsme ho pokárali za takový nerozum."

Přátelé se táží: „Kdo z jeho známých může říci, že od něho něco nedostal?" Po jeho smrti se začaly vracet mnohé věci, které rozpůjčil: brusle, háky, čepice, řemeny, knihy i pláště. Zde jeden příklad: „V kroužku konalo několik studentů poslední přípravy k výletu do hor na příští den 2. února 1925, aby nahoře v kapli oslavili pololetní prázdniny. Nebyl jsem ještě rozhodnut. „Jen pojd' s námi," domlouval mi spolužák, „ohromně se pobavíš, bude to den svaté studentské radosti." Poněvadž jsem přijel ze Sicílie do Turína, neměl jsem vůbec žádné horské výzbroje. Něco jsem si sice již vypůjčil, ale scházel mi plášť. „Požádáme Frassatiho," řekli dva druhové, kteří znali jeho štědré srdce. Telefonují, vykládají, jakou mají svízel a jejich přání bylo vyhověno. „Mám tedy jít pro ten plášť?" Bylo to však zbytečné, Pier Giorgio chtěl mi jej přinést sám. Přijal jsem s velkou vděčností jeho laskavost, tím spíše, když ráno v neděli shledali jsme se ve vlaku: já s jeho pláštěm a on bez něho."

Jestliže nemohl ve hmotné charitě dosáhnouti toho, aby byly odstraněny všechny nedostatky, neznal míry, když šlo o to, aby obětoval sebe se všemi poklady dobrotivosti. Křesťanská láska neznamená jen dáti pouhý chléb! On tomu dobře porozuměl.

Známa studentka dosvědčuje: „Mohla jsem ho oceniti, když s obvyklou skupinou universitních studentů jsem navštívila ústav choromyslných. Nikdy jsem neviděla větší bídy. Byla jsem hluboce dojata a tázala jsem se sama sebe, není-li nespravedlivé tolik trpěti. Pochopil snad z několika vět, že potřebuji duchovní pomoci, a mluvil ke mně nejkrásnějšími slovy. Za to dobro budu mu vždy vděčna. Neviděla jsem, než lidské utrpení, on však myslel na bohatou odměnu, která čeká tyto ubožáky v nebeské vlasti za jejich mučednictví na této zemi.“

Jiná dívka píše: „Překvapil mne, když jsem četla knihu, jejíž spisovatel, ač dobrý a čestný, nebyl hoděn doporučení pro jisté myšlenky, neschválené Církví. S jemnocitem pravil mi laskavě: „Poslyšte, tato kniha se pro vás nehodí; chcete-li mi způsobiti radost, nečtěte ji. Dovolíte-li, přinesu vám jinou, krásnější.“ Odpoledne mi přinesl „Život Kristův“, při čemž poznamenal: „Není to román, ale něco krásnějšího, vznešenějšího a jsem přesvědčen, že vám přinese jen dobro.“

Nervosní a zoufalý ubožák chtěl se zastřeliti. Pier Giorgio znal jeho poměry a šel k němu. Poskytl mu menší podporu; co však znamenají peníze? Položil mu ruku na rameno a domlouval těmi slovy, která vracejí k životu.

Oběma synům a dceři zahradníka v Pollone chtěl na-značiti, že se nesmí zanedbávati mše svatá ve dny sváteční. Nezdálo se mu vhodné říci jim to přímo a rozkazovacím způsobem. Vyčkal, až bude moci jim nějak prospěti. Když zahradníkovu synovi posílal příručku pro řidiče, poznamenal dole v průvodním listě: „Doporučuji ti choditi na mši svatou každou neděli.“

Pochopil, že nic neznamena darovati nějakých poli a zůstatí při tom chladným sobcem. Olej který se chce v lampě udržeti a zdráhá se shořeti, kazí se, páchne; naproti tomu olej, který se velkodušně spaluje, stává se světlem, které září, a plamenem, jenž zahřívá.

Jako dával lásku celé své duše všem, tak ji žádal pro sebe. Ti, jimž prokázal nějaké dobrodiní, děkovali mu a tázali se: „Nemohli bychom také učiniti něco pro vás?“ Odpověděl: „0, ano, velice mnoho; můžete se za mnemodliti.“

V této vzájemné výměně křesťanské lásky zdálo se mu, že jest štědře odměněn za všechno vykonané dobro. Ve skutečnosti byla to nová láska, kterou připojoval k první.

Když se v kroužku nebo v konferenci chystala nějaká zábava, aby se sehnaly peníze, neváhal s některým druhem prodávati vstupenky, putovati ke dveřím mnohých dobroditelek, z nichž některé byly velmi bohaté a vznešené. Na jedné z těchto poutí nebyli vůbec přijati cd více jak tří rodin.

V jiných domech museli jiti po schodech pro služebnictvo, nebo stáli a čekali velmi dlouho než byli přijati. V jedné rodině, nechápajíce, oč jde, měli je za žebráky z povolání a dali jim dvě liry. Pier Giorgio je přijal, poděkoval a nesdílel ani tehdy ani později rozhořčení přítele; bral vše s veselé stránky.

Jednou navštívil P. Stradelliho, aby ho poprosil za propůjčení sálu sociálního ústavu pro dobročinný koncert, což kněz s nadšením povolil. Za několik dní objevil se znovu a nabízel ke koupi několik vstupenek. Na jemný pokyn kněze, že on sám mohl naráz zaplatiti, místo aby se namáhal hledati odběratele, Pier Giorgio s jistou váhavostí dal najevo, kolik ho stojí námahy to, co činí. Kněz pochopil, že mladík cenil více než prodej vstupenek skutečnost, že větší počet osob může společně působiti na dobročinném díle: dával přednost sto osobám, které věnovaly po jedné liře, než aby jediná osoba dala stovku.

„Ponejprv jsem ho spatřila,“ píše jiná studentka, „v neděli odpoledne u východu z biografu, jak sbírá příspěvky pro sirotky po padlých ve válce. Jeho vzhled silného a dobrého muže měl se od této chvíle nerozlučně pojiti v mé paměti s myšlenkou oné lásky, která byla vůdkyní jeho života.“

Tak na příklad, když kroužek Cesare Balbo, tehdy bez peněz v pokladně, měl vyslati předsedu na sjezd katolické mládeže do vzdáleného města, usnesli se poprositi o podporu šlechtného kardinála Richelmyho a tímto úkolem byl pověřen Pier Giorgio. Přijal posláni, ač kulhal po úrazu v horách. Arcibiskup byl tak dojat pokorou a dobrotou, s jakou přednesl prosbu, že ihned povolil částku větší, nežli byla žádána. Přátelé ještě dnes vzpomínají, jak se vrátil s jáсотem a poskakoval s radostí, jako by zapomněl, že ho bolí noha.

Dne 20. června 1923 podával Pier Giorgio témuž arci-pastýři vodu na mytí rukou v sakristii mariánské svatyně. Jeho Eminence se usmál a hovořil s ním se zvláštní laskavostí. Později pravil ke svému tajemníku : „Viděl jste Frassatiho? Jak jest hodný ten mladík!" Tato pochvalná slova několikrát opakoval.

Don Rinaldi, vrchní ředitel salesiánů, vypovídá: „Spatřil jsem Pier Giorgia ve své úřadovně jen asi pětkrát, nejvýše šestkrát. Nepřišel ke mně rozmlouvati o sobě nebo o svých věcech, ale žádal mě skromně o radu a společnou podporu, jednou pro chudé dítě, po druhé pro nešťastnou rodinu, jindy pro zarputilého chlapce. V mé vzpomínce zůstává vždy jako zosobněná láska k bližnímu."

Spolužák z gymnasia píše: „Když jsme vyrostli v jinochy, vídali jsme se často a hovořili o tisícových otázkách. Třebas jeho myšlenky byly tenkrát v rozporu s mými, musím přiznati, že byly vždy plny smyslu pro rovnost, spravedlnost a pro takovou lásku kníže postaveným, že naplňovala celou jeho čistou duši.

Mluvilo se též o pozemkové reformě. Hájil zásadu, že země náleží rolníkům a má býti přidělena tomu, kdo ji obdělává. Mimoděk jsem zvolal: „Udělal bys to ty, ačkoliv jsi pánem tolika pozemků?" Podíval se na mne a řekl jen: „Nejsou moje, já bych to udělal hned!"

Od přítele se dovídáme: „Jednoho dne prosil mne o radu, jak se má rozhodnouti. Otec mu nabídl, že mu věnuje dárek k promoci již napřed: buď automobil anebo částku ve stejné ceně. Nemohl se rozhodnouti; řekl, že se asi rozhodne pro peníze, protože ty může rozdati mezi své chudé."

Slyšeli jsme od účastnic výletů do hor: „Při výpravě v pololetí 1925 zůstal po obědě ležeti v trávě větší kus bílého chleba. Mnozí to viděli, ale nechali jej pohozený. Pier Giorgio se však sklonil a zvedl chléb se slovy: „S chlebem se musí šetrně zacházeti." Dívka dodává: „V jeho pohybu a slovech bylo více než dobrý biellský úmysl. Bylo v něm viděti náboženskou pohnutku, která vedla a oživovala jeho almužnu. Člověk štedrý ze zevnějších pohnutek anebo se srdcem dobrým od přírody nebyl by zvedl ten kus chleba. On však jej zřel posvěcený modlitbou Otčenáš, lidskou prací a bolestí mnoha lidí, kteří po něm touží a nemají ho dostatek!"

„Byl jsem s ním," píše student, „na sjezdu mladých katolíků v Novaře v roce 1922. Večer jsme se společně vraceli ve zvláštním vlaku. Někteří dali popud ke sbírce pro strojvůdce, kteří se zdáli býti dobrými katolíky. V Santhiá sestoupil, běžel ke stroji a tam odevzdal sbírku. Pohled na to mne překvapil: syn vyslancův tiskl zpocenou a umazanou ruku neznámého dělníka. V tomto stisku ruky viděl jsem rozřešenou sociální otázku v duchu lásky evangelia."

Několik dní před smrtí byl na dobročinném koncertě. Dvě přítelkyně mu vzaly žertem peněženku a on se smíchem připustil, aby ji vyprázdnily. Vypadly z ní dva zástavní lístky. „Výborně, příteli!" volaly, smějíce se, aby zakryly vlastní pohnutí. „Nosí do zastavárny šperky své matky a kdoví, co s penězi dělá!" Usmál se radostně tomuto žertu.

Snad právě na tyto zástavní lístky si vzpomněl na smrtelném loži, když třesoucí se rukou vynaložil poslední sílu pro službu svým chudým. S přítelkyněmi mluvil o chudých nikoliv z chlubitosti, nýbrž aby mu poradily. Záviděl sestřám svatého Vincence jejich radost, že mohou za-metati, stláti lůžka, šatiti dítky, vařiti některému nemocnému a zapomínal, že sám působí mnohem větší dobro, pomáhaje ještě účinněji svým slovem, skutky a příkladem.

Po tom, co jsme řekli, nebude se zdáti přehnané, co čteme v zápisníku konference dne 10. července 1925: „...bratr Pier Giorgio Frassati, který nemohl minulý pátek pro nemoc přijít do shromáždění, dnes již odpočívá v pokoji. Tři dni hrozné nemoci stačily, aby byl vyrván milující rodině i přátelům, ze života apoštolátu, tak dobře pochopeného a prováděného. Tam nahoře bude však stále vyprošovati Boží požehnání dílu, kterému se tolik věnoval a nám všem, kteří jsme ho měli rádi."

Dne 9. února 1926 podává předseda zprávu spolkové radě za rok 1925: „...V roce 1925 museli jsme zaznamenati nesmírně bolestnou ztrátu. Pier Giorgio Frassati, nejlepší z našich druhů, byl zavolán do nebes, aby přijal odměnu za své ctnosti. Možno říci, že až do posledního dechu myslel na své chudé a na svou konferenci. Nemíníme opakovati věci již známých, chceme toliko potvrditi, že v tom, co psaly noviny při jeho smrti, nebylo naprosto přeháněno. Děkujeme vrchní radě, že na valné hromadě 19. července vzpomenula pohnutými slovy našeho drahého zesnulého. Připojujeme jen jedinou věc: Pier Giorgio pokračuje ve svém díle. Pokračuje v něm, oroduje za své chudé, za své spolubratry, za osoby, které v jeho jménu štědře podporují naši konferenci. Bůh dá, že se budeme jemu všichni podobati jak v živé víře, tak v činné lásce, abychom ozdobeni týmiž ctnostmi, mohli ho spatřiti jednou v nebeské blaženosti."

Když myslím na Pier Giorgia, bohatého na pozemský majetek i na sílu mládí, připomínám si vznešenou stránku evangelia. K Pánu Ježíši přichází bohatý, krásný a vznešený mladík. Pozdravuje a táže se: „Mistře, co musím či-niti, abych měl život věčný?" Ježíš mu odpovídá: „Zachovávej přikázání." Mladík pokračuje: „Všechna přikázání zachovávám již od malička a co mi zbývá ještě činili?" Ježíš pohnut hledí s láskou na něho a praví k němu: „Chceš-li býti dokonalý, jdi, prodej, co máš, a dej chudým, pak přijď, následuj mne a budeš míti poklad v nebi." Čteme, že onen mladík neměl odvahy říci ano; ale vzdálil se smuten a tiše, ježto byl velmi, velmi bohat...

Dejme tomu, že by byl využil okamžiku, ve kterém se ho dotklo Božství: jistě byl by se stal učedníkem, apoštolem a znali bychom nejen jeho jméno, ale byl by mu i zasvěcen den v kalendáři a chrámy by se stavěly k jeho počtě na věky. Místo toho jest o něm ticho a temno po onom Božím pokynu, jemuž nechtěl rozuměti.

Pier Giorgio však řekl „ano". Také mohl říci o sobě, že zachovává Boží přikázání od útlého mládí: měl chuť stoupati stále výš a výše. Navštěvoval chudé a dával jim, co bylo jeho. Tím nerozumíme snad jen jeho peníze (měl v úmyslu v budoucnosti rozdati velkou část svého jmění), ale chci říci, že byl štědrý také svým časem a láskou. Slabým, kolísajícím zbaveným víry dával pravé bohatství: příklad silné vůle a dokonalého souladu mezi myšlenkou a činem. Láska k ubohým, která se v něm jevila od dětství, naplnila ho celého a vždy více mu zaněcovala srdce až do poslední hodiny.

Na smrtelném lůžku, zatím co obrna neúprosně postupovala, myslel na své chudé s posledním rozmachem lásky, kterou měl naplniti brzy v nebesích. V pátek 3. července konalo se shromáždění konference svatého Vincence za nevýslovné bolesti každého přítomného. Více kráté pohlédl jsem na jeho prázdné místo... avšak bylo nutno myslet i toho dne na naše chudé.

„Kdo dnes konal návštěvy místo Pier Giorgia?" tázal jsem se.

Odpověděl mi Grimaldi, ukazuje mi lístek od něho, skoro k nepřečtení, nemohl však promluvíti.

„To psal on...?"

Byl to žalostný dojem.

XIV. Světlo příkladu

Jistý přítel vypravuje: „Pier Giorgio pomáhal mi vy-břednouti z mravní bídy městského ovzduší. Když jsem se s ním setkal ponejprv, uznával jsem ještě katolické náboženství, ale s hněvem jsem myslel na to, že katolíci v novější době byli nuceni seděti doma a býti pěkně z ticha. Abychom pochopili dobrodiní jeho příkladu, bylo třeba býti v takovém postavení, v jakém jsem byl v roce 1921: hledal jsem smysl života a byl jsem nucen žiti uprostřed davu lidí, neznajících svého cíle, ani Boha. Otázka, jaký mají obsah mé činy a kam směřuje má cesta, mučila mou duši, nechávala však lhostejnou největší část mých druhů. Jednoho dne slyšel jsem mluvit mladého, vážného katolíka s jeviště malého divadla : My chceme věděti, odkud jsme a kam jdeme. Zdálo se mi to jako vyslovení naší tísně a bouře v srdci ještě vzrostla.

„Když jsem však spatřil Frassatiho, tak pěkně rostlého, v rozkvětu života, Pier Giorgia, který se nehádal, nebavil vymýšlením klamných závěrů, nevyhledával těžkostí, ale kráčel vždy přímo a rozhodně, to jest žil, pochopil jsem ihned, že on věděl, odkud a kam jde.

„Nebyla to malá věc, dav nerozhodných a on rozhodný; zástup lidí bez cíle a on jist svým cílem; množství nekonečně zklamaných a on spokojený; spolek sobců a on velkodušný!

„Kypící zdravím, radostí a půvabem, prožíval skutkem modlitbu, které mne matka učila... To však nestačilo, bojovalo se na místě, které bylo středem současného života. Syn muže politicky činného, majitele a ředitele pokrokového deníku, hájil a uskutečňoval bez jakéhokoliv omezení křesťanskou vůdčí myšlenku, jsa k tomu puzen láskou k bližnímu. Velmi mne upoutala zvláštnost jeho společenského postavení; četl jsem denně osm i deset denníků a zajímal jsem se o všechny politické otázky. Jsa proniknut duchem D'Annunziovým a stoupenec futurismu, byl jsem na nejlepší cestě k utonutí v bahně úpadku, když jsem se octl tváří v tvář mladíku, který byl opakem všeobecné sešlosti. Byl jsem mezi branou a zdí: buď vyjítí nebo zahynouti. Vyšel jsem a jal jsem se ho následovati zpovzdálí, aniž jsem mu to řekl, protože jsem nenáležel k jeho důvěrným přátelům, bylo to však v můj prospěch."

Jiný druh píše: „Měl povahu otevřenou, horlivě hájící své přesvědčení, jež projevoval bez jakéhokoliv strachu. Živý, bujný, dokazoval to také chůzí. Nevzpomínám si, že bych ho byl někdy viděl ve špatné náladě. Jeho hlučný a bodrý smích byl pro něho příznačný! To ví každý, kdosi připomíná jeho píseň „Můj ty kose ubohý", kterou zpíval v noci při návratu z římského sjezdu v roce 1921. Stáli jsme tenkrát ve voze třetí třídy!"

„Když v Římě byla hájena napadená vlajka kroužku Cesare Balbo, jeden s diváků se přiblížil ke studentům, kteří nevěděli, kterou ulicí mají jít, a pravil k nim: „Přejete-li si, povedu vás a budu vás chránit, protože toho zasluhujete pro svou horlivost; i já jsem kdysi šel za vaší ideou." - „My", pokračuje přítel, „jsme si nevěšili jeho slov. Pier Giorgio však dojat poslední větou, odpověděl tiše, aby ne-proměškal vhodného okamžiku: „Bůh sám nás chrání a sílí a dá také vám milost obrátit se na víru. Budeme se za to hodně modlit!" Slyšel jsem dobře tuto rozpravu. On však, jakmile to zpozoroval, změnil rozhovor. Neznámý byl dojat a zdržoval Pier Giorgia, aby od něho uslyšel další spásitelná slova.

„Těch několik vět, které mu uklouzly, jakoby odhalovaly jeho vnitřní smýšlení, které často ukrýval ihned po jejich vyslovení výbuchem radostné dobrosrdečnosti."

„Nemám významných věcí k vypravování," pokračuje jiný. „Pro toho, kdo žil společně s námi na universitě, znamenají slova „nemítí významných věcí k vyprávění" onu podivuhodnou horlivost lásky a apoštolátu, které se vynořily jako divem po jeho svaté smrti, což je beze vší pochyby největší věc, kterou lze říci."

Pokora, prostota ducha, klidná radost lidí čistého srdce: hle, toť význačná známka Pier Giorgia. Živý pramen a vzácné ovoce: láska.

„Jinoch dobře urostlý, vždycky veselý; našel jsi ho vždy nadšeného, po každé mezi nejhornějšími: ve spolku svatého Vincence, při noční adoraci, ve spolku mládeže, jak zpívá a volá Evviva s horlivým nadšením při církevních slavnostech i na táborech... Řeklo by se: „To je nějaký blázínek!“ Kdybys však s ním stál pohromadě půl hodiny, dodal bys: „Při tom však je to správný hoch...“

„Nejlepší bylo, jestliže se ti zdařilo ho překvapiti, když prozradil něco ze svého duševního života: tu přišel do rozpaků, začervenál se jako přistižen při činu a chtěl-li bys na něm nějaké málo šetrné vysvětlení.... snažil se věc obrátiti v žert a nenápadně zavedl řeč jinam.

„A horlivost jeho vnitřního života? Nevím, kolik času jsem spotřeboval, abych pochopil něco z tisícových nářeků. Snad oko, zkušenější nežli moje a čistší, vidělo by lépe i snáze: jistě s velikým úsilím musil jsem dávat pozor, abych porozuměl aspoň něčemu z vnitřní krásy jeho duše.

„Jednou večer v Miláně, pamatuji se na to velmi dobře, šli jsme navštívit společného přítele inženýra Villaniho. V hostinci jsme dostali pokoje vedle sebe. Pokoj Pier Giorgia měl vysoké okno a schody. Pojednou na mne zavolał: „Pomodleme se růženec!“ A hned začal hlasitě, jako by byl doma... Kdož ví, myslel jsem si v duchu, jaký dojem to udělá na schodišti!“

Zvykli jsme si vidět v něm osobu, která konala dobro v tichosti a radila více skutky, než slovy. Šofér jejich rodiny píše o této věci: „On první konal to, čemu jiné učil. Neřikal: musíte dělati takhle, nýbrž: musíme to takto dělati.“

V zimě 1920 snažil se horlivě kroužek Cesare Balbo získati předplatitele místním katolickým novinám. Pier Giorgio chodil bez ostychu do divadel, kde sháněl odběratele s objednacím knihou v ruce; veselým, přesvědčivým způsobem, který mu byl vlastní a poněkud také vlivem přitažlivosti svého jména získal jich slušný počet, ještě více, než kdokoliv jiný. Šlo mu hlavně o dobrý tisk a nemyslel na to, že je to při nejmenším poněkud vzácná podívaná, když syn majitele a ředitele jednoho z největších italských deníků shledával předplatitele pro turínský deník. Doma byl z toho velký smích a otec v žertu u stolu mu řekl: „Jen se tuž, Giorgio, ale až budeš mít hlad, půjdeš se najísti do katolické redakce!“ Zasmáli se oba a Pier Giorgio byl hotov začít znovu.

V jednom shromáždění předseda Villani podával zprávu o šíření tisku takto: „Říkáte, že se o to nestaráme. Zde máte seznam předplatitelů - a víte, kdo jich získal nejvíce, přes padesát? Frassati!“ Potlesk pozdravil jméno toho, který stál skromně v koutě.

Kdož ho viděli tak horlivého při této práci, snad nechápali její zvláštní ceny, ale tím více působil svým příkladem, čím méně na to myslel, aby příklad dal. Aby se jakkoliv vychloubal, toho byl naprosto vzdálen, ba protivilo se to celému jeho smýšlení; z toho vyrůstal zvláštní půvab, který šířil kolem sebe, který tryskal z celé jeho bytosti i ze způsobu jeho činnosti. Bezděky plnil slova evangelia: „Ať vidí lidé vaše skutky dobré a oslavují Otce, který jest v nebesích.“

Jako planul touhou šířiti dobro, tak trpěl, vida vzmáhati se zlo. Ubíraje se jednoho dne pod podloubím na náměstí, zastavil se před knihkupectvím; prohlížel knihy a zpozoroval některé neslušné. Ihned vstoupil do obchodu a požádal knihkupce, aby je odstranil, vyhrožuje jasným a silným hlasem, nevyhoví-li jeho přání, že ho ihned udá.

Slyšme jinocha, který mu byl druhem na gymnasiu i na universitě, duše neklidná hloubavá, pravý opak Pier Giorgia: „Co mám v sobě dobrého, pochází od něho. Zdálo by se to zvláštní, protože naše přátelství nemělo obvyklých známek, nevidali jsme se často, neměli jsme společných zájmů, nehádali jsme se vášnivě. Měl nade mnou takovou trizlivost a klid. Záviděl jsem mu. Zřídka na mne působil přímo; v tichém přemýšlení zachytil jsem sám paprsek světla,

který ke mně vyslal jedinou větou, jediným prostým pohybem anebo jedinou vzpomínkou na něho."

Důvěrný přítel vypravuje: „Měl jsem po dvě léta časté a dlouhé hádky s jedním známým, aniž se mi podařilo odvrátiti ho aspoň trochu od jeho zuřivého protináboženského smýšlení. Pier Giorgio někdy přítomný, mlčival. Jednou večer potkám tohoto protivníka, který mi pravil: „Jel jsem tramvají kolem kostela svatého Filipa a v ulici plné lidí zahlédl jsem Frassatiho, jenž se znamenal křížem takovým způsobem, že mi to nejde z hlavy..." Toho večera jsme se nepřeli: byl bych zbořil dílo Pier Giorgiovo."

Tentýž pokračuje: „Dnes chápu a zítra snad pochopím ještě lépe, co vše pro mne znamenal; za mnohé z toho mála, co jsem vykonal dobrého, vděčím jemu; mnoho zlého jsem nespáchal jen proto, že to v jeho přítomnosti nebylo možno.

Říkal mi na příklad: „Dnes večer jdu na schůzi tam a tam"; věděli jsme oba dva, že při našem smýšlení a při tom, co předcházelo, nemohli jsme se setkat, nežli s novými hořkostmi, nebo menšími pokořeními, která jsou někdy nepříjemnějšími, než velká. Odpovídal jsem suše: „Ne, já nepůjdu, nechci mařiti čas" nebo podobným rčením, které mi napadlo. Neodpovídal: zahleděl se na mne svýma dobrýma očima, ze kterých jsem vyčetl výtku. Mluvilo se o jiné věci. Ale když jsme se rozcházel, musel jsem říci: „Tak dnes večer přijdu též."

„Jeho dílo pokračuje: své nejlepší skutky mohl jsem vykonati jen proto, že jsem si přál, abych mohl říci: Pier Giorgio jistě by učinil totéž!"

Jiný dodává: „S živým pohnutím a duchovním ziskem vzpomínám na smělou otevřenost, s jakou splňoval všechny náboženské povinnosti bez jakéhokoliv slevování a bez ohlížení se, vyjma ovšem ony, které ukládá láska k bližnímu.

„Při hodině náboženství přeli jsme se, kdy není třeba zachovávat čtyřicetidenní půst. Na otázku jednoho z přítomných o této věci bylo odpověděno, že je nutno rozlišovati. Pier Giorgio, když to uslyšel, počal se usmívati, ale potom se nedovedl ovládnouti a vybuchl s celou prostotou: „Ale kdepak! Pán Ježíš nedělal žádných rozdílů..." A opravdu víra, jak ji cítil a prožíval, nepotřebovala rozlišování.

„Neznal bázně ani v politice stavěné na katolických základech a neměl rád těch, kteří katolické zásady obětují pro samé ohledy, vymyšlené buď' ctižádostí nebo nerozumným strachem před bojem o pravdu.

„Jsa nepřitelem jakéhokoliv smlouvání, byl vždy první, když bylo nutno vysloviti se pro pravdu a víru nebo bojovati proti komukoliv; byl první v nadšení i vytrvalosti.

„V jednom shromáždění mládeže, kde se hovořilo, jaké se má zaujmouti společenské hledisko (nešlo o politickou otázku), které by přesně vyhovovalo náboženskému přesvědčení, zvolal: „Přijdu ti na pomoc!" a skutečně byl přesně na místě; nepromeškal jediné příležitosti, aby nevolal a nehlučel na obhajobu naší věci. Stál jsem na opěradlech dvou rozviklaných židlí. Pier Giorgio mne však pevně držel za nohy a neměl pro nic jiného smyslu, než silným hlasem podporovati mé námitky."

Druhům, kteří nežili správně křesťansky, nikdy nevytkl slovy jejich život. Jeho pokárání bylo tím účinnější, že je dal svým příkladem. Vzácné svědectví o tom podává jinoch, který se stal později důvěrným přítelem: „Když jsem slyšel mluviti ponejprve Pier Giorgia, neznal jsem ho ani od vidění, ani podle jména. Byl jsem sice věřící, ale má víra byla jalová, protože nevedla mých slov, ani neřídila mých skutků. Čekali jsme v kreslárně techniky na asistenta. Jak obvykle stál jsem sám stranou, okázale pohrdaje všemi spolužáky, které jsem pokládal za omezené. Pojednou mou pozornost upoutal silný mladík s opálenou tváří, který hovořil v menší skupině. Zaslých jsem, že mluví o propagandě a katolické činnosti. Nepamatuji se již, jaký dojem měla na mne jeho slova, vím však, že od té doby jsem nikdy nezapomněl na onu událost.

„Bylo to pro mne jako volání neznámého bratra, jenž mne vybízel, abych zkoumal své myšlenky, minulost, názor na život a pojem o křesťanství, kterého jsem ovšem neznal protože jsem podle něho nežil. A přece onoho dne nemluvil přímo ke mně a teprve později, když jsem se přihlásil do kroužku Cesare Balbo, zvěděl jsem, kdo je a jak se jmenuje. Stal jsem se jeho přítelem a během čtyř let, co jsem ho znal, kdykoliv jsem byl s ním pohromadě, nikdy jsem nebyl smuten, přesto, že jsem ztrácel a dosud ztrácím odvalu tak snadno a upadám do smutné nálady.

„Vraceje se z domova po vánočních prázdninách, myslel jsem cestou, že zahynu, jak se mi život znechutil. Pier Giorgio mne očekával na nádraží. Stačila jeho přítomnost, aby se můj smutek okamžitě proměnil v radost tak důvěrnou a čistou, že jsem se dal do pláče. A kolikrát jsem naň čekal zde, ve svém pokojíku, ve chvíli skleslosti, aby mne potěšil, aniž to tušil, pouhou svou přítomností!

„Když jsme se v červnu 1924 spolu připravovali ke zkoušce z elektrotechniky, přicházel téměř pravidelně ke mně časně ráno a mnohokrát mne zastihl ještě v posteli. Nikdy mne nekáral za mou lenost a jen" mi dal udělit dobrou radu od našeho společného přítele. Zastyděl jsem se a od té doby jsme si umluvili, že se budeme brzy ráno scházeti v kostele.

„Předsevzali jsme si na začátku roku 1925, že skončíme svá studia inženýrství ještě před koncem roku. Byl jsem s mnohými zkouškami pozadu. Přiznám se, že jsem to zanedbal, když jsem žil ještě sám a vzdálen katolického hnutí. Proto jsem musel vážně studovati, chtěl-li jsem splnit svá předsevzetí, jednou se hovořilo ve schůzi o jistých divadelních hrách, které se měly hráti; byl jsem vyzván, abych se toho účastnil. ajá, nerozhodný, chtěl jsem již svoliti, když jsem si náhle vyhradil dobu na rozmyšlenou. Právě tehdy dostal jsem psaní od Pier Giorgia, v němž mne káral, že promarňuji drahocenný čas. Nedovedu napsati, jakou radost jsem měl z tohoto listu. Slíbil jsem mu, že nebudu hráti divadlo. Abych to ještě lépe dokázal, řekl jsem mu, že mu to slibuji písemně a opravdu ukázal jsem mu psaní, které jsem rozepsal, ale nedokončil.

„Zde obsah jeho listu: „Věděl jsem, že chceš pro spolek hráti divadlo a proto, třeba nejsem k tomu oprávněn, rozhodl jsem se před odjezdem do hor, z nichž nemusí se každý vrátiti, napsati Ti tyto řádky, abys přemýšlel mám-li také trochu pravdu. Ovšem kazatelna, se které mluvím, není vhodná, avšak mezi přáteli se musíme navzájem pod-porovati a jen proto chci Ti poraditi, abys od svého úmyslu upustil.

„Přenech ostatním, aby mařili čas; nesluší se, abys přejímal jiných úkolů v tomto roce. Také bych zasloužil podobné výtky, protože si ukládám více, než mohu unést; ale jsem ochoten a budu vždy ochoten přijmouti všechna napomenutí, která mi udělí moji přátelé. Kde jest Tvá železná vůle ? Ta vůle, která se stává ctností, když dokážeme ovládati sami sebe? Ty, který jsi se dovedl zřici kouření, když jsi tomu chtěl, podlehl bys nyní prvnímu pokušení, které Ti nabízí přítel X., jenž neumí nic jiného, než pořádati pro spolek večírky, které málo vynesou, při tom však zdržují jinochy v jejich studiích, protože ztrácejí mnoho času? Tatáž slova chtěl bych pronést i k jiným, kdybych s nimi byl v užším přátelství; ale chceš-li o tom přemýšlet a uznáš-li za vhodné, přečti jim mé řádky. Víím, že bych Tě neměl napomínati, poněvadž nejsem toho hoden, ale věř mi, dělám to jen z lásky, která nás spojuje a která vždy pro nás zůstane poutem trvalého přátelství. Odpusť mně, jenž Tě zdravím v Kristu Ježíši. V Turíně 17. ledna 1925."

„Pokládal se za nehodná a omlouval se, že domlouvá, protože doma i od přátel, kteří nevěděli, jak mnoho dobra prokazuje, byl často napomínán, že promarňuje čas. Jeden z nich, inženýr Bonini, který 30. dubna 1929 odešel na věčnost za Pier Giorgiem, píše: „V prosinci 1924 chystali jsme se spolu na zkoušku z mechaniky. Ráno chodil ke mně a odpoledne zase já k němu. Na zdi své studovny měl tabulku s načrtnutým pevným rozvrhem. Vzpomínám si s jakou hořkostí si mi stěžoval, že je v učení pozadu. Odvětil jsem, že věnuje příliš mnoho času věcem, které

nepatří ke studiu, o což jsme se už nejednou přeli. Teprve po jeho smrti, když vyšly najevo všechny jeho dobré skutky, které konal sám a sám, pochopil jsem, jak mařil ten svůj čas."

Čtenář snad postřehl, jaké zdravé měřítko měl Pier Giorgio pro vlastní povinnosti. Věděl dobře, že býti členem katolických spolků neznamená nedbati nebo nestarati se o zabezpečení vlastního společenského postavení. Katolík se musí snažiti, aby se stal dokonalým na místě, které mu Prozřetelnost určila; teprve potom může se věnovati práci pro katolickou věc a obětovati jí svůj čas, odpočinek i vlastní pomoc. Kaziti si studie tím, že se příliš obíráme katolickými věcmi, znamená nedělati čest víře, pro kterou chceme bojovati.

Bratr z konference svatého Vincence píše: „Zamiloval jsem si ho, protože jsem ho viděl tak upřímného, čistého a tak katolického pod vznešeným šatem: věc, které jsem předtím ani nemohl pochopiti a uvěřiti, že by to bylo možno. Počal mne milovati zvláštní láskou, když se dozvěděl, že, ačkoliv studuji, oblékám každého jitra dlouhý černý plášť v tiskárně, kde jsem oprávcem. Miloval ve mně dělníka a pokládal mne za šťastného, že jsem mohl po celičký den státi mezi těmi, které toužil poznati a s nimiž se cítil úzce spojen křesťanským bratrstvím. Vypτάval se nikoliv se zájmem studenta, ale s vroucí touhou apoštola a když jsem mu líčil smutný stav novodobých dělníků, vězících ve velké mravní bídě, odpovídal: „Podívej se, aby byli zachráněni, musíme konati návštěvy chudých. Kdyby oni, tak mravně sešli, viděli na vlastní oči hmotnou bídu, jako my ji vídáme každý týden, pocítili by ošklivost nad vlastní mravní bídou, nízkostí a sprostotou, ve které často vězí." Pohlížel jsem na něho s pohnutím i údivem pro tak velikou moudrost a věřil jsem jeho slovům tím více, že v duši jsem musel uznati jejich hlubokou a spasitelnou pravdu.

Jednoho dne mne doprovázel ve 14,30 hod. do tiskárny, kde jsem pracoval. Pln obdivu, lásky a uznání, nedovedl jsem se zdržeti a řekl jsem mu: „Pier Giorgio, jsem ti tolik vděčen! Ve tvé společnosti jsem se mnohému přiučil!" Podíval se na mne udivenýma, zářícíma očima, hlasitě se zasmál a protože jsme právě vstoupili do tiskárny, vzal do ruky několik kartáčových otisků časopisu pro mládež, které jsem měl opravit a jistě jen, aby změnil rozhovor, tázal se: „Je to věc dobrá? Působí dobro? Mělo by se začítise stránkami veselými, ale dobrými, dobrými!"

Jeho příklad byl nakažlivý, jak dosvědčuje jiný přítel: „Zbožná víra, kterou se nikterak nehonosil, vyzařovala z každého jeho činu; neskrýval ji však ze strachu před lidmi. Jestliže se někdy usmíval slabostem anebo chybám známých, činil to s takovou srdečností a upřímností, s jakou se smál vlastním vadám: nepřidával do toho ani nej-menší stopy nějaké zloby. Kdykoliv živá rozprava se uchýlila k pomlouvání nebo ke klepům, buď hleděl onu osobu omluviti nebo častěji se zřejmou vnitřní nelibostí mlčel. Chtěl se ostatním jeviti takový, jaký byl sám před sebou. Proto mu byli všichni nakloněni a důvěřovali mu i ti, kteří nesmýšleli jako on.

Když vznikaly hádky mezi členy, vyložil jasně svou myšlenku a uplatňoval právo, aby každý usuzoval vlastní hlavou a řekl to, co myslí, takže pravda a spravedlnost zvítězily jeho přičiněním u všech, kteří byli v blízkosti.

Tento jeho zvláštní půvab vycitřovali mnozí, aniž si toho byli vědomi. Slyšel-li řeč trochu odvážnou, nedal se strhnouti prechlivostí, ani nikoho nepoučoval: neúčastnil se však hovoru. Jeho přítomnost držela nás na uzdě, jako by v jeho blízkosti se nemohlo uplatniti zlo. Lehkomyšlné řeči a třeba nevinné salonní žerty zdály se ho býti nehodný; rozprava byla mužnější, třebaže on udržoval veselou náladu, která ho všude provázela.

„Zjistil jsem tuto jeho nadvládu nejen v rozhovorech, ale také v názorech. Pamatuji se docela dobře na vycházku s ním na statek do hor, na kteréžto cestě jsem postřehl sám, jak veliký je rozdíl mezi našimi myšlenkami a úsudky. Napsal jsem to své matce.

„Tento veliký vliv na svou duši zažil jsem jenom u dvou bytostí: u svého dědečka (J. E. Giolittiho) a u Pier Giorgia."

Mezi jeho papíry nalézám také lístek od přítele: „Děkuji ti za laskavý dárek, děkuji ti dvojnásob: dostal jsem jej právě ve chvíli, kdy jsem hodlal udělati něco špatného. Vzpomínka na vzdáleného přítele mne od toho zdržela a připravila mi radost a klid.“

Neznal váhání ani nejistoty. Častokrát jsme se octli na horách v poněkud nestejnorodých společnostech. Někdy já a moji druhové jsme se tázali, zdali se hodí nebo sluší, abychom konali jisté náboženské modlitby atd. Naše nejistota končila tím, že naše rozhodnutí již napřed bylo oslabeno. Když však byl s námi Pier Giorgio, stačilo dělati totéž co on: s veškerou upřímností ubíral se vždy cestou, která byla nejlepší. Vše konal s obvyklým jasným a klidným úsměvem, bez vnucování, jako věc zcela přirozenou. Při každé příležitosti choval se tak, že jeho nenápadně, ale klidně vyjádřené přesvědčení budilo u všech úctu a obdiv.“

Další události a myšlenky jeho známých: „Při návratu ze Sauze d' Oulx v dubnu 1926 mluvil se o něm ve vlaku a jeden ze studentů vypravoval: „Jednou v boudě Kind, kam jsme se vydali lyžovat s Pier Giorgiem, zatím co jsme všichni již leželi na loži nebo se na ně chystali, on zcela zcela klidně, jako by byl doma, klekl k nohám své postele a modlil se. My všichni, i ti, kteří měli odlišné názory, měli jsme pro něho jen slova obdivu, když jsme o něm později mluvili.“

Tentýž příklad dal v Římě, když byl hostem Školských bratří. „Byli jsme v pokoji, v němž stála lůžka těsně vedle sebe. Pier Giorgio, když nemohl pokleknouti na podlahu, s hlubokou pokorou klekl na lůžko a s příkladnou tváří konal své modlitby. Ani po opravdu únavných dnech jich nikdy neopominul. Přiznám se, že jeho světlý příklad byl pro mne účinnější, nežli celý běh duchovních cvičení, jelikož od té doby jsem se vždy modlil večer na kolenou u lůžka.“

V Piacenze při vědecké vycházce k naftovým zřídům na blízkých pahorcích měl jeden druh štěstí, že jeho lože stálo vedle postele Pier Giorgia v jednom pokoji. „Nežli jsme šli spát, hovořili jsme dlouho o studiích a výletech; potom mi Pier Giorgio řekl: „Ale teď si musíme dát dobrou noc, protože se musíme ještě pomodlit.“ Poklekl u lůžka. Nedovedu se upamatovati, jak dlouho se modlil, protože když jsem usínal, a to bylo hodně pozdě po našem rozhovoru, stále ještě klečel pohroužen s hlubokou soustředěností v modlitbu.

„Více krátě jsem se ptal sám sebe, proč onoho večera, místo abych ležel v posteli, neklekl jsem si vedle něho a nepožádal ho, aby mne naučil modlití se tak, jak on; snad by mne byl naučil sladkému a vznešenému rozmlouvání s Bohem, snad bych byl poznal i já jeho radost, kterou jsem nikdy v žádném neštěstí neviděl zakalenou. - V září 1919 zastavili jsme se jednou v noci v Loretě. Nežli jsme ráno vyšli, marně jsem ho hledal v hostinci. Když jsem vstoupil do basiliky, bylo k sedmé hodině, spatřil jsem ho klečeti u hlavního oltáře, kde přistoupil ke svatému přijímání. Nedovedu vysloviti, co jsem v tom okamžiku cítil v duši: byl o tolik lepší než já!

„Při jednom zimním výletu, po noci strávené ve vlaku sevřeném spoustami sněhu, dostali jsme se konečně do vesnice, kde jsme chtěli lyžovat. Dámy byly unaveny a byly by šly hned na lože, ale Pier Giorgio a jeho přítel s usilovnou laskavostí je přiměli, aby šly nejdříve na mši svatou. Jedna z nich píše: „Na cestě ke kostelu jsem podotkla ke své přítelkyni, jak horlivost těch dvou mladíků nás připravila o spánek; ona však mi již tenkrát odpověděla: „Ale což nevíš, že Frassati je světec?“

Směle se může tvrditi, že byli všichni povzbuzeni, kdož ho viděli modlití se v kostele v Pollone. Dával stále příklad svou účastí na náboženských obřadech s modlitební knihou neb růžencem v ruce, vždycky připraven nabídnouti se k ministrování. Ještě více vábil k následování každodenním svatým přijímáním a zbožným díkůčiněním, které, jak píše jeho pan farář, trvalo nejméně čtvrt hodiny, aniž se dal svěsti k mluvení v sakristii.

Jakási paní dosvědčuje: „Bylo to na Bílou sobotu v roce 1920. Vydala jsem se do lamího kostela v Pollone, abych přistoupila k svatému přijímání. Ale nepudila mne touha po Nejsvětější Svátosti, nikoliv, šlo mi jen o to, abych nepřerušila patnáct sobot, které jsem konala k Panně

Marii Pompejské. Toho rána byla má duše chladná, bez citu, při čtení i rozjímání. Trpěla jsem tímto stavem duševního chladu a nedovedla jsem se nikterak vzpružiti. Pojednou vyšel Pier Giorgio Frassati. Nejdříve jsem naň pohlédla bez zájmu. Brzy však mne jeho chování zaujalo, upoutalo, zavřela jsem modlitby, přestala jsem se modlití. Jala jsem se rozjímati o jeho soustředěnosti ducha, která prozrazovala svatost, a hned jsem pocítila, jak z něho přechází do mého srdce takové světlo a teplo víry, že jsem toho dne vykonala jedno ze svých nejkrásnějších svatých přijímání. Dosud cítím, že při vzpomínce na to znovu ožívám."

„Skupina posluchačů báňského inženýrství byla na okružní cestě po různých závodech," píše jeden z účastníků. „Přišli jsme do Bergama a museli jsme tam přenocovati. Frassati se domluvil večer se mnou, že časně vstaneme, abychom mohli ještě před odjezdem navštívit část města, zbudovanou na pahorku. Naším cílem byl chrám, do něhož jsme vstoupili ihned, jakmile byl otevřen. Pier Giorgio měl s sebou obrázkového průvodce a zvláště pozorně prohlížel sochy i umělecké obrazy. Pojednou jsem pohlédla na hodinky a vidím, že jest čas, abychom se vrátili.

„Okamžik, hned přijdu," odpověděl. Šel jsem k východu s bolestí v srdci, že se nemohu déle zdržeti. Na prahu čekám několik minut, potom, nevida přítele přicházeti, vrátil jsem se do chrámu. Viděl jsem ho klečeti na stupních oltáře, se sepjatýma rukama, se zrakem upřeným do výše, hluboce pohrouženého v horlivou modlitbu. Okamžik jsem se mu obdivoval, načež jsem se vrátil a čekal. Neviděl jsem však kolem sebe již, co před chvílí jsem si přál ještě prohlížeti. Mou mysl i srdce zaměstnával pohled na Frassatiho, na jeho vyvolenou duši, a pochopil jsem množství jednotlivostí, které jsem zpozoroval během onoho školního roku.

„Vzpomínám na nádvoří, kde jsme se scházeli před přednáškami, abychom si pohovořili a zasmáli se: rozmluva se často dotkla věcí méně slušných, o kterých se tak často baví hoši tohoto věku. Jeden spolužák mne upozornil, že Frassati odchází a proto, že je nutno mluvit o něčem jiném. I jindy jsem si povšiml něčeho podobného.

„Ale tam nahoře, v bergamském chrámu, jsem si řekl, že druhové projevovali sice k němu hlubokou a upřímnou šetrnost, že však přece jen zůstali vzdáleni toho, aby tohoto vzácného člověka ocenili, jak zasluhoval. Nemohl jsem, než litovati, že již dříve jsem nepoznal tak jasně tuto duši.

„Na další vědecké cestě byl jsem k němu a tudíž i k sobě hodnější. Rozloučili jsme se za několik dní a odešel jsem daleko. V onom roce jsme se jen několikrát shledali. Když zemřel, naučil jsem se lépe chápati vlastnosti této čisté křesťanské duše a mezi tolika, kteří mně o něm vypravovali, nemohl jsem se ubrániti tomuto hlubokému dojmu: nad hrobem vzpomíná se obvykle jen předností zesnulého, v případě Pier Giorgia Frassatiho však bylo by nedůstojné mysliti na něco opačného.

„Mezi přáteli se vždy usmíval a šířil kolem sebe radost ze života. S veselou, opálenou tváří, s doutníkem v ústech, v rozkvětu mládí, s upřímným a srdečným smíchem, s půvabem, který měl stále v sobě, byl tak povzbuzující a přirozený, že všichni se tázali, když jsme měli odejiti: „Kde je Frassati? Co to, že tu ještě není?" A když se objevil utíkaje k vlaku, který se již rozjížděl, spolužáci mávali z oken rukama i klobouky, volajíce: „Frassati je zde, jsme tedy všichni!"

Opatrný pozorovatel, P. Rosa S. J., mi píše dne 31. května 1928: „Slyšel jsem od jinochů a bratří tolik krásného o Pier Giorgiovi, že jsem ho miloval a sledoval z povzdálí s obzvláštní láskou a nadějí, že z toho vznikne něco dobrého. Toužil jsem se s ním setkat, ale nebylo mi to možno. Vzpomínám si však, že kněží v Bielle mluvili o něm s upřímným obdivem jako o vzorném katolíku, který často přicházel do chrámu, přijímal svátosti, nedbaje lidí atd. Tak jsem se dozvěděl též od mladých laiků, jak mohutným dojmem působil jeho příklad a dnes má týž účinek čtení jeho života."

Předseda kroužku Cesare Balbo, když vyličil jeho ctnosti v časopise mládeže, dodává: „Kéž se nestane, aby zatím co Bůh nám dává takové příklady, naše duše, lenivé a pohodlné, jenom uvažovaly a obdivovaly se a nesnažily se následovati. Popouzeli bychom Boha k hněvu, kdybychom se nechopili nástrojů k posvěcení, jež nám Bůh nabízí, a byla by to též urážka Pier Giorgia, kdybychom ustrnuli na pouhých slovech, po kterých nenásledují činy.“

A na konci článku: „Navrhuji přátelům a všem, kteří o něm četli nebo slyšeli: Při všem, cokoli konáme, tažme se sami sebe: „Jak by na mém místě jednal Pier Giorgio?“ On, který pochopil osmero blahoslavenství, přijal je za své, snažil se je zachovávat všude a vždy, jest nevyčerpatelným pokladem příkladů pro veškerou katolickou mládež!“

Všichni přátelé cítí, že poznati ho z blízka přináší zvláštní milost, s níž je však spojena těžká odpovědnost. Přiznávají, že jeho památka je rozkazem a že působiti jako on, s plnou prostotou, jednoduše a přirozeně, vyžaduje veliké námahy; dovedou proto oceniti a odhadnouti sílu vůle, kterou vynaložil Pier Giorgio, aby žil tak, jak žil.

Správně praví mladý muž z Bielle, který neváhá jmenovati ho mistrem: „Tento čtyřiařicetiletý jinoch, který má v sobě poklady dobroty a lásky k bližnímu, který vzdálen toho, aby v klidu se těšil z pohodlí, zasvěcuje rozum i své veliké srdce dobru lidstva; který působí dobro v tichosti a ukrývá svou šlechtnost; který na smrtelném loži vzpomíná milosrdenství, stává se pojednou mistrem, jehož obraz zaněcuje každého z nás a jehož světlý příklad každý z nás mladých staví před sebe...“

Pier Giorgio neumřel, nemůže umřít. V době, kdy tolik lidí je slabých a užívá světa, jeho vznešená postava nás učí, jak má žiti mladý muž, jak má využití svých sil, k čemu má planouti nadšením a jakých ideálů má následovati.“

„Jeho náhlá smrt,“ píše jiný, „byla jako úder blesku. Otrásla námi, ale jistě nepřekvapila a nezděsila jeho, který se jí dovedl podívat v tvář s klidem spravedlivého. Na naši bolestnou otázku v oněch dnech odpovídá nám dnes Bůh, mluvě k našemu srdci a rozumu: „Vzal jsem ho vám, malému kroužku přátel, abych ho postavil křesťanské mládeži celého světa jako příkládá znamení. Hleďte a následujte ho, povede vás ke mně. Myslete na někoho, který dokázal snadno to, co vám zdálo by se býti nemožné a nemožnost zmizí i pro vás. Buďte připraveni, stateční a klidni jako byl on a dosáhnete odměny, které se dostalo jemu.“

„Jeho nemoc byla kratičká snad proto, že Prozřetelnost chtěla, abychom si vzali za vzor ne tak smrt, jako celý jeho život,“ píše jeho důvěrný přítel, který pronáší velmi šťastně tuto myšlenku: „Svým náhlým odchodem hovoří Pier Giorgio k nám, mladým a zdravým, kteří pokládáme smrt za věc ještě hodně vzdálenou: Můžeš býti smrtí zasažen ještě dnes; nuže, můžeš a musíš býti také dnes připraven!“

XV. Jeho tajemství

Čtenář vytušil, že jsem se snažil spíše mluvit, než rozumovat; chtěl jsem vyprávěti a nikoliv uvažovati. Jsem přesvědčen, že čtenáři raději sami si učiní své závěry, místo aby je přijali již hotové a připravené.

Život Pier Giorgia je velmi bohatý na to, čemu říkáme úrodnost myšlenky a předsevzetí. Dokazuje nejen, že jisté ctnosti jsou možný právě proto, že byly cvičeny, ale že je lze také získati. Nesmíme se domnívati, že v Pier Giorgiově byly darem od přírody nebo prozřetelnostním a výjimečně šťastným sloučením prvků rodinných, výchovných a společenských. Takový závěr byl by jednak nebezpečným omylem, jednak mravní škodou. Je proto nutno odhaliti jeho tajemství. Mnozí v psaních a novinách přičítají mně zásluhu za duchovní vedení Pier Giorgia.

Není to pravda.

Pozorný čtenář jistě postřehl, že tu působilo několik činitelů, z nichž nejnápadnější chci uvést. Co se mne týče, byl jsem takřka denně jeho domácím učitelem po celé nižší gymnasium a měl jsem radost, jak jsem již řekl, že jsem mu mohl vštěpovati lásku k evangeliu, protože pravidelně po každé hodině vyučování prosil, abych mu něco vypravoval o Pánu Ježíši. Později mi projevil několikrát důvěru, také ve věcech velmi choulostivých. Avšak ani jednou jsem neslyšel jeho svátostnou zповěď. Jak se dnes věc má, připisuji Boží Prozřetelnosti také toto řízení, neboť nyní mohu s naprostou upřímností a otevřeností psát o jeho životě, nejsem vázán zповědním tajemstvím, které nepřipouští vyzrazení.

Když Pier Giorgio dospěl v jinocha, viděl ve všech kněžích vždy jen služebníky Boží, zповědníky a rádce více příležitostné, nežli stálé; utíkal se k nim po každé o radu, aniž by však měl svého duchovního vůdce, o kterém by se mohlo říci, že ho vedl.

Jeho hluboká víra v Církev byla nezávislá na vlastnostech anebo náklonnostech osobních. Odtud jeho nezměnitelná jednoduchost, s kterou vcházel do chrámu a do sakristie se slovy: „Buďte tak hodný, vyslechněte mou zповěď," anebo: „Pošlete mi laskavě některého zповědníka."

Protože tedy nelze nikomu přičítati zvláštní zásluhu, že byl duchovním rádcem Pier Giorgia, rozumí se naopak samo sebou, že mnozí měli v tom podíl. „Jako však jest nemožné," praví Manzoni, „rozeznati v řece Pádu vlny tolikerých jeho přítoků," tak jest nesnadno rozlišiti prameny, které živily a rozvíjely život duše, jež dovedla a chtěla býti hlubokou.

Dostalo se mu mnoho podnětů pro duchovní vývoj ve zdravém rodinném prostředí, z dobrých přátelství, z katolických spolků, z díla charity, zvláště z konference svatého Vincence, z třetího řádu svatého Dominika, ze slov jeho učitelů a zvláště od Otců jesuitů.

Jsa jednoduchý a původní, nezabýval se podrobným rozlišováním, ani spleťtými otázkami svědomí. Když mu pokušení kladlo léčky, přemáhal je, veden zákonem Božím a láskou, která je největší směrnicí mravnosti, podporován a osvěcován milostí, kterou čerpal z modlitby a svátostí. Především navykl prostému životu a myšlení, nikoliv však proti své vůli, nýbrž vědomě, a tuto jednoduchost si osvojil dobrovolnými obětmi i rozhodným bojem proti nebezpečí, pro něho tak blízkému, totiž dáti se spoutati bohatstvím.

Není to můj názor, nýbrž jeho myšlenka, kterou sám projevil svým známým, když s nimi rozprávěl o manželství křesťanském, to jest vážným způsobem.

Ve své budoucí družce byl by hledal mimo mravní a zaručené náboženské vlastnosti také skutečný důkaz jednoduchého života, schopného statečně zápasiti v obtížích. „Která by měla," jak praví svatý Pavel, „zaslíbení života nynějšího i budoucího."

„Poněvadž," říkával „nejen nevím, co se může přihoditi v budoucnosti, ale také proto, že dobrý život není možný bez odříkání."

Toto tajemství, které není tak tajuplné a nesnadné k pochopení, je tím těžší v praksi! Z dobře uváženého rozhodnutí chtěl pracovati. Pro něho byla práce pravidlem a smyslem života, způsobem, jak splniti povinnost před Bohem.

Jeho přátelé svorně tvrdí, že ho nepudila vášeň, ani vědecká záliba k namáhavé přípravě ke zkouškám na technice; vedlo ho naopak přesvědčení, že křesťan musí býti poslušen Prozřetelnosti, která nejrozmanitějším způsobem každému přiděluje jeho úsek práce. Vyhýbatí se této práci znamenalo pro něho stavěti se nejen proti rodině a společnosti, nýbrž především proti Bohu.

Jeho záměry do budoucnosti, o kterých se často zmiňoval svým druhům, týkaly se života činného a prospěšného lidstvu.

Cítil se sám nedostatečným a proto se opíral o Boha, dárce veškeré dokonalosti. Přesvědčil se vlastní četbou, že to bylo tajemstvím svatého Pavla. Také tento jeho oblíbený světec cítil ve svém těle tvrdý osten, což snad znamená tělesnou bolest anebo tíhu nevděčné práce

a třikrát prosil, aby byl zbaven tohoto ostnu. Pier Giorgio znal i odpověď, kterou dostal svatý Pavel: „Stačí tobě má milost.“

Obrátil se tedy tam, odkud jediné lze načerpati oné dokonalosti, která se nedostává ostatnímu tvorstvu, neboť už samo slovo tvorstvo znamená: nestačiti sobě samému.

Jeho hluboká a upřímná zbožnost prýštila z pevného přesvědčení, že spíše než povinnost, je to životní potřeba, na rozdíl od příliš častého mínění, že náboženství je nudná povinnost, kterou třeba zachovávat k Bohu. Každá náboženská výchova měla by hledět ne tak na množství úkonů a modliteb, jako spíše na to, aby vzbudila v duši touhu, nebo ještě lépe, potřebu Boha.

Díky této výchově žil Pier Giorgio před očima Hospodinovými. Skutečnosti víry byly pro něho tak neochvějnými, jako by je byl sám viděl. Této dokonalosti dosáhl v nejvyšším stupni také vlivem jiných, zvláště však tím, že nejdříve se snažil dobře poznati nejlepší cestu a potom se rozhodl po ní kráčet tak pevně, že to hraničilo se svatou tvrdohlavostí.

Pochopil, že v duchovním řádu nelze nic dosáhnouti bez pomoci Boží. „Proto“, dovozoval, „chci býti co nejuvěrnější všem náboženským cvičením.“

Porozuměl, že zvláště katolický universitní student má znáti dopodrobna vlastní náboženství. Navštěvoval tedy náboženské hodiny, studoval nejlepší knihy pojednávající o něm a nevynechal příležitosti k prohloubení náboženského vzdělání.

Přítel dosvědčuje, že mnohokrát v rozhovorech ho slyšel citovati knihy, spisovatele a celé úryvky z paměti a to tak jistě a přesvědčivě, že bylo znáti, jak má vše promyšlené a nikoliv naučené. Z dopisů potom vysvítá, že četl sv. Augustina (Vyznání), celého svatého Pavla, Katolickou mravouku od Manzoniho a část svatého Tomáše, jehož Theologickou Summu se chystal studovati.

„...Jsem zahrabán v sešitech... Mysl, ponořená do této suché věty, nalézá mír, osvěžení a duchovní rozkoš jen v četbě svatého Pavla. Přál bych si, abys i ty ho zkusil čísti. Jest hoden obdivu! Duše se povznáší tímto čtením a vzpružení kráčíme správnou cestou, vracejíce se, jakmile jsme chybili.“ (Turin, 29. dubna 1925.)

Jednou v přeplněné tramvaji četl svého svatého Pavla. Uchvácen náhlým nadšením, zvolal: „Slyš, jak je to krásné!“ a četl příteli nahlas celý úryvek.

Když po krátké rozmluvě opouštěl přítele, s nímž se setkal na ulici, ukázal na knihu, kterou nesl a zvolal: „Slova života!“ Byly to listy svatého Pavla.

Mnozí přátelé byli dokonale získáni jeho pevným a plným přesvědčením, s jakým lpěl na neviditelných pravdách. Chápal z vnitřní zkušenosti pojem víry svatého Pavla: Víra je obsah pravd, ve které doufáme a základ všech pravd, které nevidíme.

V úterý 30. června 1925 při své poslední návštěvě u přítele si již stěžoval na bolesti ve svalech. Nic si z toho však nedělal, ačkoliv to byl začátek nemoci, které podlehl ve třech dnech. Při této návštěvě předčítal nahlas odstavec ze Života svaté Kateřiny, který měl toho dne s sebou. Když dospěl ke stati, v níž Joergensen líčí, kterak světice měla potěšení viděti Pána Ježíše, četl hlasem, jenž se chvěl pohnutím: „Pán ji vždycky doprovázel, někdy viditelný, jako onoho dne, kdy přecházela sem a tam v kapli a pozorovala při modlitbě z breviáře, že někdo kráčí po jejím boku: byl to Ježíš!... Panna vyslovovala latinská slova s nevýslovnou úctou, slyšíc sotva sebe samu pro prudký tlukot srdce a na konci každého žalmu, když měla říci verš Sláva Otci, i Synu, i Duchu Svatému pozměnila jej a obracejíc se k Pánu Ježíši, pravila chvějícím se hlasem: „Sláva Otci, i Tobě, i Duchu Svatému ...“ Pier Giorgio přestal čísti a hledě příteli do očí, zvolal: „Šťastná svatá Kateřina! Již v tomto životě viděla Ježíše! My musíme čekat na ráj!“

Přítel naň pohlížel s úžasem a neodpověděl.

„Zvláštní, nepopsatelný a hluboký dojem, kterého nedovedu vylíčiti, pronikal celou mou bytostí,“ prohlásil později. „Prožívám znovu onu událost a vidím ho, jak čte, sedě na bedně.“

Zakouším znovu týž úžas nad jeho jistotou, s jakou dnes i já věřím, aniž bych se do toho nutil. Ze srdce mi vystupuje teplá vlna obdivu pro jeho jednoduchou, upřímnou, dokonalou a pevnou víru. Když jsem ho spatřil za čtyři dny poté na smrtelném loži, vzpomněl jsem si na jeho slova. Myslíl jsem, že Pán jistě odměnil jeho víru, i on nyní vidí Pána Ježíše!"

K jeho tajemství náležela také účast na životě katolických spolků, což taktéž přispívalo k zdokonalení jeho povahy. Bez nich bylo by mu něco chybělo, snad to nejživotnější, neboť spolky a konference poskytly mu nejlepší přátele, jimž pomáhal láskou a dobrým příkladem; od nich navzájem dostalo se mu stejné lásky, podpory, souhlasu a společné práce v náboženské i sociální péči. Katolické spolky to byly, které ho seznámily s lidskou bídou, vypěstovaly jeho sociální vědomí a nadchly ho smyslem pro apoštolát tak, že chtěl působiti dobro vždy, všude a všem; proto lze prohlásiti, že to byla hlavní vůdčí myšlenka v jeho dvaceti letech.

Známe již jeho mužné předsevzetí, napsané v listu příteli: „Spojuje nás pouto, které nezná vzdálenosti a doufám, že nás bude vždy pojiti. Je to víra, společný náš ideál, kterou si musíš ve svém povolání zachovati vší mocí, kterou ti bude poskytovat vojenský život a kterou se budu snažiti i já chránit s pomocí Boží a uchovati ve svém budou čím mužnějším životě."

Kromě Boha, rodiny, přátel a katolických spolků vděčí Pier Giorgio tedy sobě samému za to, co vykonal a za ctnosti, kterých dosáhl.

Chtěl přemoci sama sebe a zdařilo se mu to.

Chtěl žiti jako pravý křesťan a také tak žil.

Chtěl posvětit každý svůj čin, zahrnuje v to i zábavy, a podařilo se mu to.

Proto mohou jeho příkladu všichni následovati.

Výjimečné rodinné a společenské poměry mohou odůvodniti lehkou a všeobecnou výmluvu, že „Pier Giorgio mohl snadno tak žiti, zatím co já...", on se však snažil nevyužiti příznivých podmínek, nýbrž naopak hleděl žiti nezávisle, ba jednati přímo proti nim. Pohodlí, tělesné zdraví, jeho schopnosti, které by byly pro jiné kamenem úrazu, byly pro něho stupněm k výšinám, protože tomu chtěl.

V odříkání, a bylo ho mnoho, neznal výhrady; všechny oběd byly úplné a přispívaly k jeho duševnímu zdokonalení, nikoliv dm, co představovaly, jako duchem, který je naplňoval. Jeho křesťanství nezáleželo jen v zachování nevinnosti, což by bylo vznešeným sobectvím, ale nechtěl se odříci jistých rozkoší a pohodlí, aby si uchoval nevinnost a tak mohl konati dobré skutky.

Jeho život ukazuje výjimečný obraz nikoliv křesťanství, nýbrž způsob, jak mají jinoši prožívat své křesťanství. Především byl příkladem opravdovosti, s jakou žil v obvyklých každodenních poměrech; vyžaduje to jistého hrdinství, které snad jest obtížnější, nežli jednotlivý odvážný čin; ale jistě připravuje na tento čin.

Pier Giorgio byl tím, čím byl, protože takovým býti chtěl. Chtěl to a proto se chopil nutných prostředků; poznav je, nikdy jich neopominul. Proto se stal jeho život stálým vzestupem, úrodným na ctnostné úkony.

Uvádím také svědectví P. Righiniho S. J., o němž jsem se již zmínil: „Poznal jsem Pier Giorgia ve škole; avšak málo jsem vnikl do jeho duše. Pokládal jsem ho za výborného a zbožného hochu, ale jistě jsem nemyslíl, že by byl zvláštní výjimkou. Lépe jsem ho mohl seznati při duchovních cvičeních, která konal o velikonocích 1920 ve vile Santa Croce. Tenkrát hovořil se mnou tak upřímně a prostě, že jsem byl překvapen, jak v čilém, životem kypícím chlapci - zařadil jsem ho do oddělení neklidných - v nadšeném alpinistovi byla tak veliká jemnost svědomí, taková láska k nejvyšší nebeské ctnosti. Líbilo se mi, že on, zcela nevinný, nepohrdal ani neodsuzoval svých druhů, kteří nebyli na jeho výši, ale toliko s otcovským soucitem prosil, abych se modlíl za ty, kteří toho potřebují!"

Ukončuji tento oddíl svědectvím světicího biskupa Monsignora Pinardiho: „Jeho víra a eucharistická zbožnost plně vysvětlují jeho život zásluh a ctností. Kdosi, vzpomínaje něho dnes již mrtvého, a pozoruje jeho vysokou i vznešenou mravní postavu, ptal se mne: „Jak mohla tato duše vznést se tak vysoko na cestách křesťanských ctností, když žila přece ve světě smutném a zkaženém? Co bylo jeho oporou? Podle čeho si zařídil svůj vznešený život?“

„Odpověď jest nasnadě: „Pier Giorgio, třeba silný, nikdy si nedůvěřoval, nýbrž vždy hleděl k nebi. Žil z Eucharistie, neboť věděl, že vzorní jinoši včerejška, dneška i budoucnosti čerpají sílu k velkým činům právě z této Svátosti.“

Nevzdaloval se života, ale těšil se z něho a posiloval jej eucharistickým duchem, jak krásně říkal katolickým studentům Monsignore D'Ardia, jenž zemřel dříve, nežli byla vydána tato kniha, jím toužebně očekávaná.

Vypravuje se, když se stavěla jakási velkolepá gotická katedrála, že návštěvník přiblížil se ke kameníku, pracujícímu s dlátem velmi pozorně na malé sošce vysoko na střeše a pravil: „K čemu tolik snahy a dokonalé práce? Kdo zdola uvidí tak malou sošku?“ Dělník pozvedl v údivu hlavu a odvětil: „Zdola? Nestarám se o to, kdo šedivá na mou práci zdola! Vidí to někdo shora: Bůh!“

Dokonalost, které dosáhl Pier Giorgio, pramení právě z toho, že pracoval jen proto, aby se líbil Bohu, bez zřetele na to, co tomu řekne svět. I v tom následoval svého svatého Pavla, který napsal Filipenským křesťanům (IV.-8): „Všecko, co jest pravdivé, důstojné, spravedlivé, čisté, milé, dobré pověsti, všecko, co jest ctnostné a chvalitebné, to obmýšlejte!“

XVI. Odříkání

Smrt jej skosila v nejkrásnějším rozkvětu duševního života. Příbuzní i přátelé pozorovali v posledních letech jeho pozemského žití zvláštní světlo lásky v každém jeho slově i skutku, vroucnost křesťanského života, který překonával minulost.

Byl to dar Boží nebo vítězství nad sebou samým?

Většina lidí, spokojených tím, že žili v záři jeho světla, se potom netázala. Jen několik přátel znalo boje v jeho nitru, které z milosti Boží skončily jeho úplným vítězstvím. I když hodně trpěl, míval v očích a na rtech úsměv dobroty a lásky. Zkouškou získala jeho duše vytrvalost i sílu a tím vzrostl půvab celé jeho bytosti.

Této přeměně, kterou pochopila duše davu ihned po jeho smrti, předcházela ve skutečnosti proměna, na niž pracoval v posledním čase ve svém nitru den co den. Když předstoupil před Pána, oběť byla dokonalá a mohl o sobě říci: „Přijmi mne, ó Pane, protože jsem v ohni bolesti a obětí očistil svou duši od jakékoliv pozemskosti.“

Není velikosti bez obětí a bez odříkání. Nuže, životní poměry byly takové, že Pier Giorgio měl přinést tři oběti a z každé z nich vycházel větší. Odměnou bylo mu štěstí, které tím způsobil jiným, aniž by oni třeba jen zdálky tušili, jakou cenou bylo vykoupeno.

Byly to oběti života politického, povolání a srdce.

V prvních dnech na universitě byl uchvácen politickou vášní; jelikož lidová strana zdála se mu sociálním doplňkem křesťanského učení, které bylo podstatou a plamenem jeho života, věnoval jí své síly.

Jeho mladistvé duši zdála se politika polem, na němž se měla udáti přeměna společnosti podle ideálů, které viděl před sebou; zatím co byl nadšen každou reformou, bojoval jako prostý a nadšený voják v každé bitvě. Oslabení strany novými politickými směry, odstoupení několika předáků, kteří předvíдали její zrušení, to vše znamenalo pro něho zklamání a bolest.

Nevyčerpatelná láska, která mu plála v srdci, nemohla být uhašena zánikem strany: s pole, které mu bylo svěřeno, obrátil se s novým nadšením k činnosti, kterou již dávno poznal svým křesťanským cítěním a vykonával; její nutnost nyní s rostoucí zkušeností lidské bídy ukazovala se mu stále živěji a rozhodněji.

Nápravy a změny, které očekával od zákonů, mohly být aspoň částečně uskutečněny silou křesťanské lásky. Zvýšená činnost v konferencích svatého Vincence vyplnila prázdnotu, kterou tam zanechala politická strana; politický cíl vybledl a na jeho místo nastoupila myšlenka lidskosti a křesťanství.

Věnoval se tedy s ještě větší horlivostí a nejhlubší láskou chudým; odpomáhaje bídě a těše zarmoucené hleděl uskutečnit v sobě i v ostatních Kristovo evangelium.

Evangelium pro celý život a pro všechny lidi.

Jeho jediná sestra odcestovala hned po svatbě do Varšavy. Pro Pier Giorgia to byla veliká bolest, avšak i tu ukázala jeho vůle hrdinnou odvalu. Muselo být potlačeno smutné rozladění, zaviněné rozličnými těžkostmi v poslední době a na něm záleželo, aby obveseloval dům. „A od nynějška - musím platit za dva,“ řekl sestře.

„Tehdy tázala jsem se také,“ píše ona, „co zamýšlí v budoucnosti a zda je to pravda, že chce být knězem. Odpověděl: „Jistě by se mi líbilo být misionářem.“ Pochopila jsem, že pohřbil tento ideál na dně svého srdce. Nakonec jsem se ho ještě ptala: „Kde bys chtěl být zaměstnán jako báňský inženýr?“ - Odvětil: „Mým snem bylo by jeti do Ameriky.“ Vytušila jsem, že při tom toužil působit dobro též jako laický misionář.“

Bylo to skutečně tak. Ze všech dělníků, kteří úpějí pod tíhou práce, zdáli se mu horníci nejnešťastnější, poněvadž je jim odepřena největší radost, kterou má člověk na světě: pohled na nebe. Chtěl mezi ně sestoupit a přinést jim slova posily a lásky.

Proto si umínil, že bude báňským inženýrem a apoštolem!

Avšak před snem stála povinnost. Závěr řeči zněl jako na počátku: „Víš, teď je to nemožné, ty odejdeš a rodiče i babička by zůstali sami.“ Četla jsem v jeho očích, že přináší tím obět a sevřelo se mi srdce.“

V rodině se dosud živě pamatují na jeho žal při odjezdu sestry. Jeho tvář zůstala klidná až do okamžiku, kdy vstoupila do vlaku; potom však propukl v srdcervoucí pláč. Zdálo se, že mu pukne srdce. Nepřestal ji líbat a objímat, nedbaje vůbec lidí. Sestra zůstala překvapena, ani ne jeho bolestí, jako oním výbuchem citů, kterým prozradil tenkrát více než kdy jindy, jaké má srdce a jak byl zvyklý ovládat je pevnou rukou.

Když se vrátili domů, matka usedla vedle něho a něžně ho objala: dlouho trval vzl> kot a usedavý pláč. Oba věděli, jak smutný bude život bez Luciany, bez její veselosti. Nad domem rozprostřel se těžký mrak zármutku.

Každá pravá obět znamená duchovní obohacení. Tak otevřel se mu širší rozhled pro jeho povolání.

Přítel vypravuje: „Byli jsme v jeho pokoji v hotelu. Otevřené okno rámovalo nádherný obraz Apuánských Alp. Dlouho jsme hovořili o minulosti i budoucnosti. Vzpomínám si, že jsem byl překvapen, slyše ho mluvit s jakousi pochybovačností o ukončení jeho studia a příští jeho činnosti. „Kolik neužitečných věcí děláme!“ řekl mi. „A zatím je tolik věcí, které by se měly nutně vykonat!“

Vnitřní jednotnost jeho duše dokazuje, co vypravuje souhlasně jiný přítel: „Byli jsme návštěvou u chudých, jen my dva, na naší obvyklé pouti. Mluvil se o budoucnosti. Pier Giorgio pravil: „Co budeš dělat tam dole v..., až se staneš doktorem?“ - „Všechno možné... jen ne inženýra,“ odpověděl jsem. Pochopil dokonale, co jsem chtěl říci: povinnosti vyšší nesmí potlačit povinnosti vlastního stavu, ale zůstanou vždy prvními a jedinými povinnostmi naší duše.

Je tolik dobra, jež třeba vykonati, a žeň je hojná, dělníků však málo. Žízeň, nepřekonatelná touha vésti duše k Ježíši, nemohla by se udržeti ani mezi pletichami a pouty činnosti, z větší části hmotné. Zajištěná budoucnost, slavné jméno, dobré místo... to vše jsou krásné věci, nejkrásnější vyhlídky, avšak hlas Boží volá výše!

Pier Giorgio řekl: „Také já to tak dělám.“

Nehovořil o tomto neb o jiném způsobu apoštolátu: nemohli jsme tenkrát míti plány úplně vyhraněné.“

Tento apoštol křesťanského milosrdenství, který šířil radost kolem sebe, v rodině, mezi přáteli, nebyl však poustevníkem.

V prvním bouřlivém zápalu politického života, v bojích vedených pro vítězství vlastního, touženého sociálního cíle, neměl času, aby poznal půvaby lásky. Stav manželský zdál se mu takřka popřením každého zápasu a sociální činnosti. Jestliže nějaké povolání v té době vznášelo se před jeho zraky v barvách živějších než jindy, byl to apoštolát; řekl to několikrát svým přátelům. Netvrdím, že se chtěl stát knězem, ba nikdy to neřekl, jak dosvědčují jeho důvěrní přátelé; zmiňují se o tom, jako o náklonnosti jeho duše, abychom ji mohli úplně poznati a správně oceniti.

Aby mohl dostoupiti výše, které dosáhl v poslední době pozemského života, stanovil Bůh, aby se naučil trpět bolest a přinášeti oběti na cestě, které dosud neznal.

V Berlíně navštěvoval jinochy a dívky při náboženských projevech, na sjezdech i ve sportu. Seznámil se s universitní studentkou, stíhanou neštěstím, a nevědomky se cítil poután její nevinností a dobrotou, s níž se pojila živá a účinná víra. Přesto však začal pochybovati, že by jeho volba byla vhod rodičům, ovšem z důvodů vedlejších a méně důležitých. Třeba chápati a cítiti s otcem i matkou, kteří pro jediného syna si přáli ideál dobroty, krásy a zdraví.

Když zpozoroval v sobě tento nový cit, zkoumal hluboce sama sebe. Viděl nové povinnosti, kterým krácel vstříc a hned pochopil, že každá sebemenší lehkomyšlnost byla mu zapovězena. Nemohl v oné dívce vzbuditi pocit znepokojení, nebyl-li dříve jist, že může sám svobodně rozhodovati.

Vedle citu kladl povinnost: k dívce a k vlastní rodině. V rozporu se rozhodl vyčkávati. Cítil v srdci růsti lásku, byl však na stráži, aby se nikterak neprozradil.

Nemluvil o tom ani s matkou, aby ji nezpůsobil bolest, že se musí zpěčovati jeho náklonnosti v době, kdy její zdraví bylo ohroženo a srdce zarmouceno z rodinných pohrutek, neboť zdraví babičky bylo otřeseno a následkem pobytu za hranicemi byli členové rodiny od sebe ustavičně odloučeni.

Svěřil se sestře, která takto vypravuje: „Přišel ke mně s velkýma, zarmoucenýma očima a mluvil se mnou o své lásce... Řekl: „V Turíně si promluví s Don Cojazzim.“ Ubohý, bylo dojemné slyšeti ho, jak mluví s neochvějným smyslem pro povinnost, nad kterou se rozmýšlíme... Hleděla jsem na něho s údivem; řekla jsem si, že k tomu patří celá jeho dobrota a poctivost, aby takto jednal. A doložil, že oné bytosti nejen ještě nic neřekl, ale že toho ani žádným způsobem nenaznačil. Nebohý a statečný Giorgio! Bylo třeba chovati se k němu s velkou dobrotou a laskavostí, jako by byl řekl: „Luciano, jsem nemocen.“

Jeho starostí bylo především uhodnouti každou myšlenku matky, jelikož nikdy by nejednal proti její vůli.

Hleděl tedy uvésti zmíněnou slečnu do rodiny v přijímací den; bedlivě sledoval účinek na tvářích a v hovorech svých drahých. Co řekla matka, která vůbec nevěděla o jeho citu a proto také netušila, že její dojem a slova mohla míti tak bolestnou ozvěnu? Jistě Pier Giorgio vycítil, že výsledek byl nepříznivý.

Proto se uzavřel sám v sebe a hovořil s vlastním srdcem. Bylo to utrpení, o němž v rodině neměli ani potuchy, které však drásalo a zraňovalo jeho srdce. Několika nejdůvěrnějším přátelům, o jejichž naprosté mlčenlivosti byl přesvědčen, odhalil své nitro a prosil o radu: „Dobrý příteli," píše, „je to těžká chvíle pro mne. Tvrdý je boj, jest však nutno snažiti se zvítěziti a nalézti cestu do Damašku, abych mohl kráčet k cíli, jehož musíme všichni dosáhnou-ti. Ještě malá námaha a potom i já dosáhnu touženého diplomu. Ovšem, potom nastane ještě horší záhada. Dovedu ji rozřešiti? Budu míti sílu, abych došel k cíli? Zcela určitě je víra jedinou kotvou spásy, je nutno uchopiti se jí statečně. Bez ní čím by byl náš celý život? Ničím! Nebo lépe, byl by promarněn neužitečně, protože na světě je samá bolest a bolest bez víry je nesnesitelná, zatím co žal, živený pochodní víry, stává se krásnou věcí, neboť vychovává duši k zápasům."

Neváhal proto odhaliti svůj vnitřní boj, jako já neváhám uvést jeho slova, aby se čtenář přesvědčil, že mír, slíbený křesťanu, není pohodlným majetkem, nýbrž že je ho nutno každé chvíle znovu dobývati.

„Mrtev?" psal, „co znamená to slovo? Rozumíš-li tomu slovu v obyčejném významu, potom jsem ještě na živu, neklamou-li mne mé smysly; chápeme-li je však v jeho pravé podstatě, potom, bohužel, jsem nejen mrtev, ale několikrát zase vzkříšen, abych, běda, znovu umíral. Chtěl bych kráčet přímo, při každém kroku však klopýtám a padám; proto tě prosím, aby ses za mne modlil, jak jen dovedeš, abych dospěl ke konci namáhavé, ale správné cesty v den, kdy Prozřetelnost určí. Střídám v těchto dnech nezáživné studium s obdivuhodnou četbou svatého Augustina. Má duše ještě neokusila tak silné nekonečné radosti, neboť při pročitání těchto mocných Vyznání pociťuji trochu radosti, která je vyhrazena tomu, kdo zemře ve znamení kříže. Dnes hořce oplakávám svůj promarněný čas, kdy jsem váhal poznati takové čisté radosti."

Měl chvíle sklíčenosti. v nichž se cítil býti přemáhán. „Chtěl bych jíti s vámi, ale má duše je příliš stísněna a nedovedl bych se radovati z vaší společnosti: bude lépe když zůstanu doma, neboť jsem až dosud nic nevykonal, a jestliže jsem konal, jsou to samé pošetilosti."

Prosil přátele o „soustrast a modlitby", tak vypisují z jeho psaní: „...abych nalezl sílu vy hráti tvrdý a nutný boj."

„Lod' mého osudu chce ztroskotati v posledních bouřlivých vlnách mého studentského života. Ach, běda! Abych splnil jistá předsevzetí, jest potřebí železné vůle - bohužel mám vůli zvyklou ustupovati."

Nezbývaly než modlitby a pomoc Boží. „Potřebuji tolik modliteb, protože jimi a skrze ně mohu dosíci milosti od Boha."

Modlitby, nářky, výkřiky duše v ustavičné rozmluvě se sebou i s Bohem a uprostřed utrpení, o němž nevěděl ani otec, ani matka, jimž Pier Giorgio s bedlivou opatrností na tváři ukazoval jen jasný úsměv; tímto utrpením stoupal jeho duch k vrcholům křesťanské dokonalosti.

Jestliže však při zřeknutí se povolání stačilo mu k útěše vědomí, že se může cele věnovati tomu, aby zmirňoval nekonečnou bídu, kterou viděl kolem sebe, v tomto případě mu chvílemi srdce odpíralo poslušnost.

Když mne navštívil v Turíně po návratu ke zkouškám, svěřil mi všechno v dlouhém rozhovoru.

„Víš matka o tvé lásce?"

„Nemá o tom ani tušení."

„Mluvila s tebou o ní, když ji poznala?"

„Ano, jako o ostatních dívkách; avšak jenom k ní cítím jakousi náklonnost. Myslím, že by nebyla docela spokojena a že by se i otec i matka postavili proti tomu vážně na odpor."

„Nuže, mezi tebou a onou dívkou stojí srdce tvých rodičů; myslíš, že je můžeš lehce přejít?"

„Ne, naprosto ne, nikdy!"

„Připomínám ti, že bys k tomu nebyl povinen, poněvadž jsi plnoletý."

„Vím to, avšak nechci toho použít."

„Nezbývá tedy než - obětovati se."

Sklonil hlavu na důkaz svého souhlasu, jako by tímto svým příznačným pohybem chtěl říci: „Poslechnu!" a dal se do pláče.

Při jeho oběti je právě to vznešené, že byla naprostá, úplná a přijata z čisté lásky pro rodinu.

„Mohl bych si ji vzít proti vůli rodičů," psal, „ale byl by to nesmysl zničit rodinu, abych mohl založit novou. Na takovou věc nechci vůbec ani pomyslet, raději se sám obětuji a chce-li to Bůh, ať se stane jeho svatá vůle."

Důvěrnější přátelé věděli o jeho bolesti a divili se, jak může i dále rozdávat všem, kdož se k němu přiblížili, svůj jasný a těšící úsměv. Přiznal se: „To jsou malé starosti (šlo totiž o zkoušku, kterou mu profesor odložil), srovnám-li je se všemi ostatními zápasy, které bojuji právě nyní ve svém nitru. Potřebuji modliteb, protože prodávám kritickou část svého života; změnilo se něco ve mně, co ukazuje na velmi prudkou bouři..., má choroba je taková, že žádný člověk jí nemůže odstranit. Lidský zásah mohl by tuto nesnázi uklidnit, ale neodstraní příčiny zla; jediná víra může být mou nadějí a posilou. Proto tě prosím, aby ses hodně za mne modlil, abych každý den sílil ve víře a tak měl odvahu přemáhat těžkosti, které v těchto posledních letech mého mládí mi hodlají uzavřít cestu."

V této snaze k výšinám stával se v jeho svědomí hříchem každý i sebemenší poklesek. Zápasil s hrdinným úsilím, aby ovládl sebe sama a přiznával se ke své slabosti: „Bojuji, abych potlačil celou minulost se všemi hříchy; abych mohl povstát k lepšímu životu."

„Žel, dni ubíhají a místo abych jevil známky polepšení, vidím, že zvíře žije dál a vítězí v boji nad duchem. Jediné v modlitbách přátel vidím mocnou posilu, abych statečně si vydobyl nadvládu nad nižší stránkou své přirozenosti. Proto doufám zvláště ve tvé modlitbě."

„Ve své pokoře prohlašoval, že je mladík bez vůle a nehodným, zatím však byl jediný hodný mezi námi," dosvědčuje ten, kdo znal jeho nitro a dodává k tomu: „Mnozí by mohli myslit, že jeho ctnostný život byl důsledkem klidné a vyrovnané povahy. Není to pravda. My, kteří jsme žili s ním ve styku, víme, že to byl výsledek obětí a železné vůle, podporované milostí. Pokládáme-li ho dnes za velikého mezi mládeží a vysoko se vznášejícího v nebeské slávě, je to právě proto, že se dovedl vytrvale vychovávat! v těžkých zápasech proti prudkým bouřím."

Stejnou myšlenku vyslovuje jiný důvěrný přítel: „Přiznal se mi několikrát, že se modlil se vši vytrvalostí, aby zapudil myšlenku na lásku, které nesměl přijmouti."

„Tento zápas, z něhož postava mého přítele vystupuje ozářena vítězným jasem, trval nějaký čas a vyžadoval jeho obzvláštní síly. Snažil se všemožně sledovat své činy a vyhnouti se všemu, kde by jeho předsevzetí mohlo se octnouti v nebezpečí. Zmnohonásobil své umrtvování a také pro něho platilo slovo svatého Pavla: „Boj jsem bojoval." Kdož jsme měli štěstí poznati ho zblízka, chápeme, jak těžce lze osvojiti si ctnosti v životě krátkém a přece tolik příkladném. Porozuměli jsme, kterak svatí museli ustavičně zápasiti, aby každým dnem se více přibližovali k Bohu. Skrýval vznešenou pokorou mnoho vnitřních bojů i před nejdůvěrnějšími přáteli a proto se nám zdá dnes vytrvalým bojovníkem, který krok za krokem získává půdu."

To jsou vzácné postřehy: Pier Giorgio nedostal ctnost darem, nýbrž naopak dobýval si ji každou hodinou, zápasil svou vůlí, posilněnou vírou, zvláště modlitbou i odříkáním a zvítězil.

Vidíme to z tohoto psaní: „Můj drahý, styděl jsem se doopravdy s tebou mluvit o události tak trpké, ale neudělal jsem to z nedostatku důvěry, nýbrž jediné proto, že ta věc je již překonána a jest lépe nehovořiti o tom a raději uzavřiti navždy tuto stránku života. Ano, užasneš nad obsahem tohoto listu, ale nemysli si, že jsem se nějak změnil; není to mým přičiněním, jelikož jsem nesplnil ani jediného z oněch rázných předsevzetí, jimiž jsem se ti pochlubil před tvým odjezdem z Turína.

„Ve svých vnitřních zápasech ptal jsem se často: Proč bych měl býti smuten? Měl bych trpěti a mrzutě přinášeti tuto oběť? Ztratil jsem snad víru? Nikoliv, díky Bohu, víra má je ještě dostatečně silná; nuže, povzbuďme a posilněme tuto radost, která jediná může uspokojiti. Každá oběť pro ni stojí za to. Dále, jako katolíci máme také lásku, která převyšuje všechno ostatní a která po lásce k Bohu je nesmírně krásná, jako krásné je naše náboženství. Lásky, jejímž obhájcem stal se apoštol, který o ní denně kázal ve všech svých listech věřícím: „Láska, bez které," praví sv. Pavel, „žádná jiná ctnost nemá ceny. Ona musí býti vůdkyní a směrnicí pro celý život, pro veškerý jeho program, ona, s milostí Boží, má býti cílem, k němuž má duše směřovati. V první chvíli jsme zaraženi, protože to jest učení krásné, ale tvrdé, plné trnů a málo růží; důvěřujeme však v Prozřetelnost Boží a v Boží milosrdenství. Papež PiusX. svatě paměti doporučoval mládeži časté svaté přijímání. Každým okamžikem nemohu dosti děkovati Bohu za to, že mi dal rodiče, učitele, přátele, kteří všichni mne vedli hlavně cestou víry. Představ si, že ve chvíli, kdy má duše prožívá tuto tíseň, měl bych neštěstí, že bych nevěřil... Naopak pro toho, kdo věří, těžkosti života nejsou důvodem k zármutku, nýbrž k polepšení a rozhodnou vzpruhou k návratu na dobrou cestu, jestliže jsme ji snad na chvíli opustili. Nuže, můj úmysl je tento: onu zvláštní náklonnost, kterou jsem cítil pro tu dívku a které Bůh nechce, k dosažení konečného cíle obrátiti ve světlo křesťanské lásky, v uctivé pouto přátelství, chápané v křesťanském smyslu, v úctě k jejím ctnostem, v napodobení jejích vynikajících vlastností.

„Snad mi řekneš, že je šílenstvím v něco takového doufati. Avšak myslím, že se budete za mne trochu modliti, abych v krátkosti mohl dosáhnouti tohoto stavu.

„Hle, takový jest můj cíl, jehož chci dosáhnouti s milostí Boží, i když mne to bude státi oběť pozemského života; na tom však málo záleží."

Zde se dotýkáme vrcholu hrdinství. Tento jinoch musel ujiti velkou cestu v ovládnání sebe i v křesťanském chápání života, dovedl-li takto psáti. Vzpomeňme jen jeho drsné upřímnosti, která nám dává jistotu, že stojíme předcity, které skutečně prožíval, protože, opakují, Pier Giorgio nebyl spisovatelem; vyhýbal se literatuře a přece při bedlivém zdokonalování vlastní duše v plné upřímnosti a nehledané přísnosti dospěl ve „výmluvnosti, ve které se vyjadřuje sama duše", k tak silným výrazům vlastní bolesti, jako byl zápas, jež podstoupil.

Naučil se od svých milovaných vzorů, svatého Augustina a svatého Pavla, že život křesťana musí býti v podstatě hrdinným, to jest životem stálého boje.

„Lidské bolesti se nás dotýkají," psal „díváme-li se však na ně ve světle náboženství a tudíž s odevzdaností, nejsou na škodu, ale na prospěch, protože očišťují duši od malých a nevyhnutelných stínů, jimiž se lidé často poskvňují pro svou špatnou přirozenost."

Často opakuje slovo svatého Augustina, protože cítil blízkou podobnost s velkým světcem, který tvrdě zápasil mezi čistotou duše, zasvěcenou obětí a mezi pokušením sobectví. Výkřik světcův jest i jeho zvoláním: „Stvořil jsi nás pro sebe, ó Pane, a srdce naše nenalezne pokoje, leč v Tobě."

Sám prozrazuje, jakých výšin dostoupil; „Dnes v boji nemohu, než poděkovati Pánu Bohu, který ve svém nekonečném milosrdenství chtěl způsobiti mému srdci tuto bolest, abych se přes hořké zkoušky vrátil k duchovnímu životu. Až dosud žil jsem příliš hmotně a nyní je nutno, a-bych posilnil duši pro budoucí boje, neboť od nynějška každý den, každou hodinu bude třeba

znovu se potýkati a znovu získávati vítězství. Musí se ve mně uskutečniti duchovní převrat. Proto budu se letos věnovati četbě sv. Tomáše Aquinského, tak pohroužen v jeho podivuhodné stránky, že ve mně zemře každá světská myšlenka a budu prožívat radostné dny v oné blaženosti, která nemá konce, protože není lidská."

Na přítelův dotaz o stavu jeho duše odpověděl s úsměvem; sestře, zasvěcené do jeho vnitřních obětí, když se ho tázala v psaní, je-li ustavičně vesel, odepsal: „Ptáš se mne, jsem-li vesel a jak bych neměl býti, když víra mi dává sílu? Vždycky veselý! Smutek musí býti vypovězen z duše katolíků a bolest není zármutkem. Tento je horší než každá jiná nemoc. Je takřka vždy následkem bezbožnosti, avšak cíl, pro který jsme stvořeni, ukazuje nám cestu, posetou mnohými trny. Není to cesta zármutku, nýbrž radosti, i když kráčí přes bolest."

Jeho velikost byla plně dokonána, neznáma světu, protože ji žárlivě ukrýval, avšak přes to neméně skutečná. Právě proto, když bylo dílo dokonáno, zatím co my malí lidé jsme pravili: „Začíná žiti," Božský Soudce řekl: „Dokonáno jest!"

XVII. Tu jsem, ó Pane!

Až do 22 let neměl vědomé zkušenosti o smutku v rodině. Dědeček, matčin otec, zemřel náhle v Polloně, když tehdy osmiletý Pier Giorgio byl ve městě, a prababička, když byl ještě maličký.

Proto vyrostl až do jinošských let, aniž měl opravdového pojmu o smrti. Vzpomínám si na zvláštní výjev, když chodil do II. třídy gymnasia. Jednou přinesl obrázkové vydání knihy Snoubenci, kde bylo také vyobrazení: matka, která drží na ruce silné a zdravé dítě, po straně Smrt v podobě kostlivce, hrozí je kosou usmrtiti, zatím co matka pláče. Chlapci, který nechápal, co obraz znamená, vysvětlil jsem krátce význam kresby, přesvědčen, že to postačí, ale zmýlil jsem se. Nerozuměl několika věcem: „Dítě je přece krásné a tlusté, proč tedy umírá? Matka pláče, protože dítě umře? Nuže, proč je nechá umřít? Proč ta suchá postava drží kosu? Co je to smrt?"

Jen zřídka, jako tehdy, jsem se hmatavě přesvědčil, že slova nepostačují, když se nemají o co opřít a toho se nám dostává zkušeností. Smrt poznáme jen tehdy, když vstoupí do našeho příbytku. Při tom však toto dítě nemohlo bez slzí slyšeti slovo sirotek.

Měl tedy bezděčný názor, že smrt skrývá jakýsi ohromný význam, avšak muselo uplynouti více než 20 let, aby se v něm objevily první silné myšlenky, které naplňují křesťana před mrtvým tělem.

Spatřil smrt okem dospělého, když umřel jeho druh, s nímž jej pojilo stejné smýšlení, víra a sociální ideály: Jan Malesani.

Roztonal se po doktorátu inženýrství a zemřel v nemocnici po třech měsících v červnu 1922. Pier Giorgio jej takřka každodenně navštěvoval. Nemocný se velice radoval z jeho návštěvy, volal ho k sobě blíže, mluvil s ním dlouho zcela důvěrně a soudě podle radostného výrazu obličeje, přijímal slova útěchy.

V posledních dvou měsících nemoci modlívali se přátelé Malesaniho různé modlitby, zvláště růženec, klečíce kolem jeho lůžka. Pier Giorgio byl z nejhrořlivějších: modlil se tak usilovně, přirozeně a soustředěně, že budil velký obdiv.

Když Malesani zemřel, navštívil jeho tělesnou schránku, dlouho se u ní modlil a doprovodil jej až na stanici spřátelí, katolickými studenty.

Druhům později několikrát opakoval, že mu závidí takovou smrt a že by si přál odejiti s tohoto světa tak klidný a vírou osvícený. Za několik dní se shromáždili v kapli svatého Dona Bosca na mši svaté, sloužené za Malesaniho a vykonali svaté přijímání za jeho spásu. Zádušní mši sv. sloužil kněz, který byl přítelem zesnulého a později popsal i jeho život. V rozmluvě, která

následovala, vyjádřil bolest nad předčasnou smrtí tak dobrého jinocha, který zemřel několik dní po doktorátu. Pier Giorgio svým upřímným způsobem poznamenal: „Ale konec konců dosáhl životního cíle, nebudeme ho oplakávat, ale jemu záviděti.“ Kněz se odmlčel, jak sám prohlásil, „právem zahanben, ale naplněn obdivem.“

Právě za rok rozjímal o jiné smrti, jak vypravuje jeden známý: „Žádušného letního jitra ke konci června 1923 rozhodli jsme se s Frassatim, že navštívíme druha, který ležel, nemocen souchotinami, v sanatoři svatého Aloise. Byl to student, který pro neutěšené poměry musel zanechat studia; nikdy, jak se zdá, nedostával žádných zpráv od členů své rodiny. Najali jsme si na náměstí auto a jak si dobře pamatuji, koupili jsme balík vajec a pomerančů jako dárek pro nemocného. Návštěva byla velmi dojemná, bylo na něm viděti, že se blíží konec jeho života, on však se těšil, ba docela věřil v úplné uzdravení. Pier Giorgio pokoušel se naplniti ho odevzdaností do vůle Boží velmi jemným způsobem, který mu mohla vnuknouti jediné pravá křesťanská láska. Při odchodu byl nemocný hluboce dojat. Slíbili jsme, že zase přijdeme a Pier Giorgio slib dodržel. Když přišel do ústavu, dověděl se, že nemocný předešlý den zemřel. Kráčel potom na pohřbu několik kilometrů prostovlasý za parného červencového dne.“

Tenkrát napsal tento list: „Dnes jsem byl na pohřbu jednoho studenta. Zemřel na souchotiny v nemocnici sv. Aloise a viděl jsem ho dnes, dříve než ho uložili do rakve. Byl v ubohém stavu, nevydržel jsem u něho více než dvě minuty, protože byl již v rozkladu a nebylo možno u něho déle státi.“

„Přes to byla tato návštěva pro mne spasitelnou. Rozjímal jsem a přemýšlel, že také já za nějaký rok budu na tom stejně. Také budu buditi soucit, spojený s hrůzou a přece někdy jsem býval ctižádostivý. A k čemu? Vždyť smrt, toto veliké tajemství, jediné spravedlivé, protože nehledí na tvář nikoho, v krátké době rozloží mé tělo a obrátí je v prach. Avšak mimo hmotné tělo je zde duše, které musíme zasvětit všechny síly, aby mohla předstoupiti před Boží soud bez hříchů, nebo aspoň s malými chybami, aby po několika letech v očistci mohla vejiti ve věčný mír.“

„Jak se však připravím na tento veliký příchod? A kdy to bude? Poněvadž nikdo neví, kdy smrt přijde, je velmi rozumné připravovati se každodenně, jako bychom tentýž den měli zemřít. Proto od nynějška budu hleděti denně konati malou přípravu na smrt, abych byl přichystán a nemusel oplakávat krásných dnů svého mládí, promarněných s duchovního hlediska.“

„A co děláš ty? Co říkáš těmto předsevzetím, kterým chci též s milostí Boží dostáti? - Zdraví tě v Kristu Ježíši srdečně Pier Giorgio. Turin, 19. VII. 1923.“

Asi za měsíc stihl jeho rodinu velký zármutek: zemřel strýc, inženýr Petr, na zámku nedaleko Pollone. I tentokráte můžeme si pročísti jeho pocity v psaní, které se uchovalo.

„Nejdražší Toníku, chtěli jsme minulou sobotu vystoupiti spolu s Delpianem na Mont Blanc, ale nerozuměli jsme si telefonicky a tak Delpiano odejel sám.“

„S počátku mne to hodně mrzelo, ale dnes vidím, že toto nedorozumění bylo dílem Boží Prozřetelnosti, protože den nato při tížilo se mému strýci, nějaký čas již nemocnému; bývalo by mi velice líto, kdybych nebyl doma.“

„Dnes jsem tolik smuten, že cítím potřebu ti psáti, neboť, stejně jako já, důvěřuješ ve velikou dobrotu Boží; činím tak proto, abych pozdvihl svou duši, která, třebaž roz-bolestněna, jest odevzdána toliko v síle víry, kterou mám od dětství a kterou jsem posílil vlivem všech svých druhů v našem kroužku. Strýc, který mne velice miloval, byl tak pohnut, když mne spatřil, že jsem dnes ještě nevskočil do jeho pokoje, obává se, abych ho mnohem více nerozlítostnil. Nyní však jest můj úkol skončen. Ačkoliv nehoden, byl jsem nástrojem Božím své dobré matce a sestře, která pečovala o něho s láskou, protože jsem mohl konati sním všechny náboženské obřady. Věř mi, když přijímal svatou Hostii, tekly mi po tvářích slzy radosti, smíšené se slzami

bolesti. Jakmile přijal Tělo Páně, milosrdný Bůh utišil rázem jeho bolesti. Potom si dal zavolat domácího pana fa ráře, aby mu poděkoval za to, že mu umožnil přijmouti svaté svátosti.

„Bůh jistě ve svém neskonalém milosrdenství vyslyšel modlitby mé i mých drahých a udělil strýci velikou milost, že mohl při plném vědomí přijmouti poslední svátosti.

„Věř mi, že náš život musí býti stálou přípravou na druhý život, neboť nevíme nikdy dne, ani hodinu své smrti... Pokoj Páně budiž s tebou. Srdečně tě zdraví v Kristu Ježíši Pier Giorgio. Pollone, 20. srpna 1923.“

Domáci si vzpomínají, že dlouho klečel a modlil se u tělesné schránky strýcovy. Jeho tvář byla tak oduševnělá, že každý, kdo ho viděl, nemohl se zdržeti a zvolal: „Je tam Pier Giorgio, modlí se a vypadá jako anděl.“

Řekové v báji o králi Oidipovi vypočetli duši, jak upírá zrak na Slingu, marně jí chtějíc vyrvati její tajemství. Smrt bez světla křesťanského náboženství byla a bude vždy nerozřešitelným tajemstvím. Myslím, že Pier Giorgio vystoupil hodně vysoko na cestách ducha při tomto rodinném smutku. Aniž to věděl, stal se prorokem ve dvou u-vedených dopisech. V prvním napsal: „Také já za nějaký rok budu na tom stejně;“ ve druhém psaní dovolává se napomenutí, že smrt může přijíti jako zloděj: „Nevíme dne ani hodiny našeho odchodu“

Každým okamžikem mohl odpověděti na toto veliké volání a říci: „Tu jsem, ó Pane!“

Měl od Boha všechny dary, které dodávají ceny životu a přece myslel na smrt, připravoval se na ni klidně, mluvil o ní s důvěrnými přáteli a několikrát prohlásil: „Myslím, že den mé smrti bude nejkrásnějším z mého života.“

A onen den nadešel za 2 léta, v sobotu 4. července 1925, v úterý 30. června byl ještě pohromadě se svými přáteli; dokonce zvláštní shodou okolností navštívil ty nejdůvěrnější a nejdražší, z nichž ani jeden netušil, že by to mělo býti jejich rozloučení na tomto světě. Záhy z rána byl již u Jana Bertiniho; protože nebyl doma, odešel k Františku Massettimu, kterému přečetl úryvek ze života svaté Kateřiny, který měl při sobě. Na cestě domů zašel ještě k Antonínu Severimu, jen tak, bez důvodu, aby ho uviděl. Odpoledne ve 13'30 hod. byl již zase u Bertiniho a spolu odešli k Isidoru a Františku Boninimu. Po krátké zábavě vydali se, jak si již napřed umluvili, na cestu k řece Pádu, chtějíce se projeti na lodičce; tu ponejprv jej slyšeli stýska-ti si na neobvyklou únavu a bolesti v zádech. Byly to první příznaky nemoci, která ho měla zlomit, jako blesk poráží dub. Přes to však byl jako vždy veselý a pln žertu. Večer měl silné bolesti hlavy a ve středu ráno již horečku. Mezitím babička, jejíž zdraví po přestálém nebezpečí se v oněch dnech neočekávaně zlepšilo, téhož večera, 1. VII., skončila svou dlouhou životní pout.

Když se Pier Giorgio dozvěděl, že babičce nastává velký okamžik, opustil lůžko, aby jí byl nablízku. Brzy stoje, brzy kleče, stále se modlil v posledních hodinách jejího smrtelného zápasu; ale jeho velmi silné tělo nechtělo dále poslouchati. Matka i sestra viděly jeho změněný obličej, hluboký a strádající pohled; domnívaly se však, že je to bolestí nad smrtí babičky. Věrná Marie, která ho podpírala při návratu do pokoje, zvolala: „Ubohá babička!“ On však ihned ji opravil: „Nikoli ubohá babička, nýbrž ubohá maminka!“

Začala pro něho strašlivá noc. Nemoha pro bolest zamhouřiti oka, několikrát vstal s lože. Když se matka vrátila po krátkém odpočinku do úmrtního pokoje, nalezla syna modlícího se a opřeného o babiččino lůžko. Doprovodila ho do pokoje a přiměla ho, že silehl; nechtějezvěšovati její bolesti, ani se nezmínil slovem o svém vlastním utrpení, pravil toliko: „Nemohu spáti.“

„Modli se v posteli růženec, tak nejlépe usneš.“

„Již jsem se jeden pomodlil.“

Políbení a: „Bůh ti žehnej, mé dítě!“

„I tobě, mami!“

Později v noci komorná Maryša ho zahlédla, jak se potácí chodbou, sestupuje po schodišti, usedá na kulečník a zůstává na něm chvíli natažen, stenaje při tom... Konečně se rozednilo: bolest poněkud polevila. Řekl otci, který odjížděl do Pollone, aby připravil pro babičku pohřeb, že zítra také on doprovodí její tělesnou schránku. Otci se zdálo, že v takovém stavu (myslel, jako všichni ostatní, že je to horečka z reumatismu) by to byl nerozum.

„Dobrá, zatím co budete na pohřbu, půjdu se modlit do kostela.“

„Nikoliv, Giorgio, zůstaneš v posteli, Bůh jest všude.“

„Ano, tati, budu se modlit doma.“

A modlil se, jak dovedl.

Lékař, který jej navštívil již den předtím, přišel zase a zdál se během dne býti klidnější: myslelo se, že salicyl, který vyvolal silné pocení, zvítězil nad nemocí. Odpoledne zavítal k němu letec Beltramo, jeho přítel, spolu se modlili De profundis za babičku, zatím co kněží ve vedlejším pokoji vykropovali její tělesnou schránku. Paní Aida Marchisiová, která ho vždy měla ráda jako matka, několikrát přišla k jeho lůžku, kárajíc ho laskavě, že dává málo pozor na své zdraví, ale vrátila se zcela uklidněna domů ve 20 hodin, když ho viděla, jak s velkou chutí požil chlazený vaječný punč. Avšak malíř Falchetti, který, jak ostatní, neměl vůbec strachu o jeho zdraví, když mu pohleděl do očí, které se mu zdály větší a užaslejší, majíce výraz neobvyklé úzkosti, pocítil hrůzu, jako by v těch očích četl předzvěst něčeho strašlivého. Sklonil se nad ním starostlivě: „Co je ti, Giorgio, co je ti?“

Odpověděl úplně klidně: „Trochu bolestí v zádech, nic více.“

Bolest se ponenáhlu zmirňovala, ale později večer, když matka s tetou ukládaly do rakve mrtvou babičku, chtěje vstáti, spadl s postele. Před matkou to ze šetrnosti zamlčeli. Ve čtvrtek v noci bratranec Mario Gambetta spal ve vedlejším pokoji a bratrsky ho obsluhoval. Ráno nato velmi časně odváželi tělesnou schránku babičky do Pollone. V posledním okamžiku matka, která bola již oblečena na pohřeb, zdrcena zármutkem, nemohla se vydati na cestu a zůstala se synem. Sedla si vedle jeho lůžka. „Ubohá maminko, dělám ti ještě tuto starost!“ A když matka odešla do pokoje zesnulé své matky, nyní prázdného, poslal za ní dobrou Maryšu: „Zavolej maminku, není to dobře, že jest v onom pokoji.“ Matka klesala nevyspáním i únavou a položila se na postel vedle něho. „Nedělej to, mami, dostaneš ještě mou nemoc!“ Čas od času, dívaje se na hodinky, položené na klekátku, tázal se: „Doktor ještě nepřišel?“

Bylo devět hodin. „V této chvíli,“ řekla matka, „vchází babička do své zahrady mezi krásné květy v Pollone. Luciana bude daleko, ty však, vid', uchováš si i nadále svou lásku ke květinám?“ Pokynul hlavou na souhlas.

Konečně přišel lékař, dobrý lékař, který ho léčil od dětství. Začal návštěvu z veselá:

„Jak dlouho jsi už nebyl v horách?“

„Od 7. června.“

Avšak při dalším zkoumání se zarazil a řekl: „Zkus se posadit...“

„Nejde to,“ odpověděl Pier Giorgio klidným hlasem.

Prohlídka pokračovala: údy vypovídaly službu; necítil již ani píchnutí jehlou do nohou...

Matka, stojící u lůžka, aniž by se lékaře tázala, pochopila jako bleskem, že syn je ztracen. Zkameněla bolestí, sebrala však všechny své síly a rozhodla se svolati více lékařů na poradu; telefonovala do Pollone.

Neznala ještě pravého jména nemoci: myslila na ochrnutí a že snad za okamžik nebude již moci polykati. Přiblížila se k němu:

„Poslyš,“ pravila, „v tomto okamžiku pochovávají babičku, mohl bys jí doprovodit tím, že obětuješ za ní svaté přijímání!“

„Vykonám je v neděli,“ odpověděl.

Krátce předtím mu totiž matka řekla, že v neděli vstane a její slovo bylo pro něho neomylné.

„Nikoli, teď to bude lépe; udělej mi tu radost.“

„Napil jsem se.“

„Na tom nezáleží, jsi nemocen.“

„Tak jak si přeješ.“

Hned nato přišel kněz. Pier Giorgio se vyzpovídal a přijal Svátostného Ježíše se zbožným soustředěním a obvyklým klidem.

Lékaři svolaní ihned k poradě potvrdili nález: nemoc velmi řídká, která zachvacuje ponejvíce silné jinochy a poráží je; náhlý postupující zánět míchových provazců, nakažlivý.

Vše, co může poskytnouti věda a láska, bylo marné; nadarmo dali přivéztí letadlem s největším urychlením z pařížského Pasteurova ústavu sérum, které se ještě neprodávalo v lékárnách. Lékaři se slzami v očích, protože ho znali a milovali, bojovali s nemocí a mohli jen zjistiti její nezadržitelnost.

Byl pátek, den zasvěcený jeho chudým; k nim se ustavičně vracely jeho myšlenky. Hned ráno, mluvě o svých smutečních šatech za babičku, určil dva obleky, které chtěl věnovati chudým. Toho dne však chudí se neměli již dočkati jeho návštěvy: tato věc ho zaměstnávala více než jeho nemoc. Sotva se vrátili jeho milí z pohřbu, pravil ošetřovatelce: „Zavolejte mi Lucianu“ a chtěl, aby sestra přinesla z jeho pokoje jeho domácí kabát. Vyňal z kapsy náprsní tašku a z ní zástavní lístek; dal si od sestry přinést krabičku s injekcemi a s nevýslovnou námahou napsal na obálku navštívenky příteli Grimaldimu, kdo je má dostati, a prosil, aby mu byla hned doručena.

Matka i sestra se nabídly, že mu ušetří tuto námahu, že to napíší místo něho... chtěl to však napsati sám.

Trhané a násilné tahy písma, takřka nečitelné, prozrazovaly známým neblahý konec.

Nemoc se vzmáhala. Trápen hroznou touhou po spánku prosil o morfiiovou injekci, kterou však lékaři nepokládali za vhodnou.

Proto se matka naklonila k uchu svého syna a řekla : „Nedáme ti ji, uškodila by ti. Obětuj Pánu Bohu svou bolest, že nemůžeš spáti, a touhu po spánku obětuj za své hříchy, máš-li nějaké; nemáš-li, obětuj je za otce i matku.“

Přikývl; nežádal již nic jiného a také si nepostěžoval.

Tvář lékařů a obličejů jeho nejdražších prozradily vážnost jeho choroby, takže se tázal kněze, jenž ho zpovídal a přinesl mu svaté přijímání: „Jsem těžce nemocen?“ Don Formica píše: „Dodával jsem mu odvahy; ale sám chtěl, abych mu slíbil, že ho upozorním, kdyby nastalo nebezpečí smrti. Slíbil jsem mu to. Odpoledne jsem přišel k jeho lůžku a mohl jsem zůstati několik okamžiků s ním o samotě. Řekl: „Cítím, že jsem mnohem slabší!“

Měl jsem hrdlo sevřené žalem... snad nadešla již chvíle k splnění mého slibu : „Pier Giorgio," řekl jsem, „což kdyby tě babička volala, abys ji následoval do nebe ?“ Jeho oči zazářily... usmíval se; jeho tvář zdála se ozářená a řekl: „Jakou bych měl z toho radost!“ Hned však zvažněl, zamyslel se a dokončil: „Ale co otec s matkou?“ „Pier Giorgio, ty jich neopustíš, s nebe budeš duchem žiti s nimi, zanecháš jim svou víru i odevzdanost a budete dále tvořiti jedinou rodinu.“ Sklonil hlavu na důkaz souhlasu.

Když jsem byl v jeho pokoji, díval se mi tázavě do očí a já, pozdvihuje zrak k nebi, pomalu jsem mu pravil: „Odvahu, Pier Giorgio!“ Na chvíli zavřel oči a potom hleděl stále toužebněji do výše.“

Myslel na své drahé: „Teto, proč nejdeš k obědu? “Počítal hodiny, které byly s blízké věže. „To již jest osm ?“ Ve 12,30 hodin pobízel změněným již a bezvýrazným hlasem: „Jdi si lehnout, mami, jdi...“

V noci si přál, aby mu sestra ošetřovatelka pomohla u-dělati kříž, sám se již pokřižovati nemohl, protože pravá ruka začínala ochrnovati. Ošetřovatelka započala: „Ježíši, Maria, Josefe..." Přerušil ji: „Již to vím..." a modlil se tiše dále. Tázal se: „Odpustí mi Pán Bůh?" a řekl: „Pane, odpusť mi!"

Ochrnutí postupovalo. V sobotu po třetí hodině ranní lékař Olivere, jeho bratranec, který ho s láskou ošetřoval, zjistil nebezpečnou chvíli. Matka dala ihned zavolati kněze, aby mu dal poslední pomazání.

„Byl jsem zavolán k jeho lůžku," pokračuje Don For-mica; „udělil jsem mu požehnání v hodině smrti a poslední pomazání. Kolem se ozýval pláč a stěží zadržovaný vzlykot, všichni šeptali modlitbu. Ke konci dostal papežské požehnání a potom jsem ještě řekl: „Giorgio, tvá duše je krásná; Ježíš tě má tolik rád."

Měl nebeské vzezření.

Později se vzpamatoval a vrátilo se mu jasnější vědomí. Avšak obrna zachvátila již dýchací ústrojí: poslední hodina se blížila, vůbec již necítil vstříknuté sérum, přivezené z Paříže. V 16 hodin měl poslední záchvat: zůstal bez pohnutí a ztratil snad vědomí.

Bylo kolem 19 hodin; u nohou lůžka otec, zhroucen bolestí, žalostně volal svého „krásného Giorgia", s počátku nahlas, potom tiše ze strachu, aby snad neslyšel jeho zoufání... Teta, sestra, všechna srdce, která ho milovala, dlela na kolenou okolo v modlitbě. U hlavy po jedné straně kněz se modlil za umírajícího, s druhé strany matka držela syna v náručí, laskajíc ho a činíc mu smrt lehčí vzýváním přesvatých jmen Ježíše, Marie a Josefa... Po slovech „Kéž duše má v pokoji s vámi odejde" vydechl naposledy.

Dech anděla smrti vznášel se v pokoji. Nikdo nekřičel, nikdo nezoufal, nikdo hlasitě neplakal: všichni klečeli kolem, jako by zkameněli bolestí, se zrakem upřeným na něho, jako by chtěli následovati jeho nevinnou duši, ubírající se k Bohu.

„Spravedlivý však, byť i před časem smrtí zachvácený, v pokoji bude.

Neboť stáří ctihodné není dlouhověkost,

aniž počtem roků měřeno bývá,

ale šediny jsou člověkovu moudrost

a věk starý - život neposkvřený.

Protože se zalíbil Bohu, stal se miláčkem jeho,

a ježto živ byl mezi hříšníky, byl přenesen.

Vytržen byl, aby zloba nezměnila smýšlení jeho,

neb aby lest nesvedla duše jeho.

Neboť kouzlo nicotnosti zatemňuje to, co jest šlechetné,

a vír zlé žádostivosti převrací nevinnou mysl.

Došed v krátku vrcholu (mravnosti) vyplnil časy mnohé.

Líbil ať se Bohu duše jeho;

proto rychle jej vyvedl z prostřed nepravostí.

Spravedlivý jinoch, záhy zemřelý odsuzuje bezbožníky. t. j.

lidí vidoucí to, avšak nerozumějící tomu,

kteří nechtěli mysliti na to,

že se dostává milosti Boží a milosrdenství svatým jeho, a že má na zřeteli své vyvolené - mrtvý spravedlivec odsuzuje ty živé bezbožníky, a mladost rychle zdokonalená dlouhý život nespravedlivců v." Kniha Moudrosti, IV., 7-16.

„Šťasten boháč, který shledán byl bez vady, který za zlatým kovem nehonil se, po penězích, po pokladech nedychtil. Kdo je takový, abychom ho chválili? Neboť činil divy v životě svém.

Kdo se osvědčil v bohatství, že zůstal bezvadný?
Budiž jemu věčná sláva vzdána!
Kdo mohl přestoupit a nepřestoupil,
kdo zlé činiti a neučinil?
Proto jest upevněno štěstí jeho od Pána,
a jeho almužny hlásat bude všeska obec svatých."
Kniha Sirachovcova, XXXI., 8-11.

XVIII. Život po smrti.

Ježíš nenapsal nic.

Jenom jedenkrát, vypravuje Evangelium, sklonil se k zemi a v prach napsal několik tajemných slov, kterými umlčel pokrytecké žalobce. Vítr zavál ona písmena na věčné časy.

Ježíš raději psal v lidských srdcích a tvořil v nich nový život podle Evangelia.

Věsti duši ke křesťanskému životu jest životním úkolem a život se rodí zase jenom ze života.

Svatý Pavel, píše prvním křesťanům v Korintě, praví k nim: „Vy jste listem Kristovým." Co tím chtěl říci? Že praví křesťané jsou hlasateli a nositeli Krista více a lépe nežli stránky kterékoliv knihy.

Pier Giorgio byl v celém svém životě, obzvláště však kolem svých 20 let, také listem Kristovým. Byl živým kázáním: nikdo se nemohl k němu přiblížiti, aby necítil to, co svatý Pavel nazývá vůní Kristovou.

Mnohé zprávy, které mám před sebou, souhlasí v tom, že již pouhé jeho chování bylo zdravě nakažlivé. A to je pravda: Jestliže víra není nakažlivá, není to víra; jest pak nakažlivý jen tehdy, když člověk slouží myšlence a nikoliv když se myšlenka činí služkou.

Je tudíž pochopitelné, že tyto listy Kristovy, které za jeho života byly jeho hlasateli, jsou jimi také po smrti, ba stávají se ještě úrodnějšími.

Tak to bylo i jest s Pier Giorgiem. Dnes po letech je ještě živější, nežli když byl na živu.

Dříve malý počet přátel a chudých radoval se z jeho příkladu, který povzbuzoval. Dnes jest Da tisíce těch, kteří pohlížejí na něho jako na svůj příklad, aby se nadchli. „Myšlenka na něho má neodolatelnou přitažlivost; způsobil mnoho dobra za živa a ještě více dobrého koná po smrti," píše přítel.

Jeden druh, který se stal z protestanta katolíkem, vypravuje: „Dobří přátelé zachránili mne před zlem a přivedli mne k pravdě; děkuji Pánu, že jeden z nich, třeba vzdálen od nás, je nyní mocnější, než byl mezi námi! Dnes jeho podoba stojí před mým zrakem jako tehdy, a v těžkých chvílích, které má duše někdy prožívá, jest mi útěchou, když vzpomenu jeho drahé osoby. Držím se jeho příkladu jako záchranného člunu, třebaže nedoufám dosáhnouti vrcholu apoštolátu a náboženského života, k nimž on dospěl. Zůstane pro mne vzorem, ježž budu následovati, i když se mu nevyrovnám, a ideálním vůdcem v bojích života."

„Cítím-li potřebu vyprositi si účinnou pomoc pro svou duši, obracím se na něho," píše jiný. A jeden mladý muž z Bielle: „Chceme, aby vždycky žil v našem srdci, v naší mysli, aby nám byl vzpruhou k dobrému životu a viděl, že jeho oběť vydala bohaté plody; aby stále mluvil knám a poznal, že slyšíme jeho slova a ctíme je jako hlas nej-hodnějšího. Bůh vzal ho jeho druhům a dal jej lidstvu."

„Pier Giorgio nezemřel, nemůže zemřítí," tak se vyjadřují všichni, kdož ho poznali.

Advokát Piccioni hovořil v Turině 31. července 1925 při oslavné řeči k ohromnému shromáždění, které s pohnutím vzpomnělo jeho úmrtí: „Katolická mládež plným právem ho staví

za vzor všem, za živý příklad mládeži, vpravdě křesťanský, za jednoho ze svých ochránců, kterýs nebe bdí nad vzrůstem katolické věci uprostřed mládeže... Až do posledního vzdechu svého šlechtného života stál při křesťanské demokracii a bojoval za ni. Ve svém hlubokém katolickém citění spojoval náboženství úzce s činností sociální i politickou, které byly prodchnuty a proniknuty vírou. Oheň náboženského nadšení ho pudil, aby věřil, pracoval a zápasil na poli veřejné činnosti pro křesťanskou demokracii a pronikal stejným duchem lásky, která prozařovala veškerou jeho mnohostrannou činnost, jeho duši, posilujíc a rozšiřujíc nejvyšší křesťanské poklady jak ve veřejném, tak i v soukromém životě."

Proto ti, kteří mu stáli po boku, dnes ho vzývají jako přítele, bratra a vůdce.

„Pier Giorgio," skončil řečník, „kéž bychom měli my, tvoji bratři, na konci svého pozemského života čistotu a sílu k zapění jásavého Anděl Páně, jako poslední hymny útěchy pro naši duši, pro příklad a posilu pozůstalým a nevědomým." Když totiž vystoupil s druhy na nejvyšší vrchol Alp, zatím co všichni těšili se pohledem na nádhernou krajinu, poklekl, sepal ruce a s pohledem, obráceným k zářícímu slunci, zazpíval zvučným hlasem modlitbu Anděl Páně, takže všichni byli dojati.

Dojem, který měl Turín hned po smrti a při pohřbu, že smrt Pier Giorgia není koncem, nýbrž světlým začátkem, stal se skutečností a potvrzuje se denně víc a více.

„Žádný z nás nebyl tenkrát tak obrněn, aby neplakal. Blízcí, vzdálení, hloučky i jednotlivci, plakali dlouho a bolestně. Všichni jeho přátelé slzeli v onen nezapomenutelný den, v oné probdžené noci nad jeho srdcem, které přestalo tlouci, ale nepřestalo milovati. Snad všichni, Bůh nám to odpust', kladli jsme Všemohoucímu otázku „proč ?", která měla býti výčitkou, avšak nyní chápu a modlím se: „Ty, jenž jsi chtěl naše dobro a byl vždycky s námi, pomáhej nám, abychom byli hodni se s tebou jednou shledati!"

Jiná osvícená duše, která se s ním znala od dětství a několik měsíců před jeho smrtí zřekla se světských radostí, vstoupivši do přísného kláštera, cítí, jak Pier Giorgio žije i dnes ve světle, které stále více se šíří: „Giorgio, jaká nám dává naučení! Netušíte ho mezi sebou, jasného, klidného, velikého v jeho dobrotě? Cítím ho a zároveň mocně toužím ho následovati. Jest zde, aby nás chránil a řekl, jak máme žiti! Ve své neochvějné víře nalezl způsob, jak se zdokonalovati. Miluje Boha z celého srdce svého, miloval i bližního tou sladkou láskou, která sedává celá všem; bez hluku, s něžností a nekonečnou jemností. Dnes, když již není viditelně mezi námi, jaké světlo, jaké teplo! Jeho příklad nás vábí."

Hned po smrti vzývaly ho prosté duše obyvatel, vyprošovaly si od něho milosti a tvrdily, že se jim jich dostalo. Turínský arcibiskup, když sloužil sedmého dne za něho zádušní mši svatou a podával svaté přijímání stům a stům jinochů, prohlásil, že při svaté oběti, ačkoliv se chtěl modliti za něho, cítil se nucen modliti se k němu; katolická mládež v Turině, v Piemontu, v Itálii pocítovala, že z duchovního spojení s ním dostává sejí síly, aby kráčela tou cestou, kterou on celou prošel, a že v Pier Giogiovi má svou slávu svou čest.

„Kráčel před námi ve znamení víry jako nový křesťanský zázrak," napsali na dveře chrámu svatého Františka přátelé z kroužku Cesare Balbo při slavných službách Božích za něho dne 14. prosince 1925 a zahájili nový školní rok, „přejíce mu pokoj a slávu". I tentokráte sloužil zádušní mši svatou Jeho Eminence pan kardinál.

V upomínku na něho a za vzor mládeži v první výročí jeho smrti byla zasazena deska v choru kostela Panny Marie v Crocettě, kam každý den chodíval a kde, jak praví vyrytý nápis:

„V modlitbě a každodenním svatém přijímání čerpal světlo a sílu, aby bojoval dobrý boj, aby naplnil běh života a odpověděl klidně náhlému volání Božímu jako dobrý vojín Kristův."

Jsou události, které se mohou zdáti náhodnými, ale ve kterých jest viděti Prozřetelnost Boží. V den prvního výročí smrti 4. července 1926, zatím co ve farním kostele Crocetty

vzpomínal jsem před zástupem jeho výborných ctností a ličil jeho vášeň pro Alpy, pokoušeli se na horách dva znamenití alpinisté, opat Henry a advokát Farinet, sléztí dva dosud nepřístupné vrcholy, aby mu dali jeho jméno. Věděli, že Pier Giorgio několik neděl před nenadálou smrtí projevil úmysl vystoupiti na ně 4. července 1925. Právě v ten den však vystoupil do nebe.

Po několik let vždy znovu opakovaly se marné pokusy o výstup na tyto vrcholy. Nevlídné počasí, nesmírné množství sněhu, které zaviňovalo ustavičné laviny, nedovolily ani tenkrát, aby se to podařilo. Opat Henry se svým společníkem, sestupující zklamáni, pojmenovali alespoň skálu, stojící pod Aiguille de Yalsorey, Skalou Frassatiho. Je to nádherná vyhlídka, tvořící protějšek ke Skále Ratti, nazvané po tom, jemuž dnes říkají „papež alpinista“.

Avšak 14. srpna 1926 podařilo se advokátu Quainimu s odvahou a vytrvalostí vpravdě horolezeckou vystoupiti na vrcholky oněch dvou panenských hor, které byly pokřtěny: Zuby Pier Giorgio Frassatiho.

„Tak i v prostých údolích v Alpách, které tolik miloval," píše advokát Farinet, „jest upomínka na toho, který zdá se býti přítomen a přece již vystoupil nejvýše; nad průsmykem, který viděl přechod svatého Theodula, naproti údolí svatého Bernarda, jeho jméno žije tam nahoře s ozvěnou nevinnosti i lásky, která, zdá se, zvěčnila jeho pozemský život... Tak se vrátil Pier Giorgio do Alp jako mezi své vlastní, větší, uctívanější, v půvabu krásy a dobroty, která jediná uspořádá a uklidní trpící lidstvo.“

Městská rada v Borrianě, stejně jako v Pollone, usnesla se zúčastniti se slavných zádušních služeb Božích za Pier Giorgio. Byl jsem přítomen tomuto náboženskému úkonu i zbožnému průvodu z chrámu ke hrobu a přesvědčil jsem se, že lid má pochopení pro pravou velikost, která jest výsledkem svrchované dobroty.

„Před sedmou hodinou ranní," píše přítel, „když jsem se ubíral do kostela, u prvního domku vesnice vyšli z postranní ulice dva muži, dělníci nebo rolníci. Mluvili o něm. Za-slech jsem tato slova: „Již po několik let jsem nevstoupil do kostela, ale dnes nemohu zůstat doma. Týká se to jeho a takový, jaký byl on, není žádný jinoch.“ Nemyslel jsem tenkrát na to, ale dnes rád vzpomínám, že duše onoho člověka, vzdálena od Boha, vracela se, vedena Pier Giorgio, prvotina jiných návratů „.“

V následující výroční dny jeho smrti přistupuje ke stolu Páně na jeho památku na sta a sta mládeže, nejen jinoši, ale celé spolky ve všech krajích Itálie. Vždy více šíří se jeho jméno a stále více, zvláště mezi mládeží, roste touha poznati jej co nejdokonaleji.

„Až budu pánem svého jmění," pravil jednou Pier Giorgio k svému příteli, „uložím je na sto procent." Myslel tím, že se postará o útulek pro nevláčetelné starce, kteří, jak věděl ze zkušenosti, jsou na obtíž chudým rodinám. Proto v jeho jménu vznikla veliká a krásná budova na místě, kde z lásky k Bohu se přijímají, léčí a mírní všechny bolesti i ubohosti, které naplňují lidstvo : v Malém domě svatého Cottolenga.

P. ředitel Malého domu vyhledal místo a v den druhého výročí smrti Pier Giorgiovy byl slavnostně vysvěcen veliký, slunný a moderně vybavený pavilon, v přítomnosti slzících rodičů a za zbožné účasti všech přítomných, zpívajících hymnu Páně. Až zMessiny přišli hoši z Kroužku Pier Giorgio, s krásným praporem a spolu s nejmilejšími přáteli, universitními studenty i turínskou katolickou mládeží přistoupili ku stolu Páně a pomodlili se jeho oblíbenou modlitbu: růženec.

Pan kardinál, který sloužil mši svatou, měl dojemnou promluvu: „Památka tvoje budiž požehnána, Pier Giorgio". P. rektor řekl: „Bohudíky!" „Díky Bohu!" odpověděl Malý dům ústy sestry, opěvující dobrotu Boží Prozřetelnosti, která, povzbuzující stále velké a šlechetné duše, dovoluje jim ustavičně pokračovati v prokazování dobra trpícímu lidstvu pro Boha.

Oblíbený turínský arcibiskup, který vysvětil pavilon, kardinál Gamba, zesnulý 26. prosince 1930, s nadšením každé chvíle oslavoval památku Pier Giorgiovu. Poznal ho v Novaře již v roce 1922. „Bylo dvanáct hodin," píše tajemník Rabbia, „když jakýsi mladík prosil, aby mu pan biskup dal svaté přijímání; myslím, že byl sám jediný. Biskup vyhověl a dobře si všiml, jak zbožně jinoch upírá zrak na svatou hostii. Později zvěděl, že to byl Pier Giorgio. Od onoho dne jeho tvář mu utkvěla hluboko v paměti." Znovu ho viděl při svém slavnostním příjezdu do Turína i při studentské slavnosti. Zvláštním dojmem na něho působil, když přišel s prosbou, aby posvětil kříž pro sestru. Dlouho s ním tenkrátě hovořil; vyprovázal ho až k bráně a ještě tam dlouho rozmlouvali. Věrnému, oddanému služebníku Františkovi, který mu domlouval, aby si odpočinul po denní námaze, odpověděl: „To počká; tento hoch je tak dobrý!" Arcibiskupova tvář jevila pohnutí.

Rozmluva s ním vtiskla se mu hluboce v paměť, protože mluvil o něm často i se svým posledním tajemníkem Angrisanim, nyní farářem v Crocettě, jenž se o tom zmiňuje ve své krásné knize o kardinálu Gambovi.

Na zprávu o těžké nemoci Pier Giorgiově dobrý pastýř se zarazil a ihned poručil připravit auto a chtěl nemocného navštívit. Za pochopitelného rozruchu tou dobou v domě Frassati odpověděl ten, kdo byl u telefonu, že lékaři zakázali jakoukoliv návštěvu. Na nové dotazy následovala táž odpověď. Pan kardinál chtěl mít zprávu o stavu nemoci každou hodinu. „Nespokojen pouhou modlitbou," píše jeho komorník, „chtěl osobně přinést ostatek blahoslaveného Cafassa, vložil jej do relikviáře a sám jej vystavil v soukromé kapli, rozsvítil okolo dvě svíce a řekl mi: Pomodleme se k našemu blahoslavenci za našeho Pier Giorgia."

Arcibiskupský tajemník píše: „Když jsem mu oznámil jeho úmrtí, byl zdrcen. Hořce litoval, že ho nemohl pozdravit a dát mu požehnání, potom se modlil delší dobu. Byl jako podřát. Vzpomatoval se teprve, když zvěděl, že Don A. Čojazzi sbírá vzpomínky a doklady o Pier Giorgiovu."

Tenkrátě mi napsal slova povzbuzení, o nichž jsem se zmínil v první části. Nespokojil se tím, že dal mé práci požehnání, nýbrž napsal k několika vydáním svou předmluvu, ve které mimo jiné pravil: „Milosrdný Bůh vyznamenal mou arcidiecési tím, že jí dal příklad života naprosto křesťanského v osobě mladého Pier Giorgia Frassatiho, zemřelého 4. července 1925 ve věku pouhých dvaceti čtyř let, v předvečer jeho doktorátu. Mohl jsem ho poznati důvěrně jako mnozí výborní kněží tohoto města a kraje. Takový byl pláč, který způsobil jeho odchod a tak veliký příklad všech jinošských ctností, který dal, že ihned ve všech vznikla touha, aby byl napsán jeho životopis.

„Naše organisovaná mládež našla v Pier Giorgiovu Frassatim dokonalý vzor kázně, horlivosti, lásky, zbožnosti a ctnosti. Turín, 1. března 1928."

Arcipastýřská, otcovská péče a přesvědčení, že příklad Pier Giorgia nalezne následovníky, pohnuly ho, že napsal předmluvu i k ostatním vydáním: „Ozvěna této knihy jest vpravdě velkolepá; obrácení, díky za milosti, nadšení ozývají se se všech stran v psaních, která dostávám budsám, anebo sběratel těchto cenných vzpomínek. Během jediného roku vychází již čtvrté vydání, takže počet nákladů již v prvním roce dosáhl 40.000 knih.

Katolická akce jest určena k tomu, aby přinášela Církvi stále více dobrých výsledků. Jsem přesvědčen, že žádná jiná kniha nemůže lépe prospěti této věci, neboť Pier Giorgio Frassati byl a jest vzorem nejen studentským spolkům a vysokoškolákům, ale i konferencím svatého Vincence a skupinám evangelia, kterých stále přibývá a které tvoří silnou hráz proti bohaprázdné protestantské propagandě.

Osmdesát tisíc výtisků této knihy v italském vydání dokazuje, že mnohé duše touží po tom, aby mohly studovati v něm vzor lásky a prostého života. Dokladem toho jest přijetí, jakého

se jí dostalo ve veřejnosti a také to, že život Pier Giorgia se překládá do všech řečí. Polský překlad vyšel v roce 1930 již ve druhém vydání, německý v r. 1930, francouzský v květnu 1932, anglický, španělský a maďarský v roce 1933.

Kdo by chtěl poznati sílu dobrého vnuknutí, jež vyvstává z jeho památky, musel by čísti sta dopisů, k nimž jsou připojeny menší i větší částky na dob/ é účely. Je to vzácný důkaz dobra, které ustavičně působí Pier Giorgio tolíkerým duším, a milosrdenství, které se snaží tyto duše konati z lásky k němu. Jsou to díky za „vyslyšenou milost“, jsou to prosby k „jeho čisté duši-“. Jiná dobrá bytost píše: „Octl jsem se v duševní tísní a obrátila jsem se na Pier Giorgia, což činím každodenně, abych dosáhla velmi důležité milosti.“

„Stižen velkým neštěstím, vzýval jsem dobrou duši Pier Giorgia Frassatiho, byl jsem vyslyšen a potěšen.“

„Chudým Pier Giorgiovým z vděčnosti za vyslyšení, jehož se mi zázračným způsobem dostalo, s prosbou, aby u Boha orodoval za splnění mé prosby.“

„Posílám dárek chudým, kteří byli tak drazí andělskému Pier Giorgioví, jako poděkování za obdrženou velikou milost, jíž se mi dostalo na jeho přímmluvu.“

„Dobrá duše Pier Giorgia Frassatiho mi vymohla velikou milost, prosím ho ještě o další.“

„Na přímmluvu Pier Giorgia dostalo se mi milosti, o kterou jsem prosil Pána Boha.“

„Obrátil jsem se na něho jako na svatého,“ psal jeho bývalý zesnulý profesor Roccati z Turína, a dodal: „Byl jsem vyslyšen.“ Tato slova opakuje mnoho matek, které ho vzývaly; tak to dosvědčuje i zbožná sestra františkánka, která byla na jeho přímmluvu uzdravena. Umírající, kteří až do poslední chvíle odmítali svátosti, po modlitbě k Pier Giorgioví jsou ochotni je přijmouti a svatě umírají. Alpi-nisté, kteří ho vzývají, když se řítí do propasti, cítí, že jsou drženi nad jejím okrajem. Nemocní vypovídají, že byli uzdraveni nebo že se vyhnuli nenadále hrozičímu chirurgickému zákroku; jiní, od lékařů opuštění, nabývají znovu zdraví.

Za zmínku stojí: „Pier Giorgio je stále více vzýván, zvláště, aby vyprosil na Bohu milost duchovní. Zdá se, jako by Prozřetelnost chtěla nevinností se s tkvícímu jinochu vyhraditi místo k orodování za ty, kteří touží žiti křesťansky a čistě.“

„Minulou středu,“ vypisuje jistá vzdělaná slečna, „dostala jsem z Itálie Život Pier Giorgia. Četla jsem jej dychtivě a zastyděla jsem se nad svým sobectvím, marnivostí.“

Myšlenkami, nad svou četbou. Nazítří, ve výroční den mého prvního svatého přijímání, vedl mne Pier Giorgio do zpovědnice a vrátil mi hlad po Ježíši, kterého jsem nepocítovala již dlouhou dobu. Od středy jsem změněna, obrácena a doufám s milostí Boží i pod ochranou Pier Giorgia, že vytrvám. Viděla jsem ho ve svém životě jedenkrát na eucharistickém sjezdu v Janově 9. září 1923 na náměstí, kde byl sraz spolků před průvodem. Dnes hořce lituji, že jsem tenkrát nevěděla, kdo je ten mladík, jemuž jsem podala ruku. Oč prospěšnější bylo by naše druhé shledání! Ani mne tenkrát nenapadlo, že by mne mohl vyhledati v tomto dalekém francouzském městě.“

A jiná, které přítelkyně darovala tuto knihu, píše: „Večer u stolu vezmu darovanou knihu a čtu trochu povrchně i roztržitě, jako by to byl nějaký román. Avšak po několika stránkách začalo mne to zajímat, takže jsem sedala do pláče a se slzami pročetla jsem celou knihu. A přece při pláči cítila jsem vnitřní klid a pokoj, jakého jsem neznala několik let. Nevím, kolik bylo hodin, když jsem té noci ulehla; ale jistě bylo hodně pozdě, jelikož jsem se nemohla odtrhnouti od knihy, dokud jsem ji nepřečetla. Pamatuji se však velmi dobře, nežli jsem ulehla, že jsem poklekla a modlila se tak, jak již dávno jsem se nemodlila. Od té doby ještě často si přečtu Život Pier Giorgia Frassatiho a vždycky, odkládajíc knihu s očima plnými slz, cítím v sobě pevné předsevzetí, že se stanu lepší a hodnější nosití odznak, jaký on nosíval. Ihned jsem započala s častějším svatým přijímáním; snažím se následovati jeho podivuhodný příklad. Dala jsem se

zapsati do třetího řádu svatého Dominika, do kroužku vysokoškoláků a za každý malý pokrok nemohu než děkovati jemu, jehož jediného je to zásluhou."

Jiná universitní studentka, aby přiměla svou družku k zápisu do spolku katolických studentek, dala jí přečísti jeho Život. Tato přítelkyně stala se jednou z nejhrošlivěj-ších, dávala onu knihu čísti ostatním studentkám a píše: „V této knize jsou výňatky ze života podivuhodného jinocha, které bych chtěla sobě vtisknouti hluboko do srdce, abych se mu podobala. S počátku při čtení často jsem cítila, že jsem zkormoučena a toužila jsem po samotě, abych se vyplakala. Jak jsem vzdálena od něho! Připadám si jako ten, kdo se zastavil v jednotvárném zasmušilém údolí a hledí na bratra, stojícího na vrcholku tak vysokém, že ho nemůže dosáhnouti."

Stále více přicházím k poznání, že jest pravda, co jsem slyšela tolikrát opakovati a co čtu v mnoha psaních. Zná-ti ho a slyšeti ho mluvití znamená milovati ho, a milovati ho znamená následovati ho.

„Dávno jsem nebyl na mši svatě," píše mladík, „nevím ani jak to bylo dlouho! Nekonal jsem modliteb, vím však, že člověk, žijící bez Boha, bez Církve a bez svátostí, není člověkem: je zvířetem! A hle, bratr mi přinesl Život Pier Giorgia. Četl jsem stránku za stránkou, řádek za řádkem, slovo za slovem. Četl jsem a dal jsem se do pláče. Pier Giorgio byl dobrý a já nejsem! Přemýšlel jsem o své minulosti a uvažoval o šťastnějším životě v budoucnosti... Dnes klidně se modlím každý večer růženec, chodím na mši svatou, přistupuji ke svátostem. Jsem jako znovu zrozen! Pier Giorgio tam nahoře orodoval za mne a zachránil mne..."

„V... 23. února 1932.

Důstojný pane, jsem mladík, který ode dne svého prvního svatého přijímání nevkročil do kostela a následkem toho nechtěl jsem slyšeti ani o kněžích, ani o Bohu. Včera večer vstoupil jsem do rychlíku, který vyjíždí ve dvě hodiny v noci z... a je téměř vždy prázdný. Měl jsem s sebou noviny a obrázkové časopisy, abych jimi ubil čas. Tu jsem zpozoroval před sebou balíček. Zvědavost mě svedla k tomu, že jsem jej otevřel. Nalezl jsem v něm Život Pier Giorgia Frassatiho. Mrzutě jsem knihu otevřel, četl několik stránek a skončil se zvoláním: „Tohle napsali kněží a proto je to lež!" načež jsem se dal do čtení svých novin. Avšak pět hodin ve vlaku není krátká doba a tak po přečtení deníků pustil jsem se, ve špatné náladě, znovu do Života Pier Giorgia. Četl jsem stále s větší pozorností, až jsem se rozplakal jako dítě a slzy (věc tou mne neobvyklá) tekly mi po tvářích.

„Nedovedu říci ani vypsati, co jsem cítil ve svém nitru; povím aspoň tolik, že sotva jsem vyšel z nádraží, vstoupil jsem do prvního chrámu, který jsem uviděl, poklekl jsem a prosil pokorně kněze dominikána, aby vyslechl mou zpověď. Tento mladý kněz přijal mne s láskou a trpělivostí a dovolil mi ještě téhož rána přistoupiti ke svatému přijímání.

„Zdalo se mi v tom okamžiku, když Pán Ježíš ve své neskonalé dobrotě ráčil se spojití se mnou, že dobrý Pier Giorgio mne políbil na čelo a celým mým tělem proběhlo zachvění jeho dobroty. S vděčným srdcem jsem se modlil k němu, aby mne zachoval ustavičně ve zbožnosti.

„Chtěl bych psáti matce dobrého a svatého Pier Giorgia, abych jí řekl, že zbytečně pláče, neboť on jistě žije v srdci všech těch, kteří jsou dobří a bude jednou nejkrásnější hvězdou andělského nebe.

„Modlete se za mne, abych poznal sám sebe, stal se dobrým a především abych se nebál ukázati světu, že jsem věřícím člověkem. P. d. M."

Jiný chlapec žil v bahně nečistého hříchu. Nikdy neměl odvahu říci to ve zpovědi a přece přistupoval ke svátostem. Píše mi, že se mu dostala do ruky tato kniha. Obracel v ní listy bez jakéhokoliv zájmu. Byl však překvapen obrazem jinocha se založenýma rukama a s tváří plnou radosti. Dlouho hleděl na něho, ležícího na úmrtním loži a vnitřní hlas stále volal: „Následuj ho! Následuj ho!" Dal se do pláče, klesl na kolena a modlil se, aby mu Pier Giorgio pomohl. Zdvihl

se rozhodnut a našel odvahu k upřímné zpovědi. Pokoj se mu vrátil do jeho duše a s ním i radost z nového života.

Takových příkladů dalo by se uvést nesčetné množství. Píše mi mnoho jinochů, že takovým způsobem zakusili na sobě přimluvu Pier Giorgiovu! A dodávají velmi správně: „Jeho nevinnost byla získána hrdinným úsilím a proto Bůh dal, aby kromě účinného příkladu měl ještě dar přimluvy.“

První sítě velikého stromu bylo vsazeno hned po jeho smrti, když mjadří turínští katolíci založili letní tábor, pojmenovaný podle něho. Nebylo to jen náhodné pojmenování slovem: nepřestali na tom, že dali jméno a jiní aby převzali povinnosti. Pojmenovali a také vykonali. Sami přispěli z vlastních peněz, aby sehnali základ, který již v roce 1926 postačil na výpravu první skupiny hochů, kteří se chtěli osvěžit v horách. V následujících letech letní tábor Pier Giorgia Frassatiho rychle vzrostl díky sbírkám mezi obdivovateli všech stavů a zásluhou horlivostí předsedy, rytíře Vitrotta; kromě tělesného zdraví dává také nej-krásnější duchovní ovoce.

Ve farnosti svatého Jana Křtitele v Imole byl dne 26. října 1925 založen spolek s jeho jménem. Podobizna Pier Giorgia byla osvětlena a ozdobena břechtanem a vavřínem. Zástup, který přeplnil dopoledne chrám, tísnil se večer v divadle k uctění jeho památky.

Dne 14. března 1926 následovala Messina a od té doby vzrůstalo nadšení k zakládání podobných spolků. Ustavičně vznikají a radostně rozkvétají katolické spolky, které si dávají jeho jméno. Jsou to kroužky studentů vysokoškolských, středoškolských, skupiny evangelia, tábory, ozdravovny, sportovní kluby, večerní školy, dobročinné ústavy, kroužky vzdělávací, asyly, školy, eucharistické kroužky a duchovní cvičení. Všichni planou touhou po křesťanském obrození a jsou bezděčným vyjádřením vzpomínky a úcty k Pier Giorgiovu.

Pier Giorgio pravidelně čítal evangelium, které mu bylo nevyčerpatelným pramenem hlubokého křesťanského života. K jeho uctění a následování vznikla v Turíně skupina evangelia, pojmenovaná Pier Giorgio Frassati. Několik desítek vysokoškolských studentů schází se pravidelně každý týden, aby rozjímali, četli evangelium a stále pevněji uzavírali navzájem pouto křesťanského přátelství. Po každé, když přijdu mezi ně, jako bratr mezi bratry, jsem znovu dojat; zdá se mi, že duch Pier Giorgia je přítomen, když jeho bratří žádají od mistra slova věčného života.

Toto símě jest velmi úrodné, neboť skupiny evangelia jsou již rozšířeny po celé Itálii.

Aby byla následována také jeho praktická láska k bližnímu, byly založeny při mnohých katolických spolicíj. konference svatého Vincence a ty, které hynuly nedostatkem mladších -sil, dočkaly se radostného přírůstku nové posily.

Bylo to zjištěno na národním sjezdu konferencí v Palermu v květnu 1931, kde bylo Pier Giorgia několikrát vroucně vzpomenu, takže noviny psaly, jako by jeho postava ovládala, řídila a žehnala práci sjezdu.

Myšlenka, že právě náboženství jest láska, je tak úzce spjata s jeho jménem, že ve výročí jeho třicátých narozenin 6. dubna 1931 spolky, které mají jeho jméno, navštívily k jeho uctění nemocné a opuštěné, rozdávající podpory a potraviny.

Při jedné z těchto oslav pravil jsem k mládeži: „Podívejte se, hoši, kdyby žil, byl by dnes stár třicet let! Je to málo pro život člověka; je to mnoho pro půvab mládí; avšak Pier Giorgio odešel ke Kristu a proto bude mít stále dvacet čtyři léta! Mládí jiných trvá chvilku ; jenom jinoši, umírající v Kristu, mají na sobě pečeť nesmrtnosti také v tomto životě.“

„Proč hledáte živého mezi mrtvými?“

(Lukáš XXIV, 5.)

PIER GIORGIO FRASSATI

6. dubna 1901.

4. července 1925.

„Ve čtyřiaadvaceti letech • právě před doktorátem technických věd - silný - veselý - milovaný - uzřel náhle svůj poslední den - a jako vždy - pozdravil jej radostně - jako den nejkrásnější. Vyznával víru čistým životem a skutky křesťanské lásky - smrt ho vyvýšila, aby byl živým praporem křesťanské mládeže.“

Tak čteme na hrobě; a co před lety bylo tu napsáno, naplnilo se do slova: dnes opravdu stal se živým praporem. Mládež přichází zblízka i zdáli v zástupech, protože „nadpřirozená síla nás nutí putovat ke hrobu, jenž uzavírá jeho pozůstatky“. V knize návštěvníků dosvědčují nějakou poznámkou svou zbožnou pout. Tento hrob jest jim „posvátným jako oltář“, „mrtví mluví“, „odkud se odchází s lepší a silnější vírou, s pevnější důvěrou a křesťanskou láskou“. Jiný cítí v sobě touhu „stát se svatým“, druhý přichází, „aby přísahal věčnou lásku Kristu a jeho Církvi“.

Zástupy sta a sta studentů i universitních studentek ve zbožné modlitbě často se ubírají skrze Pollone, modlíce se růženec. Na jeho hrobě chtějí posvětit své naděje a životní záměry, uznávajíce a obdivující v něm svůj příklad. Každý rok scházejí se jeho přátelé a navštěvují jeho hrob ve výroční dny jeho smrti i jeho pohřbu.

Obracejí listy v pamětní knize a mezi tisíci podpisy lidí prostých čtou i slavná jména kardinálů, biskupů, arcibiskupů, představených řádů, kněží i laiků, sester, misionářů, katolických studentů i dítek z obecných škol; všichni vyslovují prosbu k němu. Mnozí ho vzývají, aby jim „vyprosil sílu zvítěziti ve svatém boji“, jiní konají sem pout, aby splnili svůj slib a zde poděkovali; učitelé a vedoucí spolků ho vzývají, aby „šířil světem světlo křesťanské dobroty“, aby „vyprosil s nebe milost a požehnání“, aby jinoši shlíželi se v něm, jenž byl výkvětem pokory a čistoty.

Tyto návštěvy hrobu v Pollone mají zvláštní význam. Zvláště povážíme-li značnou vzdálenost: pět km z Bielle a špatné spojení. Velmi často návštěvníci jdou pěšky.

V srpnu 1923 při svěcení spolkového praporu psal Pier Giorgio svému příteli z Pollone: „29. m. m. bylo svěcení vlajek dvou katolických spolků a byl jsem kmotrem praporů. Ze všech krajů se sešli jinoši a dívky se svými krásnými vlajkami, aby přinesli část svého velikého nadšení do této vesnice. Na tisíce osob proudilo ulicemi; myslím, že na žádné slavnosti v Pollone nebylo ještě tolik lidí. Má-li se slavnost dobře vydařiti, musí to býti slavnost katolická...“

A přece Pollone uvidělo, a to několikrát, davy ještě větší; tisíce a tisíce lidí s modlitbou na rtech ubírající se ulicemi o výročních poutích ke hrobu. Přicházejí jinoši na výzvu svého katolického vedení. Mají sraz v kostele, kde kazatel je nadchne, aby následovali svého velikého krajana. Z kostela utvoří se průvod; v čele nesou kříž mezi dvěma hořícími svícemi; následují duchovní rádci v rochetě a štole a čtyři hoši s květinami. Potom dlouhá řada jinochů a dívek, sester, skupin dívčích i lidových, vše kráčí vesnicí. Jdou přes zahradu a stále se modlíce, přicházejí na hřbitov. Zde jeden po druhém přistupují ke hrobu, dotýkají se mramoru, pronesou krátkou modlitbu a pokřížují se. Potom za večerního soumraku nastupují dlouhou cestu k domovům, odnášejíce si v srdci paprsek onoho světla, které nezná západu.

Při návratu dává mi jeden duchovní otázku: „Co myslíte, Done Cojazzi, bude Pier Giorgio povýšen na oltář?“ - „To je tajemství, vyhrazené Bohu. Avšak není už tajemstvím, že jeho příklad strhuje duše.“

Jednoho dne jsem mluvil k hochům tvořícím eucha-ristický kroužek Pier Giorgia. Mezi jiným se mne také tázali: „Proč nyní je více živ, než když byl na tomto světě?“ Odpověděl jsem: „Protože zde dotýkáme se rukou oné hluboké katolické zkušenosti, která jest zjevena slovy

evangelia : Kdo miluje život vlastní, pozemský, ztrácí jej pro tento čas i pro věčnost; ale kdo dává život svůj a obětuje jej pro dobro, zachová jej pro tento život i pro život věčný."

Pier Giorgio jej dal a obětoval celý, podoben mladíku v evangeliu, který nabídl Pánu svých několik chlebů a rybiček, jimiž byly nasyceny zástupy. Přinášel svou podporu lidem, kteří nepoznali lásky, opuštěným; těm nejhudším, kteří nemají víry a všem, kteří v mravním i hmotném řádu měli zapotřebí pomoci. Proto žije ustavičně v dobru, které jeho vnuknutím konají jinoši a všichni, kdož ho znali a milovali.

Předseda italské katolické mládeže poslal turínskému arcibiskupovi Monsignorovi Fossatimu tento list: „Dovídám se z novin, že nařídila Vaše Excellence zavést informační proces o pověsti svatého a ctnostného života Pier Giorgia.

„Tato zpráva naplnila nevýslovnou radostí předsednictvo katolické mládeže, která již pět let s potěšením pozoruje stále vzrůstající nadšení a obdiv všech našich jinochů pro tohoto bratra, který byl nejněžnějším a nejcennějším výkvětem naší veliké rodiny.

„Mohu ujistiti Vaši Excelenci, že všichni naši jinoši vytrvalými a vroucími modlitbami budou se snažiti uspíšiti den, kdy náš milovaný člen, obklopen svatozáří, bude nám výzvou, abychom v něm následovali svůj vzor, bude nám ukazovati světlou cestu do věčné radosti a k vysokým vrcholům svatosti.

„Zároveň předsednictvo osměluje se požádati, aby katolické mládeži bylo vyhrazeno právo podati žádost, aby bylo zahájeno jednání o jeho prohlášení za svatého tak, aby bratři byli prostředníky tohoto svého spolubratra u nohou svatého Otce, námi tak milovaného, jemuž dějiny dají v budoucnosti jméno „Papež mládeže“.

„Vyjadřuje Vaší Excelenci s pokorou toto přání, prosít me pro sebe, pro naše jinochy i pro veškerou naši činnost o arcibiskupské požehnání, které arcibiskup Pier Giorgia Frassatiho, zvěčnělý kardinál Gamba, tolikrát s láskou vpravdě otcovskou nám udělil. Angelo Raffaele Jervolino.

V Římě 20. ledna 1932."

Arcibiskup odpověděl, že s velikou radostí svoluje k žádosti jeho i veškeré katolické mládeže.

Tentýž arcibiskup schválil následující modlitbu:

„Milosrdný Bože, jenž jsi ráčil uprostřed nástrah světa svou milostí zachovati služebníka svého Pier Giorgia Frassatiho, čistého srdcem a hořícího láskou, vyslyš, prosíme, prosby naše a je-li úmyslem Tvé Prozřetelnosti osla viti jej v Církvi, rač zjeviti svou vůli tím, že nám udělíš milosti, za které prosíme, na jeho přímluvu a pro zásluhy Ježíše Krista, Pána našeho. Amen."

Pochodeň postavená na svícen svítí a každým dnem šíří se její zář.

Pier Giorgio uvěřil v Krista a splnilo se na něm zaslíbení Kristovo již na tomto světě :
Třebas mrtev, přece žije!

Spisovatel: DON A. COJAZZI
Název díla: ŽIVOT VÍTĚZNÉHO MLÁDÍ
Název originálu: PIER GIORGIO FRASSATI
Z italštiny přeložil: Dr. Jaroslav Kulač
Vydala: Dominikánská Edice Krystal v Olomouci
Původní vydání: Societa Editrice Internazionale, Torino
Vydání: Čtvrté
Rok vydání: 1947
Vytiskl: František Navrátil v Otrokovicích-Baťově

NIHIL OBSTÁT
Antonín Stříž, censor
IMPRIMATUR Pragae, die 24. Septembris 1934
Prael. Dr. Theophilus Opatrný,
vicarius gen.
Nr. Ex. 10474

Prohlášení. V uctivosti maje dekry papeže Urbana VIII. i jiných papežů, prohlašuji, že tomu, co jest psáno v této knize, nepřikládám jiné víry, než jaké zasluhují jiná dějepisná svědectví a podrobují se bezvýhradně soudu svaté Církve římskokatolické. Dr. Jaroslav Kulač.

V Praze dne 4. října 1934.

OBSAH:

I. Oslavení.....	1
II. První známky Jeho povahy.	5
III. Doma	10
IV. Na rozcestí.....	13
V. Život života.....	15
VI. Radost ze života.....	23
VII. Síla a vůle	28
VIII. Ve studentském spolku na universitě.....	32
IX. Mezi přáteli	46
X. Bratr Jeroným	53
XI. Jeho jednoduchost	56
XII. K výšinám	63
XIII. Křesťanská láska.....	70
XIV. Světlo příkladu.....	82
XV. Jeho tajemství	89
XVI. Odříkání	93
XVII. Tu jsem, ó Pane!.....	99
XVIII. Život po smrti.....	105
PIER GIORGIO FRASSATI.....	112

